

71603

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

DİVÂN-I HAMÎ-İ ÂMİDÎ
(Tenkitli Metin-Tahlil)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN

Selma FIRAT

DANIŞMAN

Doç.Dr.Hasan KAVRUK

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

MALATYA-1998

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	IV
KISALTMALAR	VI
GİRİŞ	
I. HAMİ'NİN HAYATI	1
II.SANATI	8
II. ESERLERİ	20
BİRİNCİ BÖLÜM	
I. ŞİİRLERİNİN ŞEKİL VE DİL ÖZELLİKLERİ	25
A. ŞEKİL ÖZELLİKLERİ	25
B. DİL ÖZELLİKLERİ	27
1. EDEBİ SANATLAR	32
2. ARAPÇA VE FARŞA İBARELER	34
3. ATASÖZLERİ	35
4. DEYİMLER	41
II. MUHTEVA ÖZELLİKLERİ	
A. DİN VE TASAVVUF	48
1. DİN	48
a. Allah	48
b. Melekler	49

c. Kitaplar	50
d. Ayet ve Hadis	51
e. Peygamberler	52
f. Dört Halife	55
g. Ahiret İle İlgili Mefhumlar	55
h. Dua	57
1. Dinle İlgili Diğer Mefhumlar	57
2. TASAVVUFÎ UNSURLAR	58

B. CEMİYET

1. TARİHİ ŞAHSİYETLER	64
a. Hükümdar ve Devlet Adamları	64
b. Osmanlı Sahası Dışındaki Devlet Adamları	68
c. Şair ve Ressamlar	69
d. Alim ve Filozoflar	70
e. Tarihi-Efsanevi Şahsiyetler	71
2. KAVİMLER	77
3. ÜLKE VE ŞEHİRLER	78
4. NEHİRLER DAĞLAR	82
5. SOSYAL HAYAT	83

C. İNSAN

1. SEVGİLİ VE GÜZELLİK UNSURLARI	99
2. SEVGİLİYLE İLGİLİ DİĞER UNSURLAR	113
3. AŞIK	115

	III
4. AŞIĞA AIT MANEVI HALLER	120
5. RAKIB	123
D. TABİAT	
1. KOZMİK ALEM	125
2. ZAMAN	132
3. HAYVANLAR	134
4. BAĞ, ÇEMEN, ÇİÇEKLİK İLE İLGİLİ UNSURLAR	139
5. BİTKİLER	140

İKİNCİ BÖLÜM

TRANSKRİPSİYON İŞARETLERİ VE TRANSKRİPSİYONDA UYGULANAN KURALLAR	143
TENKİDLİ METİN	144
SONUÇ	438
BİBLİYOGRAFYA	440
METNİN FOTOKOPİŐİ	442

ÖNSÖZ

Klasik Türk Edebiyatı kendi kuralları içerisinde yüzyıllar boyu yaşayan ve yaşadığı dönemlere kültürel zenginlik, canlılık kazandıran bir edebiyattır. Klasik Edebiyatın kuralları içinde eser veren kimi şahsiyetler günümüze kadar unutulmamışlardır. Çünkü bu zirve isimler Klasik Edebiyata yeni yollar açmış, orijinal söyleyiş ve farklı buluşlarıyla edebiyatımıza yeni bir ses getirmişlerdir.

Divanı üzerinde çalıştığımız 18.yüzyıl sanatçılarından Hamî-i Âmidî, yaşadığı muhit ve zamanda tanınan, sevilen bir sanatkâr olmakla birlikte, daha çok kendisinden önce yaşamış büyük ustaların izinden gittiği ve sanata bir yenilik getiremediği için günümüzde tanınan bir şair değildir. Oysa bugün tarihin karanlıklarında kalan böyle şahsiyetlerin, eserleriyle tanınması kendi kültürümüzü, kendimizi tanımamız açısından son derece önemlidir.

Bu düşünceden hareketle, herhangi bir çalışma yapılmamış Hamî Divanı üzerinde çalışıp, şairi ve sanatını tanıtmaya karar verdik. Bunun için önce Hamî Divanı'nın yazma nüshalarını araştırarak, İstanbul Üniversitesi, Süleymaniye ve Millet Kütüphanesinden 6 nüshayı tespit ettik. Çalışma, girişten sonra iki bölümden oluşmuştur. Girişte Hamî'nin hayatı, sanatı ve eserleri üzerinde durulmuştur. Hamî'nin hayatına dair bilgiler, devrin tezkireleri ve sanatçının hayatını aksettiren mısralarıyla birleştirilerek verilmiştir. Sanatının özellikleri de yine kaynaklardan hareketle, fakat ağırlıklı olarak şairin şiirlerine dayanılarak oluşturulmuştur.

Çalışmanın Birinci Bölümünde eserin şekil özelliklerini nazım şekilleri, vezin ve kafiye açısından değerlendirdik. Dil Özelliklerini tespit ederken, konumuzun dil çalışması olmadığı düşüncesiyle, sadece şiirlerindeki farklılık arz eden fonotik ve morfolojik yönler üzerinde durduk. Ayrıca şairin dili kullanma şeklini; deyimlere, atasözlerine ve edebi sanatlara ne ölçüde yöneldiğini bu bölümde ele aldık.

Hamî'nin şiirlerini muhteva açısından incelerken Din ve Tasavvuf, Cemiyet, İnsan ve Tabiat ana başlıkları altında değerlendirip tanıtmaya çalıştık. Bu incelemede amacımız, şairi Klasik Edebiyat mazmun ve konularını kullanması, yaşadığı sosyal hayatı yansıtmaya yönüyle tanıtmaktır.

Çalışmamızın İkinci Bölümünde transkripsiyon işaretleri ve kuralları, Tenkidli Metin yer almaktadır. Hamî Divanı'nın tenkidli metni oluşturulurken en kapsamlı, sıralama ve yazı açısından en sıhhatli nüshanın (A1 Nüshası) sıralamasına uyulmuştur. Nüshalar karşılaştırılırken beyitlerin dil ve ifade özelliklerine, mana açısından sağlam olmasına, vezin ve kafiye unsurlarına dikkat edilmiş, farklılıklar dipnotla gösterilmiştir. Nüshalarda bulunmayan kelimeler dipnotta "-" ile gösterilmiş, diğer nüshalarda bulunmayan veya yer değişikliği olan mısra ve beyitler, vezin açısından hatalı mısralar dipnotlarla belirtilmiştir. Çalışmada tam transkripsiyon uygulanmıştır.

Bu çalışmadan elde ettiğimiz sonuçlar "Sonuç" bölümünde belirtilmiştir. Faydalandığımız ve alanımızla ilgili başvuru kaynaklarıyla oluşturduğumuz Bibliyografya kısmı da yine bu bölümdedir. Metnin fotokopisini vermenin kontrol açısından faydalı olacağını düşünerek, nüshalardan birinin (A1) fotokopisini çalışmanın sonuna ekledik.

Metnin okunması ve tahlilinde mümkün olduğunca hata yapmamaya dikkat edilmişse de yanlışlık ve eksikliklerimizin olacağı muhakkaktır. Bunların hoşgörülle karşılanması en büyük arzumuzdur.

Çalışmamın bütün aşamalarında engin bilgisi ve hoşgörüsüyle yardım ve rehberliğini esirgemeyen hocamız Sayın **Doç.Dr.Hasan KAVRUK** Bey'e ; çalışmam sırasında karşılaştığım güçlüklerle yardımcı olan Sayın **Dr.Süleyman ÇALDAK** Bey'e, dostluğuyla destek aldığım arkadaşım Nil GÖZÜKARA'ya, tezimin yazımında emeği geçen Nilüfer SÜRÜCÜ'ye ve bana her zaman destek veren aileme teşekkürü bir borç bilirim.

KISALTMALAR

A1:	Millet Kütüphanesi No:99'da kayıtlı nüsha
A2:	Millet Kütüphanesi No:100'de kayıtlı nüsha
A3:	Millet Kütüphanesi No:101'de kayıtlı nüsha
a.g.e.:	adı geçen eser
Ank.:	Ankara
ans.:	ansiklopedi
A.Ü.:	Ankara Üniversitesi
bkz.:	bakınız
BTK:	Büyük Türk Klasikleri
C.:	Cilt
G.:	Gazel
Haz.:	Hazırlayan
İst.:	İstanbul
İ.Ü.:	İstanbul Üniversitesi
K.:	Kaside
Kıt.:	Kıta
M.:	Mektup
m.:	Matbu divan
MEB.:	Milli Eğitim Bakanlığı
No:	Numara
Ölm.:	Ölümü
s.:	Sayfa
S.:	Süleymaniye Kütüphanesi No:2620'ye kayıtlı nüsha

VII

- T.: Tarih Manzumesi
TDK: Türk Dil Kurumu
TDV: Türkiye Diyanet Vakfı
TTK: Türk Tarih Kurumu
TÜRDAV: Türkiye Diyanet Vakfı
Ü1: İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi T.506/2 numarada kayıtlı nüsha
Ü2: İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi T.1710/3
vb.: ve benzeri
Yay.: Yayınları
yk.: Yaprak

GİRİŞ

I.HAMÎ'NİN HAYATI

Hami 17. yüzyıl sonu ile 18. yüzyılın ilk yarısında yaşamış önemli şahsiyetlerdendir.

Şair hakkında devrin kaynaklarının verdiği bilgiler oldukça sınırlıdır. Tezkirelerde şairin hayatına dair şu bilgiler yer almaktadır:

Hâmî'nin asıl ismi Ahmed olup Diyarbakır'da 1090-1680 tarihinde doğmuştur.¹ Diyarbakır'da Derviş Āgāh Efendi'den ilim tahsil etmiş, bazı vezirlerin ve nihayet Köprülü-zāde Abdullah Paşa'nın divan kâtibi olmuştur.² 1160/1747 tarihinde memleketinde vefat eden şairin mezarı Rum Kapısı civarındadır³.

Ramiz Tezkiresinde Hami'nin aşıkâne bir edayla şiir söylediği, fakat "terbiye-i Rum veya Acem" olmadığı ifade edilmektedir⁴. Faik Reşad ise şairin Nabi ile muasır olduğunu, birbirlerine medhiyeler yazdıklarını belirttikten sonra, Hami'yi şairlik bakımından Nabi ile müsavi tutmanın doğru olmadığını, bununla birlikte Divanı'nın incelenmeye değer olduğunu kaydediyor⁵.

Fatin Tezkiresinde Hami'nin üstad, kamil, fazıl bir şair olup divanının bulunduğu ifade edilmiş, şairin gazellerinden örnekler verilmiştir⁶. Silahdar-

---

1 Ali Emiri Efendi, Tezkire-i Şu'arâ-yı Āmid, İstanbul 1325, s.189.

2 Mehmed Süreyya, Sicill-i Osmani, C.II, İstanbul 1311, s.108.

3 Bursalı Mehmed Tahir, Osmanlı Müellifleri, C.II, İstanbul 1333, s.139.

4 Rāmiz, Ādāb-ı Zürefā, Süleymaniye Ktp., Esat Efendi Bölümü, No:3873, yk.24b.

5 Faik Reşad, Eslāf, Millet Ktp., İstanbul 1271, s.129.

6 Fatin, Hatimetü'l-Eş'ār, Millet Ktp., Ali Emiri Tarih Bölümü, No: 775, yk.58a-59b.

zade Tezkiresi'nde hayatına dair bilgi verildikten sonra "sana, çıkar, istemez, gelmesün, degül" redifli gazelleri örnek olarak alınmıştır⁷. Muallim Naci de şairin Diyarbakır'da doğup 1160 yılında yine orada vefat ettiğini belirttikten sonra tıpkı Faik Reşat gibi divan'ın incelenmeye değer bir eser olduğunu ifade etmiştir⁸.

Hāmī hakkında en geniş bilgiyi Ali Emiri Efendi'nin "Tezkire-i Şu'arā-yı Āmid" isimli eserinde bulabiliyoruz. Ali Emiri, Hāmī hakkındaki bilgileri daha çok memleketin yaşlılarından edinmiş, bunları şairin divanındaki şiirlerden ve tezkirelerden elde ettikleri ile birleştirerek Hāmī'nin hayatını ve edebi şahsiyetini ortaya koymuştur. Eserde şairin hayatına dair şu bilgiler verilmiştir⁹:

Ali Emiri şairin Diyarbakır'da doğduğunu söylemektedir. İbrahim Hasım-ı Amidi'den ulum-ı aliye (tefsir, kırat, hadis, marifetullah, fıkıh, kelam, ahlak bilgileri), değişik hat ve bazı fen ilimlerini de Āgāh Semerkandi-i Āmidī'den tahsil ettiğini belirtmektedir.

1121/1709'da İstanbul'a gelen ve sadaret kethudası Muhsin-zade Abdullah Paşa'ya intisap ettikten kısa bir müddet sonra paşaya divan kâtibi olan Hami, 1129/1716 tarihinde Diyarbakır'a tayini çıkan Köprülü-zade Hacı Abdullah Paşa'nın divan katipliği göreviyle tekrar memleketine dönmüştür.

1130/1717 senesinde Van Kalesi mahafızları ahaliye zulüm ve haksızlıklarda bulduklarından, Abdullah Paşa Van'a bu durumun düzeltilmesi

---

7 Silahdar-zāde Mehmed Emin, Tezkire, Millet Ktp., Ali Emiri Tarih Bölümü, No:795, yk. 22a-23b, şairin divanının 6 nüshası tarandıği halde "gelmesün" redifli bir gazeline rastlanmadı.

8 Muallim Naci, Osmanlı Şairleri, Haz. Yrd. Doç.Dr. Cemal Kurnaz, Kültür ve Turizm Bak. Yay., Ankara 1986, s.308.

9 Ali Emiri, a.g.e, s.189.

için tayin edilmiştir. Hami de yine paşanın divan kâtibi olarak Van'a gider.

Paşa Van'a gittikten sonra şehirde asayiş temin edilmiş, haksızlık ve zulüm ortadan kalkmıştır. Ali Emiri bunu şu sözlerle ifade ediyor.

"Cenâb-ı Haq Hâcî 'Abdullah Paşa'ya o esnada divan kâtibi olan Hâmî, sa'ibü't-tedbir gibi nedim ve müsteşâra nâil itmiş idi. Paşa her bir müzâkere ve müşâvereyi anuñla icrâ ider ve aña yazdırırdı. Hâmî ise yukarıda beyan olındığı üzere vücūdını hayr u hasenata vaqf itmiş bir feylesof-ı cihân idi."¹⁰

1132/1719 Rebiü'l-evvelinde Abdullah Paşa Erzurum'a tayin edilir, Hami de paşayla beraber Erzurum'a gider¹¹. Orada bulunduğu üç sene zarfında Erzurum'un şair ve edipleriyle sohbetler düzenleyerek şehirde kültürel bir çevre teşekkül ettirmeye çalışmıştır. Fakat bu sırada Paşa'nın kethüdası Mahmut Ağa, Hami'ye maaşını vermemiş, aynı zamanda şair de gözünden rahatsızlanmıştır. Hami'nin durumunu divanındaki şu beyitlerde bulabiliyoruz:

"Oldum veca'ı ayna giriftâr efendüm

Hün-âb döker dide-i giryân iki yüzden

Göz ağrır iken harc idicek para dükendi

Yüz tutdı bize mihnet-i devrân iki yüzden „ G.53/7-8

Hâmî'nin bu gazeli üzerine kethuda görevinden alınmış ve yerine Kethudâ-yı Cedîd getirilmiştir. Hâmî bunu da şu mısralarla ifade ediyor:

---

10 Ali Emiri, a.g.e, s.190.

11 Ali Emiri, ag.e, s.191.

Ḥamdü li'llāh ki kethüdā oldun
Bir vezîr-i bülend-pervāze

Harçlıgum yok müzāyakam katı çok
Kaldı iş kethüdā-yı şeh-bāze

Kıt.1/3-19

1136/1723 tarihinde Abdullah Paşa İran seraskeri olarak görevlendirilir¹². Hāmî de Tebriz'in fethi dolayısıyla efendisiyle birlikte Tebriz'e gitmiş ve orada gösterdiği yararlılıklar üzerine 1137/1724'te Hâcegānlık (Yüzbaşı derecesinde sivil rütbe) rütbesine getirilmiştir. Hāmî Azerbaycan muharebesini ve Tebriz'in fethini "Üzre" redifli kasidesinde anlatmıştır. Bunun üzerine Paşa kendisini, bir daha dünyada ihtiyaç yüzü görmeyecek şekilde ihsanlara gark etmiştir.

1138/1725'te Abdullah Paşa'nın İran seraskerliğinden azledilmesi üzerine Hāmî de memuriyetten çekilmiş, Paşa'nın kendisine ihsan ettiği para ve mal ile birlikte Diyarbakır'a dönen şair orada evini ve Dicle nehri kıyısında da kasrını yaptırmıştır. " Kışın evi, yazın ise Dicle vadisi yamacındaki köşkü bilim ve sanat adamlarının uğrağı, çeşitli toplantıların yapıldığı mektep durumunda idi. "¹³.

Hāmî, 1143/1730 senesinde tekrar İstanbul'a gitmiş, bu sırada Sultan III. Ahmed tahttan indirilmiş, Sultan I. Mahmud'un cülusu gerçekleşmiştir.

Hāmî, Abdullah Paşa'nın yeğeni (Numan Paşa'nın oğlu)Ebu'l-Hayr Hâfız Ahmed Paşa'nın vezir olmasına bir kaside yazmış ve memleketine dönmek

---

12 Ali Emiri, a.g.e, s.192.

13 Büyük Türk Klasikleri, C.6, Ötüken Yayınları, İstanbul 1987, s.347.

istemiştir. Bu isteği kısa zamanda gerçekleşen şair, Vezir Ahmed Paşa ve Maliye Vergi Halifesi Giritli Tibi Efendi'nin yardımlarıyla 1731 yılında vatanına döner¹⁴. Fakat bu dönüş yolculuğunda pekçok sıkıntıyla karşılaşır. İstanbul'dan Bolu'ya kadar ta'un hastalığı salgındır. Hāmī'nin yanındaki üç kişi bu hastalığa yakalanır ve yolda ölürlür.

Hāmī, bu yolculuğunu Tibi Efendi'ye gönderdiği manzum mektupta çok güzel tasvir etmiş, düştüğü sıkıntıları anlatmıştır.

Mesela:

Yalîñuz mûnis-i ğam-ğârum yok
 Tesliyet-bağş dil-i zârûm yok M./92

El yuyup âb-ı hayâtumdan ben
 Eyledüm rişte-i ümmîd-i kefen M./96

beyti şairin bu yolculuktaki acıklı halinin ifadesidir.

Dönüşünden sonra Hāmī, 12 sene kadar memleketinin şair ve edipleriyle birlikte olmuş, 1156/1743'te bazı dostlarının daveti üzerine Erzurum'a gitmiştir¹⁵. Altı ay kadar Erzurum'da kaldıktan sonra memleketine doğru yola çıkan şair Erzurum ile Kığı arasında Derbend'te eşkiya saldırısına uğrar. İki şehit vermelerinden başka, Hāmī ve yanındakilerin birçoğu yaralanır; şairin para, eşya, at ve silahlarının hepsi yağmaya uğrar. Şair yalın ayak, baş açık dağ başında sıkıntılar çekerek memleketine gelebilir.

14 Ali Emiri, a.g.e., s.193.

15 Ali Emiri, a.g.e., s.196.

Diyarbakır'a gelişinden altı ay sonra Rakka Valisi Hamali-zāde Ahmed Paşa Erzurum Muhafızı ve Şark Seraskeri olarak Diyarbakır'a tayin edilir. Ahmed Paşa, Hami'nin çalınan mallarını almak üzere 1157/1744'te Hami'yi Erzurum'a götürür. Erzurum'a geldikten kırk gün geçtiği halde şairin çalınan mallarından çok az şey ortaya çıkarılmış, Hami bunun üzerine 121 beyitli "Lamiye" kasidesini yazarak Serasker Ahmet Paşa'ya, Erzurumlu İbrahim Hakkı, pekçok alim ve şairin huzurunda kasidesini takdim etmiştir.¹⁶

Kasidesinden anlaşıldığına göre Hami bütün mal varlığını bu eşkıya yağmasında kaybetmiştir. Bunu:

"On iki kiselük eşyā vü nukūdum gitdi

Bu kadar eslihā vü elbise ālāt u huyūl

İtdiler mā-melekūm tālid ü tāriq tārāc

Kalmadı dirhem ü dinār u 'arūz-ı menkūl" K.2/86 -6

beyitleriyle anlatıyor. Şair bu kasidede Erzurum'da çektiği sıkıntıları da:

Çaduruñ tozlığı yok esmede bād-ı şarşar

Hāk u hāşāk ile külhen gibi haymem mezbūl K.2/95

Bizdek'āfat-ı şitādan beri yok sultānum

Erzurum'un kışı yaklaştı irişdi eylūl

K.2/97

16 Ali Emiri, a.g.e, s.197.

gibi beyitlerle dile getirmiş; bunun üzerine kasideyi dinleyenler çok etkilenmiş, böyle bir zatın uğradığı felakete üzülen mallarının bedelini Hāmī'ye vermişlerdir. Hāmī böylece tekrar Diyarbakır'a döner.

Hāmī 1160/1747 tarihinde Diyarbakır'da ölmüştür. "Rum Kapısı" haricinde medfundur¹⁷.

Ali Emiri Efendi, Hāmī'nin şişman, orta boylu, siyah gözlü, güler yüzlü, latif, hürmetli bir insan olduğunu; memleketinde hala tanındığını ifade ediyor. Hāmī ulemā ve ehibbā ile sohbetten zevk duyar; bu sohbetlerde şiirler kitap ve tarihler okunur, edebi, fenni makaleler söylenirmiş.¹⁸

Hāmī kendisine müracaat eden iş sahiplerini memnun etmekte şöhret sahibidir. Divan Efendiliği sırasında mükemmel çadırlar kurdurmuş, cömertliğini göstermiştir. Hāmī'nin bir başka özelliği de kıymetli, ali-cenap, adil zatları medh için kaside yazmasıdır. Hami özellikle Köprülü hanedanına, Abdullah Paşa, Abdurrahman Paşa, Hafız Ahmet Paşa'lara kasideler yazmış, ehliyetsiz kişileri överek şairlik haysiyetini düşürmemiştir.¹⁹

---

17 Bursalı Mehmed Tahir, a.g.e, C.II, s.139.

18 Ali Emiri, a.g.e, s.198.

19 Ali Emiri, a.g.e, s.199.

II. SANATI

Hāmî, 18. yüzyılda Diyarbakır'ın tanınmış, önde gelen şahsiyetlerindendir. Hāmî'nin, döneminde takdir gören bir şa'ir olduğunu Ali Emiri Efendi beyan ediyor. Buna göre Hami Hacı Abdullah Paşa gibi büyük bir vezirin divan katibidir ve Abdullah Paşa onu "Ferezdak'a muadil bir divan sahibi" olarak övmüştür.²⁰

Divanı'nda son derece sağlam ve güzel söyleyişler bulunan sanatçı hakkında ne yazık ki devrin tezkireleri yeterince bilgi vermemiş; hatta onu "Terbiye-i Rum veya Acem'den değildir." sözleriyle nitelendirmişlerdir. Hami kendisi daha hayattayken yazılan Salim ve Safayi Tezkirelerinde isminden bahsedilmediğini görmüş olmalı ki şu beyitle duygularını ifade ediyor:

Ben çerāğ-ı rūšenem erbāb-ı devlet gördi dil
Hāmīyā kıadrüm ne bilsünler bu a'fālar benüm

G.40/9

Hami günümüzde tanınan bir şair değildir. Bunu Klasik Edebiyat anlayışı içinde-aynı konularda şiir yazma, aynı mazmun, sanat ve şekilleri kullanma-şiir yazmasına ve yenilikçi olmayışına bağlayabiliriz. Çünkü Klasik Edebiyatta ancak çok güçlü şairler ayakta kalabilmiş, diğerleri kendi dönemlerinde tanınsalar bile, zamanla unutulmuşlardır.

Şüphesiz ki Hami orijinal söyleyişlerin sahibi veya yeni bir edebî ekolün kurucusu değildir. O, daha çok kendinden önce açılmış yollardan yürümüş, fakat

---

²⁰ Ali Emiri, a.g.e., s.187.

özellikle gazellerindeki sağlam ve ince söyleyişlerle kendisini kabul ettirmiştir. Bunu 17. yüzyılın büyük ustası Nabi'nin şu kıt'asından anlamak mümkündür:

Nābiyā Āmid'e şāyāndur ezelden dinmek
Tuḥfe-i nādire-zāy-ı çemenistān-ı kadīm

Tāze Ḥāmisi zuhūr eyledigin gūş itdük
Eylemiş ḥüsni-i ḥimāyetle ḥarābın termīm

Böyle Ḥāmisini Āmid ne aceb şimdiye dek
Çalmadı ğayrı bilād üstine gūş-ı taq̄dīm

Ben daḥı ğam mı çekerdüm naẓar-ı a'dādan
Bāzū-yı vaşda ta'vizüm olaydı Ḥāmīm²¹

Yukarıdaki beyitlerden de anlaşılacağı üzere Nabi, Hami'nin şiirlerini okumuş ve takdir etmiştir. Hami'nin de Türk Edebiyatında en çok beğendiği ve tesirinde kaldığı şair Nabi olmuştur. Bunu Nabi'nin şiirine yazdığı şu nazireden ve hikemi şiirlerinden anlıyoruz:

Düketdi Nābi sözi Ḥāmi çend mışraf ile
Ne çekdi kâfiye bābın kapandır niceye dek

G.34/10

---

21 Ali Emirî, a.g.e, s.188.

Hami'nin şiirlerinde dikkat çeken en önemli husus hikemi konulara ağırlık vermesidir. Gazellerinin büyük çoğunluğunda şair bu hâkimane edâ içindedir. Bu tarz şiirlerinde Hami, dünya, yaratılışın hikmetleri, nefesine hakim olma, gaflet içinde bulunmama, edebli olma, başkalarına minnet etmeme, kibirlenmeme, haddini bilme gibi pekçok konuda nasihatler veren bir tutum içindedir.

Mesela şair şu mısralarda nasip ve rızık kavramlarını sorguluyor:

Egerçi rızık anı bulmağa bahâne arar

Niçün gedâ tolaşup anı yane yane arar

G.20/2

Hami, çoğu mısralarıyla yol gösterici ve öğüt verici bir tavır içindedir. Sır saklamanın önemini şu mısralarla anlatıyor:

Hem çıkar nakşuñ beyâza hem olur rûyuñ siyâh

İtme râzuñ herkese i'lâm mânend-i nigîn

G.49/13

Şair bazı şiirlerinde dünya ve yaratılış üzerinde düşünüyor. Yaratılan her şeyde bir hikmet bulan şair, bazen de karamsarlığa düşer:

Gubâr-âlüdedür mir'at-i âlem gerd-i hayretle

Görinmez şüret-i ümmid bakdum hayli diqqatle

K.5/1

Hami, i'tidal içinde bulunmaktan hoşlanır. Belki insan böyle bir tavır içinde bir kazanç elde edemez; fakat hiç değilse haddini aşmadığı için zarar görmez:

Kişi tavrın gözedüp olmasa hadden hāric
İntifā' itmez ise dahı mazarrat çekmez

G.24/7

Hami'ye göre insan bir "katre-i na-çiz" dir ve ona göre davranmalıdır. Kibirleşmeyen insan eşsiz bir inci gibidir. Özellikle yüksek derecelere erişmiş insanlar tevazu ve terbiyeyi elden bırakmamalıdır:

Her katre-i nā-çizi ider bir dūr-i yek-tā
Terbiyye ekābirde gerek ola yemāsā

G.2/5

Bu hakimane eda şairin kasidelerine de nüfuz etmiştir. Mesela "yolundan" redifli kasidesinin teşbib bölümünde hikemi tarz ağırlıktadır:

Ey bādiye-peymā-yı hevā ğafleti terk it
Ebnā-yı sebīli çıkarur hāb yolından

K.6/7

Yukarıdaki örneklerde de görüldüğü gibi Hami, hikmet- amiz söyleyiş sahibi olup, yaşadığı dönem içinde en çok Nabi ekolünden etkilenmiş ve hikemi konulara ağırlık vermiştir. Şair bu tarz şiirlerinde duygudan ziyade düşünceye

yönelmiş, dünya görüşünü dile getirmiştir.

Hami'nin gazellerinde işlediği bir başka konu aşktır. Hami aşkı geleneksel bir tavır içinde ele alıyor. Sevgilinin güzelliği, ona kavuşamama, rakip ve ona duyulan nefret, vefa-vefasızlık gibi motiflerle aşkı anlatan şair, bu alanda en çok Nedim'den etkilenmiştir. Şiirlerindeki mahalli çizgiler, deyim, atasözü ve halk söyleyişlerinin çokluğu şairin Nedim ve "mahallileşme" akımı tesirinde kaldığını gösteriyor.

Klasik Edebiyatımızda anlatılan sevgili tipi genellikle gerçek hayatta rastlanamayacak ölçüde soyuttur. Şair bu sevgili tipinin yanı sıra yerli ve somut tiplere de yer vererek Nedim'e yaklaşıyor:

‘Aceb mi eyler isem of rīze rīze ider
Ketān-ı şabr tayanmaz o Lāz māhveşe

G.58/4

Bir Lās māh-pāresi bir kebk-i hoş-hırām
Gördüm Tırabızan'da ben ol māh-peykeri

G.65/2

Hami "üzre" redifli kasidesinde Nedim'den daha güçlü bir şair olduğunu söyleyip ona meydan okuyor. Bu beyitte de şairin Nedim'i beğendiği ve onu bir söz ustası olarak kabul ettiği ortadadır:

Sürüp meydāna esb-i tab‘umı meydānı almışken
Tek-ā-pū eyleyüp geçdüm Nedim-i nükte-dān üzre

K.1/259

Hami'nin Nedim'e nazire yazması da ondaki Nedim etkisini gösteriyor:

Neş'e-i mey ğāze-i ruhsār-ı āl olmuş saña

Revġan-ı gül dūhn-i kandil-i cemāl olmuş saña

G.1/1

Hami'nin aşıkane gazellerinde rind-meşreb, neş'eli bir tabiat içinde olduğu görülür. Şair, böyle gazellerde meyhaneyi, pir-i muganı, şarabı, eğlenceyi anlatır:

Şafādayuz hum-ı bādeyle hem-civār olalı

Dahil-i meykede pīr-i muġāna cār olalı

G.59/1

Edebiyatımızda akıl-aşk çatışması Hami'de de görülür. Aslında ilme değer veren şair, bazen de aşkın önünde engel olarak akli bulur.

‘Aqluñ nedür vücūdı k’ola sedd-i rāh-ı ‘aşk

Bārik-i riştedür ki ser-i şīre baġludur

G.9/7

Hami şiirlerinin çoğunda dünyaya aldırış etmeyen, kanaat sahibi bir insan intibainı veriyor. Aşağıdaki beyitte de bunu görmek mümkündür:

Añlayan ‘ālemi taħşīline zaħmet çekmez

‘Ākil olan kişi āb üstine şūret çekmez

G.24/1

Hami ilme, özellikle de dini ilimlere çok önem verir. Kasidelerinin fahriyye bölümlerinde şair, şairliğinden çok ilmi ve fazlı ile övünür. Ama o, özellikle ilmin insanı yaratılışın hikmetlerine götürmesi gerektiğini belirtiyor:

Bir peşşenüñ icādı nedendür bilemezsün
Ey cehl-i mürekkeb dime hikmet bilürüm ben

G.44/3

Yine şu beyti de onun sanat anlayışını ve ilme verdiği değeri anlatması açısından önemlidir. Ona göre güzel şiir yazmak çocukça oyunlardır. Asıl gerekli olan ilimdir:

‘İlm ü fazlum şi‘r ü ‘irfānumdan efzūndur benüm
Tab‘uma bāziçe-i tıflāne şi‘r-i dil-pez̄ir

T.19/89

Hami'nin sanatına tesir eden bir başka husus savaştır. Tebriz'in fethinde bulunması onu derinden etkilemiştir. Bundan dolayı gazellerinde dahi Tebriz'in fethini ve Köprülü-zade Abdullah Paşa'yı anlatmış; hatta bazı gazellerine bu husus kaside özelliği kazandırmıştır. Mesela:

Köprili gülzārınuñ bir ğonce-i neşküftesi
Büy-ı lutfıyla meşāmm-ı ehl-i dil‘itretlenür

G.19/11

Hami'nin şiirlerini toplu olarak değerlendirdiğimizde gazel alanında daha başarılı olduğunu görürüz. Gazellerinde rahat, nükteli ve ince söylenmiş beyitler çoğunluktadır. Buna rağmen tezkirelerde kendisinden çok az bahsedilmesi ve günümüzde pek tanınan bir şair olmaması şaşırtıcı ve üzüntü verici bir durumdur. Gurbet duygusun ve bu duygunun kişiye, zamana, mekana göre değişebilen "izafî" bir duygu olduğunu anlatan şu beyit, Hami'nin ustalığını gösteriyor:

"Ehl-i dil ārām ider her ande kim rağbetlenür
Gāh olur ğurbet vaan gāhi vaan ğurbetlenür"

G.19/1

Hami Divanında satirik söyleyişler de mevcuttur. Mesela Tibi Efendi'ye yazdığı manzum mektupta araya "hirre-name" niteliğinde bir bölüm ekler ve tıpkı Har-name'de olduğu gibi kendisini bu hırslı kediye benzetir. Yine kaside şeklinde yazdığı Feresiyye'sinde de atını alaycı bir şekilde anlatır. Mesela:

Sinn ü sālın dir isen tāze civāndur ancak
Tāy imiş bu dađı Timur idicek Rūm'a gūzār

K.4/4

mısraları Har-name'deki gibi ince alaylı söyleyişlerdendir. Onun bu "satirik" söz söyleme yönüne, cimriliği anlatan şu beyit örnek verilebilir:

Gelsün mi s̄im ü zer bize dest-i nec̄ilden
 B̄i-ç̄are sicn-i k̄isede zenc̄ire bağludur

G.9/6

Hami kaside alanında ise Nef'i tesirindedir. Buna Nef'i'yi boy ölçüşülecek bir şair olarak görmesini örnek verebiliriz. Zaten o, Nefi'nin "mu'ciz-beyan" bir şair olduğunu kabul ediyor:

Kelām-ı pākine insāf idüp terciḥ ider şimdi
 Oğunsa ger kaşidem Nef'i-i mu'ciz-beyān üzre

G.1/258

Gerçekten de bu kaside şairi haklı kılacak ölçüde güzel ve parlak sözlerle yazılmıştır. Kasidenin teşbib bölümünde şair, tabiat unsurlarını canlı ve hareketli bir şekilde tasvir ederken Klasik şiir mazmunlarını da ustalıkla kullanmıştır.

Klasik Edebiyatımızda 17.yüzyıldan itibaren şairlerimizin İranlı şairlerle boy ölçüştüğünü görüyoruz. Bunda 16. yüzyılda Türk Edebiyatının büyük şahsiyetler yetiştirmesinin büyük rolü vardır. Aynı zamanda sürekli devam eden Osmanlı-İran savaşları, şairleri sanat alanında da İranlı şairlerle boy ölçüşmeye, daha iyi ve üstün olma gayretine götürmüştür.

Hami de İranlı şairlerden Saib (M./223), Selman ve Zahir-i Faryabi (T.19/86), Arap şairlerden Ferezdak ile Cerir'i (K.3/61) zikrederek söz söylemede onlardan daha üstün olduğunu ifade ediyor. Şairin meh-tab redifli gazeli ise İranlı şair Sa'ib-i İsfahani'nin gazeline naziredir:²²

22 Ali Emirî, a.g.e, s.206.

Sa'ib (Ölm.)

Behişt ber-müje taşvîr mi-koned meh-tâb
Piyâle-râ kadeh-i şîr mi-koned meh-tâb

Hami :

Cinân resmin Diyâr-ı Bekr'de taşvîr ider meh-tâb
Kenâr-ı Dicle'yi mânend-i cüy-ı şîr ider meh-tâb

G.4/1

Tezkire-i Şu'ara-yı Amid'den öğrendiğimiz kadarıyla Hami, Türk Edebiyatında Nâbî, Fehim-i Kadîm, Münif, Lebîb-i Âmidî, Nâdirî, Âgâh-ı Semerkandî gibi dönemin şairlerine nazireler yazmıştır. ²³ Şair, bu nazirelerde taklid değil, daha güzel ve üstün söz söyleme gayreti içindedir. Mesela, Fehim-i Kadim'in (Ölm.1648):

Oldı tâb-efgen dile ruhsâresi bir kimsenün[^]
Cânı bitâb eyledi nezzâresi bir kimsenün[^]

beytine mukabil, Hamî:

Tîr-i ğamzeñ zülf-i müşginünle bend itdün meger
Kim oñulmaz hayli demdür yâresi bir kimsenün[^] G.31/4

beytini aynı ustalıkla söylemiştir.

---

23 Ali Emirî a.g.e, s.201-205.

Hami'nin şiiirlerine de Koca Ragıp Paşa, Fıtnat Hanım, Lebīb-i Āmidī, Osman Nuri Paşa, Yenişehirli Avnī, Hazık-ı Erzurumī, Diyarbakırlı Cāmī, Azmī, Kamī gibi şairler tarafından nazireler yazılmıştır.

Ali Emiri Efendi'nin Hami'nin şiiirlerine nazire olarak tesbit ettiği nazire örneklerinden bazılarını eserdeki sırasıyla aşıağıya aldık:²⁴

Hāmī-i Āmidī

Ehl-i dil āram ider her kande kim rağbetlenür
Gāh olur ğurbet vaţan gāhī vaţan ğurbetlenür G.19/1

Ragıp Paşa Sadr-ı A'zam (Ölm.1763)

Kāse-i fađfūr leb-riz olsa da virmez şadā
Devlet efzāyiş bulınca āđniyā ğastelenür

Fıtnat Hanım (Ölm.1780)

Nefs olur tāt-i Hağ'da gerçi bi-tāb ü tüvān
Vādi-i işyāna başdıķça kadem kuvvetlenür

Hami-i Amidi

Hāmī bu nazm-ı tāzenün ister naziresin
Yüz kes bahāne eyleseler öz kes istemez G.23/14

24 Ali Emiri, a.g.e, s.201-205.

Rāgıp Paşa Şadr-ı A'zām

Mānend-i āftāba yeter pūr çeşm-i siyāh
Muğ-beççegān tarz-ı Cezāyir fes istemez

Hāzık-ı Erzurūmī(Ölm.1763)

Hāmi Efendi nazmına tanzir istemiş
Hāzık olursa pey-revi ister bes istemez

Hami-i Amidi

Tezyil idüp naziremi vaşfuñla āşafā
'İydiyye şanma sāde gāzel söylerüm saña G.3/11

Şeyh-zade Osman Nuri Paşa-yı Āmidi

Tanzir olur mı Hāmi'nün eş'arı Nūriyā
Her nüktesin ki cāna bedel söylerüm saña

Hami-i Amidi

Olursa rif'atimüz kākül-i siyāhı kadar
Bizi o ġāliye-mū istemez günāhı kadar G.11/1

Yenişehirli Avni Bey (Ölm.1884)

Takarrüb itmedük aġyar-ı rü-siyāhı kadar
O mäh-pāre bizi sevmez günāhı kadar

III. ESERLERİ

Bugünkü bilgilerimize göre Hami'nin bir Divan'ı olup kaynaklar onun başka bir eserinden söz etmemektedirler. Yalnız Ali Emiri Efendi Hami'nin şu beytine dayanarak başka eserlerinin de olması gerektiğini belirtiyor.

Kuşūr-ı bārgāh u mevlid ü tehniye-i manşib
Müzeyyen oldı hep āsar-ı kilik-i pür-bēlağatle

K.5/52

Ali Emiri Efendi, bu beyte göre Hami'nin mevlid ve birden fazla kasriyesinin olması gerektiğini ifade ediyor. Yazar, Hami'nin başka eserlerinin Erzurum'dan Diyarbakır'a dönerken uğradığı yağma sonucu kaybolmuş olabileceği düşüncesindedir²⁵.

İstanbul Üniversitesi Yazma Eserler Kataloğunda Hamî Divanı'nın yedi nüshası olduğu belirtilmiştir. Bunlardan altı nüshayı İstanbul Üniversitesi, Millet ve Süleymaniye Kütüphanelerinde bularak inceledik. Katalogda ismi geçen bir nüsha ise bulunamamıştır.

Hami Divanı 1937 beyitten oluşan bir divan olup içinde tevhid, münaca't, na't gibi dini konularda yazılmış bir manzume yoktur. Divanda mesnevi şeklinde yazılmış 267 beyitli bir manzum mektup, 12 beyitlik bir lugaz; 16-268 beyit arasında değişen 6 kaside; 23 kıt'a ve tarih manzumesi; 5-23 beyit arasında değişen 67 gazel; 2 murabba ve 8 müfred bulunmaktadır

---

25 Ali Emirî, a.g.e., s.208.

Hami Divanı'nın Nüshaları²⁶

1. Ali Emiri Efendi Manzum Eserler Bölümü (Millet Ktb) No:99

(A1 Nüshası)

Bu nüshada Giritli Tîbî Efendi'ye yazılmış 265 beyitli bir mektup, 6 kaside, 67 gazel, 23 kıt'a ve tarih, 1 lugaz, 2 murabba, 7 müfred bulunmaktadır.

İlk beyit: Ey kerem-piše azîzüm cānum
Merdüm-i çeşm-i terüm sultānım

Son beyit: Yoğidi kemlük asla ol ẓamer-hüsnün liķāsında
Raķibe rām olunca oldı bir noķşān bahāsında

İstinsah tarihi:1272/1855

Müstensih: Mehmed Şerif

İstinsah kaydı: Ketebe... Es-seyyid Ahmed Şerif sene 1272

Md.ta: 63 yk, 229x155-180x109 ölç., talik yz. 17 st., abadi taklidi kt., yeşil zemen üzerine yıldız bk., kırmızı szb. yıldız cl., kahverengi meşin şemseli, selbekli, zencirekli, köşebentli ct.

²⁶ İstanbul Üniversitesi Türkçe Yazma Divanlar Kataloğu, s.744-747, Katalogda Hami Divanı yazma nüshaları hakkında verilen bilgilerdeki bazı eksiklikler, elimizdeki yazma nüshalar göz önüne alınarak düzeltilmiştir. Kısaltmalarda katalogun kısaltma kurallarına uyulmuştur.

2. Süleymaniye Kütüphanesi Es'ad Efendi Bölümü No:2620

S. Nüshası

Bu nüshada Tibi Efendi'ye gönderilen 266 beyitlik manzum mektup, 6 kaside, 65 gazel, 20 kıt'a ve tarih, 1 lugaz, 2 murabba 8 müfred bulunmaktadır.

İlk beyit: Ey kerem-piše azizüm cânım
Merdüm-i çeşm-i terüm sultānum

Son beyit: Zāde-i Köpri Yaban Şuyına kışarı emîn
Bir çatal köpri binā eyledi ammā ki metîn

İstinsah tarihi: 1 Rebiü'l-ahir 1244-11 Ekim 1828

Müstensih: Nazif-zade Ahmed Hamid

İstinsah kd.: Nüvişte şod be-kalemi... Ahmed Hamid

Eş-şehir be-Nazif-zade der-gurre-i rebiü'l-ahir ez-şuhur sene erba'a ve erba'ine ve mieteyn ve elf

Md.ta.: 48 yk.247x142 ölç, talik yz. 23 st. kalın sarı kt., kırmızı szb.,arka ve kenarları meşin, üstü kağıt kaplı, miklepli ct.,

3. İst.Üniver.Ktb.T.506/2 (Ü1 Nüshası)

Bu nüshada 266 beyitli manzum bir mektup, 5 kaside, 65 gazel, 19 kıta ve tarih, 1 lugaz, 2 murabba, 7 müfred bulunmaktadır.

Nüsha bir mecmuanın 10-55. yaprakları arasında bulunmaktadır.

İlk beyit: Āşafā ferhunde-sīmā dāver-i ferāh-likā
Şīr-i düşmen-gīr Ābdu'llāh Paşā-yı dilīr

Son beyit: Zāde-i Köpri Yaban şuyına kışarı em̄in
Bir çatal köpri binā eyledi ammā ki met̄in

Md.ta.: 45 yk., 207x152 öç., rik'a yz., 23 st., Avrupa kt., kahverengi meşin ct.

4. Ali Emiri Efendi Manzum Eserler Bölümü (Millet Ktb.)

No:100 (A2 Nüshası)

Bu nüshanın son tarafı eksik olup içinde 266 beyitli manzum bir mektup, 6 kaside, 63 gazel, 18 kıta ve tarih bulunmaktadır.

İlk beyit: Olur geh ma'roke perdāz geh emr ü emān üzre
Meger oynar mı cān-bāz-ı felek bir ris-mān üzre

Md. ta: 81 yk., 185x134 öç., adi rik'a yz., 12 st., Avrupa kt., 1 ve 4. yaprakları kırmızı bk., siyah cedvelli, ebri kağıt kaplı ct.

5. Ali Emiri Efendi Manzum Eserler Bölümü (Millet Ktb.) No:101 (A3 Nüshası)

Bu nüshanın 1-11. yapraklarının kenarlarında 170 beyitli manzum bir mektup yazılı olup, nüshada 2 kaside, 53 gazel, 2 kıta bulunmaktadır.

İlk beyit: Nāşib-ı rāyāt-ı dīn hākān-ı mülk-i hāfıkeyn
Beyza-i İslāmi haş pādşāh-ı şāh-bāz

Son beyit: Ne gördi şerha-i dil dāğ-ı sineden ğayrı
Hünerle Hāmi nigīn gibi nāmdār olalı

Md.ta: 15 yk., 203x115-156x72 öç., talik yz., 29 st., abadi taklidi kt., yıldız bk., kırmızı arkası bez, üstü mor renkte kabartma kağıt kaplı ct.

6. İstanbul Üniver.Ktb. T.1710/3 (Ü2 Nüshası)

Bu nüsha içinde bulunduğu mecmuanın 91-102 yaprakları arasında olup nüshada 48 gazel bulunmaktadır.

Baş: Şiše-i mey gâze-i ruhsâr-ı âl olmuş saña
Revġan-ı gül dühn-i kandil-i cemâl olmuş saña

Md.ta: 12 yk., 215x135-163x75 öç., talik yz., 21 st., aharlı Avrupa kt., kırmızı szb. ve cl. kahverengi meşin, şemseli, selbekli, zencirekli, miklepli ct.

I. ŞİİRLERİNİN ŞEKİL VE DİL ÖZELLİKLERİ

A. ŞEKİL ÖZELLİKLERİ

Hami Divanı'nda biri mektup, biri lugaz olmak üzere iki mesnevi, 6 kaside, 23 kıt'a ve tarih, 67 gazel, 2 murabba, 8 müfred bulunmaktadır.

Divan'daki kasideler genellikle çok uzundur. Mesela "üzre" redifli kasidesi 268 beyittir. Umumiyetle klasik kaside düzenine uyan şair, teşbib bölümünde tasvire veya hikemi konulara yer vermiştir. Bu tasvirler izlenimci bakış açısıyla ve tabiat unsurlarının benzetme amacıyla kullanıldığı tasvirlerdir.

Mesela:

Olup âmāde-i peygār giymiş tās-ı zerrīn
 Taçınmış ser-be-ser nergis fişekler taylasān üzre

K.1/16

mısralarında olduğu gibi tabiat varlıkları birer savaş unsuru olarak yer almıştır.

Şairin, kasidelerinde tegazzül bölümüne de yer verdiği görülür. Mesela "üzre" redifli kasidesinde 67.beyitten, 3. kasidesinde 73. beyitten ve 5. kasidesinde 40.beyitten itibaren tegazzül bölümleri yer almaktadır.

Hami Divanı'nda bir başka dikkat çeken husus da kıt'a nazım şekliyle yazdığı manzumelere kaside ismini vermesidir. Şair, bunları kaside gibi düzenlemiş ve tarih düşürmüştür. Gazel şeklinde yazdığı ve tarih kıtaları arasına aldığımız manzumede de tarih düşürmüştür.

Hami'nin bazı gazelleri uzundur ve kaside özelliği taşıyanlar bulunur. Bunlara özellikle 3. ve 19. gazelleri örnek verilebilir. Şairin bazı gazelleri konu bütünlüğüne sahiptir. Mesela "güzelüm" redifli 40. gazelde sevgilinin güzelliği

bir bütünlük içinde verilmiştir.

Şair bazı gazel ve kasidelerinde musammat gazel kafiyeleşini kullanmıştır. 22. tarih menzumesi olarak yer alan gazelin şu beyti buna örnektir:

Val̄idi raġbet eyledi şöhre ziyāfet eyledi

Oġlını sünnet eyledi haġķını eyledi edā

T.22/6

Rediflerini Türkçe kelimelerden (virme, bize, olalı, gibi, basdı, itdi, beni, yolundan, üzre....) seçen şair özellikle kaside ve tarihlerinde (K.3, T.1-2-9-15-19....) Arapça ve Farsça kelimelerle kafiye oluşturmuştur.

Şair aruzu umumiyetle başarılı bir şekilde kullanmıştır. Fakat bazı mısralarında zorlandığını, imalelere daha fazla başvurduğunu görüyoruz. 22. tarih manzumesinde aruz zorlamaları çoğunluktadır:

‘Adlini eylemiş każā ziver-i şer^f-i Muştafā T.22/1b

Bir vurgu unsuru olarak kullanılan med Hami'nin şiirlerinde Arapça, Farsça kelimelerle sık sık yer almış, bunun yanı sıra Türkçe kelimelerle de med yapılmıştır:

Gürisne-çeşm-i kızılbaş haşre dek kıala şir

K.3/30-b

B. DİL ÖZELLİKLERİ

Hami Divanı'nda dikkat çeken dil özellikleri aşağıya alınmıştır.

Fonetik Özellikler:

Sızıcılışma

ķ > ħ

daħı M./147-a, M/150-a, M./162-a

yohsa K.1/12-a

aħşama K.1/180-a

oħını M./187-b

Ünlü Türemesi

Arapça şükr ve zülf kelimelerini şair vezin icabı şükür ve zülûf şeklinde kullanmıştır.

Şükür K.3/1

Zülûf G.28

Tonlulaşma

d > t

Ç > c

avındısı M./107-b

nicesi K.1/157-b

yuduyor G.12/4-a

yudmuşa M./160-b

işidenler M./161-a

ķalupdur M./192-b

işitdük M./159-a

yapduķ M./30-b

Ancak bunun tersi durum da görülebilmektedir:

$d < \frac{1}{2}$

oṭası M./

ṭokunsa K.1/106-b

ṭayanur mı M./136-b

$p > b$: Metinde "b" olarak gösterilen zarf-fiil ekleri "p" olarak okunmuştur.

urup K.1/152-b

olup K.1/124-b

çıkup K.1/126-b

Morfolojik Özellikler:

∅ Ak.

Genellikle 2.t.ş. iyelik ekinin kullanılmasıyla görülür.

faẓlın K.1/146-a Ġazā faẓlın idüp

cānın niṣār itmek K.1/163-a

Bazı yerlerde akuzatif yerine datif kullanıldığı görülür:

Tīb-i ahlākuṅā taḳlīde senūñ M.17-a

Hilāl ebrusuṅā taḳlīd ider ol ṣeh-süvār ammā K.1/236-a

Genitif ekinin düşmesi:

Sen itdügün K.3/25-a, K.3/39-a

ayağı tozı ile K.1/154-a

Ol bize eylediği in'āmı M./240-a

Zamir n'sinin görülmemesi: "Bu" kelimesinden sonra bazı yerlerde zamir n'sinin kullanılmadığı görülür.

Bular K.1/129-a, K.1/183-a

Bularla K.3/17-a-b

Bular bir nebze  asker k uh-ı  ahr a ser-be-ser d şmen

K.1/129-a

Yapım Ekleri İle İlgili Özellikler

-le :İsimden fil yapan bu ekin Arapça kelimeye ve yansımaya getirilmiş farklı örneklerine rastlıyoruz:

 ıttretlen r G.19/11-b

 arr alanmasun G.48/2-b

Mavlıyalum M./157-a

tem aşalanmasun G.48/4-b

m cell alanmasun G.48/5-b

-(I)cek: G n m zde kullanılmayan bu ekin eserde  rneklere rastlıyoruz:

g ricek K.3/9-a

idicek K.3/87-a, M./36-a

-du da: Bu ek de g n m zde kullanılmayan zarf-fiil ekidir.

oldu da M./27-b, M.125-a

itd kde M./161-a

-n : Fiilden fiil yapan bu ek  airin 34. gazelinde ettirgen  atı eki (-dır)

ekiyle farklı bir kullanım g stermektedir:

O servi c y-ı siri k m uzandır niceye dek G.34/3-b

Dile  ah ife-i mihri  adandır niceye dek G.34/5-b

donandır	G.34/8-b
şuşandır	G.34/ 9-b
kapandır	G.34/10-b
ufandır	G.34/ 6-b

Hami Divanı'nda fiilimsilerin çok kullanıldığını görüyoruz. Bunda cümlelerin bileşik olmasının yanı sıra özellikle kasidelerini uzun yazmasının da etkisi olabilir. Zira bu kadar uzun manzumelerde tekrarlara düşmek mümkündür.

Mesela şairin "üzre" redifli kasidesinde çıkup (142-a), idüp (143-b), varup (145-a), idüp (146-a-b, 148-a, 149-b,151-a).... (Ip) ekiyle yapılan zarf-fiillerin bu kadar çok kullanılması şairin tekrarlara düştüğünü gösteriyor.

Hami Divanı'ndaki cümleler genellikle devrik ve bileşik yapıdaki cümlelerdir. Şair filleri mısra başında veya ortasında kullanmış, böylece kafiyeleri isim soylu kelimelerle yapmıştır. Bileşik cümleleri ise fiilimsilerle ve şart kipiyle elde etmiştir:

İdüp şirāne cünbiş geldi hısn-ı mülhidān üzre

K.1/149-b

İdüp tekbir yer yer bī-muḥābā 'ankebūtāsā

K.1/151-a

Urup mirriḥveş el tiġ-i tiz ü cānsitān üzre

K.1./152-b

Şiirlerinde genellikle devrik cümle kuran şair, böylece söyleyiş güzelliğini yakalamıştır:

Şoymadık kıoymadı bizde derimüzden ğayı
 Böyle tārāc idemez leşker-i Cengīz-i Moğul

K.2/8

Şair, rediflerini çoğunlukla Türkçe kelimelerden seçmiştir. Bu kelimelerde Türkçenin anlam zenginliğinden istifade etmiş, kelimeleri farklı anlamlara gelecek şekilde kullanmıştır. Mesela "yolundan" redifli kasidesinde "yol" kelimesini; yolundan çekilmek, tarz-gidiş, yoldan çıkmak, yoldan azdırmak, yolundan alıkoymak, hayat tarzı, sözünden çıkmak anlamlarıyla kullanılmıştır. Aynı şekilde "yolundadır" redifli gazelinde bu kelimeyi izinde, benzer, uygun olma gibi farklı anlamlarda kullanmıştır:

Dil reh-güzār-ı dil-bere yolsuz niçün çıkar
 Ol mest iderse hāk ile yeksān yolındadır

G.15/6

"Çıkar" redifli gazelinde de aynı durumu görmek mümkündür. Bu kelimeyi şair husule gelmek, çıkar-filinden emir, ayrılmak, yerinden çıkmak, uymamak (eski adetlere)... gibi anlam zenginliği oluşturacak şekilde kullanmıştır.

Hami, gazellerinde daha rahat, sade, akıcı bir Türkçe kullanmıştır. Gazellerinin çoğunda böyle güzel ve rahat söyleyişler bulunmaktadır. Mesela şu beyitte "uçmak" kelimesini "cennet" kelimesi ile kullanan şair Türkçenin kelime ve mana zenginliğinden faydalanmıştır:

Uçmak dileyüp cennet-i k̄yūn̄ hevesiyle
Pervāze gelüp açdı per ü bāl aranfil G.36/3

airin Şu beytinde de son derece rahat ve sade bir dil kullandığını görüyoruz:

Ol gözi Tatar nem var ise yağmalar benüm
Gerçi yağmalar olur ammā ki d̄nyālar benüm G.40/1

Hami kasidelerinde ise genellikle Arapça, Farsça terkiplerle daha ağır bir dil kullanıyor. Bu tür mısralarda sadece fiil Türkçedir ve bunların bir kısmında airin zorlama, tutuk bir üslup içinde olduğu anlaşılıyor:

İdicek Āmid'i teşrif o menī'i'l-cārun̄
Ben de itdüm kenef-i me'men-i cārına duḥūl
K.2/27

1.EDEBİ SANATLAR

Şiirlerini bir bütün olarak değerlendirdiğimizde airin zengin kelime hazinesine sahip olduğunu, edebi sanat ve mazmunları başarıyla kullandığını görüyoruz. airin en çok başvurduğu edebi sanatlar birer örnekle aşağıya alınmıştır:

Mecaz-ı Mürsel

Zāhid ‘aceb mi şu‘bede-bāz-ı dek eylese
Her ne çıkarırsa hırka-i peşmīneden çıkar
G.7/3

Kinaye

Akıtsa ağzı şuyun̄ selsebil-i firdevsün̄
K.3/65-a

Tevriye

Yüz yirde yüzün̄ sürseñ eger pāyine Ḥāmī
İtmez o perī būseler ihsān iki yüzden
G.52/9

Telmih

Şīrīn gelüp o hüsrev ü hübāna zıkr-i ‘aşk
Ḥāb-āver olmadı ‘aceb efsāneler bu şeb
G.5/14

Tezat

Luṭf eylese ezdād ola hem-pişter-i ülfet
Ḳahr itse müsebbib çıkar esbāb yolından
K.6/14

Hüsn-i Ta’lil

Meger ki bir şanem-i gül-‘izāre urgundur
Müdām hūn ile ālūdedür libāsı gülün̄
G.33/6

Tenasüp

Şekeristān-ı belāgatde bu gün sultānum
Var mıdur tūti-i tab‘um gibi şirin güftār

K.4/29

Leff ü Neşr

Ebr-i‘ālem-girdür hem berķi hem bārānı var
Luţf ile mazlūm-perver ķahr ile düşmen-güdāz

T.13/22

Bu şecā’atden o mekr ü hileden hālī degül
Cengde zīrā bu genc arslundur ol rubāh-ı pīr

T.20/40

Mübalāğa

Kāğıd yanar yazarsam eger‘arz-ı hālūmi
Dilden şabā o şāha beyān eyle hālūmi

G.62/2

Aliterasyon

İdüp hışn-ı haşin-isāye-i luţfuñdan āsūde
Ser-efrāz eyledi Hāmī kuluñ hüsni himāyetle K.5/55

2.ARAPÇA VE FARŞÇA İBARELER

Hami Divanı’nda Arapça beyitler, hadis ve ayetler, söz kalıpları, çok fazla olmamakla beraber, bulunmaktadır. Arapça iki beyti aşağıya alınmıştır:

Cāe fī kālihi en-nādir u ke'l-ma'dūmi
İz tefe'elte'āle'n-nādir u kad kāne yezūl

K.2/60

Muṣṭafā hayru halefi necli nebīhi
Mazharü'l-veledi sırru ebīhi

M./255

Arapça İbareler:

Ve le'in süllim M./166-a
tübā lehu T.12/7-b
ke'l-ma'dūm K.19-/75-a
Zü'l-fa'zl ü minen M./122-a

Farsça ibareler: Hami Divanı'nda Belgrad'ın fethini anlatan 16. tarih kıt'ası Farsça olup 3 beyitten ibarettir. Bunun dışında 9. tarih kıt'asında 1 Farsça beyit vardır:

Mihr-i şeh Maḥmūd-rā der-dest-i tū herkes ki did
Güft Maḥmūd u āyāzeş-rā felek-āverd-bāz

T.9/30

3. ATASÖZLERİ

Türkçe, atasözleri ve deyimler açısından oldukça zengin bir dildir. Şairlerimiz Türkçenin bu özelliğinden faydalanmış, şiirlerine aldıkları atasözleri ve deyimlerle mana zenginliği yakalanmışlardır. Şiirde irsal-ı mesel yoluyla atasözlerini kullanma geleneği Cezeri Kasım Paşa, Necati, Taşlıcalı Yahya, Hayali Bey gibi büyük ustalarla sürdürülmüş, 18. yüzyılda "mahallileşme" akımının da tesiriyle şairlerimiz bu dil zenginliğinden istifade etmişlerdir.

Hami Divanı'nda da atasözlerinin ya olduğu gibi alındığını veya mânâ olarak o atasözüne işaret edildiğini görüyoruz. Eserden tesbit edebildiğimiz bazı atasözleri aşağıya alınmıştır.

"Alma mazlumun ahını çıkar aheste aheste" veya "Mazlumun ahı yerde kalmaz." atasözüne şair şu mısralarla işaret ediyor:

Hevâ-yı kâkül-i 'anber-şemîm ile âhum
Çıkar bu micmer-i dilden duman duman güzelüm

G.41/2

Şair bazı beyitlerinde atasözünü verirken kelimeleri kibar niteliğindeki sözleri de kullanmıştır. Aşağıdaki beyitte "Bir gözde iki gözbebeği bulunmaz." atasözünü bu şekilde vermiştir.

İki meh-pârenün bir dilde 'aşkı dil-nişîn olmaz
Müsellemdür ki bir gözde iki merdüm mekîn olmaz

G.22/1

Hami şu mısraıyla "Dost acı söyler." atasözüne işaret ediyor:

Halâs olmaz kişi hem-rengün âzâr u cefâsından
Ketâna sâ'ir eşyâdan füzûn te'sîr ider meh-tâb G.4/4

"Ayağını yorganına göre uzat." atasözünü şair "yorgan" yerine "lihaf" kelimesini kullanarak ifade ediyor:

Keser mi var sözi şemşîr ile ğılâfı kadar
Kişi ayağın uzatmak gerek lihâfı kadar G.13/1-b

"Eğri bacanın dumanı doğru çıkar." atasözünü Hami şu mısraında ifade ediyor:

Gec-nümādur zāhirā ammā çıkar āsarı rast
Levh-i dilde naqş olanerkām mānend-i nigin

G.49/7

"Elden gelen öğün olmaz, o da vaktinde bulunmaz." atasözü ayın güneşten ışığını almasına benzetilerek anlatılmıştır:

Kendin mişāl-i meh göremez bir nefes tamām
İlden gelen ʿatiyye vü ihsānı bekleyen

G.50/3

Hami "Elin attığı taş uzağa gider." atasözüyle başkalarına duyulan gıpta, hatta kıskanma duygusunu ortaya koyuyor:

Ṭayanma vaḥşetüñe seng-i ṭaʿneden ḥazer it
Meded il atdığı ṭaş ey perī irağa sürer

G.14/8

"Haddini bilmek" deyimini "Haddini bilmeyene bildirirler." atasözünü hatırlatacak şekilde kullanılmıştır:

Seni öldürse de dest-i hınā-riz ile ol āfet
Gönül ḥaddin bilüp mānend-i sīm-āb epsem olmazsın

G.51/2

"Evdeki hesap çarşıya uymaz." atasözü "pazar" kelimesi kullanılarak anlatılmıştır:

Lîk pazarda dahı ferzâne

Çıkmaz elbette hesâb-ı hâne M./158

"Güneş balçıkla sıvanmaz." atasözü şu mısrada farklı kelimelerle hatırlatılmıştır:

Neseb tursun anı âlem bilür ta'rife hâcet yok

Ne mümkün şems ola meştûr bâm-ı âsmân üzre

K.1/90

Şair aşağıdaki beyitte sevgilinin güzelliğini çiçeğe benzetmiş ve "**Her çiçekten bal alınmaz.**" atasözünü iktibas etmiştir.

Görüp ezhâr-ı hüsnüñ nûş-ı la'î-i yârdan şordum

Didi ol âfet arı her çiçekten engübîn olmaz

G.22/13

"Parayı veren düdüğü çalar." atasözüne şu mısra ile işaret ediliyor:

Metâ'ı başmadıkça tuz satılmaz râygân dirler

Olur ra'ic kumâş-ı hüsnî hatt-ı pür pür-dijem başdı

G.66/9

"Kişi refikinden azar." atasözü insan üzerinde arkadaş tesirini anlatmaktadır. Hami de feleğin insan üzerindeki etkisini bu atasözünü hatırlatacak şekilde anlatıyor:

Kişi kar̄inini elbet̄e kendi gibi ider
 Felek kar̄arı kime virdi bî-kar̄ar olalı

G. 59/6

Sır saklamanın önemini anlatan "**Sırrını söyleme dostuna, o da söyler dostuna.**" atasözüne aşağıdaki beyitte işaret edilmektedir:

Hem çıkar nakşun̄ beyāza hem olur rüyun̄ siyāh
 İtme rāzun̄ herkese i‘lām mānend-i nigīn

G.49/13

"**Yolcu yolunda gerek.**" atasözünü Hami şu mısradaki olduğu gibi almıştır:

Hāneñüzden binüp itdük tek ü pū
 Ceħd ile yolcu gerek yolda diyü

M./57

Hami Divanı'nda atasözleri arasına alamadığımız "**Kelam-ı Kibar**" niteliğinde sözler vardır. bunlar "**halk söyleyişleri**" olarak günümüzde de yaşayan sözler olduğu gibi, şairin orijinal buluşları olarak da karşımıza çıkıyor:

Añlayan ėalemi taħşīline zaħmet çekmez
 ĖĀkil olan kiři ab üst ine ŗūret çekmez

G.24/1

Güft ü ŗenidün̄ ebkem olur tercemānları
 A‘mā ile mücāliseti aħras istemez

G.23/3

Ehl-i hüner sitem-keş olur bed-güher selīm

Gevher esīr-i kāviş-i mişkab-ı hazef emīn

G.42/3

Gerçi hişār-ı sahtını düşında gezdürür

Olmaz yine 'ikāb-ı kazādan keşef emīn

G.41/4

Pāk-tıynet gūşe-i ğurbetde hār olsun mı hiç

Gevher āġūş-ı şadefden dūr olur kıymetlenür

G.19/5

Hāriş-i sīne-i mazlūm olacađdur yā Rab

Zālime kaşınacak nāhun-ı kudret virme

G.55/3

Zāhid 'aceb mi şu 'bede-bāz-ı dek eylese

Her ne çıkarsa hırka-i peşmīneden çıkar

G.7/3

Şadefāsā kabūl-ı feyze isti 'dād lāzımdur

Ki her mevzi 'de nīsān katresi dürr-i semīn olmaz

G.22/7

Nāzik-mizāc yār olamaz saht tıynete

Āhengerān içinde olur mı necef emīn

G.42/6

Ṭayanmaz miḥnete me'luf olanlar lezzet-i ʿıyşa
Neyistān-ı cihānda ney-şeker nāy-ı enīn olmaz

G.22/15

Şakın ki hūblaruñ her hısāli hūb olmaz
Olur mı her dem-i āhūda būy-ı nāfi kadar

G.13/7

K'olur ḥaṭṭ rūy-ı yāre ḥüsnini bī-i'tibār ider
Zamān-ı nekbetinde zālime kimse mu'īn olmaz

G.22/4

4.DEYİMLER

Hami Divanı'nda deyimler ve halk söyleyişleri ifadeye kuvvet kazandıran, anlamı zenginleştiren bir unsur olarak çok sayıda bulunmaktadır. Şair deyimlerin ifade ettiği mecazi anlamdan faydalanarak kinaye telmih, tenasüp, tezat sanatlarına da başvurmuştur. Bu şekilde şair dil ve ifade bakımından zengin ve güzel mısralar oluşturmuştur.

Mesela "Budur vird-i sa'ādet kuş beyinli olmasa bülbül" mısraında "kuş beyinli" kelimesi kinayeli olarak kullanılmıştır. "Tiğ ile kesdi ayağı meclis-i İslām'dan" mısraında "ayağını kesmek" deyimini iki anlamı da ifade etmektedir. "Kendi yağıyla kavrulmak" deyimini şair, tenasüp sanatı oluşturacak şekilde kullanıyor:

Fitil-i şem⁶veş dil kavırılırken kendi yağıyla
 Komaz sūz u güdāza tünd-bād-ı gam ferāgatle

K.5/3

Şair, şiirlerinde deyimler dışında halk söyleşlerine de yer veriyor. "Allah düşman başına vermesin" sözünü:

Çekdigüm renc ü 'anāyı mutlak

Düşmen-i cānuma göstermeye Hakk M./119

şeklinde ifade etmiştir." Analar neler doğurmuş." veya "adam gibi" sözlerini de şu şekilde kullanıyor:

Görsek dilā neler toğurur analar bu şeb G.5/10-b

Devletünden olam adam gibi bir esbe süvār K.4/25-b

Hami Divanı'ndan şu deyimleri tesbit edebildik:

Aç gözlü (çeşm-i āz) G.32/5-b

Ağzının şuyı ak- K.3/65-b

Āhını al- G.46-6-b

Aklına gel- G.1/6-a

Ardına düş- G.54/4-a

Arkası pek ol- G.60/6-b

Ateş pahası ol- G.8/6-a

Ayağı dolaş- K.1/260-b

Ayağını çek- K.1/6-a

Ayağını kes- T.9/26-a

Ayağını öp-	G.34/4-a
Ayak bas-	G.66/3-a
Başa çıkar-	G.28/14-a
Başa çık-	G.44/7-a, G.30/3-a
Başına çal-	M.31
Bıçak kemiğe dayan-	K.1/244-b
Bir içim su	T.6/39-a
Börkü karış-	G.18/4-b
Burnu büyü-	G.61/3-b
Canına geç-	G.26/8-a
Canına minnet ol-	G.8/1-b
Canından ol-	G.44/5-b
Canından usan-	G.55/5-a
Ciğerini del-	M./185-a
Çare bul-	M./97/b
Çöp çekiş-	G.18/9-b
Dar kafalı	G.67/2-a
Dert çek-	M./121-b
Denize düşse ıslanma-	G.51/6-b
Dibi yan-	M./162-b
Dilini bagla-	G.67/5-b
Diş bile-	G.58/3-a T.9/27-b, K.3/84-b
Dişin kökünü güneşe göster-	G.58/3-b
Dünyalar (Kendisinin) ol-	G.40/1-b
Dünyanın çivisi çıktı	M./184-a

Dünyayı dar et-	K.5/2
El bas-	G.66/14-b
El bir et-	G.4/3-b
El çek-	M./162-a
El değ-	G.8/6-b
Elden çıkar-	G.28/14-a
Eli boş kal-	G.31/3-a
Elinden tut-	G.60/7-b
Eline geç-	G.28/14-b
Elini yıka-(hayatından)	M./96-a, T.6/39-a
El kiri	G.49/17-a
El ver-	G.58/11-b
El vur-	M./80-b, G.5/2-a, K.1/183-b
Erlük sat-	K.1/212-a
Eteğini tut-	T.20/65-a, G.28/3-a
Fırsat ver-	G.55/4-b
Fitne kayna-	M./198-b
Gafil avla-	G.66/7-a
Gam ye-	G.31/12-b
Göbeği düş-	M./7-b
Gönlü ak-	G.56/2-b
Gönlü düş-	G.56/1-a
Gönlünü al-	G.31/7-a
Göz değdir-	F./3-a, 4-b
Gözden çıkar-	G.60/1-b

Gözden sürmeyi çal-	T.20/35-b, K.2/84-b
Gözü doy-	G.13/6-a T.20/15-b
Gözüne dokun-	M./199-b
Gözünü aç-	G.30/2-b K.1/26-a, G.60/1-a
Gözünü ayırma-	G.39/1-b
Günahı kadar isteme-	G.11/1-b
Haddini bil-	G.51/2-b
Hasta düş-	M./85-b
Hatırına gel-	G.26/10-a
Hor bak-	G.50/5-a
İşi düş-	K.4/21-a
Kabına sığma-	G.5/4-a
Kâm al-	G.49/6-b
Kan dök-	G.46-7-b K.1/7-a, T.19/23-b
Kanına susa-	G.14/2-b
Kan otur-	K.1/105-b
Kan tut-	G.46/7-a
Kan yut-	G.12/4-a
Kara günlü	M./77-b
Katline kuşan-	G.41/6-b
Kendi yağıyla kavrul-	K.5/3-a
Kısmetini tep.	K.4/6-b
Kıyamet kop-	M./185-b
Kızılca kıyamet kop-	M.1/40-b
Kolu kanadı kırıl-	G.38/7-a

Korktuğuna uğra-	M./71-b
Kucağına çek-	M./89-a
Kuş beyinli	K.1/166-a
Mantar gibi yerden bit-	M./72-b
Nam ver-	G.49/2-a
Naza çek-	G.32-10-b
Parmağı ağızında kal-	K.1/34-b, K.1/73-b
Sadede gel-	M.0138-b
Sesi çıkma-	K.1/68-a
Sevdaya sal-	G.60/5-b
Sık bogaz et-	T.9/13-b
Sıkıntı çek-	G.24/2-a
Sineye çek-	G.49/14-a
Soluk aldırma-	M./61-b
Taşa çal-	T.9/13.b
Tomarını imzalamak	G.40/6-b
Toz kondurma-	K.1/248-b
Tövbeyi kır-	G.5/13-a
Tuzak kur-	G.49-5-b
Ümidini kes-	G.4/9-a
Üstüne otur-	G.49/15-a
Vebal al-	G.62/7-a
Vebali boynuna	K.1/239-b
Yabana söyle-	G.26/3-b
Yakasıyla çekiş-	G.18/7-b

Yan yana ara-	G.20/2-b
Yanıp yakıl-	G.1/5-a, K.3/74-b
Yara aç-	G.41/5-a
Yem kestir-	M./61-a
Yere çal-	G.5/9-a
Yerle bir et-	M./36-a
Yol aç-	G.61/2-a
Yoldan çık-	K.6/2-a K.6/7-a, K.6/13-b
Yüreği ağzına gel-	G.20/7-a
Yüzünü karart-	G.49/4-a
Yüz karası	G.31/3-b
Yüz kızart-	G.41/11-a
Yüz suyu dök-	G.34/4-a G.35/4-a
Yüz sür-	G.53/9-a, G.14/4-b, K.1/247-b
Yüz tut-	G.53/8-b
Yüzü yerde ol-	G.53/9-a
Yüz ver-	G.53/2-a
Zahmet çek-	G.24/1-a
Zahmet ver-	G.55/10-b

II. MUHTEVA ÖZELLİKLERİ

A. DİN VE TASAVVUF

1. DİN

Hami Divanı'nda tevhid, münaca't, na't gibi dini konularda yazılmış müstakil bir manzume yoktur. Ancak mevcut manzumelerinde geçen dini unsurlar, şairin iman ve itikat bakımından kuvvetli olduğunu göstermektedir.

a.Allah

Hami; Allah, Hak, Rab, Huda, Bari, Mevla, Nur-ı rahmet, Tengri isim ve sıfatlarıyla Allah'ın kudret ve rahmetini anlatıyor.

Şair kainatı Allah'ın kudretinin tecelligahı, delili olarak görüyor. Şu beyitte şair, kainatın ihtişamında Allah'ın varlığını ve yüceliği buluyor;

Bilür celâlet-i Hakk'ı hıyâm-ı çerhi gören
Ki şehr-yârûn olur kadri bârgâhı kadar

G.11/9

İnsanın, ne kadar günahı olursa olsun, Allah'ın rahmetinden ümidini kesmesi doğru değildir. Nasıl ki mehtab, gecenin karanlığın umulmadık bir anda aydınlatıyorsa, günahın karanlığını da Allah rahmetinin nuruyla silecektir. Aşağıdaki beyit leff ü neşr yoluyla bunu güzel bir şekilde ifade ediyor:

Sevâd-ı cürm ile kesmem ümidi nür-ı rahmetden
Hiçâb-ı zulmeti bir lahzâda tenvîr ider meh-tâb

G.4/9

Şair, Allah'a imanını her konuda muhafaza etmek istiyor. Başkalarına duyulan ihtiyaç da rızkın Allah'tan geldiği gerçeğini unutturmamalıdır:

Ağyāra kef-i hāceti keşf eyleme ey dil
Mevlā var iken bahşīş-i ağyāre ne minnet

G.6/2

Hami İstanbul'dan Diyarbakır'a yaptığı yolculuk esnasında Bolu'da görülen taun hastalığının Gerede'den itibaren olmadığını öğrenir ve rahatlar. Fakat Allah'ın takdirinden, kaza ve ecelden kaçış mümkün değildir:

Tengri şahrāda meger ey ğāfil
Mevti halk itmege kadir mi degül
M./66

b.Melekler

Hami Divanı'nda melekler "üzre" redifli kasidede "kerrübiyan" ve "kudsiyan" ifadeleriyle geçmektedir. Bu beyitlerde Köprülü-zade Abdullah Paşa'nın meleklerle benzetildiğini, meleklerin ona dua ettiğini anlatılır.

'Adimü'l-mişl-i düstür-ı mükerrerem Köprili-zāde
Du^fā-yı hayrı vācibdür şaf-ı kerrübiyān üzre

K.1/85

Bunun dışında melek isimleri iki beyitte geçmektedir:

Harut

Bu melek Babil kuyusuna asılı olması dolayısıyla hatırlatılmış, sevgilinin zülfüne asılı olan aşğın gönlü Harut'a benzetilmiştir:

Müşgîn tınâbı aşdı resen çāh-ı Bābil'e

Hārūt-ı fitne oldı giriftār-ı çīn zülûf

G.28/8

Münker-Nekir

Şair, bu sorgu-sual meleklerini zikrederken, fakihin insanlara telkininin öneminden bahsediyor:

Fakih ātıfeti nehy-i münker eyler ise

K'olur mı merkad-i mevtāya Münker ile Nekir

K.3/117

c.Kitaplar

Divanda mukaddes kitap isimlerinden "İncil", tahrif olunması yönüyle zikredilmiştir.

Sözde sâbit-kadem ol muhkem-i tenzîl gibi

Nüş u tahrîfi kabûl eyleme İncil gibi

G.61/1

Bunun dışında şair, 3. kasidesinde Abdurrahman Paşa'yı överken, onun ahlakının Kur'an-ı Kerim'deki ayetler kadar sağlam olduğunu söylüyor:

Sükût ider müteşâbih dimiş görüp keremün

Nuşuş-ı müşhaf-ı ahlâkuñ eyleyen tefsir

K.3/52-b

d.Ayet ve Hadis

Ayetler

Divan'da ayetler bazen isimleriyle zikredilmiş, bazı yerlerde ise kısmi iktibas yoluyla verilmiştir. Ayetlerden tesbit edebildiklerimiz ve geçen sure isimleri şunlardır:

Le-neblüvenneküm	T.6/25-a ²⁷
Eyne'l-meferrā	M./165-b ²⁸
Ve'l-ʿādiyāt suresi	K.3/27-a ²⁹
Yüdrikkum	M./67-b ³⁰
Keʿaşfin-me'kūl	K.2/44-b ³¹
İnnā li'llāh	M./84-b ³²
ʿUrve-i Vuşkā	T.20/66-a ³³

Ayrıca şu beyitte Fil Suresine telmih vardır:

Meded gel ey ebābil-i şafā dil Ka'besin kırtar
Küdūrāt leşkeri aşhāb-ı Filāsā harem başdı³⁴

G.66/6

---

27 Kur'an, 2/155

28 Kur'an, 75/10

29 Kur'an, Adiyat Suresi (100).

30 Kur'an, 4/78

31 Kur'an, 105/5.

32 Kur'an, 2/156.

33 Kur'an, 2/256.

34 Kur'an, 105.

Hadis:

Divan'da iktibas yoluyla bir hadis tesbit edebildik.

Buyurdu Fahr-ı 'ālem küllüküm rā'in hadīsinde
Ki her rā'i olur mes'ul-i ahvāl-i rā'iyyetle³⁵

K.5/34

e.Peygamberler**Hz.Muhammed**

Hz.Muhammed Ahmed, Resul-ı ins ü can isimleriyle zikredilmiş, kaside ve tarihlerde şefaati istenmiştir. Tebriz'in fethine katılan şair, Şiilerin, Peygamber'in ashabi, zevceleri ve anneleri hakkında iftirada bulduklarını anlatıyor:

Ne zehreyle olurlarherze-gū bu kavm-ı bi-mezheb
'Aceb ezvāc u aşhāb-ı Resūl-ı ins ü cān üzre

K.1/44

Hz. İbrahim

Hami'nin bir gazelinde Hz.İbrahim "Halil" ismiyle ve Nemrud tarafından ateşe atılması yönüyle hatırlatılmaktadır.

Evvel bakışda āteş-i Nemrūd'a atdırup

Sūzān iden Halil-i dili bir Ruhālıdur G.21/2

35 Hepiniz çobansınız ve güttüğünüzden sorumlusunuz. Bkz.Muhyiddin-i Nevevi, Riyazü's-Salih'in, (Terc. Kıvamüddin Burslan, H.Hüsnü Erdem), 9.Baskı, C.2, Ank.Tarihsiz, s.73-74.

Hz.Davud

Divan'da Hz.Davud ismi iki yerde demiri hamur gibi yoğurması yönüyle zikredilmektedir.

Emr-i mu'dil beyza-i fülâddan şa'b olsa da
 Kabzasında pençe-i Dāvūdveş olur hamir

T.20/16-K.3./46

Hz.Ya'kub

Hz. Ya'kub, oğlu Yusuf'un kaybolmasından sonra gözlerine perde inmesi, oğlunun gömleği getirilirken rüzgarla kokusunu alması, gömleği yüzüne sürünce gözlerinin açılması, beytü'l-hazen, müjde almak yönleriyle hatırlatılmaktadır.

Açıldı çeşm-i ter Ya'kubveş jeng u küdüretden
 Getürdi bûy-i pîrahen şabâ gūyâ ki sür'atle

K.5/43

Hz.Yusuf

Hz. Yusuf babasının ismiyle birlikte gömleği zikredilerek anılmış (K.3/3), bunun dışında Züleyha'nın ona aşık olması, Hz.Yusuf'un zindana atılmayı tercih etmesi hatırlatılmıştır.

İder mi sicn-i taleb hacle-i Züleyhâda

İdeydi Yūsuf eger cāha meyl-i cāhi kadar G.11/11

Hz.Musa

Hami; Hz.Musa'yı Tur dağı, "kelim" ünvanı, Firavun ile mücadelesi, Firavun'un Nil'i geçmek istemesi hadiseleri ile hatırlatıyor:

Aç kelīm-i Hāk'a yol sīnede çün Baħr-ı Süveys
 Hayfdur pey-rev-i Fir'avn olasın Nīl gibi
 G.61/2

Hz.Hızır

Divan'da Hz.Hızır karanlık kuyuda ab-ı hayatı bulması ve hayırlara vesile oluşu dolayısıyla iki yerde zikredilmektedir:

Akarken Hızır hāme zūlmet-i çāh-ı devātumda
 Olup āb-ı bekāveş bir ğazel cārī zebān üzre
 K.1/66

Hz.Yunus

Hami, Diyarbakır'da yaptırılan Balıklı Kasrı için söylediği tarih kıt'asında Hz.Yunus'un balığın karnında kalması hadisesini, Hz.Hızır'ı da hatırlatarak belirtiyor:

Balıklı Baĝı hem-çün hut-ı Yunus şadra olmuşken
 Döküp āb-ı hayāt lutfın itdi Hızrveş ihyā
 T.12/6

Hz.İsa

Hz.İsa ölüleri diriltmesi, görmeyenlerin gözlerini iyileştirmesi ve tecerrüd ile göğe yükselmesi yönüyle anılıyor. Şair Hz.İsa'yı tasavvuf düşüncesini nefsi terbiye etmenin gerekliliği fikriyle anlatmaktadır.

‘İsî gibi mücerred olur rif‘at isteyen
Gılmân-ı Türk ü cāriye-i Çerkes istemez

G.23/ 6

f.Dört Halife

Tesbit edebildiğimiz kadarıyla şair dört halifeden sadece Hz.Ali'nin ismini bir beyitte zikretmiştir. Hz.Ali bu beyitte cengaverliği yönüyle hatırlatılmıştır.

‘Alî cengin idüp ‘Osmân Paşâ germ iken nâ-gâh
Töğündü irci‘i emriyle müjde gūş-ı cān üzre

K.1/162

g.Ahret İle İlgili Mefhumlar**Kıyamet**

Şair, halkı derinden etkileyen bir haberi, kıyametin kopmasındaki dehşet anı gibi tasvir ediyor.

Deldi halkuñ cigerin nāvek-i tiz
Kopdı gūya ki dem-i rüst-ā-ñiz

M./185

Cennet

Şair Cennet'i Firdevs, Bağ-ı Behişt, uçmak, Cennet, Cinan kelimeleriyle anlatırken havz-ı kevser, tuba, huri, gilman isimlerini de zikrediyor. Cennet anıldığında "uçmak", "tayeran" kelimelerinin de söylendiğini görüyoruz:

Uçmağ dileyüp cennet-i kūyuñ hevesiyle
Pervāze gelüp açdı per ü bāl karanfil

G.36/3

Bu beyitte de görüldüğü gibi sevgilinin bulunduğu yer cennete benzetilmiş, oraya adeta erişilmez bir nitelik kazandırılmıştır.

Cehennem

Cehennem mefhumu Bi'se-masır, sakar, duzah isimleriyle verilmektedir. Bu mefhumlarla birlikte ateş, helak olmak, çukur, yardımsız kalma durumları da tasvir etmiştir. Şair özellikle Şiilerin Cehennemde düşecekleri durumu anlatmak için bu kelimeleri kullanıyor:

Helāk olan refiķasın görince dūzāğda
‘Aceb mi ğarka-i hūn olsa hufresinden naķir

(K.3/33)

h.Dua

Hami kaside ve tarih kıt'alarının sonunda şiirini sunduğu kişilere dua eder. Allah'ın bu kişilerin üstüne rahmetini vermesini, iki cihanda onları mesrur etmesini, devletlerinin sürmesini, kuvvet ve azametlerini arttırmasını ister:

Hem senün̄ hem şeh̄r-i yār-ı űk̄ıbet Maḥmūdunun̄
Ferr ü iclāl̄in füz̄ün̄ its̄ün̄ Hudāy-ı kār-sāz

T.9/32

Şair sevdiklerine dua ettiği gibi zalimlere de beddua eder:

Hāriş-i sīne-i mazlūm olacaḫdur yā Rab
Zāl̄ime kaşınacaḫ nāḫun-ı kudret virme

G.55/3

ı.Dinle İlgili Diğer Mefhumlar

Kabe

Şair űu beyitte Ka'be'yi üzerindeki siyah örtü dolayısıyla hatırlatırken, sevgilinin yüzünü Ka'be'ye benzetiyor:

Ḥaḫḫı oldı'izārında nümāyān̄ iki yüzden
Gūyā yür̄idi Ka'be'ye sevdān̄ iki yüzden

G.53/1

Burak

Hız.Muhammed (SAV)'i miraca çıkaran bu hayvanı şair kendi fikrinin yükseklik derecesini anlatmak için bir benzetme unsuru olarak ele alıyor:

Felek-cāha şu'ūd-ı bām-ı evşāfun̄da kâşırdur
Burākāsā çıkarken berķ-i fikrüm āsmān üzre

K.1/224

Şeytan

Hile, tuzak, kibir gibi kavramlarla anılan bu varlık, şu beyitte rakibi anlatmak için kullanılmıştır:

İtmiş o şūh'azm-i reh-i hāne-i rakīb
Hayf ol perī-izāra ki şeytān yolındadır

G.15/4

Savma'a

Yahudi ibadethanesini şair, bir müslüman için uygun bulmuyor ve burayı tuzak olarak gösteriyor:

Mukīm-i şavma'a Allah için'uzlet-güzin̄ olmaz
Dil-i nā-dānı şayda bundan a'lā bir kemīn̄ olmaz

G.22/2

2.TASAVVUFİ UNSURLAR

Hami'nin divanındaki şiirlerinden mutasavvıf bir şair olmadığı anlaşılmaktadır. Şair tasavvufi unsurları herhangi bir tarikat çerçevesinde görüşlerini yaymak için değil, Klasik şiir anlayışı içinde birer mazmun olarak kullanıyor. Bununla birlikte hikemi bir şair olan Hami, kanaat , tevekkül, i'tidal, nefis konularını işlemiş, bunlarla insanlara öğüt verme çabası içinde

olmuştur.

Hami Divanı'nda görülen tasavvufi unsarlar aşağıya alınmıştır.

Rıfâî

Bu isim, şairin sadece bir beytinde geçmektedir. Şair sevgilinin saçlarını Rıfai tekkesi şeyhine benzetiyor:

Olmuş Rıfâî tekyesine şeyh-i şu⁴le-hâr
Pür-nâr u pür-şerâr yesâr u yemîn zülûf
G.28/4

Hami, şiirlerinde Bektaşî, Kızılbaş, Rafîzi vb. inanç gruplarına da yer vererek bunların bi-mezhep olduğunu, Peygamber'in ashabına ve hanımlarına iftira ettiklerini anlatıyor. Şairin bu inancında Tebriz'in fethinde bulunmasının tesiri olduğu muhakkaktır.

Gürûh-ı Râfîzî hınzîrveş şavlet iderlerdi
Hayâtından olup me'yûs ceş-i Sünniyân üzre
K.1/182

Abdal

Hami, abdal'ı, Allah'a aşık, nefsinin terbiye etmiş, kanaat hali içinde, dünya kaydını bırakmış insan olarak gösteriyor:

Jül̄ide m̄ȳ-1 ser yeter abd̄al-1 ũşka t̄ac
 Çak̄maklı bendi sarıĝı n'eyler fes istemez

G.23/7

Mürşid

İnsanların mürşidden bekledikleri, himmet göstermesidir. Şair, bir mürşide bağlanmasının şartı olarak "himmet" i öne sürüyor:

Himmeti h̄azır olan mürşid-i k̄amil n̄a-ȳab
 Ben de b̄i-himmet olan şeyhe'in̄āyet idemem

G.38/3

Zahid-Vaiz

Tasavvufta zahid ham sofudur. O, sadece şekli ibadetleri yapar, cennet hayaliyle yaşar, riyakardır ve kalp gözü kapalıdır. Gönül gözüyle bakamadığı, aşk yolundan gidemediği için "sevgili" nin yüzünü göremez. Oysa O, kainatta teâlî etmiştir. Zahid ise yarasa gibi karanlığı seçtiği için "sevgili"nin nuru onu kör eder:

Görmez o mihri ũeb-pereveũ gözler̄n̄ sen̄n̄
 Z̄ahid ben̄üm göz̄ümle sen ol n̄āzenine bak̄

Aşık hal ehlidir. Riya ve gösterişe yer vermez. Fakat zahid tümüyle şekilci ve riyakardır. Yün hırka giyer, gösteriş yapmak için ağlar, ama ihlas içinde olmadığı anlaşılır:

H̄un-āb-ı sirişkūn̄ boyadun reng-i riyāya
Zāhid kızulun̄ çıkdı senūn̄ de bakamāsā

G.2/4

Şair, gösteriş yapan, Allah'a gönülden bağlanmayan zahide hiç güvenmez.

Zāhid 'aceb mi şu'bede-bāz-ı dek eylese
Her ne çıkarsa hırka-i peşmīneden çıkar

G.7/3

Va'iz de tıpkı zahid gibidir. İnsanlarla geçinemez, onları sürekli suçlar ve cehennemle korkutur. Kalbinde Allah aşkı yoktur; amacı Allah'a ulaşmak değil, cennete girmektir. Huysuzdur, yakasıyla bile çekişir:

Eger çekişmege bir kimse bulmasa vā'iz
O tünd-ḥū yakasıyla hemān çekişmelidir

G.18/7

Arif

Arif tasavufta gönül ehlidir. Akıl yoluyla değil, aşk yoluyla Allah'a kavuşmak ister. O, zahid gibi şekilci ve riyakâr olmamalıdır. Amacı insanların nazarında kazanacağı rütbe değildir:

Arif misāl-i şekl-i gezi yek-cihet gerek
Balā vü zir pāye-i piş ü pes istemez

G.23/11

Nefs

Tasavvufta nefis insanın Allah'a kavuşmasını engelleyen bir perdedir. O, her zaman insanı kötülüğe sevk eder, Allah'tan uzaklaştırır. Nefs insanın içinde kötü bir arkadaş, insandan iyi huyları çalan bir hırsızdır:

Baîna hiç nefis-i emmârem gibi sū-i karîn olmaz
Bu düzd-i hâneginün kimse mekrinden emîn olmaz

G.22/3

Bunun için insan nefisini yok etmeye çalışmalı, onu inatçı bir atı terbiye eder gibi terbiye etmeli, nefse kuvvet verecek şeylerden uzak durmalıdır. Çünkü insanı ayakta tutmaya kuru ekmeğe bile yeter:

İtfâ-yı nâr-ı cû'ider ey nefis nân-ı huşk
Tennûr-ı mi'de et'ime-i enfes istemez

G.23/13

Ser-keşlûk itmesün dir iseñ hâmdan çıkar
Esb-i harûn-ı nefsi nişîb ü firâze çek

G.32/11

Kana'at-İnziva

Edebiyatımızda kaderden, felekten şikâyet şairlerin çok sık ele aldıkları konulardandır. Hamî'nin de şiirlerinde talihten şikâyet ettiğini, feleği vefasızlık ve döneklilikle suçladığını görüyoruz. Dünyayı "Çerh-i siyeh-dil" (G.44/2)

olarak nitelendiren şair, insanları da "dünya gibi" cefa eden, kinli ve nefasız görüyor:

Cefā-cū kine-perver bī-vefā ḥatır-şiken bed-hū
Hemān ebna-yı ʿaşruñ meşrebin dünyāya benzetdüm

G.39/3

Fakat Hami dünya sıkıntılarında kurtulmanın yolunu kanaat ile inzivada bulur. Bunu :

Rāḥat hemān kanāʿat ile inzivādadur

G.42/7-a

mısraıyla belirtir.

İnsan hırsı bir tarafa bırakmalı, dünya arzularını terk etmelidir ki rahatlığa erebilsin:

Varup efendimūze rūz u şeb duʿā idelüm
Olup kanāʿat ile künc-i ğamda zāviye-gīr

K.3/91

Zikir

Şair zahide karşılık rind tipi ortaya koyuyor. Rind meyhanede zikir çeker. Zahid ise görünüşte "hal" ehlidir, kendinden geçmiş gibi görünür. Oysa onu kendinden geçiren mestlerin meyhanede çektiği zikirdir:

Hāldür şanma dil-i zāhidi ser-keşte iden
Mestler çekdiği mey-ḥānede yā hū itdi

G.63/4

B.CEMİYET

1.TARİHİ ŞAHSİYETLER

a. Hükümdarlar, Şehzadeler ve Devlet Adamları

Sultan III. Ahmed

1703'te tahta geçen III. Ahmed Lade Devrinin padişahıdır. Batılılaşma hareketleri ilk defa onun döneminde gerçekleşmiş, matba bu devirde getirilmiştir. Lale Devri Türk Sanatında bir Rönesans olarak ifade edilebilir. Doğu Klasikleri bu dönemde Türkçeye çevrilmiştir. Sultan III. Ahmed sanatı ve sanatçıları destekleyen bir hükümdardır.

Patrona Halil isyanında tahttan indirilmiş (1730) yerine yeğeni Sultan I. Mahmud getirilmiştir.³⁶

Şair "üzre" redifli kasidesinde Sultan III. Ahmed'i Allah'ın yeryüzündeki gölgesi olarak zikrettikten sonra, diğer zamane sultanlarından üstün olduğunu, ona baş kaldırmanın mümkün olmadığını belirtiyor. O izzeti ve şanıyla dünyayı aydınlatan güneştir. Şair, III. Ahmed'i adaleti ve doğruluğuyla Dârâ ve Nuşirevânla karşılaştırıyor. Tebriz savaşını anlattığı kasidesinde III.Ahmed'den şöyle söz ediyor:

Senüñdür cāh-ı zıllu'llāh Sultān Aḥmed Ğazī

K'olupdur sâye-i'adlinde ḥalk emn ü emān üzre

K.1/47

36 Doğuştan Günümüze Büyük İslam Tarihi, C.11, Çağ Yayınları, İstanbul, 1993, s.115.

Sultan I.Mahmud

Sultan II. Mustafa'nın oğludur. Sultan III. Ahmed'in tahttan indirilmesi üzerine tahta çıkmıştır (1730). Saltanının ilk günlerinde hakimiyetin tamamen Patrona Halil ve isyancıların elinde olmasına rağmen kısa zamanda onları saf dışı etmiştir. Mühendis-hane-i berr-i hümayun onun zamanında kurulmuştur. 1732 Hafız Ahmed Paşa Anlaşması ile bu dönemde Dağıstan ve Tiflis Osmanlılar verilmiştir. Belgrad'ın geri alınmasıyla, imzalanan Belgrad Antlaşması Osmanlının gerileme döneminde yaptığı son kârlı antlaşmadır.

Sultan Mahmut Han saltanatı döneminde Osmanlı'ya azamet devri yaşatmış yirmi beş yıl süren saltanatı boyunca tayin ettiği değerli dumandanlarla İran, Rusya ve Avusturya Muharebelerini idare etmiştir. İlim, kültür, sanat sahalarında çok kıymetli eserler yaptırmış, Sebkatî mahlasıyla şiirler de yazmıştır.³⁷

Şair şu beyitte I. Mahmud'u Gazneli Mahmud'a benzetiyor:

Şāh-ı Mahmūdū'l-fi'āl hākān-ı memdūhu'l hıṣāl
Gaznevīhem-nāmı olmaqla ider hūrāye nāz

T.9/3

Köprülü-zāde Abdullah Paşa

Şair Köprülüler'i bütün tarihi şahsiyetlerden üstün tutuyor. Bu sülaleden Numan Paşa, Hafız Ahmed Paşa, Abdurrahman Paşa için kasideler yazmıştır.

Abdullah Paşa Sultan III. Ahmed döneminde vezirlik yapmış, Van Kalesi muhafızlığında bulunmuş, İran seraskeri olarak Tebriz'in fethinde

³⁷ Osmanlı Tarihi Ansiklopedisi, C.4, İhlas Matbacılık, s.195-201

görevlendirilmiş, Abdullah Paşa Hay, Çors, ve Tasuc'u zapt ettikten sonra mahasarası uzun süren Tebriz'i 1725'te ele geçirmeye muvaffak olmuştur ³⁸. Şair Abdullah Paşa'nın adalet, cömertlik, cesaret ve kahramanlığını özellikle "Üzre" redifli kasidesinin pekçok beytinde anlatmıştır:

Bu nām u şān ile ser-dār-ı ekrem‘ār ider zīrā
Sipeh-dār olmağa Taḥmasbveş bir kırtabān üzre
K.1/21b

Köprülü-zāde Hafız Ahmed Paşa

1730'da I. Mahmud'un cülusundan sonra vezir olan Ahmed Paşa, kendi adıyla anılan Osmanlı-İran Antlaşmasını (Ahmed Paşa Antlaşması) yapmıştır.

Şair 5. Kasidesinde Ahmed Paşa'nın vezaretini anlatırken babası Numan Paşa'dan da bahsediyor:

Hudā rūḥ-ı şerīfin şād ile Nu‘mān Pāşā'nun
Ki çıktı ol şadefden böyle bir gevher necābetle
K.5/9

Köprülü-zāde Abdurrahman Paşa

Hami, Abdurrahman Paşa'nın vezareti üzerine (1137) yazdığı 3. Kasidesinde Köprülü hanedanını ve Paşa'yı cesaret ve adaletiyle över; paşanın Tebriz seferinde gösterdiği kahramanlıklarını; ilmimi, fazlını, adalet ve cömertliğini anlatır:

---

38 Doğuştan Günümüze Büyük İslam Tarihi, s.130.

Eyā kef-i keremi dūr-feşān çü ebr-i maṭīr
 Şükür Hudā'ya ki gördüm seni cihānda vezīr

K.3/1

Çeteci Abdullah Paşa

Diyarbakır valisi iken Hamedan üzerine akınlar yaparak Osmanlı'ya baş kaldıran Nadir Şah'ı engellemiştir³⁹. Şair 20. Tarih Kıtasını Abdullah Paş'nın vezareti üzerine (1157/1744) yazmıştır. Şu beyitte Abdullah Paşa ile Nadir Şah karşılaştırılmıştır:

Bu şecā'atden o mekr ü hīleden hālī degül
 Cengde zirā bu genc arslandur ol rubāh-ı pīr

T.20/40

Osman Paşa

Sadrazam Osman Paşa I. Mahmud tarafından azledilerek Erzurum valiliğine gönderilmişti. Bağdad'ın muhasarası sırasında Osman Paşa Hekimoğlu Ali Paşa'ya yardıma yetişmiş ve Bağdad muhasaradan kurtarılmıştır.⁴⁰

Hudūd-ı şām Kazān'a gönderüp 'Osmān Pāşā'yı
 Revāfīz rağmına baş eyledi 'Osmāniyān üzre

K.1/144

39 Doğuştan Günümüze Büyük İslam Tarihi, s.143.

40 Doğuştan Günümüze Büyük İslam Tarihi, s.137.

Fazıl Ahmed Paşa

Şairin 6. kasidesi Ahmed Paşa içindir. Şair 16 beyitlik bu kasidede Ahmed Paş'ın kahramanlık ve keremini anlatıyor:

Baħr-ı keremi ħavşala-i cūda şıgışmaz
Mümkin midür icrâ yemi mizâb yolından

K.6/11

b. Osmanlı Sahası Dışındaki Devlet Adamları

Tahmasb

İran Şahı II. Tahmasb şairin "üzre" redifli kasidesinde Tebriz'in fethinden dolayı anlatılır. Şair, Tahmasb'ı dinsiz, hilekar, korkak olarak nitelendiriyor:

Şihâb-ı tîğ-i tizinden kaçup Tahmasb-ı bi-dîni
Döküp gerd-i nuhûset dîvveş Mâzenderân üzre

K.1/211

Nadir Şah

Tahmasb'dan sonra İran Şahı olan Nadir Şah ile de anlaşmazlıklar devam etmiştir. Şair, Nadir Şah'ı da hilekar, kötü, yalancı gibi olumsuz sıfatlarla anıyor.

Rezmine'azm itdigün şâh-ı cedîd-i hîle-gîr
Mülhid-i bed-kîş Nâdir Şâh kezzâb ü cebîr

T.20/71

c. Şair ve Ressamlar

Nedim-Nef'i-Nabi

Hami Türk şairlerden Nedim, Nef'i ve Nabi'nin isimlerini anıyor.

"Üzre" redifli kasidesinde Nedim'e meydan okuyor:

Sürüp meydāna esb-i tab'umı meydānı almışken
Tek-ā-pū eyleyüp geçdüm Nedim-i nükte-dān üzre

K.1/259

Nef'i ve Nabi'nin isimleri de birer beyitte geçmektedir. Bunlar şairin edebi şahsiyetinde verilmiştir.

Ferezdak-Cerir

Hami bu Arap şairlerini şu sözlerle anıyor ve kendisini onlardan üstün buluyor:

İrüp merātibe kim lehce-i naşihatden
Edeb ta'allüm iderler Ferezdağ ile Cerir

K.3/61

Selman-Zahir

Şair, İranlı şairlerin kendi şiirinin parlaklığından yarasa gibi olacaklarını söylüyor:

Nice Selmān u Zahir ol nükte-sencümīn k'olur
Āftāb-ı nazmumuñ huffāşı beşāret dārīr

T.20/86

Māni

Hami Çinli nakkaş Mani'yi "Erjeng" adlı eseri ile hatırlatıyor ve Mustafa Ağa'nın yaptırdığı Balıklı Kasr'ın ondan daha üstün olduğunu ifade ediyor:

Görürse naqş-ı zībāsın olur Māni fūrū-mānde

Ezüp içsün şuyın Erjengi āba eyleyüp ilkā

T.12/12

d. Alim ve Filozoflar**İbn-i Sina**

Meşhur Türk tabib, filozof ve alimi olup, şark edebiyatında ilim ve irfanın, hikmet ve felsefenin timsalidir. Rey şahı Fahrüddeve'nin veziri olduğu için kendisine Sahib-i Rey denir.⁴¹

Şair, Davud Paşa'yı övmek için İbn-i Sina'yı zikrediyor:

İbn-i Sinā ile Şāhib tecrīd

Olamaz aña muzāf ile mu'īd

M./221

Eflatun-Aklidis

Şair Eflatun ile Aklidis'i filozof olmaları yönüyle ele alıyor ve Davud Paşa'yı onlardan üstün buluyor:

Virse eşkāl-i fūnūna te'sīs

Aña şākird olamaz Aklidis

M./222

---

41 Ahmet Talat Onay, Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar, Hz.Doç.Dr.Cemal Kurnaz, TDV Yay, Ankara 1992, s.214.

O devāt oldı ħum-ı Eflātūn
Ki ‘utarīd aña çün noĸta-i nūn M./228

Farabi

Aristo felsefesinin İslam alemindeki kurucusu olan Farabi, Davud Paşa’yı övmek için kullanılmış:

Hikmet-i terceme-i Farābī
‘Aĸlınuñ bir unutulmuş ħābī
M./219

e. Tarihi-Efsanevi Şahsiyetler

Cem

İran hükümdarlarından olan bu zat şarabı icat etmekle meşhurdur. Edebiyatımızda da saki, mey, bezm kelimeleriyle kullanılmıştır:

Bu nīm-mest ü bu bed-mest söylemez sāķī
Ĥarīf-i bezm-i meyi Cem’le bir ayaĸa sürer

G.14/3

Efrasiyab

Turan hükümdarı Efrasiyab (Alp Er Tunga) şu beyitte İranlılarla yaptığı mücadele dolayısıyla hatırlatılıyor. Şair tabiat tasviri yaparken Efrasiyab’ın İran Şahı Nevruz’la mücadelesini hatırlatıyor ve Turan hükümdarını İran Şahından üstün görüyor:

Hazān Efrāsiyābı dökdi kanın şāh-ı nev-rūzūn̄
 Şeh-i nev-rūz gibi taht-ı zümür-rūd nerdbān üzre
 K.1/31

Belkıs

Şair, Belkıs'ı hükmü altında bulundurduğu Seba ve bu şehri batıran sel (seyl-i arim) dolayısıyla hatırlatmıştır. Seba ile cennet, gam ile seyl-i arim arasında benzerlik dikkat çekiidir:

Gönül reşk-āver-i firdevs iken tūfān-ı ğam başdı
 Harāb itdi Sebā iklimini seyl-i 'arim başdı
 G.66/1

İskender

Edebiyatımızda biri Makedonyalı İskender, diğeri Yemen'de hükümdar olan Zü'l-karneyn lakabıyla meşhur olan ve Peygamberliği rivayet edilen zat olmak üzere iki İskender'den bahsedilir. İskender seddini yaptıran, Kur'an'da ismi geçen bahsettiğimiz ikinci İskender'dir.⁴²

Hami, Ye'cuc kavminin fitnessini engellemek için set yaptıran Zü'l-Karneyn'den söz ediyor:

Çaldı sedd-i āhenin tiğiyile İskender gibi
 Fitne-i Ye'cūc-ı düşmen olıcağ āfāk-gir
 T.20/32

42 Ahmet Talat Onay, a.g.e., s.222

Hami bir başka beytinde "Zü'l-Karneyn" ismini zikrediyor. Fakat bu beyitte geçen, İran'ı zapteden Makedonyalı İskender'dir:

Olınca'āzim-i İrān-zemīn çü Zü'l-karneyn
Kim oldı kiş-i Revāfız mişāl-i karn-ı ba'ir

K.3/38

Behram

Sasani sülalesinden olup kuvvet, cesaret ve adaleti ile meşhurdur. Aynı zamanda kavga, savaş, hiddeti temsil eden "mirrih" e de "Behram" denir⁴³.

Behram edebiyatımızda kahramanlık timsali olarak geçmektedir. Fakat Abdullah Paşa'yı överken, Behram'ı onun karşısında korkak ve güçsüz göstermektedir:

İdemez ordusuna Behrām bi-pervā duhūl
Terkeşinden almadıkça destine bir dāne tīr

T.20/17

Dara:

Keyaniyan'ın dokuzuncu ve sonuncu hükümdarıdır. İskenderle yaptığı harpte mağlup olmuş, vefatıyla sülalesi sona ermiştir. ⁴⁴

---

43 A.Talat Onay, a.g.e, s.10.

44 A.Talat Onay, a.g.e, s.11

Hami Şu beyitle Dara'nın mağlubiyetini hatırlatmaktadır:

Göreydi ʿalem-i ervāhda dārātını Dārā

Dökerdi eşk-i hasret dīdeden Eşkāniyān üzre

K.1/57

NuŐirevan

Sasani Őahlarındanır. 531'den 579'a kadar hükümdarlıkta bulunmuş, adalet ve doğruluğuyla tanınmıştır. Bunun için "Adil" lakabıyla tanınır. Hami NuŐirevan'ı adaleti yönüyle hatırlatıyor:

Göreydi Şehd-i ʿadli ʿālemi Őirīn-mezāk eyler

Olurdı niŐ-i müjgān dīde-i NūŐirevān üzre K.1/59

Rüstem-İsfendiyar-GüŐtasb

İsfendiyar Keyaniyan sülalesinden GüŐtasb'ın oğludur. Milattan 549 yıl önce Rüstem'le yaptđı savaşta vefat etmiştir. Rüstem ise Zal'ın oğludur ve cihan pehlivanı olarak ün salmıştır⁴⁵. Şiirlerde bu iki kahraman genellikle bir arada anılmaktadır.

Öyle bir Şir-i ciger-derdür ki ĥarb u ĥarbını

Görseler inŐāf iderler Rüstem ü İsfendiyār

T.5/29

---

45 A.Talat Onay, a.g.e, s.11-12

Neriman-Sam

Neriman pehlivan demektir. Bu zat Rüstem'in dedesi Şam'ın da babasıdır. Neriman pehlivanlığı ile ünlüdür. Şam da cihan pehlivanı olmuştur.⁴⁶ Hami, Neriman, Sam ve Rüstem'i kahramanlık ve güçleri yönüyle anlatıyor:

Her bendesi bir Rüstem-i destân-ı tehemten
Her çâkeri gerden-şiken-i Sām u Nerīmān

T.15/5

Hatem-Yahya

Hatem (Hatim) Arapların Tay kabilesinden olup sehavetiyle meşhurdur. Yahya ise yine kerem ve sehavetiyle meşhur bir Türk'tür.⁴⁷ Edebiyatımızda cömertlikleri yönüyle anlatılırlar:

Ne mümkün meclis-i i'fâda ma'ni Hâtem ü Yahyâ
Tefevuk eyleye ol mün'im-i bî-imtinân üzre

K.1/75

Leyla-Mecnun, Ferhat-Şirin

Arap efsanesinin iki kahramanı Leyla ve Mecnun aşkı anlatmak için kullanılan iki mazmundur. "Leyla" gece ve siyah kelimelerini çağrıştıracak şekilde kullanılır. Ferhat ve Şirin de aynı şekildedir. Şirin kelimesi aşağıdaki beyitte "tatlı" anlamını da düşündürmektedir. Hami, aşk konusunda Mecnun ve Ferhat'tan daha ileri gittiğini söylüyor:

---

46 A.Talat Onay, a.g.e, s.12

47 A.Talat Onay, a.g.e, s.196-431.

Ol şacı Leylî lebi şîrîn için Ferhad u Kays
Görse rüsvâliklarum tumârum imzâlar benüm

G.40/6

Ayrıca bir beyitte de Mecnun'un Leyla'yı vefasızlıkla suçlaması anlatılıyor. (G.26/3)

Kabil

Hz.Adem'in çocukları Kabil ve Habil'in kızkardeşleri İklime ile evlenmek istemeleri yüzünden anlaşmazlığa düşmeleri ve Kabil'in sözünden dönüp Habil'i öldürmesi edebiyatımızda iki yüzlülük, düşmanlık, sözünden dönme manalarıyla birlikte kullanılmıştır:

Mümeyyiz kavî-i zü'lvecheyne besdür meşreb-i Kâbil
Eğer meddâh ise medh itmedür zemmâmdur zemdür

G.16/3

Samiri

Hz.Musa'nın kavmini yoldan çıkararak ve kendi yaptığı buzağıya tapmalarna sebep olan Samiri şu beyitte buzağı (gusale) kelimesiyle birlikte hatırlatılmıştır:

Sakın bir kâr-ı nâ-hem-vâr ile şöhret-pezîr olma

Hemişe sū-i zikr Sāmiri gusâleden gelmiş G.25/5

2.KAVİMLER

Türkmen-Kürt-Arap

Şair aşağıdaki beyitte bu üç kavmi bir bütün olarak ele alıyor. Osmanlı Devletine tabi olan bu kavimler Raka iskanında Şiilere karşı birleşmiştir:

Türkmen ü Kürd ü Arab hep Raqa iskanında
Yağı isyanı ferāmuş idüp oldı aña kûl K.2/31

Tatar-Mogol

"Tatar" ismi yağma ile birlikte sevgilinin gözlerinin can alıcı olduğunu tasvir etmek için kullanılır:

Ol gözi Tatar nem var ise yağmalar benüm
Gerçi yağmalar olur ammā ki dünyālar benüm
G.40/1

"Moğol" "yağma, tarac" kelimeleriyle birlikte ve Cengiz Han'ı hatırlatarak kullanılmıştır:

Şoymadık koymadı bizde derimüzden ğayrı
Böyle tārâc idemez leşker-i Cengiz-i Moğûl
G.2/8

Nemçe

Şair Prusya'nın Bosna'ya saldırmasını şu beyitle hatırlatıyor ve İbrahim Paşa'nın bunu durdurduğunu belirtiyor:

Tiğ ile kesdi ayağı meclis-i İslām'dan
Bosna'ya dest-i gurūru Nemçe itmişken dırāz

T.9/26

Ye'cuc

Yecuc kavmi fitne ve bu fitneyi engellemek için yapılan set dolayısıyla hatırlatılmaktadır:

Disemi tağı degül belki efendüm getürür
Sedd-i Ye'cüc verāsındaki düzdi mağlul

K.2/69

3. ÜLKE VE ŞEHİRLER**Rum**

Anadolu ve daha genel anlamıyla Osmanlı Devleti anlamında kullanılmıştır.

Tāy imiş bu dağı Timur idicek Rum'a güzār

K.4/4-b

İderler gürği aşhāb-ı Rum'a nāzır şubān üzre

K.1/96-b

Bengale

Hindistan'ın kuzeyindeki bu ada ünlü kumaşı ile hatırlanmıştır:

Benekli bir şumâş-ı tazedür Bengâle'den gelmiş

G.25/2-b

Azerbaycan

Şair Abdullah Paşa'nın Azerbaycan fethiyle görevlendirilmesi dolayısıyla burayı anlatıyor:

Efendün fethe me'mûr oldu Āzerbaycān üzre

K.1/41-b

Medine-Mekke (Yesrib-Batha)

Şair Sultan III. Ahmed'i överken onun Mekke ve Medine'yi de hükmü altında bulundurduğuna dikkat çekiyor. Yesrib ve Batha, Medine ve Mekke'nin eski isimleridir.

Dururken şāh-ı bî-hem-tā hıdiv-i Yeşrib ü Baḥā

K.1/49-a

İsfihan

İsfihan sürmesiyle meşhurdur. Bu kelime bir beyitte "hal" (ben) kelimesiyle kullanılmış (K.1/220-b), aşağıdaki beyitte ise Gazneli Mahmud hatırlatılarak "sürme" kelimesi ile birlikte kullanılmıştır:

Teninde sürme eyler üstüñānuñ mīr-i Maḥmūd'un
Düşerse sāye-i gürz-i girānuñ İsfihān üzre

K.1/69

Belgrad

Bu şehir ismi Belgrad'ın fethi dolayısıyla geçmiştir. 15. ve 16. kıt'a da Belgrad'ın fethini anlatırken şair Belgrad'ın zaptı zor bir kale olduğunu ifade ediyor:

Ẓabt itdi Belğrād gibi bir ḥıṣn-ı ḥaṣīni
Fethinde anuñ gelmiş iken ʿāleme ḥırmān

T.15/17.

Keşmir

Keşmir aşağıdaki mısrada "hal" kelimesi ile kullanılmıştır:

Eger bu mertebe kişver-güşā olur tīgün
Cemāl-i nuşrete ḥāl-i siyāh olur Keşmīr

K.3/29

Tebriz

Şairin 1. kasidesi Tebriz'in fethi üzerine yazıldığı için pekçok beyitte bu isim geçmektedir:

Düſerse ſu'le-i ſemſirün Âzerbâycan üzre
Olur Tebriz bîm-i ſaſvetün rûh-i Revân üzre

K.1/67

Bu kasidede ayrıca Revan (159-b), Mazenderan (211-b) isimleri de geçmektedir.

İstanbul-Üsküdar-Bolu-Gerede-Tosya (Tusiyye)

Şair mesnevi ſeklinde yazdığı mektubunda İstanbul'dan Diyarbakır'a yolculuğunu anlatıyor. Mektupta Sitanbul (M/49) Üsküdar (M./59-a), Tusiyye (M./73-a) yer almaktadır.

Var idi Bolu'ya dek renc eſeri
Gerede pāk imiſ aldık haberi

M./63

Sivas-Malatya-Diyarbakır-Erzurum

Hami'nin Tîbî Efendi'ye yazdığı mektupta Sivas (M.-85-b) Malatya (M./88-b), Diyarbakır (Diyar-ı bekr) (M./125-a), Erzurum, (Erzenü'r-rum) (K.2/1-a) geçmektedir.

Nâ-gehân urdı yolın reh-zen-i mevt
O dağı oldı Malatya'da fevt

M./88

Trabzon, Rize, Of

Şair iki gazelinde Laz sevgiliyi tasvir ederken bu isimleri söylüyor ve "Of-rize" kelimelerini tevriyeli kullanıyor:

‘Aceb mi eyler isem of rīze rīze ider
Ketān-ı şabr tayanmaz o Lāz mähveşe G.58/2

Gördüm Trabzon’da ben ol mäh-peykeri G.65/2-b

4. NEHİRLER-DAĞLAR

Dicle-Aras-Kızılırmak-Nil

Hami Dicle (G.4/1-b), Nil (G.61/2-b), Kızılırmak ve Aras nehirlerinin isimlerini zikretmiştir. Aşağıdaki mısradaki Kızılırmak iki anlamı düşündürmektedir:

Kızılıрмаğ olup nehr-i Aras hūn-ı Revāfızdan
K.1/71-a

Tur

Şair bu dağın ismini Hz.Musa ve "kelim" kelimeleriyle birlikte hatırlatmaktadır:

Delil-i rāh olup ān-est nāren nūr-ı ʿirfānı
Kelīm-i hāme gelmiş Tūr-ı dilden iktibās itmiş
G.27/7

Kaf

Masallarda geçen bu dağ ismi anka kuşu ile birlikte anılıyor:

Efsus ki Kāf-ı 'ademe eyledi pervāz

Ankālari bu 'ālem-i cūduñ keremāsā

G.2/3

5.SOSYAL HAYAT**Padişah ve Çevresi**

Hami Divanı'nda padişah olarak Sultan III. Ahmed ve Sultan I. Mahmud'un isimleri geçmektedir. Osmanlı padişahı, Allah'ın yeryüzünde gölgesi olarak kabul edilmektedir. Çünkü padişahın hilafet görevi de vardır.

Şair bu iki padişahı bahsederken onların bütün hükümdarların üstünde ve gerçek birer şah olduklarını anlatıyor. Sultan I. Mahmud'u anlatırken ondan öncelikle fesat ehlinin kökünü kazımasını isteyen şair, onun iyi ile kötüyü birbirinden ayırabileceğini de belirtiyor. Şair, isteğinin gerçekleştiğini:

Hışmla erbāb-ı bağūñ cevfi māl-ā-māl iken

Şiše-i mey gibi çaldūñ taşā itdün şık boğaz T.9/13

beytiyle ifade etmektedir.

Osmanlı Sultanları ceng, sulh, adalet, tedbir ve keremde eşsizdir.

Senūñdür cāh-ı zıllu'İlāh Sultān Aḥmed-i Gāzi

K'olupdur sāye-i 'adlūñde ḥalk emn ü emān üzre

K.1/47

Bunun dışında saray unsurlarının sevgiliyi anlatmak için kullanıldığını görüyoruz. Sevgili şah-ı devrandır:

Nizām-ı kişver-i hüsni o şāh-ı devrānūñ
Bozuldu pā-zede-i çeş-i jeng-bār olalı

G.59/3

Sevgili "Şeh-i ali-cenab" (G.64.1), Sultan-ı aşktır. (G.5/15) Aşık, dilenci, sevgili ise sultandır. (G.15/1)

O geldiğinde aşıklar ona kulluk için önünde eğilirler:

Geldikde yār bezme düşer kalbe ıztırāb
Ta'zīm için kudūmuna dil sīneden çıkar

G.7/6

Aşıklar sevgilinin selamına durur; sevgili ise onları çiğner geçer, zalim bir hükümdar durumundadır.

Selāmına turanı pāy-māl idüp çep ü rāst
O şeh semendini geh şola gāh şağa sürer

G.14/6

Rezm

Hami Divanı'nda savaş önemli yer tutar. Çünkü şair Tebriz seferinde bulunmuş ve bu savaş onun şiirlerini büyük ölçüde etkilemiştir. Öyle ki şair gazellerinde bile Tebriz fethini konu edinmiştir (K.1, G.3,G.19).

Şair bazı manzumelerinde halkın savaş dolayısıyla içinde bulunduğu durumu anlatıyor. Mesela Van Kalesi muhafızlarının halka zulmettiklerini ve halkın durumunu, Abdullah Paşa'nın Van'a gönderilmesi dolayısıyla yazdığı tarih kıtasında anlatıyor:

Bir nefes kalmış kara halkında o da vā-pes̄in
Bir ramağ kalmış re'āyāda o da feyẓ-i ah̄ir T.20/80

Yine Tebriz'in fethini anlattığı kasidesinde halkın durumu ve Abdullah Paşa'nın tavrı şu mısralarla tasvir edilmektedir:

Şadā-yı el-amān eflāke çıkdı Rāfīzīlerden
Nisā şiven-serā etfāl feryād ü figān üzre
K.1/197

Görüp bu hāleti ser-dār-ı ekrem eyledi şefkat
Emān virdi veli iclā vü terk-i hānmān üzre
K.1/198

Hami Erzurum'dan gelirken Derbent'te eşkiya yağmasına uğramış, yanındakilerden iki kişi öldürülmüştür. Hami'nin 2.kasidesinden bu dönemde Anadolu'da eşkiya yağmasının olduğunu ve insanların bu durumda çaresiz kaldığını anlıyoruz.

Kūhtan tūtdı tūfenge bizi kūtta-i tarīk
İki nev-reste civān oldı şehid ü maqtūl

Bu yağma sırasında Hami bütün mal varlığını kaybetmiştir. Şair eşkıyayı Moğallara benzetiyor:

Şoymadık koyımadı bizde derimizden ğayrı
Böyle tārāc idemez leşker-i Cengiz-i Moğul

K.2/8

Hami de perişan bir vaziyette memleketine dönmüştür. Şair bu durumu şu sözlerle anlatıyor:

Ālet ü eslihamuz cümle alup koyımadılar
Bizde ne esb-i müserrec ne sūtūr-ı maħmūl

K.2/7

Bunun dışında sevgiliyi anlatırken yağma, kan dökmek gibi savaş unsurlarının kullanıldığını görüyoruz:

Gezer güzergeh-i ğamzende āşık-ı müflis
O kanına şuşamış gerdenin bıçağa sürer

G.14/4

Savaş eşyası "tir, terkeş, hançer" gibi unsurlar da sevgili için kullanılmıştır:

Ne deñlü terkeş-i çeşmüñde tır-i ğamze ki var
Nişān-ı sīneme urduñ yegān yegān güzelüm

G.41/8

Savaş Eşyası

Hami Divanı'nda savaşla ilgili olarak fişek, barut, tüfek, top, humbara, tabanca gibi ateşli silahlar; şeş-per, gaddare, tir, kılıç, hançer gibi delici-kesici silahlar geniş yer tutar.

Şu beyitte "balyemez" bal kelimesi ile birlikte kullanılmıştır:

Gören dirdi ne bal yemiş hele seyr eylesün ferdā

Ꞥuşarsa balyemezler yutduġuñ sebbābiyān üzre

K.1/138

Aynı kasidenin teşbib bölümünde tabiat unsurlarının savaş içinde oldukları görülür:

Olup āmāde-i peygār giymiş taş-ı zerrinin

Ꞥaķınmış ser-be-ser nergis fişekler taylasān üzre

K.1/16

Şair sevgiliyi anlatırken de savaş aletlerini kullanıyor. Sevgili tabanca ve tüfek kullanabilir, sim-hançeri vardır, gamzesi ve kirpikleri oktur.

Nümüne āteş-i sūzān rūḥ-ı firenginden

Nişān virür o sehi-ķadd Macār tūfenginden

G.43/1

Yüzler kızardup eyleme tevsī^k-i dā'ire

Ꞥarb-ı tabancadan olamaz rüy-ı def emīn

G.42/11

Sevgili sim-hançeriyle aşıkların canına kast edebilir:

Şarf eylesün dilerse anı s̄im-hançere
Nağd-ı hayātumuz o mehūn̄ kendi mālıdur

G.21/3

Hami savaşta kurulan çadır ve otaktan, bunlara dikilen sancaktan da söz ediyor:

İder mefhūmveş işbāt-ı keşret ferd-i hūşīde
İden ta'dād mencūk-ı otağūn̄ sāyebān üzre

K.1/62

Bezm

Bezm edebiyatımızda içki ve eğlence meclisi olarak kullanılır. Bezm ile birlikte mey, şarap, saki, sevgili, pir-i mugan, hum-ı bade, meykede gibi unsurlar da eğlence unsuru olarak şiirlerde geçer. Bezm kelimesi ile Cem'in de hatırlandığı görülür:

Harif-i bezm-i meyi Cem'le bir ayağa sürer

G.14/3-b

İçki meclisinde aklın yeri yoktur. İçki içenler akli yere çalarlar:

Gül-gūn-ı bāde fāris-i 'aklı çalup yere

Oldı piyāde bezmde ferzāneler bu şeb

G.5/9

Bazı beyitlerde içki meclisi tasavvufu da düşündürmektedir. Buna göre pir-i mugan şeyhtir ve muritlerini hizaya sokar:

Bir kadehle kaddüm itdün rāst ey pīr-i muġān
 ʿÖmrün eẓzūn ide Hāḡ ey şeyḡ şebāb itdün beni G.64/4

Zahid, içkiye karşıdır. Şair onu meyhaneye çağırır, ama bu yükü kaldırabileceğinden emin değildir. Çünkü söz konusu olan tasavufi aşktır:

Bār-giri olamazsın bu medāruñ zāhid
 Dolanup bezm-i meyi kendüñe zahmet virme

G.55/7

Meyhane tasvirlerinde peyman, kadeh, cam, sebu-keşan, ayak, duhter-i mey-aşam, saki sıkça söz edilen unsurlardandır. (G.5/7-12-13, K.1/6/7)

Musiki

Musiki ile ilgili olarak ramişgeran, keman-keş mutrib, gül-bang, saz, ney- keman ve makam isimleri kullanılmıştır.

Aşağıdaki beyitte makam isimleri (Acem-aşiran, İsfihan) yer isimlerini de düşündürmektedir:

ʿAşiran-ı ʿacemden al ʿarāḡı mutribā şü tek
 Uşulün feth-i ḡarb it vir qarārı İsfahān üzre

K.1/241

Şair yine aynı kasidede savaş zamanı olduğu için keman-keşlerin sazlarını kırmalarını, eğlenceyi bırakmalarını söylüyor. (K.1/5)

Gül-bang, ney, dönmek kelimeleri ise aşağıdaki beyitte Mevlevilerin

sema ayinini çağrıştırmaktadır:

Gül-bāng yek terāne-i sāz ile döndiler
Sūrāh-ı nāye revzen-i kāşāneler bu şeb

G.5/11

Giyim-Kuşam

Hami Divanı'nda Bektaşî, dilenci, zahid ve sevgilinin giyimine dair bazı unsurlar vardır. Mesala bir beyitte Bektaşîlerin kırmızı fes taktıkları ve altı parçadan oluşan bir kıyafet giydikleri anlatılıyor:

Başında kırmızı fes ayağında altı yaprakdur
Bu dem kanlar döker gül'âdet-i Bektâşiyân üzre

K.1/22

Dilencilerin keçeden yapılmış külâh giydikleri, ama bunun şahların başındaki altın taçtan daha rahat olduğu belirtilmiştir:

Kim olsa rāhat-ı ser şāhlarda tāc-ı zerūn̄
Olur mı kâdri gedānuñ nemed-külâhı kadar

G.11/4

Şu mısrada ise abdaldan bahsetilirken giyim eşyası olarak çakmaklı bend (bir çeşit tülbent), sarık, fes kelimeleri verilmiştir:

Jül̄ide m̄uy-ı ser yeter abd̄al-ı ʿaşka t̄ac
 Çakmaklı bendi şarığı neyler fes istemez

G.23/7

Zahid ise yün hırka giyer, ama ona hiç güvenilmez (6.7/3-b).

Sevgili belinde gümüş hançer taşır:

Of eylesem ʿaceb mi miyânında ol mehün̄
 Gördüm hilâl-i nev gibi ol s̄im-hançeri

G.65/3

Nakışlı elbise (G.43/8-a), benekli Bengale kumaşı (G.25/2) atlas ve yün kumaş (G.23/8) zikredilen kumaş çeşitlerindedir.

Süs Eşyası

Hami Divanı'nda yüzük (nigin), kemer, sürme (vesme), kına, düzgün (gaze) ayna, tarak, topuz birer süs unsurudur. Şairin "nigin" redifli bir gazeli vardır. Buna göre yüzük altın veya gümüştedir ve kaşı olması gerekir.

Ol büt-i senḡin-dili âḡuşa çekmek isteyen
 S̄im ü zerden kurmak ister dām m̄anend-i niḡin

G.49/5

Sürme ve düzgün de birer süs unsurudur:

Kim dir saña haq̇ikat-i hüsnüṅ mecāze çek
Ne ebruvāna vesme ne ruhsāre ğāze çek

G.32/1

Tarak bir süs eşyası olarak sık sık geçer. Aşğın gönlü sevgilinin zülfündedir. Bundan dolayı tarak bir benzetme unsurudur. Aşık sevgilinin saçları arasında gezinen tarağı kıskanır. (G.5/2)

Ayna da çok sık kullanılan süs eşyasıdır. Ayna saftır, tek yüzlüdür; oysa insanlar ayna gibi değildir:

Āyine-şıfat āşık-ı dil-şāf bulunmaz
Zira olur ol mehveşe hayrān iki yüzden

G.52/8

Sevgili saçlarını topuz yapar ve aşğın gönlünü alır. Bu topuz aynı zamanda savaş eşyası olan topuzu da düşündürür. Kına bir süs unsurudur ve sevgili kınalı elleriyle aşğı öldürür.

Gönlümü aldı topuzla Hāmiyā bir şeh-süvār
Zahmdār itdi dili ğaddāresi bir kimsenüṅ

G.31/7

Seni öldürse de dest-i hınâ-rîz ile ol âfet
 Göñül haddin bilüp m̄anend-i s̄im-âb epsem olmazsın
 G.51-2

Adet ve Gelenekler

Hami "üzre" redifli kasidesinde padişahların sikke yazdırması ve adlarına hutbe okutmaları geleneğinden bahsediyor:

Şehin-şâh-ı İrâkeyn oldı çün vaşf-ı hümâyûnuñ
 Yazılsun sikkede olsun kırâ‘at minberân üzre

K.1/81

Ziyafet vermek ve misafirperverlik Türk geleneğinde eskiden beri vardır. Aşağıdaki beyitte Allah'ın misafiri olma durumu söz konusudur:

Kalup bir hafta ol cāmi‘de mihmān-ı Hudā oldı
 Gerek mihmāna ikrām eylemek çün m̄izbān üzre

K.1/178

Övülen kişiler cömertlik, ziyafet verme, yardım etme yönleriyle ele alınmaktadır.

Żiyāfet-hāne-i cūdunda yek-ser ni‘met-i dünyā
 Kırā-yı mā-ḥazar adını nüzldür mihmān üzre

K.1/78

Bir beyitte içkinin yasaklanması söz konusu edilmiştir:

Yesağ-ı nūş-ı şarāb itse bezm-i gülşende
Piyāle-i gül-i hamrā olur piyāle-i şīr

K.3/49

Müjde almak, buna karşılık hediye vermek eski adetlerdendir:

Deger bu müjdeye cānın nişār itmek ki mevşüldür

K.1/163-a

Ölülere matem tutmak, şiven etmek, nevhager eski Türk geleneğindeki
yuğ törenlerini hatırlatır. (M./79)

Açarsa müy-ı mātem nevhagerler bilmezem yoḥsa
Urıldı ūkdeler zülf-i girih-gīr-i bütān üzre

K.1/12

Kim ide mürde ğarībe şīven

Çaldı açıkda ne görüne kefen M./79

İnanışlar

Şair büyü yaparak ağız bağlama, nazara karşı muska yazdırma, peri gibi
inanışlardan bahsetmektedir. Aşağıdaki beyitte büyü yapan sevgilinin gözleridir:

Cādū-yı çeşm-i şūhı ne efsūn ider ʿaceb
 Hāmī dem-i niyāzda bağlar dehānumı

G.67/5

Nazardan korunmak için muska yazdırılır. Fakat bu beyitte nazardan koruyan, aşıktır.

Kem-naẓardan anı taʿvīze dü dest-i ʿāşık
 Şarılır gerden-i dildāre hamā'il gibi

G.61/8

Sevgili peri kadar güzeldir. (G.3/3) Ayrıca şair şu beyitte peri çarpmasından söz ediyor:

Pinhānī kazādur o perī kūyına varma
 Çarpılmadan evvel o perī-hāneyi boş ko

G.54/9

Pazar-Çarşı

Pazarla ilgili olarak şair, kumaş, ucuzluk, tuz, revaç, bender, fülus-ı ahmer, nakdine, pahalılık vb. unsurlara şiirlerinde bolca yer vermektedir. (G.6/4, 7/10, 8/1-4, 55/6)

Meṭā'ı vuşlatı āteş bahāsına Hāmī
 O şem'i hüsn ile bāzāra el deger mi meger

(G.8/6)

Tıp

Yılan sokmasına karşı süt ile tedavi yapılır. Yaraya merhem konur.

(Murb. 2/2) Bunun dışında şifalı otlardan tedavi için faydalanılır:

Meger kim nîş-i h̄ār-ı 'akreb-i çerh oldığın bilmiş

Lediğ-i şām-ı hicre şîr ile tedbîr ider meh-tâb

G.4/7

Gönül şifâ-yı marâz kimden oldığın bilmiş

Ne hindibâ taleb eyler ne râziyâne arar

(G.20/9)

Meslekler

Divan'da alay çavuşluğu (k.1/166), ocak çavuşluğu (G.14/9) Mutrib (G.14/7), hakkak (G.49/8), ahenger (K.1/161), pasban (T.20/53 meşşata (T.5/6), ramişger (K.1/5), nevhager (K.1/12), zerger (K.1/107) gibi meslek isimleri yer almaktadır. Aşağıdaki beyitte sabah rüzgarı Yeniçeri Ocağı çavuşlarına benzetilmiştir:

Bahâr irişdi şabâ şan ocak çavuşlarıdır

Eyâlet-i çemeni haymegâh-ı bâğa sürer

G.14/9

Oyun

Hami, satranc, çevgan, çöp çekşimek oyunlardan bahsediyor. Şair, çevgan oyununda topun düşman başı olmasını istiyor (T.20/120). Çöp çekşimek ise sevgiliyle oynanacaktır:

Bizi firāk-ı ğamuñ itdi kehrübā gibi zerd
Senüñle ülfeti kat'üzre çöp çekşimelidür

G.18/9

Bir beyitte ise felek canbazın ip üstünde oynamasına benzetilerek anlatılmıştır.

Olur geh ma'reke-perdāz geh emn ü emān üzre
Meger oynar mı cān-bāz-ı felek bir rismān üzre

K.1/1

Eşya

Divan'da yazı, ev eşyası, çadır, atla ilgili eşya isimleri bulunmaktadır. Yazı ile ilgili olarak devat, kilik, hame, hokka, kağıt kelimeleri kullanılmıştır.

Her nā-şinās fāris-i hayl olmaz ey gönül
Gülgün-kilki Hāmi gibi yeke-tāze çek

G.32/13

Şair bir beytinde de devat (divit) kelimesini çah (kuyu) ve Hızır kelimeleriyle kullanmıştır (K.1/66)

Ev eşyasından legen, kevgir, sofrā, peşgir, pister (yastık), lihaf (yorgan) isimlerine rastlıyoruz:

Felek s̄ahife-i mihri delik delik getürür
Aransa ger legen-i dest-şūyına kefḡir

K.3/114

Atla ilgili eşya olarak raht (at takımı), sine-bend (gögüs bağı) kullanılmıştır (K.2/80)

Bunların dışında "abanos asa" dan bahsedildiğini görüyoruz. Şair bu asa ile hazineyi bekleyecektir:

Destümde ābnūs'aşā hāme Hāmiyā
Şimdi benüm hazīne-i'irfānı bekleyen

G.50/10

Ayrıca şakül (K.2/82-b), hadde (G.46/4), bileği taşı (G.46/1), das (orak) (G.27/9) ismi geçen eşyalardandır.

C. İNSAN

1. SEVGİLİ VE GÜZELLİK UNSURLARI

Edebiyatımızda sevgili güzelliği ile idealize edilen tiptir. Bütün güzellikler onun şahsında toplanmıştır. Sevgili tabiattaki en güzel varlıklarla isimlendirilir. Şem, güneş, aftar, ay yüzlü, mehveş, kamer-çehre gibi sıfatlarla sevgili ışık saçan, güneşi bile kıskandıran bir tip olarak ele alınır.

Sevgili güzellik ülkesinin şehriyari, şahı, sultanıdır. Hami sevgiliyi yukarıdaki ışık unsurlarının yanında nergis-i mestane, gözi ahu, ahu-yı vahşi, gül, jale, gül-çehre, servi kad, saçı leyli, şirin-leb kelimeleriyle tavsif ediyor. Sevgilinin güzelliği karşısında ruhsuz bir kalıp olan ayna bile şaşkındır:

Dil nice t̄ab-āver olsun t̄abiş-i ruhsāruñā
K̄alīb-ı bī-rūḥ iken āyineler ḥayretlenür

G.19/4

Sevgili ile birlikte pazar da söz konusu edilir. O, aslında el değdirilmeyecek kadar pahalıdır. (G.8/6) Fakat şair bazen onun ucuz olduğunu düşünür:

Gören o seng-dili ḥande-riz ü cilve-nümā
Metā-ı vuşlatını rāygān kıyās eyler

G.12/3

Aşık sevgiliye kavuşamaz. Çünkü o seng-dil, gözü Tatar ve sitemkar, gamzesi kafir, tig-i gamze, bi-vefa, cefa-cu, kine perver, bed-hu sözleriyle

anlatılacak kadar aşığa kötü davranır. Gayra helva gibi hazırdır ve kınalı elleriyle aşığı öldürme kastındadır. Aşığa yüz vermeyen sevgili rakibe karşı daha nazik davranır:

‘Aşıka ol meh düçār olsa kaçār pehlū virür
Hāb için aġyār balin istese zānū virür

G.17/1-b

Hami "mahallileşme" akımının da tesiriyle yerli güzelleri anlatır. "Laz mah-paresi (G.65/2), Amediyye dil-ber (G.23/12) Ruhalı (G.21/2) güzeller Hami'nin şiirlerinde geçen yerli sevgili tipleridir.

Sevgiliye dair güzellik unsurları aşağıya alınmıştır.

Saç: (Zülf, Kākül, Gīsū, Turra)

Saç siyahtır ve müşk kokuludur. Kakül-i siyah, kakül-i müşgin,saçı leġlî (G.11/1, G.47/5) sözleriyle anlatılır.

Sevgilinin saçı sihir yapan bir cadıdır. O nice aşıkları saçıyla kendisine bağlamıştır. Aşağıdaki beyitte delilerin zincire vurulması hatırlatılıyor:

İtmiş hezār ‘aşıq-ı şeydā vü ser-keşi
Bir mūya beste cādū-yı sihr-āferin zülūf

G.28/9

Saç,uzunluğu dolayısıyla yılanı benzetilir. Aşığın gönlü ise viranedir. Aşık gönlünü saça kaptırmış, ama onunla başa çıkamamıştır. Aşağıdaki beyitte hazinenin viranede bulunması, hazineyi yılanların beklemesi inancı da

hatırlatılmaktadır:

Hāmi ıķamam kākūl-i dildār ile başa
Mār ile bu vīrānede ūlfet bilürüm ben

G.44/7

Saç siyahtır, geceyi ve Leyla'yı hatırlatır. Mecnun Leyla'nın aşkından çılgın olup öllere düşünce ahularla dost olmuş, onların güzelliğinde Leyla'yı aramıştır. Leyla'nın saçının rengini ve kokusunu sünbül ve şebboy hatırlatmaktadır:

Yād-ı zülfünle cünū deşinde āh u giryeden
O kadar kim şāh-ı āhū sünbül ü şeb-bū virür

G.17/4

Şair saçı siyah ve dalgalı olarak tasvir ediyor. Bu hayalle saçı Karadeniz'in dalgalarına benzetiyor. Bundan dolayı da saçın gama batmış olması garip değildir.

Olsa aceb mi ğavta-ħār-ı ğam ķarīn zülūf
Baħr-ı siyāh mevcesidür īn īn zülūf

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Şair, zülfü "zülūf" redifli gazelinde ayrıca ele almış ve onunla ilgili benzetmeleri sıralamıştır. Buna göre zülūf siyahtır ve anber kokuludur. Bundan dolayı Ka'be'nin örtüsüne benzer. Rıfai tekkesinin ateş yiyen şeyhidir. Kakül en

büyük rütbeye sahiptir. Aşıkları Babil kuyusuna asılan Harut gibi kendisine bağlar, aşığın gönlü zülfle arkadaştır, aşık, sevgilinin yüzüne bu sayede yaklaşabilir. Sevgilinin saçı aşık için hablü'l-metin (sağlam ip, mecazi olarak İslamiyet) 'dir. (G.28.)

Kaş (Ebru)

Kaş şekli dolayısıyla hilale benzetilir, çünkü kaş mukavvestir. Fakat hilal, kaşların güzelliği karşısında sönük kalır:

Ḳıl muḳavves ḳaşlaruñ ṭarf-ı külahından ʿıyān
Ḡurre-i meh şekl-i ebrūsına ḡarrālanmasun

G.46/2

Sevgilinin güzelliğini tamamlayan kaşlardır. Ayın bedr haline benzeyen yüz, ancak hilalin görünme aşamasından sonra tamamlanır, bedr olur; aksi takdirde eksiklik söz konusudur. Hilal kaş yeni çıkmaya başlamıştır, bundan sonra sevgilinin yüzü bedr olacaktır.

Hilāl-i ḥāne-i zeyni ten-i sīmīni bedr eyler
Henüz çeşm-i rikāba ol hilāl-ebrū ḳadem başdı

G.66/5

Sevgilinin her tarafı elbette ki güzeldir. Ama kaşları bütün bu güzelliğinin ötesinde daha üstün güzelliğe sahiptir:

Nuķūş-ı kıt'a-i h̄usni ser-ā-pā gerçi zibādur
Dem-i kil-k-i każādan çıkmış ammā ebruvān keskin

G.46/5

Kaşlar "gamze" nin gönül hırsız olduğunu en yakından bilendir. Gamze inkar etse de kaşlar onun hırsız olduğunu işaret eder:

İnkār iderse ğamzesi düzdāndan oldıĝın
Ebrūları şahādet ider andan oldıĝın

G.45/1

Göz

Hami gözü bademe, ahu gözüne, nergise benzetiyor. Sevgili ahu gözlüdür, rakip ise onu avlamak isteyen "zagar" dır.

Eger seni aramaz söyle ey gözi āhū
Gezer zaĝar gibi aĝyār cā-be-cā ne arar

G.20/11

Yüzük taşının rengi "la'l"dir, yani sevgilinin dudağıdır. Şekli ise sevgilinin bademe benzeyen gözleridir. Böyle bir sevgiliyi sineye çekmeyen taşı olmayan yüzük gibidir:

Ĥatem-i bī-faşşa beñzer ol ki çekmez sīneye
Bir lebi la'l ü gözi bādām mānend-i nigīn

G.48/14

Yüz mushaf, hat ayet, kaş unvan, göz ise asıl metindir⁴⁸. Bu metinden zamane çocukları nazı okur. Çünkü sevgili şive, naz ilminde büyük mesafe almıştır, bunu da en iyi yansıtan gözleridir:

Nuşha-i nâz okur etfâl-i zamân çeşminden
Şîve fenninde ol âfet hele tekmîl gibi

G.61/6

Sevgilinin gözleri Tatar yağması yapar. Fakat şair bu yağmadan hoşnuttur. (G.40/1) Bakışları aşığı adeta Nemrud'un ateşine atırır. Çünkü o sevgili Urfalıdır:

Evvel bakışda âteş-i Nemrûd'a atdırup
Sûzân iden Hâlîl-i dili bir Ruhâlıdur

G.21/2

Edebiyatımızda gözün nergise benzetilmesi çok yaygındır. Göz daima açıktır ve tefekkür halindedir:

Nergis gibi tefekkür idüp aşl-ı merci'ün
Aç çeşm-i i'tibâruñi dâ'im zemîne bak

G.30/2

---

48 Cemal Kurnaz, Hayali Bey Divanı'nın Tahlili, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1996, s.242.

Gamze

Sevgilinin gözü, kaşı ve kirpiği gamzeyi oluşturur. Gamze tir, tig, şemşir, kafir kelimeleriyle anlatılır. Sevgili müşk kokulu saçlarıyla aşığı bağlar, gamze ise oklarıyla aşığı yaralar. Aşığın yarası ise uzun zamandan beri kanamaktadır, onulmaz bir yaradır.

T̄ir-i ğamzen z̄ülf-i müşġin̄le bend itd̄ün meger
Kim oñulmaz ħayli demdür yāresi bir kimsen̄

G.31/4

Aşık, sevgilinin gamzelerinin her zaman kendisine yönelmesinden usanmıştır. Gamzenin verdiği zararlardan biraz da rakip etkilensin ister. Arzusu fesat çıkaran rakibin ölmesidir.

Hemān çeşmüne bend eyle tiġ-i ğamzeler̄n̄
Raķib-i müfsidi katle kuşan kuşan güzelüm

Gamzenin aşığı yaralaması, hatta öldürmesi söz konusu olduğuna göre keskin olması gerekir. Aşık, gamzelerin onulmaz yara açmasından korkmuyor, aksine onun keskin olmasını istiyor. Çünkü kendisi bir kurbandır ve kurbanı acı çektirmemek için bıçağın keskin olması gerekir:

Gerekdür dem-be-dem ol ğamze-i nā-mihr-bān keskin
Virür kurbāna rāhat olsa tiġ-i ħün-feşān keskin

G.46/2

Gamze kafirdir ve merhametsizdir. Çünkü merhamet imandandır. O kan dökücü gamzenin imanı yoktur. Sevgili çeşm-i sitemle bakınca aşığı merhametsizce yaralar:

Çeşm-i sitemle ğamze-i kāfir-nihād-ı yār
Bildirdi halka merhamet imāndan olduğın

G.45/3

Kan içen kılıcı kan tutar ve zamanla künt olur. Fakat aşıkları yaralayan kirpikler kan döktükçe keskinleşir. Şair buna hayret ediyor:

Tutup kan tîğ-i hūn-āşāmı Hāmi künd ider derler
‘Aceb şemşir-i müjgānuñ olur dökdikçe kan keskin

G.46/7

Yüz Ve Yanak (Rūy, Rū, Rūḥ, Rūḥsār, ‘Arız, Hadd, Çehre)

Hami sevgilinin yüzünü kamer, meh-tab, mehveş, hurşid, hırba, ay, gül, lale, peri, firenk kelimeleriyle anlatıyor. Sevgilinin yanağı aşığın sabrını yok edecek kadar güzeldir ve meh-taba benzer. Aşağıdaki beyitte "rize" kelimesi tevriyeli kullanılarak, sevgilinin Rizeli olduğu ifade edilmiştir:

Meh-tāb-ı ‘arızıyla diri ğā ki eyledi
Rīze-künān-ı şabrumı bir Lās dil-beri

G.65/4

Her ne kadar sevgilinin yüzü aya benzetilirse de bu, ayın sevgiliden saf ve güzel olduğu şeklinde düşünülmez. Sevgilinin yüzü ay gibi parlak, ayna kadar saftır. Ay, sevgilinin güzellik ve parlaklığına erişemez. Çünkü ayın yüzünde lekeler vardır:

Def'kıl cānā cemālũnden niķāb olsun 'iyān
Ay yüzün āyīnesin görsün mücellālanmasun G.48/5

Ayın dünyadan bir yüzü görünür, yani onun parlaklığı sınırlıdır. Oysa sevgili aydan daha fazla ışık saçar. Çünkü o iki yanağından veya iki sebepten daha fazla ışık saçmaktadır. Şair "iki yüzden" kelimesini tevriyeli kullanıyor:

Beñzer mi o bir yüzlü ķamer ķehreye cānā
Olsun hele gör şa'sa'a-efşān iki yüzden
G.52/6

Şair sevgilinin yüzünü dünyayı süsleyen güneşe benzetiyor. Çünkü onun yüzü güneşin bulutlara vurmasıyla oluşan renkler gibi dünyayı aydınlatmakta ve süslemektedir:

Cemāl-i yāri hurşid-i cihān-ārāya beñzetedüm
Yüzünden bir dem ayrılmaz gözüm ħırbāya beñzetedüm
G.39/1

Sevgili gül-çehre, gül-i ra'nadır. Güller onunla güzellik yarışına girerler. Oysa gülün sevgili kadar güzelliği yoktur. Belki böyle bir iddiaya girmesine sebep başında kavak yelleri esmesidir:

Üfürmese başına ğoncenũñ nesim-i seher
Neden ruhuñla müsāvāt iddi'ası gülũñ

G.33/2

Fakat sevgili her zaman gül gibi kırmızı yanaklı ve ay güneş gibi parlak değildir. Bazen rengi uçuk olarak, alışılmadık bir şekilde aşığa görünür:

Bir hāle uğraduñ gibi rengũñ peridedür
Ey lāle-ħadd bu gördigimiz reng-i rũ degül

G.35/3

Bülbül gülşende bulunur, her çeşit gülü görmüş ve onlara aşık olmuştur. Fakat sevgilinin yüzünü görünce aşk anlayışı değiştirmiştir.

Değişti gülşeni 'aşka görünce ruhsāruñ
Hezār görmedi bir böyle gül hezār olalı

G.59/2

Ben (Hal)

Şair, ben'i siyah, anber kokulu, püskürme hal sözleriyle anlatıyor. Benler yüzün herhangi bir yerinde olabilir. Şair, sevgilinin kulağındaki benin kaynağını Çin ahusunda arıyor. Ahu göbeğindeki kokuyu meh-taba, yani sevgilinin yüzüne salmıştır; bu, sevgilinin kulağında ben gibi görünmektedir. "Nafe" ile benin siyahlığı arasında ilgi kurulmuştur.

Hāl-i siyāh şanma bināgūş-ı yārda
Meh-tāba şaldı nāfesin āhū-yı çin zülūf

G.28/11

Hami, iki beyitte "püskürme ben" lerden söz ediyor. Sevgilinin güzelliğini resmeden ressamın kaleminden mürekkep saçılmış, bundan dolayı yüzün her tarafı benlerle dolmuştur:

Hüsnüni taşvîr iden nakkâş dest-efşân olup
Reşha-pâş olmuş kalem püskürme hâl olmuş saña

G.1/3

Şair, bir başka beytinde ise sevgilinin yüzündeki püskürme benleri benekli Bengale kumaşına benzetiyor. "Ben" ile "Bengale" kelimeleri arasında ses bakımından ilgi kurduğu düşünülebilir:

Gören püskürme beñler rûy-ı âlinda o şūhuñ dir
Benekli bir kumâş-ı tazedür Bengāle'den gelmiş

G.25/1

Ağız-Dudak (Fem-dehan-leb)

Şair ağızı gonce-fem, teng dehan; dudağı leb-i la'l, akik-i la'l sözleriyle ifade ediyor. Ağız görünmeyecek kadar küçük bir noktadır; şair onu gizli bir "nun" harfine benzetiyor:

Ceb̄in-i n̄ilüfer h̄ürşiddür 'ayn-i 'ayān üzre

Dehen bir nok̄ta-i mevhūmdur nūn-ı nihān üzre

K.1/232

Ağız açılmamış bir goncadır. Çok küçük olduğu için sevgili konuşmakta sıkıntı çeker; onun için de peltek konuşur:

'Aceb mi lükneti olsa suhen o gonce-femūñ

Ne piç ü tāba düşer ol dehān tenginden

G.43/12

Dudak renginin kırmızılığından dolayı akik ve la'l taşlarına benzetilmiştir. Şair sevgilinin dudağını hayal eder, çünkü o, hayal kadar gizlidir. "Şirin" kilemesiyle de dudak arasında ilgi kurulmuştur:

Kākülün şevki leb-i la'lün hayāliyle bu şeb

H̄āb-ı şirinüm perīşān itdi h̄ulyālar benüm

G.40/2

Gabgab

Tesbit edebildiğimiz kadarıyla "gabgab" kelimesi Hami Divanı'nda bir beyitte geçmektedir. Şair sevgilinin çene altını turunc ve portakala benzetiyor. Dudaklar ise şekerdir:

Oldı z̄ir-i lebde fikr-i b̄use ğark-āb-ı dehen
Leb şeker gabgab turunc u portakal olmuş saña G.1/2

Boy

Hami sevgilinin boyunu genelde yapıldığı üzere serviye benzetiyor. Fakat sevgili serviden daha üstündür, onun için servinin nazlanmasına gerek yoktur:

‘Arızuñ ‘arz it güle gülşende z̄ibalanmasun
Serve göster kaddüñi nāz ile ra‘nālanmasun
G.48/2

Servi sulak yerlerde yetişir. Aşık gözyaşlarını akıtarak servi boylunun ayaklarına düşer. Aynı zamanda sevgiliyi büyüten aşıkların gözyaşlarıdır:

Serv-kaddini görüp d̄idelerüm ol māhuñ
Dil-i ğam-ħāre sirişküm aqıdup cū itdi
G.63/2

Sevgilinin boyu uzun olmasının yanı sıra düzgündür. Şair şu beyitte sevgilinin Macar tüfeğiyle nişan verdiğini, nam saldiğını belirtiiken, firenk kelimesini de domates ve Hristiyan alemi anlamında kullanmış olmalıdır:

Nümüne âteş-i sūzān ruḥ-ı firenginden
Nişān virür o sehî-kadd Macār tūfenginden

G.43/1

Edebiyatımızda boy her ne kadar uzun olarak tasvir edilirse de şair şu beyitte orta boylu sevgili tasviri yapıyor:

Eṭvār-ı yār kaddi gibi muḥtedilcedür
Pek nîk-hū degül ise pek kîne-cū degül

G35/10

Sevgilinin boyu kadar yürüyüşü de söz konusu edilir. O, yarısı kesilmiş bir kuş gibi veya güzel yürüyüşlü bir keklik gibidir:

Nîm-bismil mürğveş çık ḥāne-i ḥammārdan
Şîve-i reftāruña mestāneler reşk eylesün

G.47/3

Bel

Bel, inceliği dolayısıyla anlatılmış ve kıl kadar ince olarak tasvir edilmiştir. Haddeden geçmiş kadar ince olan bel, kıl gibi ince ve keskindir. Çünkü onu İlahi Kudret böyle yaratmıştır:

Ne nāzik san'at imiş mū-şikāf-ı zerger-i ḳudret
Çekilmiş ḥaddeden çıkmışdur ol mūy-ı miyān keskin

G.46/4

Bel, vücudun her tarafından daha ince ve naziktir:

Tamām-ı beste-i hüsnün egerçi nāzıkdür
Raķık cümleden ammā miyān miyān güzelüm

G.41/9

2. SEVGİLİ İLE İLGİLİ DİĞER UNSURLAR

Söz

Daha önceki bir beyitte de geçtiği gibi sevgili peltektir, ağzı çok dar olduğu için konuşurken sıkıntı çeker. (G.43/12)

Buse

Sevgili buse ihsan etmez. Aşık ayağının tozuna yüzünü bile sürse bunun bir faydası yoktur.

Yüz yirde yüz'in sürseñ eger pāyine Ḥāmī
İtmez o perī būseler iḥsān iki yüzden

G.52/9

Sevgilinin huyu değişkendir. Bazen aşıkta yüz yerde yara açar, ama bazen de buse ihsan eder:

Yüz yirde gehi zaḥm açar ol şiveger ammā
Gāhice ider būseler iḥsān iki yüzden

G.53/5

Huy

Sevgili vefasızlığı yönüyle anılır Aşığa yüz vermez, başkalarıyla dolaşır;
aşığa ayağını öptürmez, başkalarına yüzünü öptürür:

Sāki-i bezmūn helāk-i vāz^f-ı nā-bercāsıyam
Baña öptürmez ayağın ğayra ol meh rû virür G.17/3

Hami, hem boy olarak hem de huy olarak vasat bir sevgili hayalindedir:

Ne tünd-hû ola ğāyet ne pek mülāyim ola
Gönül kemer gibi bir dil-ber-i miyāne arar G.20/5

Kuy-ı Yar

Sevgilinin bulunduğu yer, mahalle cennet bağıdır. Rakib ise kafir olduğu için onun cenneti görmesi doğru değildir.

Sür rakibi ravza-i kūyuñdan ey hûri-liķā
Bāğ-ı cennetdür anı kāfir temāşālanmasun G.48/4

Hami övülen kişinin eşik toprağının göze sürme olacağını belirtiyor.

Çeşm-i muṭī^fa hāk-i deri kuḥl-ı rüşenā G.3/17-a

3.AŞIK

Aşık, edebiyatımızda dert ve ızdırap içinde kıvranan insandır. Fiziki görünüş olarak benzi sarı, gözleri yaşlı ve her zaman açık, kirpikler birbirine hiç kavuşmaz görünümündedir. Aşık sevgilinin cevri ü cefasından dolayı gam, dert ve sıkıntı içindedir. Aşık ah ve figan eder, perişandır ve herkese rüsva olmuştur. Herkes onu ayıplamaktadır.

Hami, aşıkın çektiği ızdırapları anlatırken Klasik şiir anlayışından uzaklaşmıyor. Her ne kadar sevgiliye kavuşmayı düşlese de çektiği acılardan hoşnuttur. Mesela şu beytinde durmada akan gözyaşını alkışlarla karşılıyor:

Zülâl-i eşkümün az kaldı mevci baştan aşā

Zihî kerem yaşā ey çeşm-i eşkbār yaşā

G.58/1

Hami'ye göre aşık, rüsva olmayı göze almalıdır. Başkalarının aşığı ayıplaması önemli değildir. Bu beyitte de şairin ızdırap içindeki aşık tipinden yana olduğunu görmek mümkündür:

Giçerse 'aşık-ı divāne nām u renginden

Ne bāki var dahı 'ālemde ta'ne senginden

G.43/2

Vücut (Cism, Ten)

Şiirlerde aşığın tasviriyle şairin tasvirinin aynı olduğunu görüyoruz. Aşığın vücudu kıl kadar zayıftır. Çünkü o, hayalinden sevgilinin belini geçirmiştir. Sevgiliden ayrı kalmak aşığı o kadar etkilemiş ve üzmüştür ki kıl kadar zayıf kalmıştır:

İtdüm āġūş-ı hayālümde miyānuñ taşvîr

Şûret-i cismümi hicr ile şehâ mü itdi G.63/3

Aşğın vücudu hem sonbahar yaprağı gibi sarıdır, hem de o kadar kurumuştur. Öyleki gül yüzlü sevgilinin dalında bir yaprak gibi kalmıştır.

Beni görenler o gül çehrelerle ey Hāmî

Miyān-ı ğoncede berk-i hazān kıyas eyler G.12/5

Yüz

Aşğın yüzü dert ve sıkıntıdan dolayı sapsarıdır. Sevgilinin yüzü ise bir ayna kadar parlakve saftır. Aşık onun gül yüzünde kendi sarı yüzünün aksini görünce sevgiliyi iki renkli güle benzetiyor:

Görince 'aks-i rüy-ı zerdümi mir'at-i hüsnünde

Ruḥ-ı gülgünin ol şūḥuñ gül-i ra'nāya beñzeldüm

G.39/2

Yine şu mısrada da şair sevgiliden ayrı kalmaktan dolayı kehribar gibi sarardığını söylüyor:

Bizi firāk-ı ğamuñ itdi kehrübā gibi zerd

G.18/9-a

Göz

Aşığın gözleri sevgiliye hayrandır, bundan dolayı hiç kopanmaz. Hayran hayran sevgiliye bakar. Şair bu durumu övülenin cömertliğini anlatmak için kullanmıştır:

Dest-i cūduñ senüñ ey māye-i rūh

Çeşm-i 'āşık gibi dā'im meftūh

M./15

Aşığın kirpikleri birbirinden nefret etmiş gibi hiç bir araya gelmez. Gözleri hayran olarak açıktır ve sevgiliye bakar. Ayna gibi hissizdir ve sadece sevgiliyi yansıtır:

Ġamuñla birbirinden nefret itmiş şaff-ı müjgānum

İki āyine-i dīvardur şān çeşm-i hayrānum G.37/1

Gözyaşı

Aşığın gözyaşı berrak ve tatlı bir su gibidir. O kadar çok gözyaşı dökümüştür ki dalgaları insan boyunu aşacak hale gelmiştir. Şair gözyaşının bu durumunu alkışlarla karşılıyor:

Zülāl-i eşkümün az kaldı mevci başdan aşı

Zihī kerem yaşı ey çeşm-i eşkbār yaşı G.58/1

Aşık, serviye benzer sevgiliyi yetiştirmek için gözyaşını akıtıp nehir haline getirir ve onun ayaklarına düşer.

Serv addini grp ddelerm ol mhun
Dil-i am-hre sirikm aıdup c itdi G.63/2

Sa

Hami bir beytinde yalandğını ve saının beyazladğını sylyor. air ile aığı birbirinden ayırmayarak beyti aağıya alıyoruz:

Gitmez dağı yok fa'idesi ıkdı beyza
Msvedde-i my-ı siyehm ub-dems G.2/6

Gnl (Dil)

Aığın gnlnde bir sevgili vardır. Btn ah u figanı onun iindir. air bunu atasz şeklinde dile getiriyor:

İki meh-prenn bir dilde' akı dil-niin olmaz
Msellemdr ki bir gzde iki merdm mekin olmaz
G.22/1

Fakat Hami'nin gazellerinden anladğımız kadarıyla onun gnlnde bir değıl, birden fazla sevgili bulunuyor. Diyarbakırlı, Urfalı, Trabzonlu ve Rizeli sevgili tiplerinden bahseden air, anlaıldığı kadarıyla grdğı gzellere aık olmuştur:

Bir amediyye dil-beri dil ister mi didm
Gsterdi lehcesin didi ister bes istemez

G.23/12

Sūzān iden Halīl-i dili bir Ruhāludur

G.21/2-b

Aşığın gönlünde neş'e ve eğlenceye, sürura yer yoktur. "Sürur" gelse bile onun safası yine gam olur. Çünkü aşık dert ve kasavet içindedir:

Gelmek murād iderse eger hāne-i dile

Ġamdan sürer sürūr meger kim mekānumı

G.67/4

Gönül, gamzenin oklarından dolayı terkeş gibi olmuştur. Adeta sevgilinin beline asılı terkeş olmuştur:

Terkeş-i pür-tîre döndi dil hadeng-i ğamzeden

Pek münāsibdür miyān-ı yāre terkeşlik bize

G.57/5

Felaketin yükünü aşk sahrasında taşıyan gönüldür. O kadar çok yük yüklenmiştir ki aşık deve gibi çökmüştür.

Fecc-i 'amīk-i 'aşqda bār-ı felāketi

Yüklendi dil o deñlü ki çökdüm cemel gibi

G.60/3

Sine

Şair sineyi bazen tasavvufî düşünceyle anlatıyor. İnsan, sinesinden Allah'a yol açmalı, Kızıldeniz gibi Firavun'a, yani nefesine geçit vermeyen bir deniz olmalıdır. Nil nehri gibi Firavun'a yol vermek, insan için acınacak bir durumdur:

Aç kelīm-i Ḥaḳ'a yol s̄inede çün Baḫr-ı Süveys
Hayfdur pey-rev-i Fir'avn olasin Nīl gibi

G.61/2

Hami bir yüzük gibi nam verdiğiinden beri sinesi dağlı, gönlü parça parçadır:

Ne gördi şerḫa-i dil dāğ-ı s̄ineden ğayrı
Hünerle Ḥāmī niḡin gibi nāmdār olalı

G.59/8

4.AŞIĞA AİT MANEVİ HALLER**Ah-Figan-Nale**

Ah duman ile birlikte düşünülür. Micmerin içinden dumanlar nasıl güzel bir kokuyla yükselirse, aşğın gönlünden de tıpkı bir buhurdan gibi anber kokulu duman yükselir. Çünkü aşğın gönlünde anber kokulu saçların arzusu vardır, bu arzu onun gönlünü yakmaktadır:

Hevā-yı kākül-i 'anber-şemīm ile āhum

Çıkar bu micmer-i dilden duman duman güzelüm G.41/2

Aşık ah ve figan etmekten dolayı kendisini güvercine benzetir. Dem-keş kelimesi sürekli öten bir güvercin çeşidi, nefes çeken, şarap içen anlamlarına da gelir. Aşık sürekli ağlamakta, ah çekmekte, güvercin gibi figan etmektedir. İçki içmesinin sebebi de çektiği acılardır:

Dem-be-dem hālī degül dil nāle vü āh itmeden
 Ādet olmuşdur kebüter gibi dem-keşlik bize

G.57/6

Bülbül ile aşık arasında da ah ve figan etme yönünden benzerlik vardır. Bu dünyada bülbüle bu kadar çok rağbet edilmesi onun feryat etmesindedir. O halde aşk erbabını muteber kılan da ah ve figan olmalıdır:

İder āh u fiğān erbāb-ı āşkı mu'teber Hāmī
 Hezāra gülşen-i'ālemde rağbet nāleden gelmiş

G.25/8

Divane-Rüsva

Aşıklık divane olmakla eşittir. Çünkü aşk ile akıl bir arada duramaz. Divane aşık iyi şöhret sahibi olmayı düşünmedikten sonra, insanların onu ayıplaması, deli diye taşlaması aşığın korkutmaz:

Giçerse āşık-ı divāne nām u nenginden
 Ne bāki var dahı'ālemde ta'ne senginden

G.43/2

Aşık sürekli ağlamaktadır. Onu rüsva eden ise bu kötü şöhretli nemli gözleridir. Şair, nem kelimesini iki anlamıyla düşünüyor, "Başka nedir?" diye soruyor:

Açan zaḥm-ı derūnum girye-i bādāmdur demdür
Beni rüsvā kılan bu dide-i bed-nāmdur nemdür

G.16/1

Perişanlık-Talihsizlik

Edebiyatımızda aşığın perişanlığı sevgilinin saçıyla anlatılır. Gönül sevgilinin saçlarındadır. Saç perişan olunca aşık da perişan olacaktır:

Ḡonceveş cem'iyet-i ḥatırla biz meşhūr idük
Sünbülāsā kākülündendür müşevveşlik bize

G.57/4

Aşık, her zaman talihsiz olarak gösterilir. Aşığın talihi aya benzetilmiştir. Ay bazen karanlık, bazen aydınlıktır. Aşık da her an değişir. Talihi bazen güler, bazen ona yüz çevirir. Bu da bir talihsizliktir.

Gāh tār u gāh rūşen gāhi bedr ü geh hilāl
Tālīf-i nā-şādumuzdandır bu mehveşlik bize

G.57/10

5. RAKİB

Edebiyatımızda rakip en kötü kelimelerle anlatılır. Çünkü o, aşık ile sevgilinin arasına girer, onların kavuşmasını çeşitli hilelerle engeller, sevgiliyi tuzağına düşürür. Bunun için rakip sevgilinin cennete benzeyen mahallesinde dolaşan köpeğe, cenneti görmemesi gereken kafire, eşeğe benzetilir.

Hıristiyan-Kafir

Rakib doğru yoldan çıkmıştır, kan dökücüdür. Bundan dolayı şair onun yaratılışını Hıristiyanlara benzetiyor:

‘Udül eyler tarîḳ-i rāstdan ol hūn-feṣān tıynet
Rakībūn ṭab^ḳ-ı ma^ḳkūsın ḥat-ı tersāya beñzetedüm

G.39/6

Sevgilinin bulunduğu yer cennet, sevgili ise huridir. Böyle bir cenneti kafir görmemelidir.

Sür rakibi ravza-i kūyuñdan ey hūri-liḳā
Bāḡ-ı cennetdür anı kāfir temāşālanmasun

G.47/4

Köpek (Kelb)-Hilekar-Kinli (Kine-cu)-Utanmaz (Bi-Şerm)

Şair, rakibi sevgilinin etrafında dolaşan köpeğe benzetiyor. Aşıklar sevgiliye vuslatı beklerken, ona yaklaşan, hatta onu dalayan rakip oluyor:

Dolandırur bizi etrāf-ı ħān-ı vaşlında
O şūhı kelb rakībe dalandır niceye dek

G.34/7

Rakip sevgiliyi aldatmak için tuzak kurar. Aşık da sevgiliyi uyarır:

Ḳaşr-ı vişāle perde yapılsun mı kim rakīb
Ḳurmuş esās-ı mekri temel söylerüm saña

G.3/4

Rakip kindardır, bu kininden hiç vazgeçmez. Aşık ile sevgiliyi bir arada görünce onları içki içmekle itham eder (G.66/15) Sevgilinin kapısını hiç utanmadan, her zaman bekleyen cimri ve zelil rakiptir.

Nā-kes rakībdür der-i cānānı bekleyen
Bī-şerm olur hemīşe gülistānı bekleyen

G.50/1

D. TABİAT

1. KOZMİK ALEM

Gökyüzü (Çerh-Asman-Felek-Feza-Sema)

Hami, Divanı'nda gökyüzünün dokuz kat olarak ele alındığını görüyoruz. Nüh hokka-i felek, nüh-felek, nüh-kıbab, nüh-sandal sözleriyle, edebiyatımızda genelde bilindiği üzere, gökyüzü, dokuz kat olarak anlatılmıştır⁴⁹

Şair gökyüzünü çeşitli benzetmelerle anlatıyor. Buna göre gökyüzü; değirmen, hokka, sandık, satranc tahtası, kubbe, halka, dam, deniz, çadır, canbaz, benzetmeleriyle verilmiştir. Bu benzetmelerle birlikte "dönmek" kelimesinin de yer aldığını görüyoruz:

Felek, ömrün tanelerini ufalayan bir değirmendir. Bu değirmen çeşitli şekillerde döner ve insanın ömrünü bitirir:

Bu āsiyāb-ı felek gūne gūne gerdiş ider
Dürüş-t-i dāne-i 'ömri ufandır niceye dek

G.34/6

Şaire göre felek ve onun katlarında bulunan yıldızlar insanı aldatan sandığa benzer:

Seyyāre vü sevābit ü nüh-ħokka-i felek
Şanduk-ı sāha dürc-i ħiyel söylerüm saña

G.3/8

49 Cemal Kurnaz, a.g.e, s.427.

Felek insanların talihiyle oynar. Gam şahı dünyanın satranç tahtası (nat') üzerinde at oynatmakta, dilediğini yapmaktadır (K.1/6) Dokuz felek övülenin yüce divanının kubbesinde, dokuz tarafa çekilen devenin üzerinde eğilmiş gibidir. Aşağıdaki beyitte gök kubbenin kavisli oluşuna dikkat çekilmiş ve adeta "dünyanın öküzün boynuzunda" olduğu inancı dile getirilmiştir:

Ḳı̇bā̇b-ı bā̇rgā̇h-ı ŧevketinde nūh-felek gū̇yā̇
Ṭoḳuz rū̇yine ḥamdur ū̇ŧtūr-i gerden-keŧā̇n ū̇zre

K.1/61

Çerh yüksek ve sağlam halkalardan oluşmuştur. İnsan İslamiyet gibi sağlam bir dine nasıl yapışırsa bu sağlam halkalara da bağlanabilir (K.2/66) Gökyüzü bir dam (bam) gibidir. Güneş orada gizli kalamaz (K.1/90).

Bazı beyitlerde "fūlk" veya "sandal" kelimeleri yoluyla gökyüzünün denize benzetildiğini anlıyoruz. Felek, övülenin dokuz sandalıdır (K.1/82) Güneş ise feleğin sandalıyla ufukları kan gibi dolaşır, dünyayı bir kan denizi haline getirir.

Cihā̇nı dest-bürdi ser-be-ser deryā̇-yı ḥū̇n eyler
Güneş fūlk-i felekle devr ider ā̇fā̇kī ḳan ū̇zre

K.1/123

Feleğin ne zaman ne yapacağı belli değildir. Dünya bazen bir savaş meydanı bazen de emniyetli bir yer olur. Çünkü felek can-baz gibi ip üstünde oynamaktadır:

Olur geh ma‘reke-perdāz geh emn ü emān üzre
Meger oynar mı cān-bāz-ı felek bir rīsmān üzre

K.1/1

Çerh yeryüzünün üzerine kurulan bir çadır gibidir. Bu çadır kurulduğundan beri dört mevsim birbirini kovalamaktadır (K.2/117).

Gökyüzünün dokuzuncu katı arş verasıdır. Burada ne olduğunu hiç kimse bilmez. Onu ancak kainatı yaratan Melikü'l-arş bilir. Bunun için insan fikir yürütmeyi, felsefeyi bir tarafa bırakmalıdır:

Ancak Melikü'l-arş bilür arş verāsın
Teftiṣ-i melā baḥṣ-i ḥakimāneyi boş ko

G.54/3

Felek, çerh kelimeleri aynı zamanda talih anlamında da kullanılmıştır. İnsanı talihsiz yapan felektir. Çünkü o, kin tutar, insanların kıymetini bilmez:

Meger kim oldığını çerḥ-i kinever bilmez
Ki böyle zāt-ı şerīfe revā görür āzār

T.6/22

Felek kararsızdır, bunun için talih insana bazen güler, bazen keder verir. (G.59/6) Dokuz kubbe bir vuruşuyla su kabarcığını yok eder gibi insanı kaybeder. Fakat şairin dünyayı yakan ahına zarar vermemelidir (G.55/10) Şair, feleğe "ey çerh-i siyeh-dil" diye seslenir:

Ey çerh-i siyeh dil seni at at bilürüm ben

G.44/2-b

Gökyüzü döndükçe fitne ateşini her tarafa yayar. Dünya bir neyistandır. Çerh bu neylerin üstüne ateşler yağdırır. Beyitte neyin ateşle oyulması da hatırlatılmıştır.

Yine neşr-i şerār-ı fitne eyler gerdiş-i gerdün

Yine çerh oldı āteş-zen bu köhne neysitān üzre

K.1/19

Yıldızlar

Hami yıldız isimlerini talihle birlikte ele alıyor. Sa'adet kevkeb (K.1/84) sözüyle yıldızların insanın talihini etkilemesi söz konusudur. Bazen de yıldız çokluk, renk veya parlaklığı yönüyle ele alınır. Hami Divanında geçen bazı yıldız ve yıldız kümeleri şunlardır:

Süreyya (Pervin): "Türkçe'de Ülker denilen Pervin (veya Süreyya) Boğa (Sevr) burcunun hörgücündeki yedi yıldızın adıdır⁵⁰." Aşağıdaki beyitte birçok yıldızın arasında yalnız olması dolayısıyla ele alınmıştır:

İhātā eyleyüp etrāfını yıldız adar düşmen

Şüreyyā gibi tenhā aldı gūyā āsmān üzre

K.1/173

50 Cemal Kurnaz, a.g.e, s.449.

Benat-ı na'ş, Ferkadan, Çar-mader: Benat-ı na'ş Dübb-i ekber denilen Büyük Ayı yıldız kümesinin sonunda bulunan en sönük yıldızdır. Ferkadan ise bu kümenin en parlak yıldızları Dübb ve Merak'ın müşterek adıdır. Aşağıdaki beyitte ikisi bir arada ele alınmıştır:

Benāt-ı na'şveş Şîrâz'a bend-i ictimâ' olmaz
Düşerse sâye-i şemşîri fark-ı ferkadân üzre

"Benat-ı na'şın üçüne benat, dördüne na'ş derler"⁵¹. Bir beyitte çar-mader denilen bu dört yıldız ayrıca zikredilmiştir (K.2/32)

Burçlar

Arslan Burcu (Burc-ı Esed), Kuzu (Hamel) Burcu: Övülen insanın devrinde, onun korumasıyla kuzu burcu arslan burcu gibi olmuştur. Çünkü övülen zayıfları korumaktadır:

Ḥıfzuñla oldı burc-ı dehân-ı esed senün
Devrinde ḥâbgâh-ı ḥamel söylerüm saña

G.3/19

Balık Burcu (Burc-ı Hut): Şubat ayında güneşin girdiği bu burç, yapılan Balıklı Kasrını övmek için kullanılmıştır. (T.12/14)

İkizler Burcu (Burc-ı Cevza):Güneş Mayıs ayında bu burca girer. Övülen kişinin yanındakiler için kullanılmıştır:

---

51 A.Talat Onay, a.ge, s.74

Alāyın seyr iden farza felek itmiş şanur peydā
Kemerdür gūyiyā cevza miyān-ı şātīrān üzre

K.1/114

Seyyareler

Edebiyatımızda söz konusu edilen yedi yıldız hakkındaki inanışları Hami'nin şiirlerinde de görmekteyiz.⁵² Buna göre Divan'da geçen bazı yıldızlar ve özellikleri şöyledir:

Kamer: Birinci felekte bulunur. Dostu güneş, düşmanı mirrihtir. Güneşin veziri olarak kabul edilir. Keteni çürütür, kamyş ve otları kurutur. Bir beyitte ayın ışığını güneşten alması söz konusudur (G.4/3). Ayın ketene tesir edip onu çürütmesi de şu beyitte ele alınmıştır:

Halās olmaz kişi hem-rengün āzār u cefāsından
Ketāna sār eşyādan füzūn te'sīr ider meh-tāb

G.4/4

Ay, sevgili için, onun güzelliğini anlatmak amacıyla çok kullanılmıştır. Sevgilinin yüzü bedir ay gibidir (G.39/8). Çoğu zaman da sevgili aydan daha üstündür. Çünkü ay bir yüzlüdür (G.53/6) ve ayın yüzünde lekeler vardır (K.1/112).

Zühre: Üçüncü felekte bulunur. Çalgıcı olması ile meşhurdur. Bu yıldıza bakmak kalbe sevinç verir. Dostu Utarid ve Zuhal, düşmanı mirrihtir. Hami bu

⁵² Yıldızları ve özellikleriyle ilgili geniş bilgi için bkz. A.Talat Onay, a.g.e, s.438.

yıldızın ismini çalgı isimleriyle beraber kullanıyor. Buna göre Zühre'nin dizinde saz vardır. (T.9/17) Mirrih'e karşı harp çalgısını çalmaktadır (K.1/2).Hami kendisini hüner yönünden Zühre ile karşılaştırıyor:

Hüner haz̄inesidür bender-i dil-i H̄amī
Kılādeveş asılur zühre tār-ı çenginden

G.43/14

Güneş: Dördüncü felekte bulunur. Sultan-ı cihan olup rengi sarı, düşmanları Zühal ve Zühre'dir.

Hami güneşin felegin kayığıyla dünyayı kan rengine boyadığını anlatıyor (K.1/123). Kıyamet günü güneş batıdan doğacak doğudan batacaktır:

İdüp şarka sefer şems oldı sūy-ı ğarbdan ʔālī⁶
Kızılca bir kıyāmet kopdı şan sürh-serān üzre

K.1/40

Sevgilinin yüzü birçok beyitte güneşe benzetilmiştir (G.39/1, G.44/5, G.1/7) Güneşin çeşmesi Hicaz çölüne su dökmez, onun için buralar susuzdur. (G.34/9).

Mirrih: Beşinci felektedir. Harp ve fenalık ile meşhurdur. Düşmanı Zühal, rengi kırmızıdır. Hami, savaş başlayınca Mirrih'in kılıçlar bağlamasını istiyor. (K.1/2). Mirrih övülenin ordusuna katılmayı göze alamaz, çünkü ondan korkar (K.2/35). Diğer taraftan övülen mirrih gibidir. Dokuz felek onun sandalıdır, o ise bunların üstünde hükümdar tahtında oturmaktadır:

Nice şeh kim felek nüh-şandalıdur payıtahtında
Giçüp mirrih oturmuş mesned-i şahib-kırān üzre

K.1/82

Müşteri: Altıncı felektedir. Kadılık vazifesi vardır. Hami Müşteri ismini seccade ile birlikte anyor:

Düşürsün müşteri mihrābdan seccādesin zīrā
Ki şimdi efdāl-i tāʿāt gazādur mü'minān üzre

K.1/3

2. ZAMAN

Mevsimler

İlkbahar (Bahar, mevsim-i gül): İlkbahar taravet- bahştir. Çünkü bu mevsimde her taraf canlanır, genç-yaşlı herkes bu tazelik ve canlılıktan nasibini alır (K.1/134) Saba ocak çavuşları gibidir. Çemenin eyaletini bağa doğru sürükler:

Bahār irişdi şabā şan ocağ çavuşlarıdur
Eyālet-i çemeni haymegāh-ı bāğa sürer

G.14/9

İlkbahar gül mevsimidir. Övülenin aklından bu mevsim geçse atın ayağı bu mevsime bağlı kalır (K.3/119) İlkbaharla ilgili olarak bir beyitte bu mevsimin ilk ayı (Ferverdin) zikredilmiştir. (T.20/64).

Sonbahar (Fasl-ı hazan): Bu mevsim, yaprakların sararması, sarı renk dolayısıyla anılır. Ayrıca şairin "hazan" kelimesini mecazî olarak "yaşlılık" manasıyla kullandığını görüyoruz (G.29/1). Övülenin saçtığı altınların sarılığı fasl-ı hazan sözleriyle anlatılır:

Dıraht-ı himmeti hırş-ı keremle ihtizâz itse
Zer-efşânlıkda ğâlibdür kefi faşl-ı hazân üzre

K.1/102

Bir beyitte ise sonbahar aylarından "eylül" ismi geçmektedir (K.2/97) .

Kış (Şita-zemherir): Kış, soğukluğu ve övülenin kahrı dolayısıyla ele alınmıştır. Tebriz fethinde kış mevsiminin gelmesiyle havaların soğuduğu anlatılıyor:

Başup cünd-i şitâ şoğıtdı böyle germ-i bāzārı
İkâmet oldı müşkil çökdü sermā Sünniyān üzre K.1/132

Olsa mazhâr lütfına dey mäh-ı ferverdîn olur
Kahrına dūş olsa ferverdîn olurdı zemherîr

T.20/64

Aylar

Ay isimlerinden ferverdîn (T.20/64), incinin bu ayda oluşması yönüyle Nisan (G.22/7), sonbaharın yaklaştığını belirtmek için Eylül isimleri geçmektedir:

Erzurüm'un kışı yaklaştı irişdi eylül

K.2/97-b

Gece-Gündüz

Karanlık zulmet, akşam kargasının karartısı, zulmet örtüsü sözleriyle anlatılmıştır.

Sevad-ı zāğ-ı şāmı bir nefesde p̄ir ider meh-tāb

G.4/6-b

Gündüzün rengi "nil-gun" dur. Övülen kişi gündüze rengini vermiştir:

Zulmet-i şebde çerāğān rūzda mādām kim

Arz ider n̄ilüferin bu n̄il-gūn vālā-gād̄ir

T.20/92

3. HAYVANLAR**KUŞLAR VE KUŞ ÇEŞİTLERİ**

Kuş, aşğın gönlü için bir benzetme unsurdur. Gönül,kuş; beden ve gönlün bağlanacağı maddi unsurlar ise kafestir. Fakat şair,maddiyatın gönül kuşuna kafes olmasını istemez:

Kovsan gider mi rişte-i ihsāna bend olan

Mürg-i dile kerem gibi bir maḥbes istemez

G.23/10

Mürg-i giriftar yakalanmış kuştur. Aşğın gönlü, sevgili tarafından tuzağa düşürülür (G.20/14).

Gönülden başka, ruhun da kuşa benzetildiğini görüyoruz.Bu durumda beden onun kafesidir. Beden ruhun cennete gitmesini engelleyen bir kafestir:

Ƙırdı ƙaçdı ʿakıbet gülşen-serāy-ı cennete
 Bir ƙafes olmuşdı mürġ-i rūhına ġüyā beden

T.14/4

Bülbül (Andelib-hezar)

Klasik Edebiyatta bülbül, aşığı ifade eder. Şair veya aşık kendisini bülbüle benzeterek anlatır. Çünkü aşık, bülbüller gibi feryat etmekte, gül gibi vefasız bir sevgiliye aşkını anlatmaktadır. Bülbül feryat etmekle ünlüdür. Aşk erbabını da muteber kılacak olan ah ve figandır (G.25/8). Aşığın gönlü sevgilinin saçları arasındadır. Saç kafes, gönül ise bülbüldür:

Şan tel ƙafesde bir giceci ʿandelibdür
 Şevġ-i ruhuñla dil olalı hem-nişin züluf

G.28/10

Bülbül gülşende ciger kanı döker. Bu kan kırmızı gülün rengini oluşturur. (G.34/3). Bülbül her zaman gülün güzelliğini över. Şair bu yönüyle de kendisini bülbüle benzetiyor (G.48/6).

Şahbaz-Şahin-Kerkes (Akbaba)

Şahbaz iri ve beyaz doğan kuşudur. Şair bir beytinde rindleri şahbaza, zahidi ise kerkese (akbaba) benzetiyor:

Uğratma bezme zāhid-i süfli-ṭabīʿatı
 Bu şāh-bāz lānesidür kerkes istemez

G.23/9

Şahin de şahbaza benzeyen yırtıcı bir kuştur. Aşağıdaki mısrada ecel, şahine benzetilmiştir. Övülenin ruhu ise avlanan bir sülündür.

Tezerv-i rûhına vaż itdi şâhin-i ecel mahleb

T.22/4-b

Tuti (Papağan)

Tuti konuşması yönüyle ele alınır. Papağanı konuşturmak için ağzına şeker verilir ve karşısına ayna konur:

Haṭṭdur sâhife-i leb-i cānānı bekleyen

Tūtî-i sebzdür şekeristānı bekleyen G.50/2

Sevgili bülbül ve papağanla konuşma yönünden karşılaştırılır. Sevgili konuşmaya başlarsa papağan dilsiz olur (G.11/7).

Kumru-Serçe (Asafir)-Keklik (Kebk)

Keklik, yürüyüşü, ayağının kırmızı oluşu ve avlanması dolayısıyla anlatılır (G.32/6). Serçe, avlanması yönüyle (G.9/2), kumru ise servi ile birlikte ele alınır:

Çü serv-āzād iken kumrıveş oldum tavk-ı der-gerden

K.5/54-a

Hüma-Turna

Hüma efsanevi bir kuştur. İnsana saadet ve devlet vereceğine inanılır. Şair bu kuşu avlamayı ister (G.32/10).

Turna ise teliyle anılır, sevgili başındaki teliyle telli turnaya benzetilir:

Gürüh-ı şaff-şikenān içre telli turna gibi

O telli āfeti herkes bilür çelenginden

G.43/3

Karga (Gurab-Zag), Baykuş (Bum)

Karga siyahlığı dolayısıyla ele alınmış ve gecenin karanlığı kargaya benzetilmiştir (G.4/6)

Baykuş viranede bulunur. Kötü meşrepli kişiler başkuşa, virane ise dünyaya benzetilir:

Bed-meşrebān dehrūn elinden firār ider

Mānend-i büm gūşe-i virānı bekleyen

G.50/4

DÖRT AYAKLI HAYVANLAR

Arslan (Şir-Hizebr), Peleng (Panter), Kurt (Gürg)

Arslan; şir, şir-made (dişi arslan), hizebr-i vega, şir-i jıyan (yaralı arslan) sözleriyle geçer ve övülenin kahramanlığı, kudreti anlatılır:

Nice kıllet ki üç bin şahş ile ol şir-i āhen-dil

Gelüp ceng eyleye bir böyle şehri bi-kerān üzre

K.1/128

Panter, vahşi oluşu ve pençesi dolayısıyla anılmış, derisinin benekli oluşu "nakışlı elbise" sözleriyle anlatılmıştır. Şair, nefsi ve kibirlenmeyi bu tehlikeli hayvana benzetiyor:

Olur libās-ı münakkaş medār ʿaceb ü ğurūr
Bu pişenün hāzer it pençe-i pelenginden

G.43/8

Kurt "gürg-zi'b" isimleriyle verilmiş, daima koyunla birlikte zikredilmiştir (G.2/1, T.9/24)

Ahu (Gazal)

Bu hayvan Çin veya Hoten ülkeleriyle birlikte ele alınmış, güzel koku elde edilmesi yönüyle anlatılmıştır. (M./7).

Sevgilinin gözleri ahuya benzetilir:

Eger seni aramaz söyle ey gözi āhū

G.20/11

Deve (Üştür), At (Esb, Kümeyt), Eşek (Har-Hımar), Köpek (Zagar, Seg)

Deve, bir beyitte dünyayla birlikte ele alınmış ve dünya dokuz yönünden çekilen deveye benzetilmiştir. (K.1/61)

Övülen kişi atlarıyla ele alınır. Şu mısradan ise nefis inatçı bir ata benzetilmiştir:

Esb-i harūn-ı nefsi nişib ü firāze çek

G.32/11

"Har, hımar" isimleriyle anlatılan ise zahittir. Şairin rakibi ve zahidi eşeğe benzettiği görülür (G.44/6).

"Zağar" sözüyle şair, rakibi kasteder:

Gezer zağar gibi ağyār cā-be-cā ne arar

G.20/11

Diğer Hayvan İsimleri

Hami divanı'nda timsah (neheng), kaplumbağa (keşef), kirpi (har-püş), örümcek (ankebut), sivrisinek (peşşe), yılan (mar), horoz (hurus), tavuk (makiyan), fare (muş), arı (nahl), koyun (küsfend) isimleri de yer almaktadır.

4. BAĞ, ÇEMEN, ÇİÇEKLIK İLE İLGİLİ UNSURLAR

Bağ

"Bağ" sevgilinin veya övülenin benzetilene olarak veya dünya olarak kullanılmıştır. Sevgilinin bulunduğu yer "bağ-ı cennet" tir:

Bağ-ı cennetdür anı kâfir temâşâlanmasun

G.48/4-b

Sevgili bağın yeni gelini (G.32/3), övülen ise "bağihurrem" dir (K.5/50). Şair bağı dünya anlamında da kullanmıştır.

‘Ākıl bu bāğa hārsitān-ı fenā dimiş

Gül-rū küşāde ğonce hezār āşinā dimiş 26/1

Gülşen-Gülzar-Gülistan

Divan'da gül bahçesi tasvirlerinde gül, lale, nergis, nesrin, gonca, sümbül, şebboy çiçekleri, servi ağacı ve nehir unsurları bulunur. Şair kendisini bülbüle, sevgiliyi ise çiçeklere benzeterek aşkını anlatır:

Ḳoyup ruḥuñ gidicek seyr-i gülşene Ḥamī

Hezāra ġālib olur ḳahḳaha şadāsı gülün

G.33/8

Çemen

Çemen anlatılırken nevrüz lale, gonca, servi, nehir, gül, erguvan ağacı, nergis gibi varlıkların tasvir edildiğini görüyoruz. Çemen ile gül bahçesi tasvirlerinde aynı unsurlar kullanılmıştır:

O serv-ḳadd ü bu gül-ruḥlarıñ idüp terciḥ

Çemende cū ile çok geçdi mācerāsı gülün

G.33/7

Divan'da ayrıca bostan (K.1/107), neysitan (G.22/15) isimleri de geçmektedir.

5. BİTKİLER

Ağaçlar

Hami ağaç isimlerinden hurma (nahl), tuba, erguvan, servi isimlerini zikretmektedir.

Şeh-i gül tir-i bārān itdi nahl erguvān üzre

K.1/25

Çiçekler

Hami Divanı'nda çiçek isimleri, sevgilinin güzellik unsurlarını anlatmak için kullanılmıştır. Divan'da geçen çiçek isimlerinden tespit edilenler şunlardır:

Gül, gonca, nesrin, nergis, sümbül, şeb-bu, karanfil, lale, nevrüz.

Bunlardan gül, sevgilinin yüzü; gonca, dudağı; lale sevgilinin yüzünü anlatmak için kullanılmıştır. Lale ayrıca yara, (dag) benzetmesi için de kullanılmıştır. Aşağıdaki beyitte gonca ve lale leff ü neşr oluşturacak şekilde bir araya getirilmiştir:

Raķibe b̄use bize dāġ-ı dil naşib oldı

O şūĥ-ı ġonce-femûn rūy-ı lāle renginden

G.43/4

Nergis, göz benzetmesi için kullanılır. Nergis-i mestane sevgilinin süzgün, mahmur gözlerini anlatır:

Der-ĥābdur ol nergis-i mestāneyi boş ħo

Būlbūl uyumuş o ġül-i efsāneyi boş ħo G.54/1

Hami Divanı'ndaki muhteva unsurları şairin Klasik Türk Edebiyatı mazmunlarını başarıyla kullandığını gösteriyor. Şair din ve tasavvuf, tabiat varlıkları ve insanla ilgili unsurları geleneksel kalıplar içinde verirken, bunların yanında sosyal hayata ve kendi hayatına dair husuları da şiirine almıştır. İstanbul'dan gelirken çektiği sıkıntılar, Tebriz'in fethi sırasında ordunun ve oradaki halkın durumu, Erzurum'dan gelirken eşkiya yağmasına uğraması Hami'nin şiirlerinde realist tablolar halinde verilmektedir. Ayrıca şair Klasik Edebiyatımızdaki güzellik anlayışına kendi zevkini de katmış, dönemin "mahallileşme" akımı içerisinde yerini almıştır.

İKİNCİ BÖLÜM
METNİN ÇEVİRİYAZISI

TRANSKRİPSİYON İŞARETLERİ VE TRANSKRİPSİYONDA UYULAN KURALLAR

1. Arap alfabesinde bulunup da yeni Türk alfabesinde bulunmayan işaretler, harfler şöyle gösterilmiştir:

ء	،			(Hemze)
ث	S	s		
ح	H	h		
خ	H	h		
ذ	Z	z		
ص	Ş	ş		
ض	Z	z	D	d
ب	T	t		
ظ	Z	z		
ع	‘			
غ	G	g		
ق	K	k		
ك	Ñ	ñ		

2. Arapça ve Farsça kelimelerdeki asli uzunluklar şöyle gösterilmiştir:

ا	Ā	ā
و	Ū	ū
ي	Ī	ī

3. Farsçadaki "vav-ı ma'dule" ile yazılan kelimelerde bu harf, (h^va) şeklinde gösterilmiştir.

4. Bugünkü imlaya uyularak özel isimlerin başında büyük harf kullanılmış, sonlarına getirilen ekler (') işareti ile ayrılmıştır.

5. Arapça ve Farsça kelimelerin ön ekleri ayrı, son ekleri ise bitişik yazılmıştır.

6. Vasıf terkipleri kelimenin fonetik özelliğine göre "u-ü" şeklinde gösterilmiştir.

Bismi'l-lâhi'r-raḥmâni'r-raḥîm
Ḥamî Efendi'nün Tîbî Merḥūma Gönderdiği Mektûbdur*

Feilâtün feilâtün feilün

- 1 Ey kerem-piṣe 'azîzüm cānum
Merdüm-i çeşm-i terüm sultānum
- 2 Aḥ-1 vālā-güherüm tâc-1 serüm
Gerd-i ḥāk-i rehi kuḥl-1 başarum
- 3 Hem necîb ü hem edîbüm Tîbî
Dil-i bîmāra ṭabîbüm Tîbî
- 4 Tîb-i ḥulḳ-1 ḥasenün fāyihdür
Nāf-1 müşg-i Ḥoten'e rācihdür
- 5 Var iken 'anber-i cūduft Tîbî
Ele almaḳ ne belādur sîbi
- 6 Dökdi āhū ḳatı çoḳ ḥün-1 ciger
Uymadı ḥulḳuḥna müşg-i ezfer
- 7 Tîb-i aḥlāḳuḥna taḳlîde senün
Göbegi düşdi ğazāl-i Ḥoten'ün
- 8 Küll-i aḥlāḳuḥna olmaz hem-ser
Gül ü heyzüm gibi 'ūd u 'anber

I.A1.1b, A2.22b, A3.1b, Ü1.3b, s.1b.

-Ü1; Defterdar Tîbî Efendi'ye Ḥamî Efendi Gönderdiği Mektubdur A1; Ḥamî Tîbî Efendi'ye Gönderdiği Mektûbı A2, Mektûb-ı Tîbî Efendi Ḥamî Efendi'nün Gönderdiği S

8a Olmaz hem-ser: hem-ser olmaz A3

- 9 Hāme tavşīfe ne kād̄ir anı
Ya'ni ol zāt-ı kerimü's-şānı
- 10 Beden-i t̄ibi vü dil āgāhı
Şanki bir şīşede'itr-ı şāhı
- 11 'İtr egerçi bedeni t̄ib eyler
T̄ib ü cūdı dili tat̄yib eyler
- 12 'İtr ider gerçi ki ta't̄ir-i meşām
Alınur buy-ı 'atāsından kām
- 13 Nükhet-i gül ider irās-ı zukām
T̄ib-i hulkından olur neyl-i merām
- 14 Cism ü cānuñ senüñ ey kudret-i Rab
Gül gibi tayyib ü t̄ahirdür hep
- 15 Dest-i cūduñ senüñ ey māye-i rūh
Çeşm-i aşık gibi dā'im meftūh
- 16 Fülk-i cūd-i kefüñi bi-m̄innet
Cūd-i ihsānuñı gördüm kat kat
- 17 Naḥl-ı t̄übā keremüñ āğşānı
Dür u nezdik katufuñ dānı

9b zāt :bi'z-zāt A1

11b t̄ib ü: t̄ib A1, Ü1, S

16a kefüñi: kef A2, kefini A3

17b katufuñ: katuf A1

- 18 Dest-i cūduñ k'ola ser-germ-i 'atā
Ceyb-i eşdāf ola keçkül-i gedā
- 19 Herkesün̄ kadri yanūnda mevcūd
Dirhemün̄ kadri ve lākin nā-būd
- 20 Olmadı iki nefes maqbūzūñ
Zer-i maħbūb olalı mebgūzūñ
- 21 Görmemiş kimse benānuñ munzam
Bez̄l için ide meger kabz-ı derem
- 22 Yedüne kabz ile kılsañ fermān
Saña parmaqlarūñ eyler isyān
- 23 Beni müstağrāk-ı ihsān itdūñ
'Ömrüm oldukça senā-ħāñ itdūñ
- 24 Ben saña sıklet-i mevfūr itdüm
Rāhatından ħaremūñ dūr itdüm
- 25 Beytü'l-aħzāna dönüp kāşāneñ
Ĥasteler otaşu itdüm ħāneñ

18a k'ola: ola S

19b ve lākin: velikin A2

21a munzam: munzam A2

22b parmaqlarūñ: parmaqların A1, A2

23a ihsān: ihsānuñ A1

^{24b}
ħaremūñ: ħademūñ A2, A3.

25a beytü'l-aħzān: beytü'l-ħazān A1

- 26 İderüm şafh-ı cemilũñ me'mũl
Eyeler erbāb-ı kerem 'özri qabũl
- 27 Melel-i hātũruñ oldu meczũm
Vāşıl olduqda berāt-ı merķũm
- 28 Kerh peydā idi 'unvānında
Bir varaq pāresi yok yanında
- 29 Bũyle fehm itdi dil-i nālānum
Bũyle fikr itmiş ola sultānum
- 30 Bu da bir iş mi ki tekşĩr idelũm
İşte yapduķ diyũ tahrĩr idelũm
- 31 Ya dimekdũr ki daķı itme su'āl
İşte al kāģıduñı başuñā çal
- 32 Hele ħaml eyledũñ üç ma'nāya
Gāh ikrāha geh istignāya
- 33 Ĥaşā li'llāh dimem ihmālĩñũze
Bir daķı keşret-i eşģālĩñũze
- 34 Ĥũsn-i aĥlāķuñā nisbet-i cedā
Kerh olunmaz mutaşavver zirā

28_a kerh: kesr A1

30a Bũyle bir nāme ki takrĩr idelũm Ü1

31b kāģıduñı : kāģıdıñı S

33a ihmālĩñũze: ihmālũñũzden Ü1

33b eşģālũñũze: eşģālũñũzden Ü1

34b zirā: gũyā A2; olunmaz: olmaz A3

- 35 Eylemiş zātuñi Ḥallaḡ-ı ḡadır
Tıyn-ı maḡtüm-ı vefādan taḡmır
- 36 İdıcek yırde berātuñ yek-ser
Zır ü bālāsına imrār-ı nazār
- 37 Tāze ṭoldurması olduḡda be-did
Añladum himmetüñ itmiş tecdid
- 38 Bu kerem yine senüñdür bildüm
Size ḡıybetde du‘ālar ḡıldum
- 39 Neşr-i gül-berg-i senādan şonra
‘Arz-ı ihlās-ı du‘ādan şonra
- 40 İderüz ey aḡ-ı ‘ālī-miḡdār
Ṭab‘-ı nāzük-terüñi istifsār
- 41 Nicedür ṭab‘-ı letāfet eşerün
Nicedür ḡāṭır-ı gül-berg-i terün
- 42 Dü-cihānda seni mesrūr ide Ḥaḡ
Ḥāṭuruñ daḡdaḡadan dūr ide Ḥaḡ
- 43 Neyyir-i bahtuñi tābān ide Ḥaḡ
Evc-i rif’atda dirahşān ide Ḥaḡ

36a berātuñ: berātın A3

36b zır ü: zırā A1, zır A2

37a Tāze menşür idügi oldu bedid Ü1

39b ihlās: ihlā Ü1

40a aḡ: aḡi A2

- 44 Uyuda pister-i rāhatda seni
Görmeye dīde-i bahtuñ veseni
- 45 Merkezinde olasin pā-ber-cā
Döne çerh üstüne pergārāsā
- 46 Kerem-i luṭfuñi ey yār-ı şiddik
Ömrüm oldukça unutmam taḥkik
- 47 İtdigüm şiklele ḥālā ḥacelüm
Bil ki maḥşerde bile münfa'ilüm
- 48 Ey qarındaş celilü'l-ḳadrüm
Merhem-i luṭfi şifā-yı şadrum
- 49 Ben Sitānbül'ı bırakdum pür-şür
İzṭirāb üzre mişāl-i tennür
- 50 Dūzahāsā olup od deryāsı
Müş'ir olmuşdı vuḳüdü'n-nāsı
- 51 Bize oldı olan ey kân-ı kerem
Sizedür fikr ü ḥayālüm her dem
- 52 Ḥaremün cümlesi şihḥatde midür
Dâ'ireñ ḥalkı selāmetde midür

45a merkezinde: merkezünde Ü1

50a olup: alup A1

52a ḥaremün: ḥademün A2

- 53 Dağı şıhhatde midür aşhābuñ
Cümle āmed-şūd iden aḥbābuñ
- 54 Bir dem itdirmeye Haḡ āh saña
Acı çekdirmeye Allāh saña
- 55 Kerem eyle bizi tebşir eyle
Nicedür ḥālūñi taḥrīr eyle
- 56 Siyyemā ḥāl-i dil-i zārumdan
Getürüp yada su‘āl eylersen
- 57 Ḥaneñüzden binüp itdük tek ü pū
Cehdile yolcu gerek yolda diyü
- 58 Firḡatūñ dökdi gözümde ḥūn-āb
Eyledüm baḥr-ı sefidı sürḡ-āb
- 59 Üsküdār’a geḡüp olınca süvār
Gün geḡüp itdi güzer nişf-ı nehār
- 60 Ḥām atlarla çalınca pala
Düşdiler lāşe-şifat ḡartala
- 61 Kesdirüp yemleri hengām-ı ‘iṣā
Şoluk aldurmayup itdük sür-ḡā

---

²⁴ 55a bizi :bize A2

²⁵ 55b nicedür: nice A1

²⁶ 57a Ḥāneñüzde yatup itdük tek pū A1
57b Cehd ile yolcu diyü yolda diyü A1

- 62   K̇onlan yerde su'al eyleyerek
Hastelik var mı diyü söyleyerek
- 63   Var idi Bolu'ya dek renc eşeri
Gerede pāk imiş aldık haberi
- 64   Şükr idüp Ḣalıq'a mesrūr olduk
Mevtden zann iderüz dūr olduk
- 65   Eyleyüp ḣande kazā-yı nā-gāh
Didi eyne'l-mefer ey rüy-i siyāh
- 66   Tengri şahrāda meger ey gāfil
Mevti halk itmege k̇adir mi degül
- 67   Neden itdün'acabā 'aqluñi kem
Ḣak kitābında didi "yüdrikkum"
- 68   'Ukalādan seni 'add eylersin
Sen kazāyı nice redd eylersin

²⁷ 62a su'al: sefer A2
62b Hastelik var mı su'al eyleyerek A1

²⁸ 63a dek: tek A1
63b Gerede pāk: girüde yok A1

²⁹ 67a 'aqluñi: 'aqlı A1
67b kitābında: kitābından A1

³⁰ 68b kazāyı:kazāı A1

- 69 Bu ne ğaflet ne belādet hiffet
Bu ne teftiş ü tefehhüş dikķat
- 70 Kaçdıĝuñ dāhiyeye ey aħmak
Mübtelā eyleyecekdür seni Ğak
- 71 Ğařılı geldi każā-i mübrem
Korķdıĝum derde düĉār oldum hem
- 72 Bī-gümān yırdeki ta‘undan eser
Yoĝidi bitdi miřāl-i mantar
- 73 ‘Ali Tūsiyye’de meftūn oldı
Hedef-i ta‘ne-i ta‘un oldı
- 74 Gördük eglenmedi ebnā-yı sebīl
Bir mihaffe bulup itdük taħmīl
- 75 Tokunup nāhun-ı ser-tiz-i ecel
Eyledi ‘ıkd-ı ğayātuñ münħal
- 76 Direĝim idi o ğurbet ilde
Oldı işkeste Direklibel’de

³¹ 69a Bu ne ğaflet ü ne şiş ü hiffet A1, A2, S
69b Bu ne : ne bu A3

³² 71b korķdıĝum: kurdıĝum A1

³³ 75b ğayātuñ: ğaşatın Ü1, ğayatın S

³⁴ 76a Ola kim dirdi bu ğurbet ilde Ü1
76b belde: bilde Ü1

- 77 Pīše-zār içre K̄araca yirde
O k̄ara gūñli olunca mürde
- 78 Kimse yok bak bu k̄azā vü k̄adere
Rüfekā birkaç eginli kefere
- 79 Kim ider mürde ġaribe ſiven
K̄aldı açıkda ne görüne kefen
- 80 Meyyit ahvālini görmüş degülüm
Ömrüm oldıkca el urmuş degülüm
- 81 İctināb eyledigüm illete ben
İhtilāt eyleyüp oldum yek-ten
- 82 H̄acı köyüne getürdük nā-çār
Eyledük mürdeyi teslīm-i mezār
- 83 Şubḥ-dem yükleyüp olduk pūyān
Ebrveş nāle-künān girye-feşān
- 84 Gāh vahşetle idüp girye vü āh
Tesliyetle gehi innā li'llāh

77a pīše-zār: pišt-zār Ü1, piş A2

78a k̄azā vü k̄ader: k̄azā-i k̄ader A1 79a Kim ide mürd-i garibe ſiven Ü1

81b eyleyüp: eyledüm A2

82a H̄acı: H̄ac A1

82b Eyledüm mürde teslīm-i mezār A1

83a yükleyüp : yükledüp Ü1

83b ebr-veş: ayrılıp Ü1

83b şubḥ-dem: şubḥdan A1

- 85 Hüsni şandum olur vāreste
O da Sivas'da düşdi haste
- 86 Heşt menzil taşidum hastesini
Cebr idüp hâtır-ı işkestesini
- 87 Düşmedin mevt ile dirdüm sekre
Şalayım zinde Diyār-ı bekr'e
- 88 Nā-gehān urdı yolın reh-zen-i mevt
O dahı oldı Malatya'da fevt
- 89 Çeküp āğuşa anı hufre-i hāk
Genc idi oldı yeri genc-i meġāk
- 90 Üç seyis-hāne ile ben rüsvā
Kaldum üftāde vahīd ü tenhā
- 91 Kırdā kaldum ne mu'īn ü ne zahīr
Küçük oġlan 'Ali bir dahı haķır
- 92 Yalīnuz mūnis-i ġam-hārum yok
Tesliyet-baħş dil-i zārum yok
- 93 Ebr idi giryeme ancak hem-hāl
Hem-demüm nāleler itdikçe cibāl
- 94 Kālbüme vesvese reh-yāb oldı
Yüregüm ma'den-i sīm-āb oldı

91b Küçük oġlan u 'Ali bir de haķır Ü1

92b dil-i zār : dil-i azār Ü1

- 95 Bunları mest idicek şerbet-i merg
Bana geldi dir idim nevbet-i merg
- 96 El yuyup āb-ı hayātumdan ben
Eyledüm rişte-i ümmīd-i kefen
- 97 İl elinde ne ki var yek-pāre
Akçe zoriyla bulurdum çāre
- 98 Yalvarup akçe virirdüm giceler
Yüklerüm yükleyeler tā-be-seher
- 99 Koca zimmīlere cānum diyerek
Ser-kesüm rüh-i revānum diyerek
- 100 Hasteler oldu veca⁶dan şeydā
Nefes eylerdi zemīne ilkā
- 101 Gāh yükler yıkılıp yollarda
Telef-i nefis idecek yırlerde
- 102 Bunlaruñ hamline ben bi-ser ü pā
Kūh u şahrāda kalurdum tenhā

97a var: vardır Ü1; yek-pāre: yek-yār Ü1

97b çāre: nā-çār Ü1

98a tā-be-seher: tā ki-seher S, A3, tā-seher A1

99b ser-kesüm : ser-kisem A3

100a veca⁶dan: vaḥīm̄den A3.

102b kūh u : kūh A1

- 103 Kimse yok kendüm iderdüm nā-çār
Hasteve yolda konağda tımār
- 104 Günde yüz def'a inerdüm atdan
Baña be's gelmiş idi şıhhatdan
- 105 Ne meded-res bulunurdu ne refik
Şoysa öldürse de kıtā'i tarik
- 106 Bā-ħuşuş altı sūtūr-i rehvar'
İstemezler mi 'uluf ile tımār
- 107 'Akıbet tutdum iki hizmetkār
Yol avındısı gedā vü cerrār
- 108 Tutdum ammā ki peşimān oldum
Anlara daħı nıgehbān oldum
- 109 Tecrübe itmedigüm iki herif
Rüz u şeb vesvesem itdi tez'if
- 110 Zāhirā yoşma kıyafet haydūd
Kalb-i hālin bilür ancak Ma'būd

104b Be's gelmişidi baña şıhhatden Ü1, S, A3

106a sūtūr: sūvār Ü1, S,A2

106b'ulüfile:'ulufe A1,'ulufe vü A2

107b gedā vü cerrār: gedā-i cerrār A1, Ü1, avındısı: uyundısı

108a tutdum: dutdum A2. 109b rüz u şeb: rüz şeb A2

110a yoşma: eyü A2

- 111 Hālüm anlarla diger-gün oldu
Eski derdüm daḥı efzün oldu
- 112 Fikr iderdüm ki fesād itmeyeler²²
At u eşyāmı alup gitmeyeler
- 113 Akçe zu'miyle idüp meyl-i hevā²³
Sū-i kaşd eyleyeler belki baña
- 114 Pāsbān olmuş idüm şeblerde
Kılmadı çeşümü müjgān perde
- 115 Levḥ-i āyine-i ḳalbüm meksūr
Yine göstermez idüm 'acz-i fütür
- 116 Āhirü'l-emr tavarum var iken
Yüklere yolda kirā tutdum ben
- 117 Gitdi yük bekler idüm atlarımı
Bu pusaḥ hegbe' vü ālatlarımı
- 118 Hāşılı yazsam olurlar derhem
Çekdigüm miḥneti levḥ ile ḳalem

112ab Bu beyit A3 dışındaki nüshalarda yer almamıştır.

113a meyl: neyl A3

114a şeblerde: her demde Ü1

114b çeşümü: çeşüme Ü1, S 115a Levḥ-i : gerçi Ü1, S, A3

117b Çul çuval hegbe vü alatlarımı Ü1, hegbe vü: hegbe-i A2

118b göstermeye: göndermeye A2 120b vire: virür Ü1

- 119 Çekdigüm renc ü ʿanâyı mutlak
Düşmen-i cānuma göstermeye Hakk
- 120 Var ümîdüm ki bu renc ü telefün
Vire ezʿâfile Mevlâ halefün
- 121 Çekdigüm derde mükâfat ide Hakk
Baña hayr ile mücâzât ide Hakk
- 122 Hamdü liʿllâh ki o Züʿl-faʿl ü minen
Vaṭana şaldı bizi şağ u esen
- 123 Ğurre gösterdi cumādeʿl-ulā
Āmidʿe eyledi vāşıl Mevlâ
- 124 Reft ü hîz eyleyerek miḥnet ile
Fikr-i hâb ü heves-i râhat ile
- 125 Vāşıl olduğda Diyār-ı bekrʿe
Dil-i zār uğradı âhir mekre
- 126 Şehre geldük deyü mesrūr olduk
Mest geldük eyü mahmūr olduk
- 127 Var idi iki ciger-pāreleri
Kurretüʿl-ʿayn idi nezzāreleri

122a O:- Ü1, S 123a cumadeʿl-ula: cemaziyeʿl-ula A3

124a reft: uft Ü1

- 128 Nūr-ı dīde semer-i ƙalb-i ƙaz̄in
Tıfl-ı nev-reste iki dürr-i sem̄in
- 129 Bizden evvelce iki kebg-i dürī
Olmuş üftāde-i dām-ı cedrī
- 130 İtmiş ol iki çiçek gibi püser
Çıkarup taze çiçek ƙuld-ı maƙar
- 131 Ƙılmış ol gōncelerün̄ hük-m-i ƙaz̄ā
Kefenin taze çiçekli ƙārā
- 132 Ƙafesinden iki aşfūr-ı cinān
Eylemiş bāğ-ı behište tayērān
- 133 Var mıdur āh u te'essüfden sūd
Hālefin vire anuñ da Ma'būd
- 134 Yeter ey hāme-i pejmürde-raƙam
Eyledün̄ şaf̄ha-i lev̄hi mātem
- 135 Fikr idüp yoklama ğam defterini
Sāmi'ün̄ hātır-ı nāzük-terini
- 136 Girye vü zārı ƙo hem-çün bülbül⁶⁷
Tayanur mı bu ƙadar sūzişe gül

129a evvelce: evvel var A1; evvel bu S, evvel ol A2

130b ƙuld-ı maƙar: ƙuldı maƙar A1

132a ƙafesinden:ƙafesinde A1

133b anuñ: anun A1; hālefin: hālefün̄ A1, S

134b lev̄hi: bī-lev̄h A1, lev̄h Ü1, A3

136a girye vü zārı:girye-i zārı A1, A2, hem-çün:hem-çü A1

- 137 İ'tizār itmiş iken şıkletden
'Özr-i bedter ne günāh itdūn sen
- 138 Yeter urduñ qalemi seng-i yede
Gelelim ey dil-i şeydā şadede
- 139 Senūñ ey zāt-ı kerimü'ş-şānum
Şādıku'l-va'd-i kavī peymānum
- 140 Va'dūñ olmuşdı kulaqda mengüş
Malikāniyle müştāk idi güş
- 141 İder elbette edāsın takdīm
Dīn-i muhkem gibidür va'd-i kerīm
- 142 Fāre maḥlūl idigin eyledi güş
Gürbe-i hırş u tāmā' kıldı hurūş
- 143 Nā-resādur çeh-i bi-ğūra tāmā'
Meyl ider fāreye sinnevr-i tāmā'
- 144 Heves-i fāre ile bi'l-merre
Gözlerüm dönmede 'ayne'l-hirre
- 145 İki vech ile temennī iderüz
Gürbe-i hırşı tesellī iderüz

137b bedter ne: bed-tarz A2; bed-tarz A1, Ü1

138b dil- A1 141b muhkem: muhtem S; Ü1

142b hırş: süst S, Ü1

143a Nā-resā cāh-ı tāmā'dur bi-ğūr Ü1

143b Meyl ider fāreye tāb-ı sinnevr Ü1

145b hırşı: hırş A1

- 146 Sebkat-i ʿahd-i ʿadīmūn var idi
Bir bu kim vaʿd-i kerīmūn var idi
- 147 Bir dahı ūir-i hūnerversin sen
Ne beter fāre ūikār eylemeden
- 148 ūirsin ūire ʿuluvv-i himmet
Oldı çūn lāzıme-i māhiyyet
- 149 Yaraūur ūire ūikār-ı āhū
Fāre ūayd itmege ʿār eyler bu
- 150 ūir bulmazsa dahı vech-i kefāf
Fāre ūaydında ider istinkāf
- 151 İūper-i lāne-i himmetsin sen
Fāreyi ūayda gerek zāĝ u zaĝan
- 152 Maʿahazā size ʿālīb didiler
Arturur almaĝa rāĝīb didiler
- 153 Bizedür diyü bu ūayd-ı aĝkar
Gürbe-i hırūımuuz emniyyet ider

146ab mısraları S ve A3'te yer deĝiūirmiūtir.

148a ūire: ūir A1 149b itmege etmeye A1, bu: o A1, Ü1.

151b ūayda: ūaydına Ü1 153ab :- A1

- 154 Bizedür diyü 'arūs u zībā
Hāne-rüb oldı dil Eş'abāsā
- 155 Teb-i miñnetle felek virdi hüzāl
Şır iken itdi bizi gürbe-mişāl
- 156 Bir hüreyre gibi itdük perhiz
Bize şāyeste bu şayd-ı nā-çiz
- 157 Āhu derdiyle niçün mavlıyalum
Biz şıçancıklarımız avlıyalum
- 158 Līk pāzārda daħı ferzāne
Çıkmaz elbette hesab-ı hāne
- 159 Semeni olmuş işitdük gālī
İki biñ ğuruşa çıkmış mālī
- 160 Bu haber kıldı bizi āvāre
Döndi dil yudmuşa semmü'l-fāre
- 161 Dü hezār olduĝı itdükde zuhūr
İşidenler didi fāre't-tennūr

154b 'arūs u zībā: 'arūs-ı zībā Ü1 155b şır iken: şire kim Ü1

156a bir: bu Ü1, A3; daħı: -S; ey Ü1

156b şāyeste: sāyeste Ü1, sāyeşte A1

157b çıkmış: olmuş A2

- 162 Daḥi yenmez diyü dil çekdi elin
Dibi yandı didi dik emelin
- 163 İdicek qadr-i mezâdı ğaleyân
Geldi anda bize bûy-ı hırmân
- 164 Karaca tağda bir mızrebi var
Ev de olsa bile ey fahr-i kibâr
- 165 Keyl idüp mâln idenler qabız
Dir yüz elli ğuruş oldu fâ'iz
- 166 Vele'in süllim ola efzûnter
Akçesin on senede ancak öder
- 167 Pirezen gibi revâcı yokdur
Aña bu mihr-i mu'accel çokdur
- 168 Bâ-ḥuşûsâ bu tarafda el-ân
Şükrü'llâh'a cev ü gendüm erzân
- 169 Kaşr yirden bunu ber-vefk-i mezad
Yedi yüz ğuruşa almışdı murâd

162a Daḥi yenmez: hele yenmez Ü1; yetmez A1, A2

162b emelin: emelün S

163a mezâdı: mezâd S

164a bir: -S; mızrebi: mızreb A2, A3

167a revâcı: tenâcî Ü1, S, tenâc A1

168a bâḥuşûsâ: baḥuşuş A1; bu : bir A1

168b cev: ceh A2, cud A1

- 170 Aldıḡuñ var ise dönmem ey yār
Gönderürsün olurum minnetdār
- 171 Hāşıl olmazsa daḡı me'mūlüm
Gönder erzān ü girān maḡbūlüm
- 172 Sende ey mihr-i sipihr-i'irfān
Hulf-i va'd itmege yokdur imkān
- 173 Ben hemān va'dini olmuş bilürüm
Mālikāne bize gelmiş bilürüm
- 174 Ser-i mū sizde bulunmaz taḡşir
Bilürüm līk nedendirte'hīr
- 175 Ğālibā var da kesbinde ruḡām
Gözedir gürsine çeşmān-ı liām
- 176 Ḳatı çok muḡtarib āz olmuş
Āsiyā gibi dehen-bāz olmuş
- 177 Bir şikār olsa daḡı üftāde
Şad seg-i herze-mires āmāde
- 178 Bī-sebeb baksa da bir ḡacı kişi
Ref'olındı yoḡ iken yolsuz işi

170b gönderürsün: göndersün S, gönderürsin A1, A2

173a va'dini : va'deni A1, Ü1

176b kesbinde: kesinde A2, A1

177b şad : şu A1

- 179 Hele ey dāder-i pākīze-güher
Şa‘b geldi bize ğāyet bu sefer
- 180 Eve geldigüñe kana’at idelüm
Çekilüp bir yaña üzlet idelüm
- 181 Yāy-ı hırşı çekelüm dāmāne
Olalum zāviyedār-ı hāne
- 182 Yetişür çekdigimüz miñnet ü derd
Bir dağı olmayalum herze-neverd
- 183 Felegün vaż-ı taħammül-süzı
Şeb-i tār eyledi halka rüzı
- 184 Çivisin çekdi felek dünyānuñ
Geldi mühiş haberi a’dānuñ
- 185 Deldi halkuñ cigerin nāvek-i tiz
Çopdı güyā ki dem-i rüst-ā-hiz
- 186 Münteşir oldı firārilerden
Böyle bir kara haber kim düşmen

180a eve: ive A1, A2, Ü1, A3

180b yaña : yana A3

181b olalum: olalım Ü1, dār: dārı A2

182a yetişür: irişür A2, A3, yirişüp A1, yirişür Ü1

186b kim: ki Ü1; S

- 187 Çalkayup dir ne ile Leylâ'nı
Geldi ger göge oĥuñ cānı
- 188 Nās olup tu'me-i şir ü şemşir
Kıatı çok ehl ü 'ıyāl oldı esir
- 189 O saña tav'an ü kerhen meşelā
İttibā'itdi nevāhi-i kurrā
- 190 Var idi dir yine de zād bisyār
Aldı zabt itdi zahā'ir ne ki var
- 191 Eylemezler rü'esā cengi taleb
Şir çok kandı ammā sa'leb
- 192 Rü'esā dehşet ile āvāre
Ġayretü'llāh'a kalupdur çāre
- 193 Şa'b-i düşmen degül ol kelb-i 'akūr
Līk yok ref'ine bir ceş-i ğayūr
- 194 Dicle'yi itdi güzer ehl ü 'ıyāl
Aç şusuz çölde gezer māl-ā-māl
- 195 Nice söz var ki işāret idemez
Hāme tahrire cesāret idemez

187a çalkayup : çalkanup Ü1, A2

187b cānı : śānı A2

188b esir: yir A1

191b kandı: kaydı A1, kabildi A2

193b Līk anuñ def'ine yok ceş-i ğayur Ü1

- 196 B yle alursa cih n ur-engiz
M lik ne nedur ey y r-ı  aziz
- 197 C mle ma mure ar b olsa gerek
Mesken-i b m-ı ur b olsa gerek
- 198 M lik neye heves kimd r iden
aynadı fitne eh-i B bil'den
- 199 Var bu zulmetde vel kin bir n r
T k n r em-i dile d r- -d r
- 200 Bu taraflarda olan ur u a'b
Ola  yed ki m lak ta sebep
- 201 Oldı ey h me yeter n me tam m
Vir ehibb ya sel m eyle it m
- 202  hibu'l-fazl efend m c num
Neyyir-i burc-ı eref sult num
- 203 H tem-i fazl ile fa-ı bi-are
Ya'ni kim azret-i la'li-zade
- 204 La'lin n feyz-i Hud -k nidur
Ne bedeh n  ne rumm nid r

198a m lik neye: m lik ne A1,  1, S

198b Fitne aynadı eh-i b bilden  1

200a uru: ur A1, A2, S r  1

203a H tem-i fidala h ner d ny da  1

- 205 Sa'd-ı ma'kûl u 'ıyâz-ı menkûl
Şayd-ı fitrâkı fūrûf eyle uşûl
- 206 Nisbet ol faẓla ki zihni hâvî
'Abd-ı zencî gibidir Beyzâvî
- 207 Nâfe-i faẓlı virüp bûy-ı fûnûn
Reşkile oldı ğazâlî dil-hûn
- 208 Kalemî mîl-i midâdı sürme
İsterüm ol yere didem sürme
- 209 Meclis-i aqdes ü cân -perverine
Nâdi-i eşref-i feyẓ-enverine
- 210 Eyle ey nâme-i müşğîn-erkâm
İhtirâm eyle taḥıyyât ü selâm
- 211 Her kederden ide Allâh mu'âf
Şıfatın eyleye mevşûfa muzâf
- 212 Ola mi'râc-ı beḳâya râkî
'Abd-ı bâkî ola 'Abdü'l-bâkî
- 213 Hâtem-i faẓla ola la'l-i nigîn
Ola zer-pister-i şıḥḥatde mekîn
- 214 Daḫı ol ḥâsım 'ırk-ı işkâl
Kâşım-ı penc-i şükûk-ı i'zâl

- 215 Rehber-i merhāle-i irşādum
Ya'ni hayrū'l-ab olan üstādum
- 216 Re'fet-i kalb ile evvāh ḥalīm
Mükrim-i zayf-ı kerīm İbrāhim
- 217 Na'ib mesned-i Dāvud Pāşā
Hükmidür faşl-ı ḥitāb-ı ḥuşemā
- 218 Zihn-i veḳḳādına nisbet bāzī
Eşer-i ḥāme-i fahr-ı Rāzī
- 219 Hikmet-i terceme-i Farābī
'Aḳlinuñ bir unutulmuş ḥābi
- 220 'Aḳl-ı kül medrese-i fażlına bāb
İbn-i Hācib aña olmaz bevvāb
- 221 İbn-i Şinā ile Şāhib tecrīd
Olamaz aña mużāf ile mu'īd
- 222 Virse eşkāl-i fūnūna te'sīs
Aña şākird olamaz Aklidis
- 223 Nazm-ı eş'āra olurdu tā'ib
Şevket-i re'yini görse Şā'ib

217b faşl-ı ḥitāb: faşlu'l-ḥitāb A1

218b fahr-i rāzī: fahrū'r-rāzī S; fahrī rāzī A1

220b Hācib: Şāhib A1

223a tā'ib: tā'ib A3

- 224 Yed-i pür-cūdını ba‘de’t-takbīl
Oluruz nāşiyesā-yı tebcīl
- 225 Hāk Te‘ālā anı ber-vefk-i murād
Eyleye devlet-i dāreyn ile şād
- 226 Dağı ol şıdık u şafādan māli
Âh-ı dāreyn ‘aliyyü’l-kārī
- 227 Kıt’a-i mīr-i ‘alī meşk-i ‘imād
Hattūnâ nisbet ile tāze sevād
- 228 O devāt oldu hum-ı Eflātūn
Ki ‘utārīd aña çün nokta-i nūn
- 229 Tesliyet-bağş-ı dil-i pür-şerrerüm
Mūnisüm dāder-i şefkat eşerüm
- 230 Eylemişdür anı terkīb-i mizāc
Rikḳat-i ḳalb ile mānend-i zücāc
- 231 Gūş idince bilürüm bī-mer’iye
Nazm-ı dil-sūzumı eyler girye
- 232 İderüz şevḳ ü ğarām üzre tamām
İştiyāḳum ḳadar ihdā-yı selām

224a takbīl: temşīl A3

229b mūnisüm: mūnis A1, A2

- 233 Dağı ol burc-ı hünerde mâhî
Bezm-i feyzâveri feyzü'l-lâhî
- 234 Sürme-i micmere-i feyzinden
Çeşm-i târik-i 'utârid rüşen
- 235 Hüsni ahlâkuna ruhsâresi dâl
Şûret-i sîretüne şahid-i hâl
- 236 İştîyâk üzre idüp 'arz-ı selâm
Tab'-ı pâkûn iderüz isti'lâm
- 237 Ola yâ Rab o dirahşende güher
Muhtaşıl feyz-i Hudâ'ya mazhar
- 238 Eyle ikrâm ile ey nazm-ı belîğ
'Ali Ağa'ya selâmum tebliğ
- 239 Hâk bu kim yâr-i vefâdârumdur
Hem-demümdür ah-ı gam-hârumdur
- 240 Ol bize eylediği in'âmı
O nevâzişleri ol ikrâmı
- 241 'Ömrüm oldukça ferâmüş itmem
Midhatûnden dili hâmûş itmem
- 242 Muştafâ hem çelebî hem mollâ
Kisedâr-ı ah-ı pür-cüd-i 'atâ

233b feyzâveri: feyzâver Ü1

240b o: ol A1, A2

- 243 Çāre-sāz-ı ŷu'afā mahzen-i rāz
Merhem-i zaḥm-ı dili ehl-i niyāz
- 244 Ḥayra sā'īdūr o dürr-i nā-yāb
Vire ḥayr ile murādın Vehhāb
- 245 Bağalinde ola dā'im defter
İde Ḥaḫ kīsesini ma'ḍen-i zer
- 246 Bilürüm eyledi bezl-i mechūd
Oldı sa'y ile berātum mevcūd
- 247 İderüz aña selām-ı mevūr
Ḥaḫ Te'ālā ide sa'yin meşkūr
- 248 Peşeye ey kalem-i meblağ-zen
'Arz-ı tiryāke selām it bizden
- 249 Mākiyancıkları şihhatde midür
Zağar āğuş-ı selāmetde midür
- 250 Zağaruñ ḥayf unuttum adın
Yoḫsa ismiyle iderdüm yādın
- 251 Ḥizmetinde olan etbā'a tamām
İderüz şevḫ ile teblīğ-i selām

248a peşeye: pişeye Ü1

248b tiryāke: tiryāk S, Ü1

250b yoḫsa: yoḫsa Ü1, S

251a hizmetinde: hidmetinde S, A3

- 252 Bu tarafından o riyādan hālī
Yār-ı şādık Hasan Ağa valī
- 253 Meclis-i pāke ider bi'l-ikrām
Fart-ı tevkīr ile ithāf-ı selām
- 254 Levh-i āyinesi şāf u şāde
Rūšenā-tıynet Emīri-zāde
- 255 Muştafā hayru halef neclī nebīhi
Mazharü'l-veledi sırru ebihi
- 256 Meclis-i pāke o yār-ı dirin
İder iblāğ-ı taḥiyyāt-ı berin
- 257 Ömer Ağa varıcağ ol tarafa
Gelür elbette o darü's-şerefe
- 258 İki çeşm ile idüp aña nigāh
Bu degül mi hele fikr eyle o mäh
- 259 Çeşm-i uşşākı iderdi rūšen
Müşterisi çoğidi yılduzdan
- 260 Size dā'ir işi eylerse zuhūr
Eyle taḥşiline bezl-i maqdūr

252a tarafından: tarafda Ü1

253a ider : idüp A2

254b rūšenā: rūšen A1

258a iki: eski Ü1, S, A1

259b çoğidi: yoğidi A1, çok idi A3

- 261 Besdür ey nāme yeter virme şadā⁴
Meclise eyle du'ālarla vedā
- 262 Bir du'ā yazması hengāmında
Resmidür nāmenün encāmında
- 263 Eyleye bezl ü 'atāya mülhāk
Dünyevī uhrevī maṭlūbuñi Ḥāk
- 264 Vire Mevlā o kadar rıf'at u cāh
Meh-i naḥşeb görine çeşmüne māh
- 265 Şiğā-i feyz-i maşadır gibi Ḥāk
İde şakḳ-ı kaleminden müştak
- 266 Mālikāne ola cismün rūḥa
Ola 'ömründe ḥalife Nūh'a
- 267 Çetr olup üstüne Ḥakḳ'un rahmi
Sāyeñüzde ola Ḥāmī maḥmī

262a yazması: yazmasam Ü1

262b resmidür: resmeden S

263a bezl ü : bezl-i Ü1

264b meh: māh Ü1, A1; māh-ı naḥşeb : meh-i nīm A2 çeşmüne: hep çeşmüne A2

265b kaleminden: kaleminde A1

266a cismün: ol cismün A1

266b 'ömründe: 'ömründe A1, S

Hāzā Kaşidetü Ra'na el-Müsemma bi-Feth-i Tebriz

Mefailün mefailün mefailün mefailün

- 1 Olur geh ma¹reke-perdāz geh emn ü emān üzre
Meger oynar mı cān-bāz-ı felek bir rismān üzre
- 2 Hevā-yı sāz-ı zühre ceng-i harbi eylesün k'āviz
Kılıçlar bağlasun mirrih² habl-ı kehkeşān üzre
- 3 Düşürsün müşteri mihrābdan seccādesin zira
Ki şimdi efdāl-i tā'āt gāzādur mü'minān üzre
- 4 Zamān-ı şulh⁴ gitdi şimdi ceng eyyāmıdur çeksün
Kemān-keşler arūs-ı tiri āgūş-ı kemān üzre
- 5 Bu ceng eyyāmıdur rāmişgerān çengin şikest itsün
Kemānuñ ibrişimin bağlasun gūş-ı kemān üzre
- 6 Bu dem gül-gün mey çeksün ayağın bezm-i işretiden
At oynatsun şeh-i gam na⁶ şatranc-ı cihān üzre
- 7 Bu dem kanlar dökülsün cur'āveş'azm itsün söylen
Mey-āşāmān-ı pür-gam dergeh-i pır-ı muğān üzre
- 8 Çıkarsun bezm-i işret penbesin minā kulağından
Kosun mecrūh olanlar zahm-ı dāğ-ı hūn-çegān üzre

A1.9b, A2.1b; Ü1.10b, S.11a

Kaşide-i Hāmī A2, Tarih S

1a perdāz: Perdāz u A2

2b bağlasun: bağlayup Ü1, S, A2

3b şimdi: zira Ü1

5b kemānuñ: kemānın A1, Ü1; bağlasun: bağlayup A2

- 9 Görindi başka şüret merd olan terciḥ ider şimdi
Seper āyine-bendin sine-i simin-berān üzre
- 10 ‘Araḫ-çin içre pinhān eylesün kāküllerin sāḫi
Ki şimdi tūḡlar gīsuların dökmiş sinān üzre
- 11 Bu ol sā‘at degül kim ditrede raḫḫāşlar cismün
Bu bir demdür ki ditrer nīm-bismil naḫd-i cān üzre
- 12 Aḫarsa müy-ı mātem nevhāgerler bilmezem yoḫsa
Urıldı ūḫdeler zūlf-i girih-gīr-i bütān üzre
- 13 Tahayyürle yürürken bu ne cünbişdür dıyü zira
Güzergāhum müşādif düşdi saḫn-ı büstān üzre
- 14 ‘Aceb ḫāletde seyrān eyledüm işretgeh-i bāḡı
Biribriyle ihvān-ı çemen hep ḫaşd-ı cān üzre
- 15 Tüfeng-endāzveş yakmış fitilin cā-be-cā lāle
Çeküp leşker şeh-i nevrüz ḫān-ı mihr-i cān üzre
- 16 Olup āmāde-i peygār giymiş tās-ı zerrinin
Taḫınmış ser-be-ser nergis fişekler taylasān üzre

9b bendin: bendün S, A2

10a kāküllerin: kāküllerün A2

10b gīsuların: gīsularun A1, A2

12a yoḫsa: yoḫsa A1, A2, yoḫsa bilmezem Ü1

13a zira: eyā A2, Ü1, S; devrān Ü1

14a işret-geh-i işret-gehü A2, bāḡı: deyri Ü1

15a tüfeng: tüfen A2; fitilin: fitilün A1, S, felege A2

- 17 Degüldür şāh-ı bīd-i ser-nigūn şāh-ı hazān gūyā
 Koyup zencīr-i topa atdı ceş-i gülsitān üzre
- 18 Şeh-i nevrūz atar elbette mermer kal'asın berķin
 Benefşe dökdi bārūt-ı sıyeh naķb-ı nihān üzre
- 19 Yine neşr-i şerār-ı fitne eyler gerdiş-i gerdūn
 – Yine çerķ oldu āteş-zen bu köhne neysitān üzre
- 20 Degüldür hār-ı 'ayyārāne hançerler takup yer yer
 Gören şāh-ı güli terciħ ider gerden-keşān üzre
- 21 Degül lāle idüp la'l ile pür-kühsār-ı dāmānın
 Çelenk eyler müheyyā miğfer-i ceng-āverān üzre
- 22 Başında kırmızı fes ayağında altı yaprakdur
 Bu dem kanlar döker gül'adet-i Bektāşiyān üzre
- 23 Virüp tārāca çün naķdīne-i evrāk-ı eşcārı
 Aķın şalmışdı bāğa meşreb-i yağmagerān üzre
- 24 İdüp şad-pāre cismün hançer-i süsen degül şebnem
 Komuş gül merhem-i kāfūr zaħm-ı hūn-feşān üzre

17a şāh-ı bīd: şāh-ı gül S

17a-b Bu beyit S'de 19. beyitle yer değiştirmiştir .

18 Bu beyit Ü1'de 19. beyitle yer değiştirmiş

18a berķin : berķ Ü1, S

19b zen: bu Ü1, S

20a Degüldür hār-ı 'ayyār hançer takınup yer yer Ü1

23a tārāca: tārāc S, Ü1; çün: çü A1

- 25 Fezā-yı gül-bün üzre ğonce h̄un-ālūde peykāndur
Şeh-i gül tîr-i bārān itdi naḥl-ı erguvān üzre
- 26 Gözin aç itmesün şāḥ-ı ḥazān şeb-h̄un diyü ğāfil
Şeh-i gül nergisi def'itdi cāy-ı dīdebān üzre
- 27 Urulmuş ḥançer-i ser-tîzi yara dāġ-ı dil şandum
Meger bārūt koymuş lāle zaḥm-ı h̄un-çegān üzre
- 28 Zere pūş oldu ğüyā rezm için ser-keş dilāverler
Şarılmış ser-be-ser her dem civān serv-i çemān üzre
- 29 İdüp ser-bāzlık teller taḥınmış başına zanbaḡ
Şecā'atle ser-efrāz oldu verd-i uḡhuvān üzre
- 30 Fenā baġın temāşā eyleyen kūteh-nazar bilmez
Gül-i ḥamrā şanur evrāḡ-ı sebzi gülsitān üzre
- 31 Ḥazān Efrāsiyāb'ı dökdi ḡanın şāḥ-ı nev-rūzuñ
Şeh-i nev-rūz gibi taḥt-ı zümürüd nerdbān üzre
- 32 Degül lāle sipehdür gönderür şāha kızılbaşuñ
Ser-i maḡtu⁴-ı h̄un-ālūdesin nevk-i senān üzre

25b tîr-i bārān:tîri bārān S; fezā: firāz S

25b Bu mısra A1'de 26b ile yer deġiştirmiştir.

26a gözin: gözün[~] A2, S, Ü1

27a ḥançer: ḥançeri A1

29a-b Bu beyit S'de 30.beyitle yer deġiştirmiştir.

30b gülsitān: dāstān Ü1, S

32a sipehdür:sipeh-büd A1; şāha:şāḥı A1

- 33 Sirişk-i şeb-nemi ezhār-ı gülşen aqıdup gözden
İderler müye mürġān-ı çemen resm-i zenān üzre
- 34 Temāşā eyleyüp gülzār-ı dehri çeşm-i'ibretle
Benān-ı hayreti koydum ta'accüble dehān üzre
- 35 Didümbu şarbede-āşüb dehre bir'alāmetdür
Muqarrerdür felek bir naqş atar bu hākdān üzre
- 36 Zebān-ı hāl ile peyk-i şabā pāsuh-serā oldı
Didi eyā vukūfuñ yok mu esrār-ı cihān üzre
- 37 K'olupdur şimdi ceng āşārı cism-i'āleme sārī
Ser-ā-pā gönderür sultān-ı Rūm İrāniyān üzre
- 38 Ğurūb-ı mihr-i rahşān ile leyl ihdās olur şanma
Zemīnūñ zıll-ı maħrūtı çıkınca āsmān üzer
- 39 Felek bārut ile memlū ider cebhāne-i dehri
Döker yek-pāre üsrüb-dāne bām-ı āsmān üzre
- 40 İdüp şarka sefer şems oldı sūy-ı ġarbdan tāli
Kızılca bir kıyāmet kopdı şan sürh- serān üzre

33b müye.nevha-i A1, nevha A2

34a gül-zār-ı dehri: gül-zārı dehri A1

37a k'olupdur: k'oldı A2

37b Rūm: -Ü1; gönderür: gönderüp A2

39a ider: idüp A2

40a idüp:ider Ü1, S; şarka: şarkdan Ü1, S

- 41 Saña müjde sipeh-sālār olup Tebriz'e devletle
Efendün fethe me'mūr oldu Āzerbāyicān üzre
- 42 Didüm bu müjdeye cānum fedā itsem gerek zirā
Ne devletdür ġazā itmek mihīn-i hānedān üzre
- 43 Olup aşhāba istiġfār hükm-i naş ile vācib
Huşuśā Hazret-i Şeyheyn-i pervīn-iktirān üzre
- 44 Ne zehreyle olurlar herze-ġū bu kavm-i bī-mezheb
'Aceb ezvāc u aşhāb-ı Resūl-ı ins ü cān üzre
- 45 Serin kaş eylemekdür hadd-i kazfı şol lā'inün kim
Döker çirk-āb-ı ifk ü kazfı ümmü'l-mü'minān üzre
- 46 Hezārān herze-ġuluġlar iderler vācib olmuşdur
Bu kavmün kahr u tedmīri şeh-i İslāmiyān üzre
- 47 Senüñdür cāh-ı zıllu'l-lāh Sultān Āhmed Ġāzī
K'olupdur sāye-i 'adlinde halk emn ü emān üzre
- 48 Sipāh-ı bī-şümārānuñda genc ü baht u hurremle
Bülend-ikbāl iken sā'ir selātin-i zamān üzre

---

42 gerek: deger A2

43a aşhāba: aşhāb A2; vācib:-A2

44b ezvāc u: ezvāc A1, Ü1, A2

47a k'olupdur: olupdur A2

48a Sipāhı la-yu'addur kenz ü genc ü baht u hurremle Ü1; siyāh :sipāhı A2

- 49 Dururken şāh-ı bī-hem-tā hıdiv-i Yeşrib ü Bathā
Ki hükmin eylemiş icrā Hudā kevn ü mekân üzre
- 50 Niçün bir böyle emr-i hayra āhir kes kıyām itsün
Niçün şāh-bāz kondursun gurāb-ı aşiyān üzre
- 51 Koyar mı gayret-i şāhen-şehī'örf-i hudāvendi
Ki herkes ked-hüdālık eyleye mülk-i cihān üzre
- 52 Degül göstermesün Hāk sāye-endāz olmağa lāyık
Hümāy-ı saltanat her şahş-ı bī-nām u nişān üzre
- 53 Serir-i hüsrevī tēc-ı cihānbān-ı vezāretle
Sezā ancak hıdiv-i kişver-i 'Osmāniyān üzre
- 54 Çü mihr-i 'ālem-ārā münhaşırdur şahşına nev'i
'Adilün görmedi gerdün-ı serir'izz ü şān üzre
- 55 Bu ol dādārdur kim fażlı sā'ir şehlere nisbet'
Mişāl-i fażl-ı maħdūm oldı nev-i hādman üzre
- 56 Alaydı 'adlinün dārın eger Huşenk-i dād-āver
Bunuñ piş oldıgın añlardı piş-i dādmān üzre

49a dururken: tururken Ü1

49b hükmin:hükümñ A1

50b şāh-bāz:şāh-bāza A1

51b ked-hüdālık:ket-hüdālık A1, S

52a göstermesün: göstermeye Ü1

53a serir: seriri A1; vezāretle:verāşetle A2

55a dādārdur: dādār A1

56b bunuñ:bunñ A1; oldıgın: olduğun A1

- 57 Göreydi ʿālem-i ervāḥda dārātını Dārā-
Dökerdi eşk-i ḥasret dīdeden Eşkāniyān üzre
- 58 Cihan-gīr oldıgın seyr eylese ḥurşid-i ikbālī-
Nişān-ı dāğ-ı ḥasret ki olur fark-ı Keyān üzre
- 59 Göreydi şehd-i ʿadli ʿālemi şirīn-mezāk eyler
Olurdu niş-i müjgān dīde-i Nūşirevān üzre
- 60 Gören dir çerḥ-i devvār üzre mihr-i ʿālem-ārādur
Muraşşaf taḥtını bend itseler pīl-i demān üzre
- 61 Kıbāb bārgāh-ı şevketinde nüh-felek gūyā
Toḫuz rüyine ḥamdur üştür-i gerden-keşān üzre
- 62 İder mefhūmveş isbāt-i kesret ferd-i ḥurşide
İden ta'dād mencuk-ı otağun sāyebān üzre
- 63 Çeküp Fārūḫ-ı a'zam rāyet-i İslām'ı İrān'a
N'ola koyduysa ḥāki ol Direfş-i Kāvīyān üzre
- 64 Şehā encüm-sipāha sidre-dergāha senün şimdi
Sipāhuñ oldu āteş-bār Āzerbāycān üzre

57a dārāt: dārā A1

58a-b Bu beyit S'de 59. beyitle yer değiştirmiş.

60b itseler:itseger A1; demān: dāmān A2

62a ider: iden Ü1

62b otağun:otağ A1, otağın S

63b ḥāki: ḥāk Ü1, S, A2, ol evvel S

64b Āzerbāycān:Āzārbāycān A1

- 65 Muḥaṣṣal her devāb-ı tīg mecrāsında cārīdür
O a'nāk-ı mecūs üzre bu fark-ı mülhidān üzre
- 66 Ararken Hıẓr ḥāme z̄ulmet-i çāh-ı devātumda
Olup āb-ı beḳāveş bir ğazel cārī zebān üzre
- 67 Düşerse şu'le-i şemşirūn Āzerbāyicān üzre
Olur Tebrīz bīm-i şavvetūn rūḥ-i Revān üzre
- 68 Sesi çıkmaz daḥı gerd-i sipāhuñ sürme-rīz oldı
Gelū-yı kürre-nāy-ı devlet-i İraniyān üzre
- 69 Teninde sürme eyler üstühānuñ mīr-i Maḥmūd'unñ
Düşerse sāye-i gürz-i girānuñ İşfahān üzre
- 70 Nüfūs-ı mülk-i Īrān şimdi düşmüş ḥālet-i nez'e
Melā'ikveş cünūduñ ḳabza ḥāzırdur Revān üzre
- 71 Kızılırmağ olup nehr-i Aras ḥūn-ı Revāfızdan
Aḳar ordıgehinden seyl-i ḥūn-āb-ı Revān üzre

66a ḥāme:hāmem Ü1

66bcāri: bāri

67a şemşirūn: şemşir A1

67b olur: alur A1

68b kürre: -A2

69a üstahānun: üstühānın A1, Ü1, S

69b girānuñ: girānın Ü1, A1

70b ḥāzır:hāzır Ü1; ḥazır A1

71a Revāfız:Revāfız Ü1

71b ordıgehinden:rüzgehinden A1; ḥūn-āb:āb-ḥūn A2

- 72 Şehen-şāhā beḳā-yı devletün Mevlā murād itmiş
Seni ḳılmış muvaffaḳ bir vezīr-i kārdān üzre
- 73 Nizāmü'l-mülk-i İbrāhīm Paşā āşaf-ı yektā
Aristo görse tedbīrün benānın ḳor dehān üzre
- 74 Kef-i tedbīrine teslīm olaldan ḥātem-i devlet
Umūr-ı kā'inātı dönderür kihter-benān üzre
- 75 Ne mümkün meclis-i i'ḫāda ma'ni Ḥātem ü Yaḥyā
Tefevvuḳ eyleye ol mün'im-i bī-imtinān üzre
- 76 Bunun iḫsānı zīrā rütbe-i i'cāza bāliḡdür
Cüdā olsa keremden bezl iderdi sā'ilān üzre
- 77 Gedā mes'ūlini ḥāzır bulur dest-i ümīdinde
Henüz ḥarf-i temennā olmadan tāri cenān üzre
- 78 Ziyāfet-hāne-i cūdunda yek-ser ni'met-i dünyā
Ḳurā-yı mā-ḥaḫar adını nüzldür miḥmān üzre

73a Nizāmü'l-mülk: maḳāmü'l-mülk A2

73b tedbīrün: tedbīrin S; Ü1; benānın ḳor: benānın ḳordı S

74a olaldan: oldan A1; kā'inātı: kā'ināt A1

75a ma'ni: ma'n S, ma'n u Ü1

77a ḥāzır: ḥāzır Ü1, A1

77b tāri cenān: cāri zebān A1, A2, almadan: olmadın S, A2

78b adını: ona S

- 79 Münevver olsa re'y-i rüşeniyle 'âlem-i bālā
Olur hâl-i siyeh hürşid rüy-ı âsmân üzre
- 80 Bunun re'iyile Âzerbâycân'ı zamm idüp Rûm'a
Şeh-i fermân-dih olduñ a'zam-ı mülk-i cihân üzre
- 81 Şehin-şâh-ı Irâkeyn oldu çün vaşf-ı humâyûnuñ
Yazılsun sikkede olsun kırâ'at minberân üzre
- 82 Nice şeh kim felek nüh şandalıdur pây-ı tahtuñda
Giçüp mirrih oturmuş mesned-i şâhib-kırân üzre
- 83 Ğalağ didüm Ğalağ mirrihe ol mesned ne lâyıkdur
Duruken tiğ-i 'Abdu'llâh Paşâ'nuñ miyân üzre
- 84 Nice pâşâ ki güyâ bir ufukdan tâli' olmuşdur
Sa'âdet-kevk-i bahtıyla resm-i tev'emân üzre
- 85 'Adimü'l-mişl-i düstür-ı mükerrem Köprili-zâde
Du'â-yı hayrı vâcibdür şaf-ı kerrübiyân üzre
- 86 Eba'an-cedd aşil ü pâk-i güher 'ırk-ı tâhirdür
Budur maħdûm şimdi mişli yok bir hânedân üzre

79b siyeh: siyâh A1

80b fermân-dih: mände A1

82b mirrih: Behrâm Ü1

83b dururken: tururken Ü1, tiği: tiğ A1, A2, Ü1

85b hayrı: hayr A1, A2

86a Ebâ'an-cedd aşil ü 'ırk u tâhir pâk ü güherdür A1;

- 87 Bu dil-keş hānedān maḥbūbdur her bir kulūb içre
Bu bī-hem-tā neseb memdūḥdur her bir lisān üzre
- 88 Selāmet sāhilūn bulmazdı taht u baht-ı Ōsmānī-
Cisir-sāz olmasa ecdādı seyl-i iftitān üzre
- 89 Eb u ecdādınūn şemşir ü tîḡi emr ü fermān-ber
Götürdi çok zamān çāsār-ı Nemçe baş u cān üzre
- 90 Neseb tursun anı ālem bilür ta'rife ḥācet yok
Ne mümkün şems ola mestūr bām-ı āsmān üzre
- 91 Neseb ammā ki teşrif-i izāfetle faḥūr olmaz
Hümāy-ı himmeti itmez tenezzül üstüḥān üzre
- 92 Bu dürr-i bī-bahādur dürr-i şadefle iftiḥār itmez
İder dürr ile güher belki faḥr eşdāf-ı kān üzre
- 93 Bu ʿadl ü bu kerem bu faẓl u dāniş bu şecā'atle
Olur ser-māye-i faḥr-ı şeref ol dūd mān üzre

87b bī-hem-tā: bī-bī-hem-tā S

88a taht u baht:taht-ı baht A1, Ü1

88b ecdādı: Köprili: A1; iftitān: ifşinān A2, iftinān A1

89a Ebī ecdādınūn şemşir-i emr-i tîḡ-i fermānūn Ü1, S, A2

91a izāfetle:izāfile A1, S, A2

92a itmez:olmaz A2

92b ider: olur S, Ü1; faḥr: -Ü1; eşdāf-ı kān: esd kān A2

93a ʿadl u : ʿadl A2

- 94 Kūmeyt-i hoş-ḥurāmuñ çehresinde ğurredür gūyā
Meh-i tābān baht-ı devlet-i ‘Osmāniyān üzre
- 95 Olup nā-būd-ı işāl-i gezend eyyām-ı ‘adlinde
Lifāfe ḥāceler mehtābdan eyler ketān üzre
- 96 Şu kişverlerde kim ḥırz-ı emāniyle olur muḥrez
İderler gürgi aşḥāb-ı Ruma nāzır şubān üzre
- 97 Dem-i rūbāhdan bir şa’re zāyi‘ olsa devrinde
Zamān ḥükmüñle ḥükm eyler ḳazā şir-i jiyān üzre
- 98 Nesic-i tār u pūd şu’le-i şem’i şeb-ārādan
Giyer pervāne atlas cāme cism-i nā-tüvān üzre
- 99 ‘İbādu’llāha ḥayr-endiş u müşfik zir-i destāna
Laṭif ü ḥāzım u rāḥat-resāndur merdümān üzre
- 100 ‘Aceb mi pister añsun şıfat-ı eyyām-ı ‘adlinde
İderse ḥāb-ı rāḥat merdüm-i dide dūḥān üzre
- 101 Ḥacāletle olur āyine āb üzre kefi zanbaḳ
Şu‘ā’-ı mihr-i re’yi düşse bir āyinedān üzre

94a ḥurāmuñ:kirāmuñ A1, ḥurāmı A2

95a işāl:ibṭāl A1, A2

96a olur: ola S

97a bir:yek A1, A2

97b ḥükmüñle: çekmekle A1, A2; jiyān: ziyān A2

99b resāndur: resāna A2

100b ḥāb-ı rāḥat: ḥāb u rāḥat S, Ü1

101a āb:āb āb S

- 102 Dıraht-ı himmeti hırş-ı keremle ihtizâz itse
Zer-efşanlıqda ğâlibdür kefi faşl-ı hazân üzre
- 103 Şehâb-ı nâ'ilinden düşse ger bir kıatre deryâya
Olur dînar u dirhem fûls-i püşt-i mâhiyân üzre
- 104 Budur zannum ki itmez bahşış-i yek-rûzına ifâ
Yemen'de fâ'iz'in zamm itsele maşşûl-i kân üzre
- 105 İştmişdür kefi güher-feşânuñ la'1 zann itme
Hasedle kıan oturmuşdur dil-i mecruh-ı kan üzre
- 106 Zamân-ı haşre dek eczâ-yı cismi birbirin tutmaz
Tokunsa berk-i tîĝi hâk-i gür-ı kıahramân üzre
- 107 Şerâr-efşân olurdı küre-i zerger gibi sünbül
Vezân olsa semûm-ı kıahrı şahn-ı büstân üzre
- 108 Benât-ı na'şveş Şîrâz'a bend-i ictimâ' olmaz
Düşerse sāye-i şemşîri fark-ı ferkadân üzre

---

102 a-b. Bu beyit S1'de 104. beyittir.

102b kefi: kefi A2

103a ger bir:bir kez Ü1

103 a-b Bu beyit S1'de 105.beyittir.

104a-b Bu beyit Ü1'de 105. ; S'de 106.beyittir.

104a zann: zann S; fâ'iz: fâ'izin Ü1, fâ'izin S

104b Yemen'de : yeminde A2

105 a-b Bu beyit Ü1'de 104.beyittir.

105b kân:şân A2

106b tîĝi: tîĝ A1, A2

108a benât-ı na'ş:benâtü'l-na'ş Ü1

108b şemşîri:şemşîr A1, Ü1

- 109 Cenîn-i ğonceveş şad-pāre vaż' itmek muḳarrerdür
Zen-i ḫablî görürse ḫābda tīgūn miyān üzre
- 110 Geçürse şir-māde ḫātırından tîr-i dil-dūzuñ
Olur çün ḫār-püşṭ eşbāli sākîṭ-i nişān üzre
- 111 Yem-i ḳadri vasi'ol deñlü kim güm-geşte rāh olmuş
Felek fülk-i tebāhîveş o baḫr-ı bî-kerān üzre
- 112 Behaḳ şanma'izār-ı mehde būs itdikde dergāhuñ
Bulaşmış gird-i pişānî-i māh āsmān üzre
- 113 Bulaydı gökde ḫāk-i āstān-ı'anber-efşānuñ
Hilāl-i'ıyd iderdi vesme ṭāk-ı ebruvān üzre
- 114 Alāyın seyr iden farzā felek itmiş şanur peydā
Kemerdür güyiyā cevzā miyān-ı şatırān üzre
- 115 Yedekler cilve-sāz olduḳça her zerrîn-siper güyā
Birin ḫürşiddür şeh-bāl-i ṭāvus-ı cinān üzre
- 116 Budur vird-i sa'adet ḳuş beyinlü olmasa bülbül
Alāy çavuşlıguñ terciḫ ider bāġ-ı cinān üzre

---

109 ḫablî: mîl A1

110a geçürse: giçerse A1

114a farzā: güyā Ü1, mirriḫ A2; peydā: ihdā A1, S, A2

116a budur: daḫı Ü1,S,A2 ider: -S

- 117 Nerīmān nerm olur peygār kaşdıyla süvār olsa[~]
Semend-i kūh-peyker bād tek lāğar miyān üzre
- 118 Tenākuż añlama ger kūh-peyker bād tek dirsem
Muğāyir der-cihet şādıkdur ol çābük[‘]inān üzre
- 119 ‘Inānın çekse çün kūh-i kürān şābit-kađemdür bu
İder sebkat tek-ā-pū eylese bād-ı vezān üzre
- 120 O deñlü cüst ü çābükdür ki ger ol berķ-i reftāruñ[~]
‘Inānın eylese piçide raķş eyler‘inān üzre
- 121 Muḥiti yek-kağemde devr ider pergārveş keşti[~]
Muşavver şüretüñ taşvir iderse bādbān üzre
- 122 Olnca ḥün-ı ehl-i bid’āta germ iştihā tiği
Edā-yı ḥaķķ-ı seyf eyler ser-i sebbābiyān üzre
- 123 Cihānı dest-bürdi ser-be-ser deryā-yı ḥün eyler
Güneş fülk-i felekle devr ider āfāķı kan üzre
- 124 Cenab-ı şehr-yāriden gelüp Tebriz için ḥil’at
Olup ser-dār-ı Cem ger dār-ı ceş-i kām-rān üzre
- 125 Yüz otuz altıda bir def’a geldi dökdi āteşler
Otuz beş gün kađar ol fırķa-i dūzaḥ mekān üzre

117a nerm: bezm A2 olur: olup A1

117b Bu mısra yerine Ü1’de 118(b) yer almıştır

118a Bu mısra Ü1’de yer almıştır

120a çābük: çāpük A2

122b seyf: sebāA2; eyler: itse, S,A2

- 126 Pes-i divārda m̄anend-i zen maḥṣūr olup a'dā
Çıķup merdāne ceng itmezdi āyīn-i yılan üzre
- 127 Kemāl-i kıllet-i leṣker olup teshīrine māni'
Muķadder olmadı fethi ne ceng ü ne emān üzre
- 128 Nice kıllet ki üç bin şahṣ ile ol şīr-i āhen-dil
Gelüp ceng eyleye bir böyle şehir-i bī-kerān üzre
- 129 Bular bir nebze asker kūh-ı şahṙā ser-be-ser düşmen
Mesāfe dūr reh mesdūd a'dā kaṣd-ı cān üzre
- 130 'Aceb ğayret aceb himmet zihī cūr'et zihī miknet
Hezārān āferīn ol şaf-der-i şahib-kırān üzre
- 131 Bu kılletle yine çıķdıķça bozdı cünd-i şeytānı
Döküldi tūde tūde kelle ferṣ-i sāyebān üzre
- 132 Baṣup cünd-i şitā şoğıtdı böyle germ-i bāzārı
İķāmet oldu müşkil çökdi sermā Sünniyān üzre
- 133 Rücū'a izn olup ceb-hāne vü ālāt ü top ile
Dönüp leṣker Ṭasūc meṣtāsına emn ü emān üzre
- 134 O kıṣ ārām idüp anda refāhiyyetle ol āşaf
Bahār oldu tarāvet-baḥṣ çün pīr ü cevān üzre

128b eyleye:itmege Ü1

132a şoğıtdı: şoğıdı S; şavıtdı A1, A2

133a izn: zān A1

- 135 Tasūc'dan göç idüp kondı kenār-ı baħr-ı Şāhid'e
Otuz gün meks idüp tanzīm-i emr-i ġāziyān üzre'
- 136 Pil-i şūrābede şūrā idüp meks eyledi bir gün
Olup rāhat-resān ħayl ü rikāb u rācilān üzre
- 137 İdüp tertīb-i leşker mevzi-i ceng eyledi ta'yīn
Koyuldu toplar gerdūne-i gerdūn-keşān üzre'
- 138 Gören dirdi ne bal yermiş hele seyr eylesün ferdā
Kuşarsa balyemezler yutduġın sebbābiyān üzre
- 139 Hele bir ħumbara mānend-i cādū ħum-süvār olsun
Hevādan döksün āteşler ser-i sürġ-serān üzre
- 140 Bu ħāhişle o menzilden seħer āheste āheste
Olup'āzim tevekkül eyledi nuşret-resān üzre
- 141 Alāylar itdi sürġ-āb u sipihrūn beynini memlū
Yürütdi kūh-tā-ber-kūh leşker şiyān üzre
- 142 Çıķup Tebriz'e kuşun menzili bir pūşteye leşker
Sipeh-sālār idüp nezzāre seħr-i müfsidān üzre

135b meks: meks A2

137b keşān: nişān Ü1, S.; gerdūne-i : gerdūn A2; gerdūn:gerden Ü1

138a yermiş: yudmuş A1

139a cādū: çār A2

141a sipihrūn:sehendūn A1, Ü1, sehenūn A2

142a pūşteye:peşine A1, peşine-i Ü1, peşe-i A2

- 143 Ğuzāt-ı dīni yakın eyledi etrāfına şehrūn̄
İdüp tenbīhler mīr ü vezīr ü zābitān üzre
- 144 Ğudūd-ı şām Kazān'a gönderüp 'Osmān Pāşā'yı
Revāfız raĝmına baş eyledi 'Osmāniyān üzre
- 145 Varup bāzār-ı haşm-ı rübehi bozmaĝa gönderdi
'Alī Pāşā-yı şīri cānib-i yeke dükān üzre
- 146 Ğazā faẓlın idüp takrīr-i taħriş eyledi cenge
İdüp va'd ü va'id ol cünd-i mansūr-ı ma'an üzre
- 147 Olinca kalb-i ilhām āšnāsı cānib-i Ğak'dan
Zuhūr-ı nuşret u feth-i qaribe itminān üzre
- 148 İdüp ĝazilere yürişle fermān feyz-i nuṭkıyla
Bī-emri'llāh cesāret geldi şü'an ü cebān üzre
- 149 Eñ evvel orta koldan ol sipeh-sālār-ı haşm-efken
İdüp şīrāne cünbiş geldi hışn-ı mülhidān üzre

143b mīr ü: mīr S; vezīr ü: vezīr A2; zābitān: zābitān A1, A2

145a haşm: haşmı A1, haşma A2

146b cānib: cān-bā A2; yeke: yekte S

146b mansūr: mansüre S

147b zuhūr: zuhūr u A1

147b nuşret u feth : nuşret-i feth S, A2; feth-i qarib: feth u qarib S, A1, A2

148b şü'an ü cebān: şü'an-i cebān S

- 150 Elinde tîġ-i âteş-tâb-ı eşheb zîr-i rānuñda
Semendervār cevlan eyleyüp nār u duġān üzre
- 151 İdüp tekbîr yer yer bî-muhābā‘ankebütāsā
Şarıldı ġāziler dîvār-ı hıŷn-ı düşmenān üzre
- 152 Kevākibvār bālā-yı burūca çıġdı Sünnîler
Urup mirrîhveş el tîġ-i tîz ü cān-sitān üzre
- 153 Şikār-ı zahmdârumdur diyü Tebrîz idüp sür‘at
‘İkâbāsā‘alemler ġondı burc-ı Şî‘iyān üzre‘
- 154 İdüp sür‘at ayaġı tozı ile girdiler gerçi
Ġuzāt-ı ehl-i sünnet şehre luġf-i müste‘ān üzre
- 155 Velî tozlar ġopup ġavs-i ġazādān yaġdı bārānveş
Ecel tiri pey-ā-pey ol ġürūh-ı cān-feşān üzre
- 156 Esüp bād-ı ġarîf mevt oldı ol ġıyābānda
Düşen ġāk-i helāke ġālîb evrāġ-ı ġazān üzre
- 157 Ĥabāb-ı bāde-i ġül-fāmveş maġtū‘ olan serler
Ölüp nıŷfı geri bir nicesi ġalmıŷdı ġan üzre

150a rānuñda: rānında S, Ü1, rānındaki A1

152b tîz ü :tîz A1, Ü1, sitān:şem‘ān A2

153b burc: burc u S; Şî‘iyān: piŷtiyān S, Ü1, A2;‘alemler:‘ameller A2

154a sür‘at: iġdām Ü1, S,A2

156a esüp:açup A2

157b nıŷfı:nıŷf S

- 158 Misāl-i kebk leşker tā-be-zānū ğark olup kana
Muḥannā pāy ile reftār iderdi mürdegān üzre
- 159 Misāl-i lālē rīk-i teşne-leb sīr-āb-ı hūn oldı
Olup kanlar revān der-vāze-i rīk-i Revān üzre
- 160 Buḥār-ı hūn gerd-i tīre vü dūd-ı siyeh yek-ser
Tekāşuf eyleyüp oldı zemīn peydā zāmān üzre
- 161 Tırāka tāk-ı gerdūne çıkup esvāk-ı Tebriz'i
Gören terciḥ ider dükkānce-i āhengerān üzre
- 162 'Alī cengin idüp 'Osmān Pāşā germ iken nā-gāh'
Tokundu irci'i emriyle müjde ğuş-ı cān üzre
- 163 Deger bu müjdeye cānın nişār itmek ki mevşūldur
Kuşūr-ı kâşırātü't-tarf-ı hayrāt-ı ḥasān üzre
- 164 Dükenmiş āb u dāne ceng iderken nerre-şirāne
İdüp hikmetle bir kurşun işābet ebruvān üzre

159a teşne-leb: teşneler A2

159a-b Bu beyit S'de yer almamış; Ü1'de 158.beyitle yer değiştirmiş; A2'de bu beyit 153. beyittir.

160a tīre vü: tīre-i Ü1

161a tırāka : tırāk A1

162a nā-gāh:nā-geh S,A1

162b ğuş-ı cān: ğuş u cān A2

163a cānın:cānuñ A2; mevşul :mevşul S, A1

164a āb u dān: āb dāne A2

- 165 Nice bî-mezhebi nâr-ı cahîme gönderüp âhîr-
Şehâdetle tevecüh eyledi bâğ-ı cinân üzre
- 166 Bu gîr ü dâr ile ceng iderek ser-dâr-ı haşm-efken
Hümâveş sâye şaldı cāmî-i sâhib-zamân üzre
- 167 Hasen Şeh Câmî'inde ol gice ol şîr-i âhen-dil
Mişâl-i âyet-i seyf oldu nâzil'izz ü şân üzre
- 168 İdince ol gice anda sipeh-sâlâr beytütet
Mehâbet başdı dehşet'arız oldu düşmenân üzre
- 169 Nice şeb bir şeb-i mühiş ki ger berâtınuñ hevli
İderdi pîr işâbet itse bir nevres-cevân üzre
- 170 Sırışt-i kalb-i pâki beyza-i fulâddur gûyâ
Ki kaldı ol gice bir öyle cây-ı bî-emân üzre
- 171 Revâfız toptolu feth olmamıştı 'öşr-i Tebrîz'ün
Sipeh-sâlâra cümle kîne-perver kaşd-ı cân üzre
- 172 'Aceb ol pişezâr-ı hevlnâk içre nice tûrdı
Kırar tûrmazdı zencîr ursalar şîr-i jiyân üzre

165b Bu mısra S'de 166b ile yer değiştirmiştir.

166a gîr ü dâr:gîr-dâr Ü1, kerr ü fer A2; efken:efki A2

169a ger: her S

172a pişe-zâr: peşsezâr A2; tûrdı : turtı Ü1

- 173 İhātā eyleyüp etrāfını yıldız kadar düşmen
Süreyyā gibi tenhā kaldı gūyā āsmān üzre
- 174 Alup zīrā esīr ü mālī döndi orduya leşker
Kalan da hānelerde kaldı yorgun bīm-i cān üzre
- 175 Olup s̄ābit-ka-dem üç yüz kadar adamla bī-pervā
Tevehhüm olmadı reh-yāb ola encüm mekān üzre
- 176 Şabāh oldu çıkup hūrşīdveş tecdīd-i harb itdi
Ziyāveş dökdi leşker sū-be-sū sebbābiyān üzre
- 177 Muḥaşşal ol sene Tebrīz alınmazdı eger ol şeb
İkāmēt itmeseydi ol mutāf-ı kudsiyān üzre
- 178 Kalup bir hafta ol cāmi‘de mihmān-ı Hudā oldu
Gerek mihmāna ikrām eylemek çün mīzban üzre
- 179 Bu mihmān-ı ‘azīze oldu hoş ikrām-ı nuşretle
O şāhib-hāne kim kādirdür emr-i kün-fekān üzre
- 180 Bu minvāl üzre kol kol ceng idüp aḥşāma dek leşker
Harām olmuşdı hūrd u hāb-ı rāḥat gāziyān üzre

173b Bu mısra A2 ve S’de 174 b ile yer değiştirmiştir.

174a-b Bu beyit S’de 177., A2’de 175. beyit olarak yer almıştır.

174a esīr ü : esīri A1

175b ola:ol A1

179a hoş: -A2

180a kol kol:kol A1

180b hāb-ı rāḥat: hāb u rāḥat S, hāb u hūrd-ı rāḥat A2

- 181 Olup peygār ile Tebrīz leb-rīz uça pür-peşşe
Düşerdi yā dem-i tīg üzre yā nevk-i sinān üzre
- 182 Gürūh-ı Rāfizi hūnzirveş şavlet iderlerdi
Hayātından olup me'yūs ceş-i Sünniyān üzre
- 183 'Aceb mi itse evlād u'iyāl için bular şavlet
Koyar mı kimseyi el urmağa seg peçegān üzre
- 184 Hücūm eylerse ehl-i sūnnete mülhid n'ola dirler
Kemāl-i dehşetinden har gelür şir-i jiyān üzre
- 185 Çekildi hūmbarayla toplara dünyā kadar zahmet
Mu'attal oldu hep şükr ol Hudāy-ı kār-dān üzre
- 186 Kılıç bāzārı raic oldu top u hūmbara kāsīd
Döküldi taşra kaldı bārveş pes-māndegān üzre
- 187 Tüfenk ammā ki münfek olmadı dā'im atılmağdan
Şihāb-ı şākībāsā ol şeyātin-i mehān üzre
- 188 Cihān ebr-i siyāh oldu döküldi dāne-i üsrüb
Tekuruñ nev-bahārıveş gürūh-ı mülhidān üzre

181a uça pür peşşe: olsa bir püşte Ü1

182b hayātından:cevānından A1

183a itse:itseler Ü1, S, A2; evlād:ehl Ü1; bular:olur A2

183b koyar mı:koyarmun A1

185a hūmbara:hūmpara A1, A2 hamir Ü1

185b kār-dān: müşte'ān Ü1

186a oldu: oldu hep Ü1

187a münfek: dā münfek A2; atılmağdan: atılmağda A1, A2, S

- 189 Tüfenkler 'ālem-i imkāna ser-tā-pā şikem gelmiş
Meger bilmiş nüzül itdüklerün bir böyle h̄ñan üzre
- 190 Olurdı ger Revāfız küştesinden yapsalar püşte
Hümāy-ı evc-i pervāz āşiyān-sāz üstüh̄ñan üzre
- 191 Cihān teng oldu üç gün üç gice yek-pāre cenk oldu
Ecel giryān olup mevt itdi mātem mürdegān üzre
- 192 Olup dördünci gün peygār vaqt-i 'aşra dek kā'im
Yine tiğ eyledi bāzī rikāb-ı Şi'iyān üzre
- 193 Hizebrān-ı veğādan yan virüp on biñ kadar mülhid
Kapanmışlardı semt-i Şām Kazān'a bīm-i cān üzre
- 194 Sipeh-sālār o Şām-ı meymenet-encāmda itdi
'Alī Paşā'yı sekbāniyle ta'yīn ol mekān üzre
- 195 Kazup bih̄-i sebātın revzeni Şām itdi a'dānuñ
Olnca tişe-i kahırı havāle Şām Kazān üzre
- 196 Helākūñ cezm idince Rāfizi rāyāt-ı menhūsı
İdüp ma'kūs-ı feryād itdiler bām-ı zamān üzre

189b itdüklerün:itdüklerün Ü1

190a evc: -A2

191b ecel:k'ecel: Ü1, S

193b Kazān'a: Kazān A1 194b mekān:sükkān Ü1, A1

195a bih̄: -A2

196a helākūñ:helākin A1, Ü1

196b zamān:emān A1, Ü1

- 197 Şadā-yı el-amān eflāke ıkdı Rāfīzīlerden
Nisā şīven-serā etfāl feryād ü fiğān üzre
- 198 Görüp bu hāleti ser-dār-ı ekrem eyledi şefkat-ı
Amān virdi velī iclā vü terk-i hānman üzre
- 199 Alup mevcūd olan ehl u‘ıyālin Rāfīzī ıkdı
Mücerred belde-i Tebrīz’den züll ü hevān üzre
- 200 İdüp mülhidleri kahr itdi ehl-i sünneti vāris
Cenāb-ı Hazret-i Hağ māl ü mülk ü hānmān üzre
- 201 Hamiyet-perverā kişver-güşāyā şīr-peygārā
Alup Tebrīz’i aşdun tiğ-i tāk-ı āsmān üzze
- 202 Alup Tebrīz’i taħīr eyledün çirk-i dalāletden
Olup ğassāle tiğ-i ābdāruñ Şī’iyān üzre
- 203 Alup sebbāblardan tiğ-i tizün kīn-i aşhābın
Kıyāmetler kopardun Rāfīzī-i bed-gümān üzre
- 204 Ecel sūkında bir bāzār kurdı tiğ-i tizün kim
Metā’-ı cān şatıldı anda narh-ı rāygān üzre

197b serā: ser-ā-pā A1

198a hāleti: hālet

198b iclā vü: iclā-yı A1, A2

199b züll ü: züll A1

200b māl: mālīk A1

- 205 Eb u cedd ü aḥ u ‘ammunî fütühât-ı ‘azîm itdi
Çalup şemşîr-i ser-tîzi rikâb-ı müşrikân üzre
- 206 Hele Hâk böyle bir feth-i ‘azîme eyledi mazhâr
İdüp fâ’ik seni ol fırka-i cennet-mekân üzre
- 207 Bu ğarrâ feth ile şadrü’ş-şehîdün şad idüp rûhın
Yed-i işbât ol destür-ı firdevs-âşiyân üzre
- 208 Kâlup na’t-ı şerîfün fâtiḥ-i Tebrîz-i ‘âlemde
Yazıldı şafha-i mecmû’a-i âḥir zamân üzre
- 209 Sezâdur kışşa-perdâzân âşâr-ı zaman üzre
Bu cengi zîb-i ‘unvân eylesünler dâstân üzre
- 210 Bu gûne itmedi kişver-güşâlık pûr-ı Güştâsb
Zer-i rûyine‘azm itdikde râh-ı heft-ḥân üzre
- 211 Şihâb-ı tiġ-i tîzinden kaçup Tahmasb-ı bî-dîni
Döküp gerd-i nuḥûset dîvveş Mâzenderân üzre

205b ser-tîzi:tîzini A2, ser-tîzini A1

206a: böyle : eyledi A2

207a şadr: şad A1

207b işbât: işbâtıdur S; işbât itdin A1

208ab Bu beyitten 230. beyte kadar A2’de yer almamıştır.

209a kışşa:kışşa-i A1; söylen:söyler Ü1

209b cengi: ceng A1, Ü1

210a gûne: gün A1; itmedi: eyledi Ü1

211a-b Bu beyit S’de 212 ile yer değiştirmiştir

211a dîni: dil Ü1, S

- 212 N'ola tenhāda erlik şatsa evbāş-ı kızılbaşā'
Hürüs itmez mi merbutlarda şavlet mākiyān üzre
- 213 Bilür haddün düşerse pençe-i ser-tiz-i şāh-bāza
Mişāl-i mürğ-i bī-hengām olur sūdı ziyān üzre
- 214 Girüp ecdād-ı şūmı tekyesinde münzevī olsun
Olup şeyh-i dalālet-pişe mülhid şūfiyān üzre
- 215 Varup Māzenderān'a yoksa çāk eyler cigergāhnı
Sipeh-dār emr idüp Rüstem gibi bir pehlevān üzre
- 216 Bu nām u şān ile ser-dār-ı ekrem'ār ider zīrā'
Sipeh-dār olmağa Tahmasbveş bir kırtabān üzre
- 217 Bu ol şīr-i ciger-derdür ki aldı mülk-i Tebriz'i
Kodı hāk-i mezellet tāk-ı şāh-ı Şī'iyān üzre
- 218 O şaf-derdür ki nār-ı harbde sīh-i kebābāsā'
Dizer mülhidleri destinde rümh-i cān-sitān üzre
- 219 Sipeh-dāra tulū' itmekle ki hūrşid-i evşāfuñ
Yine bir tāze matla' geldi kilik-i zer-feşān üzre'

212a Kızılbaşā: Kızılbaşuñ Ü1

214a şūmı: şevki A1

215a yoksa: yohsa Ü1

216b olmağa: olmağla A1

218b dizer: düzer Ü1

219b zer-feşān: dūr-feşān Ü1, S.

- 220 Çekide katre-i hūn cā-be-cā kab-i senān üzre
Gören zann itdi hāl-i surh - sib-i Isfahān üzre
- 221 Ser-i a'dā ölüp tiġūnle hem-dem kan bulaşmışdur
K'ola burc-ı bedende dem-be-dem bunlar kırān üzre
- 222 'Adū-yı tīre-tab'uñ sinesinde ġarķ olup tīrūñ
Seri ancak çü mīl-i sürme kalmış sürmedān üzre
- 223 Girer mānend-i mīl-i sürme çeşm-i cevşene tīrūñ
Çeker gerd-i siyāhuñ vesm-i ebrū-yı kemān üzre
- 224 Felek-cāhā şu'ūd-ı bām-ı evşāfuñda kāşırdur
Burākāsā çıkarken berk-i fikrüm āsmān üzre
- 225 Başar idrāk-i iclālūñde murġ-i rişte ber-pādur
Düşüp peyk-i hured dem-beste kalmış āşiyān üzre
- 226 Verā-yı kūh-ı efdālūñ temāşā eylerüm dirse
Olur şemşīr-i şehper tā'ir-i vehm ü gümān üzre
- 227 Edā-yı 'uhde-i vaşfuñda bilmiş'acz ü taķşīrūñ
Kālem mīzāb-ı hūy-ı şermdür levh-i beyān üzre

221a bulaşmışdur: bulaşmışlar A1, S

223b vesm: vesme Ü1, S, A2

225a iclālūñde: iclālinde S, A1

225b āşiyān: āsitān A1, S

226a-b Bu beyit Ü1'de 227 ile yer deġiştirmiştir.

226b tā'ir-i vehm: tā'ir ü vehm S

- 228 'Araḳ-riz-i hacālet olsa hāmem vechi var zīrā
Ne mümkün baḫr-i icrā eylemek bir nāvḁān üzre
- 229 Düşünce feth-i Tebrizün müşādif 'ıyd-ı adḫāya
Dü bālā neş'e peydā oldı ceyš-i şādmān üzre
- 230 Mey-i teshīr-i Tebriz ile leb-riz neşāt oldı
Hilāl-i 'ıyd resm-i sāḡar-ı şahbā-keşān üzre
- 231 Bu şevḳ aḅḁurdı yāri bir ḡazel tarḫ eylesem bārī
Esīri oldıḡum ol kāfir-i nā-mihr-bān üzre
- 232 Cebīn-i nilüfer hūrşiddür 'ayn-i 'ayān üzre
Dehen bir nokḫa-i mevhūmdur nūn-ı nihān üzre
- 233 Dil-i pür-sūza fikr-i buse gelse şol ḫadar nāzik
K'olur tebhāleler peydā o la'l-i dil-sitān üzre
- 234 Yaḡardı nergis-i şehlā felekden berḫveş itse
O çeşm-i mest ile nezzāre bir kez āsmān üzre
- 235 O kebkūn reng-i pāyi za'ferāndur ḫırām itse
Hücūm-ı ḫandeden ḡüftāra yer ḫalmaz dehān üzre
- 236 Hilal-ebrūsuna taḫlid ider ol şeh-süvār ammā
Hilālün çerḫ ihḁā itse taḫmaz ḫayzrān üzre

228a hāmem: hāme S, Ü1

228b baḫr : baḫri S, A1

233b k'olur: olur A2

235a pāyi: pāy A1; ḫırām: ḫıram A1

- 237 Şeh-i hāmūn-ı ‘aşkum çeşm-i dilber baña mūnisdür
Cünūn-ı feyz-i hükmüm cāri āhū-yı zamān üzre
- 238 Alındı kişver-i Tebriz sākī cāmı leb-riz it
Meded ber-güşmāl it mutribā güş-ı kemān üzre
- 239 Meserret vaḳti şehir-āyindür ğamlar helak olsun
Vebāli sākī-i mey gerden-i rāmişgerān üzre
- 240 Mey-āşāmāna göster bezm-i ‘aşkun telḫ ü şirinūn
Şunup nakl-ı lebūn sākī şarāb-ı erguvān üzre
- 241 ‘Aşirān-ı ‘acemden al ‘arākı mutribā şu tek
Uşulūn feth-i ḫarb it vir ḫarārı Isfāhān üzre
- 242 Gönül pür-derd ü ğamdur bir ayaĝa şorma ey sākī
Baña rıtl-ı girān şun cāmı sā’ir mey-keşān üzre
- 243 Dil ü şabr u ḫayāl ü ‘aḳl ü fikrüm eyledi yağma
Baña itmez o şūhuñ itdüĝin Tatār-ḫān üzre

237b feyz: fażl A1, feyze Ü1; āhū: āhūvānī A1

238a Tebriz: Tebriz’i: A1; cāmı : cām Ü1

239a ğamlar: ğam ger A1, A2; olsun: olsa A1

240a şirinūn: şirinin Ü1, S

241a ‘acemden: ‘acemdür A1

241b ḫarb: ḫarāb A2

243a dil ü : dil S; şabr u: şabr A2

243b itdüĝin: itdigin S

- 244 Sözü̇m yok cev̇r-i yāre var mı bu reċm çeṙh-i ğaddāra
Ĝamuñ eyler ilāve çekdigüm bār-ı girān üzre
- 245 Haṭādur gerçi şekvā şabr ğāyet telhdür ammā
Ṭayandı tīg-i evzā'-ı felek çāk-ı üstüḥān üzre
- 246 Yeter ey çeṙh-i ḥod-bīn yoksa ref'-i ruḳ'a-i şekvā
Elinden eylerüm ol dād-ḥāh-ı 'ācizān üzre
- 247 Beni bī-kes mi şanduñ ey zebūn-keş çeṙh-i bī-re'fet
Meger bilmez misin yüz sürdigüm ol āstān üzre
- 248 Rızāsı var mı zulme zālīmūñ gelmez mi ḥaḳḳından
Meger toz ḳondırur mı bād-ı luṭfı bendegān üzre
- 249 'Uluvv-i ḳadr ile bir mişli yok dürr-i yetim ammā
Pederdür zümre-i eytāme kesdür bī-kesān üzre
- 250 Efendüm dil-pesendüm melce'üm devletlü sulṭānum
Ser-efrāz it beni luṭfuñla raĝm-ı ḥāsīdān üzre
- 251 Şafālanmaz ṭama'-ı ḥām ile zirā cūduñā nisbet
Olur puḫte ne gelse ḥāṭır-ı ḥāhişgerān üzre

246a ḥod-bīn: ḥodrā A1, S; yoksa: yoḥsa Ü1, S

248a ḥaḳḳından: ḥaḳḳında A1

248b ḳondırur: toḳundur A1

249b pederdür: pederden S

251a şafālanmaz: -Ü1

- 252 Benüm ol şeh-süvār-ı ma‘rifet kim rā’iz-i fikrüm
Süvār olsa eger gül-gün-kilk-i tiz-rān üzre
- 253 Olur lā-büd qaşab-gir-i belāgat müdde‘ilerden
Feres-rān olıcaq mızmar-ı baḡs-ı imtihān üzre
- 254 Cihāt-i ‘ilm ü fażlum şir ü irfānumdan efzūndur
Kütüb ḡazır gelürse şübhe ihvān-ı zamān üzre
- 255 N’ola olsa ḡatādan‘ismet üzre fikr-i sencidem
Mūra’at eyledüm çok mantık-i mizāniyān üzre
- 256 Felāḡun zār olur ḡüm-ı devātum olsa hikmet-gū
ḡat-ı butlān çerker ḡāmem şaf-ı Yunāniyān üzre
- 257 Olur mülzem faşihān-ı cihān tarz-ı bedi‘ümle
Ma’āni dürlerün nazm eylesem silk-i beyān üzre
- 258 Kelām-ı pākine inşāf idüp terciḡ ider şāyed
Okunsa ger qaşidem Nef’i-i mu‘ciz-beyān üzre
- 259 Sürüp meydāna esb-i ḡab‘umı meydānı almışken
Tek-ā-pū eyleyüp geçdüm Nedim-i nükte-dān üzre

252b kilik: esb A2

254a fażlum: fażl u A1

266a olur: -S; ḡüm: ḡatm A1; gū: ger A2

257b dürlerün: dürlerin Ü1; beyān: benān Ü1

258a kelām: kelāmı A2

259a meydānı : meydān A2

259b geçdüm: giçdüm A1

- 260 Yeter Hamī tavilü'z-zeyl olup dībāçe-i nazmun
Dolaşdı sāk-ı pây-i hāme-i güher-feşān üzre
- 261 Leţāfetle suhen büy-ı gül olsa kesret-i şemmi
Şada' irāş ider lâ-büd dimāg-ı sāmī'an üzre
- 262 Hikāyetdür murādum vaḳ'a-i Tebriz'i 'ayb olmaz
Suhen iksarı tekrār-ı kavāfi kışsa-hān üzre
- 263 Suhen pâyāna yetdi kaşide bunda qarār itdi
Du'a kıl söyleyüp tārīh-i resm-i şa'irān üzre
- 264 Sevād-ı şāmı zerrin top ile hürşid açdıka
Felek çekdikçe Rüm'un leşkerin Hindūsitān üzre
- 265 Dem-ā-dem fethine şemşir-i tizün şadme-i gürzün
Ola A'cāmveş nāzil ser-i surh-serān üzre
- 266 Hudā-yı lem-yezel ikbāl ü iclālün füzün itsün
İdüp her matlabun amāde'ömr-i cāvidān üzre
- 267 Meh-i zi'l-ka'denün on yedisi şenbe günü tārīh
Alındı cā-be-cā Tebriz'iyd oldı cihān üzre
- 268 'Adūdan çekdi Sultān Ahmed aldı mülk-i Tebriz'i
Olur tārīh a'dā ser virince āstān üzre 1137

260b dolaşdı: tolaşdı S, Ü1

161 Bu beyit A1'de yer almamıştır.

264 şāmı: şām A1

265a şadme: zämme A1, Ü1, S

265b nāzil: nāzik A1

266a itsün: itsünler A1

267b günü: gün A1; şenbih: pek-şenbih A2

Kaside Der-Sitayiş-i Cemal-zade Ahmed Paşa*

Feilatün feilatün feilatün feilün

- 1 Erzenü'r-Rûm'dan itdikde geçen sâl kufûl
Cebel-i Keşmer'e geldikde kazâ itdi nüzûl
- 2 Hep inüp atlarumuzdan yoğuşun başında
Teng ü pür-seng idi zirâ ki o Derbend mehûl
- 3 Bî-muḥabâ yürüyüp ğaflet ile bir miqdâr
Eyledük çün vasat-ı mezik-i Derbend'e duhûl
- 4 Kūhdan tutdı tūfenge bizi kuttâ'ı tārīk
İki nev-reste civân oldu şehid ü maqtûl
- 5 Ben ve etbâ'um olup cümle zahımdâr u ceriḥ
Kıldılar seng ü tūfeng ile bizi hırd u ḥazûl
- 6 İtdiler mā-meleküm tālid ü tārīk tārāc
Kalmadı dirhem ü dīnār u 'arūz-ı menkûl
- 7 Ālet ü esliḥamuz cümle alup koymadılar
Bizde ne esb-i müserrec ne sūtūr-ı maḥmûl

2- A1.20a A2.41a, A3.2a; Ü1.24a, S.21a

Der-Sitayiş-i Ahmed Paşa Cemal-zade A2, -Ü1, Kaşide Der-sitayiş-i Ahmed Paşa Cemal-zade S,

3b Derbend'e : Derbend A1

4a tutdı: dutdı A2

5b ḥazûl: zelil A1

7b müserrec:müserrec ü S, sūtūr: üstür S

- 8 Şoymadık koymadı bizde derimüzden ğayrı
Böyle tārāc idemez leşker-i Cengiz-i Moğūl
- 9 Kārbān ile benüm gitmek idi maqşūdum
Yoldan azdırdı beni bir nice nā-dān u fużūl
- 10 Sāha-i haşr-şifat rācil ü ‘ārī hāfī
Eyledük Āmid’e bu zūll ü hevān ile duhūl
- 11 Yok bir icrāsın ider kimse sığınduk Hakk’a
Āh u haşretle olup mu’tekif-i künc-i hamūl
- 12 Olmadı her ne kadar ardına düşdüm aradum
Münhal-i re’y ile bu fikr-i daķıķüm münhūl
- 13 Rūz u şeb āh iderek zāviye-i ‘uzletde
Ġurre-i heft-hilal oldı semīn ü mehzūl
- 14 Ġam u hem derd ü elem renc ü sitemle bir gün
Oturup gūşe-i beytü’l-hazen-i ğamda melūl

8ab Bu beyit A1’de yer almamıştır

9b fużūl: cehūl Ü1

10a hāfī: cāmī S, hāmī Ü1; ‘ārī: ‘ārī vü A1

10b eyledük: eyledi Ü1

11a sığınduk: sığındum Ü1

11b āh u : āh A1; hamūl: humūl A1, S

12b münhūl: mezhūl A3

14b renc ü:renc A1, S

- 15 Eglenürdüm gehi baht-ı bede geh gerdüne-
Eyleyüp k̄amet-i t̄ig-i kile-efşānumı t̄ul
- 16 P̄irlükde dir idim müşkil olur teng-i ma'aş
T̄azelükde olur adam sitem ü rence ham̄ul
- 17 Niçün ey çerh-i siyah-dil beni p̄a-māl itdün̄
Revnaḡ-ı 'ahd-i şebāb āhir olup geldi kühul
- 18 Çerh ile biz bu keşā-keşde iderdük irād̄
Mevzū-ı baḡsde her dem nice bürhān u cūd̄ul
- 19 Geldi bir müjde-resān hemçü beşir-i Ya'kūb
Kebgveş ḡande-zebān eyledi ḡarşumda müsul
- 20 Didi ey sāk̄in-i beytū'l-ḡazen-i derd ü miḡen
Müjde olsun saña Ḥaḡ itdi du'anı maḡbūl

15a baht-ı bede: bed-baht A3

15b baht: bahtı A2

16a teng: ḡunük Ü1, S

16b Bu mısra Ü1 ve S'de 17a ile yer deḡiştirmiştir.

18a çerh ile: çerhle Ü1, S; biz: bir A3

19a beşir-i : beşir ü A1

19b zebān: zenān A1, S

20a beytū'l-ḡazen: beyt-i ḡazen Ü1

20b du'anı: du'anı A1

- 21 Şaf-der-i şahñ-ı veġā Hazret-i Aġmed Pāşā
Vālî-i Rakka ki aġkāmını çerġ itdi kabûl
- 22 Cānib-i şarka olup mihr-şifat ser'asker
Şavb-ı ma'mûre karîben ider elbette kufûl
- 23 Āh u feryādı ço eyyām-ı ferah oldı karîb
Geldi hengām-ı sürûr olma hazîn ü mes'ûl
- 24 'Ömrün̂ oldukça bu fırsat daġı giçmez elüñe
Gör işün̂ pâyine rû-mâla hemân müntazır ol
- 25 Bu senün̂ yareñe em zaġmuña merhem eyler
Koma elden etegin kulluġa eylerse kabûl
- 26 Gûş idüp müjdesin ol müşfik-i hoş-güftârün̂
Aldum esbâb-ı sefer kaydına oldum meşġûl
- 27 İdicek Āmid'i teşrif o meni'î'l-cârün̂
Ben de itdüm kenef-i me'men-i cârına duġûl

21ab Bu beyit A3'te yer almamıştır

21a şahñ: şadr A1, A2

23b mes'ûl: mebtûl A3

24a giçmez: girmez A1, Ü1, S

24b pâyine: yanına Ü1

25b etegin: etegün̂ A1

26b aldum: oldum A1, S, A2

27a Āmid'i: Āmid'e A3

- 28 Bu dūr ol dūr ki şādef nāmını zıkr itse eger
 Āb-ı güherle gerek ide dehānın mağsūl
- 29 Dürridür belki Sikender-fer ü Dārā-Ḥaşmet
 Ser-keşān tavk-ı ‘ubūdiyyetini kıldı kabūl
- 30 Berķ-i tiġi olalı şa‘şa‘a-pāş-ı āfāk
 Dest-i devletde odur şimdi hūsām-ı meslūl
- 31 Türkmen ü Kürd ü ‘Arab hep Raķa iskānında
 Yaġı işyānı ferāmuş idüp oldı aña kıl
- 32 Hal u tefriķine emr itse bu nüh-ābānuñ
 Çār-māder ider a‘rāz çü ġaddārı betūl
- 33 Ḥācib-i ķahrı eger men‘i duġūl eyler ise
 İdemez şüret-i nev‘iyye heyūlāya ġulūl
- 34 Cevher-i ferde eger tiġini gösterse ider
 Kısmet-i nā-mütenāhī ile taķsīmi kabūl

28a zıkr: ġuş A2

29ab Bu beyit S’de 30.beyitle yer deġiştirmiştir

29a dürridür: dürrindür A1, A2, S

30a pāş: baġş Ü1

31a Türkmen ü: Türkman Ü1, S, A3, Kürd: Türk A1; iskānında: iskānından S

32a ābānuñ : ābāduñ S, A3, Ü1

32b ġaddārı : ġuderā A2, Ü1

- 35 Dergehinden yedine hatt-ı emān olmayıcağ
Cānı var mı ide ordusuna mirrih duhul
- 36 Olamaz ceys-i 'adū şavletine tāb-āver
Hār u has tūdesi mümkün mi ide sedd-i süyul
- 37 Başını kesdi köpekler gibi gāb-ı dehre
Gelmemişken Şarı Beg oğlu gibi şir-i sübül
- 38 Bu kadar ser bu kadar hūd-ı vūzerā çāk itmiş
Tiğ-i 'azminde dahı görmedi bir kimse fülul
- 39 Sāha-i Erzen-i Rūm üzre idüp darb-hıyām
Āyet-i seyf gibi eyledi çün anda nüzul
- 40 Zorbalar her ne kadar kaşd-ı firār eylediler
Dāmene çün der ü dām oldılar āhir maħbūl
- 41 Jeng-bār olmuş idi āyine-i Erzen-i Rūm
Eyledi mişkal-ı rüşen-gir tiği maşkul

35a olmayıcağ: almayıcağ A1

36a olamaz: idemez

37a dehre: zehre A1

37b Beg: big A1; oğlu: oğlu Ü1

38ab Bu beyit A3'te yer almamıştır.

40b çün: çü S, dām: dem A1

41a olmuş idi: oldu yine Ü1

41b maşkul: maşsul Ü1

- 42 Yutdı eṣrārı bütün hem-çü hibāl-i sühre
Görmedüm ef'i-i tîḡi gibi bir mār-ı ekül
- 43 Kılıcı tayr-ı ebābīl āna cevher-i sicīl
Zorba çün ṣaḥīb-i fīl oldu ke'asfin-me'kūl
- 44 Cānları dāne-i üsrüb gibi pek eṣkal imiş
Ṣadme-i top ile mülk-i 'ademe buldı vuṣul
- 45 'Alemler şa'ika-i tîḡi idüp zelzelenāk
Toldı āvāze-i ru'bile cibāl ile sühul
- 46 Bīm-i tîḡ-i ḡaḍabı 'alemler rencūr itmiş
Feyz-i ebr-i keremi 'aleme olmuş mebzul
- 47 Kalbine sīn-i su'āl olmadan evvel sāniḡ
Bulunur kīse-i sā'ilde müheyyā mes'ul
- 48 Düşse ger kaṭre-i ebr-i keremi deryāya
Püṣt-i māhīde bütün dirhem ü dīnār ola pūl
- 49 Bir yere ḡaṣ olur elbette seḡābuñ feyzi
Feyz-i iḡsānı bunuñ eyledi dünyāyı şümül

45b ru'b: ra'd A3

46a rencūr:merḡūr A1, S, mer'ub A3, itmiş: itdi Ü1

49a seḡābuñ feyzi: seḡāb-ı feyzüñ A1

49b feyz-i iḡsānı:feyzi iḡsānı Ü1; dünyayı: dünyada A1, Ü1

- 50 Rezm-i a‘dāda cerī faşl-ı hükümetde halīm
Va‘de-i lutfā vafī vaqt-ı va‘idinde ğufūl
- 51 Dem-i i‘tāda sebuk vaqt-i mekārihde şabūr
Kahr u saşvetde girān bezl-i mekārimde ‘acūl
- 52 Dem-i heycāda kavī vaqt-i‘ukūbetde ba‘ī
‘Irz u nāmūsda mümsik zer ü güherde mebzūl
- 53 Hükmi nāfiz sözünün her biri bir faşl-ı hitāb
Cedel-i haşmı kesüp atmada mānend-i fuşūl
- 54 Adı var Mīr ‘Alī şīr-i nizāmü’l-mülkūn
Re’yine nisbet ile bilge Aristo bir kūl
- 55 Rüşd ü tedbīr ile olmuş vüzerādan fā’ik
Olamaz fāzıla elbette berāber mefzūl
- 56 Şimdi maħdūm-ı veliyyü’n-ni‘āmiden ğayrı
Var ise buncılayın āşāf-ı zī-şān baña bul
- 57 Āşāfā rezmine ‘azm eyledigün şāh-ı cedīd
Ne kadar mekr ü hiyelitse olur hūr u hażūl

51b‘ırz u: ‘ırz A1

53b cedel: cedeli A1, haşel S; atmada : itmede A3

54a Mīr:şīr; şīr :mīr Ü1

57a ne: -A3

- 58 Düşmenüñ Nâdir-i 'aşr ise daḥı sultānum
Gele dergāhuñâ zilletle muḳayyed maḡlūl
- 59 Gitdi evvelki ṭarāvet-i çemen baḥtından
Dem-be-dem şimdi nümāyān oluyor nüks ü zübūl
- 60 Cāe fī kālīhi en-nâdir u ke'l-ma'dūmi
İz tepe'elte 'ale'n-nâdir u ḳad kâne yezūl
- 61 Şu'le-i devleti beñzer Leheb-i ḥāşāke
Tiz geçer gerçi olur bir nice müddet meşḡul
- 62 Görinür kevkeb-i baḥtında nuḥūset eṣeri
Muẓmaḥil olmaḡa az ḳaldı o şāh-ı maḥbūl
- 63 Hiç fikr itme ḳarībā olur in-şā'-Allāh
Seng-i idbār ile āyīne-i baḥtı maḡlūl
- 64 Āşafā ebr-i kefā neyyir-i burc-ı şerefā
Görmeye mihr-i dıraḥşānde-i iḳbālūñ üfūl

59a baḥtından: baḥtında A1, S

59b oluyor: -A1, olayor; A3 nüks ü: nüks A2

60b iz: en A1

61a devleti: devlet A1

62b maḥbūl: mec'ūl A1, mecbūl A3

64a burc: burca A1

64b üfūl: üḳūl A1, Ü1

- 65 Ben senüñ dāmen-i iḥsānuñı tutdum geldüm
Var mı bu zeyle mu'ādil daḥı 'ālemde züyül
- 66 Şöyle bir 'urve-i vuşkāya yapışdum geldüm
Halka-i mıntıka-i çerḥ-i berinveş mecdül
- 67 Hāncı oğlıyla Beşir oğlı daḥı Aḥmed Beg
Yazıcı oğlı Kiğı ḥākimi mīr-i ma'zül
- 68 Cümle me'vā-yı leşüş idi alup sārıkden
İtdiler mālumi ḥelvā gibi bunlar me'kül
- 69 Disemi tağı degül belki efendüm getürür
Sedd-i Ye'cüc verāsındaki düzdi mağlül
- 70 Kārbān-keş dinilen Necmi semādan getürür
İtse iḥzārına fermān-ı muḳayyed mekyül
- 71 Bu numūne irişür geldi Disem tağından
Ḳamu oğlı gibi bir sārık ü ḳattāl ü ḳutül

65a tutdum: dutdum A2

66a geldüm: ki olmuş A1, S, A2

67a oğlıyla: oğlu ile Ü1

67b oğlı : oğlu Ü1; Kiğı: Keyfi A1, S

69b düzdi: durdı Ü1

70a kārbān-keş: kānbā-keş S

70b muḳayyed: muḳayyed u A1; mekyül: mağlül A3

71b sārık ü ḳattāl : sārık fettāk S, A1

- 72 İktidār işte bu merkezde nedür bā'is-i 'avķ
Diyerek matl-ı meţālib beni eylerdi melūl
- 73 İşi bitdi mi şanur şuğlı mı māni' dir idüm
Ola hāşā ki efendümde teğāfūl ya zühūl
- 74 Kāmunuñ oğlı kefāletle yapılmış tıydum
Matlabum oldı biraz şimdi pezīrā-yı huşūl
- 75 Hāncı oğlıyla Beşir oğlı daħı bir miķdār
Māl-i menhūbemūzi virseler olur ma'kūl
- 76 Sāriķ oldur ki yedinde çıķa māl-i mesrūķ
Mest odur ki deheninden alına bŷy-ı şŷmŷl
- 77 Yazıcı oğlına Gŷmriķçi Ağa semtinden
Varsalar itmez o da mālun edāsına nŷkŷl
- 78 Hāk-i pāye gelen eşyāyı beyān eyleyelŷm
Bu ķadar māldan ancak bize bu oldı vuşŷl

73a dir: ider Ū1

74a oğlı: oğlu Ū1

75a oğlı: oğlu Ū1; oğlı: oğlu Ū1

77a oğlına: oğlu A3

77b mālun: mālın A2

- 79 Peşm idi şanki depilmiş nemed olmuş gör kim
Kesme şarmayla müfettil iken olmuş meftül
- 80 Rahtımuñ başlığı geldi sine-bendi nâ-būd
Hele ğaddāre o ğaddārdan oldu mevşul
- 81 Sāde sīm idi kalem-kāri topuz pür-suz idi
Bir kırık köhne bakır şeş-per olunmuş mersul
- 82 Bir odun pāresini şap diyü taķmışlar aña
İp taķılsa yed-i bennāda olurdu şākul
- 83 Düşmenün hālını hiç şorma ki gelmez kâle
Püte-i haymede kâl eyledi bir ehl-i uşul
- 84 Āferin şan'atına hıffet-i bed böyle gerek
Kemterin muhtelisi sürme-i çeşm-i mekhul
- 85 Ey ināyetlü mürüvvetlü veliyyü'n-ni'amum
Sözi kütah idelüm saña ne kâl ü ne maķul

79b şarmayla: şarma ile A1, S; olmuş: olunmuş A1

80a sine-bend: sīne-bend: A1, Ü1

81a kalem-kāri: kalem-kār S ; suz: sūz A1

81b olunmuş: olmuş A3

82a odun: oṭun Ü1; şap: şab Ü1; taķmışlar: taķmış A1; aña: baña A1

82b şākul: şaġul Ü1

84b muhtelisi: muħallişin A1, A2, muhtelib S, Ü1

- 86 On iki k̄iselük eşyā vü nuḳūdum gitdi
Bu ḳadar eslihā vü elbise ālāt u ḥuyūl
- 87 Ḳuluña kendi ḥazīneñden idersün̄ iḥsān̄
Keremünden budur ey āşāf-ı z̄i-şān mes'ul
- 88 Şulḥa mūmun ḳuluña nişfini iḥsān eyle
Beni ḳurtar varayım ḥāneme li'llāh u Resul
- 89 Muttaşıl aḳmada gözden ḳatarāt-ı eşküm
Şıla vü 'āide muḥtāc bu mā-i mevşul
- 90 Var derūnumda bir āteş ki degül seyl-i sirişk
Heft-yem gūşe-i dāmānumı itmez meblul
- 91 Tavḳ-ı iḥsānuñı taḳ gerdenuñme fāḥteveş
Serv-i āzād iken in'āmum ile ḳıl beni ḳul
- 92 İtme ircā-ı teḥ-dest Diyār-ı Bekr'e
Z̄id ile 'amr arasında beni ḥūr u maḥzul

86a elbise: elbise vü A1; ālāt u : ālāt Ü1

87a idersün̄: idersin A1, A2; iḥsān̄: a'ḫā: Ü1, S, A3

88ab Bu beyit Ü1'de iki defa yer almıştır.

91a taḳ: ta S

91b serv-i āzād: serv-i āzāde S, Ü1; in'āmuñ ile ḳıl beni ḳul: ḳıl beni iḥsānuña ḳul Ü1

92b arasında : arasından A1, verāsında S

- 93 Lîk in'âm-ı aşîde 'ivâz-ı nazm-ı medih
O da bir başka şadeddür buña olmaz medhûl
- 94 Erzurûm'a geleli heft ü çehil rûz oldu
Telhdür şabr idemem geldi ten ü cāna nuhûl
- 95 Çaduruñ tozlığı yok esmede bād-ı şarşar
Hāk u hāşāk ile külhen gibi haymem mezbûl
- 96 Rûzda bād-ı 'āvāşif giceler sermādan
Ne gice hāb girer çeşme ne gündüz kaylûl
- 97 Bizdek' āfat-ı şitādan beri yok sultānum
Erzurûmluñ kışı yaklaştı irişdi eylûl
- 98 Bu da bir iş degül ammā ki büyük mahzûrum
Kalmadı kisede harc eyleyecek pāre vü pûl
- 99 Hāşa li'llāh ki efendüm beni eyler me'yûs
Ki cibilliyeti olmuş kerem üzre mecbûl

93b ki olmaz: k'olmaz A1, S; buña : aña A3

94a heft u çehil: heft çehil S

94b nuhûl: buhûl S, kühûl A3

96b girer: gir A1

97b irişdi: gelübdür Ü1

98b harc eyleyecek pāre vü pûl: harclık dağı ne pāre ne pûl A1

99a ki: -S; eyler: itmez S; beni eyler me'yûs: beni me'yûs eyler A2, A3

- 100 Bir benüm gibi hüner-perver-i bî-hem-tānuñ
Bāb-ı cūduñda gerekdür bula her kāmı huşul
- 101 Hep gider niʿmet-i dünyā olur ammā bu mediḥ
Haşre dek ziver-i mecmūʿa-i erbāb-ıʿukul
- 102 Benüm ol fāzıl-ı yektā ki cihāndan gitsem
Gedigüm maḥşere dek k̄ala muʿattal maḥlul
- 103 Türktāz eyler isem şayd-geh-i maʿnāya
Bend-i fitrāküm olur şayd-ı fūrūʿıyla uşul
- 104 Hünerüm şîʿr ile inşāya degüldür maḥşūr
Saʿd-ı maʿkūl-ı fūnūnum be-gavidür menkūl
- 105 Tabʿumuñ şîʿr benüm bāzî-i tıflānesidür
Zü-fūnūnum degülüm şāʿir-i nā-dān u cehul
- 106 Cümle tertib-i umūr ile olur maʿlūmum
Yok benüm hāne-i fikrümde binā-yı mechul

100b kāmı:kām A1, Ü1.

103a türktāz: tek ü tāz A2; maʿnāya: maʿnāda; Ü1 Şayd-geh:şayd-gehi A2

104a degüldür maḥşūr: degül maḥşūrüm A1

104b ğavidür: ğaviyy-i menkūl A1; ğaviyyüʿl-menkūl A3

105a şîʿr: şîʿri A2; bāzî: bārî Ü1, bāzū A2

106ab Bu beyit A3'te yer almamıştır.

- 107 Hamdu li'llah hün̄erüm şöhretüme ğālībdür
Şavtı 'ālī içi hālī degülüm hem-çü t̄ub̄ul
- 108 Revnağ-ı nağş olur ehliyyet-i nağğāşa delīl
Eserüm dāl benüm dikkat-i tab'um medlül
- 109 Var ise şübheñ eger ur mehek-i tecrübeye
İşte levh işte kalem işte kütüb işte fuḥul
- 110 Suhenüm beyza-i fulād demir leblebidür
Li'llahü'l-ḥamd degül ḥāyide yāhud medḥul
- 111 Ḥāmiyā lāf u güzāf itmeyelüm jāj-me-hāy
Yeter ey ḥāme-i bī-mağz idelüm terk-i fuḫul
- 112 Āşafā böyle mi medḥinde ḥırām eyler idüm
Ḳayd u ālām ile ger olmasa tab'um mekyul
- 113 Ḥāṭır-ı fātıruma ḥayli zamāndur gelmez
Ne fa'il ü fe'ilātün ne mefā'il ü fe'ul

107b şavtı: şavt A1.

109a şübheñ: şübhe S, Ü1

110a demir: temur A1, S, A2

110b li'llahü'l-ḥamd: ḥamd-ı li'llāh A2

112ab Bu beyit A3'te yer almamıştır.

112b ḳayd u ālām: ḳayd-ı ālām Ü1, S

113ab Bu beyit A3'te yer almamıştır.

113a fātır: fātire A1, fātır: Ü1, A2

- 114 Ğuşşa vü renc ü keder itdi mükedder tab‘um
‘Afv u şafh eyle eger var ise nazmumda melûl
- 115 Besdür ey dil idelüm dirsen eger istiķsā
Medhin ol āşaf-ı dehrûn olur ebvāb-ı fuşul
- 116 Geldi hengām-ı du‘ā eyleme taṭvîl-i kelām
Bir du‘ā it k’ola mengūş-ı bināgūş kabûl
- 117 Ḥayme-i çerh kuruldıķça basit-i hāke
Dehrde tā ki te‘ākıb ide bu çār-ı fuşul
- 118 Kā‘id-i leşkeri iķbāl ola mānend-i kamer
Görmeye dā‘ire-i mecdi meḥāfiyle zuyûl
- 119 Yed ile bir kıl ile bahtuñi baht-ı sermest
Zîr-i rānında ola tevsen-i iķbāli zelûl

114b‘afv: va‘fu Ü1; ‘afv u: ‘afv A1; şafh: şulh Ü1

115a istiķsā: isti‘fā A1

115b medhin; medhün A2

117 hayme: çeşme A3

117b dehr: dehre A1; çar: rica A1

118a leşkeri: leşker A1, Ü1

118b da‘ire: da‘ir A1; mecdi: mecd A3

119ab Bu beyit A3’te yer almamıştır.

- 120 Seyfi evgān ola dūşmen başı dā'im aña top
Tīgi fāmīl ola her dem ser-i a'dā ma'mūl
- 121 Rümhi tātūn ola yā Rab ten-i dūşmen ma'tūn
Tiri fā'il ola naşb-ı ser-i a'dā mef'ūl
- 122 Hāk-i dergāhuña ben hālūmi i'lām itdüm
Luţf u ihsānuña vābeste senūn redd ü kabūl

121a dūşmen: a'dā Ü1, A2

121b a'dā : dūşmen Ü1

122a ben: -A1

122b ihsānuña: ihsānla Ü1, S

3

Kaşide Der-Sitâyiş-i Köprili-zâde 'Abdu'r-râhmân Paşâ**Mefâilün feilâtün mefâilün feilün**

- 1 Eyâ kef-i keremi dūr-feşân çü ebr-i maṭîr
Şükür Hudâ'ya ki gördüm seni cihânda vezîr
- 2 Mübârek ola vezâret eyâ sûtûde-şiyem
'Uyûn-ı muntazırân oldu müjdesiyle qarîr
- 3 Bu müjde pîrehen-i Yûsuf oldu gûş-ı dile
Mîsâl-i dîde-i Ya'kûb açıldı çeşm-i darîr
- 4 Hayât-ı tâze virüp müjdegâna hoş geldün
Eyâ berîd-i mübârek eyâ hüceste beşîr
- 5 Şemîm-i kâkül-i cānân mı tûğ-i şâhi midür
Meşâm-ı cānı ider bûy-ı dil-keşi ta'tîr
- 6 Cihâna tükme-i zerrîn-i tûğ-i şâhi yeter
Çıkarmasun daḥı nilüferüñ bu köhne ğadîr

---

3. A1.25b, A2.34a, Ü1.17b, S.17a

Kaşide Der-Sitâyiş-i 'Abdu'r-rahmân Paşâ Köprili-zâde S

- Ü1; Der-Sitâyiş-i 'Abdu'r-rahmân Paşâ Köprili-zâde A2

1a dūr-feşân: zer-efşân A1

5b cānân mı: cānânı S; şâhi: şâh A2

6a şâhi:şâh A2

- 7 İrişdi şādluğum şād-ı mürğ rütbesine
Beş̄ir idince nüvid-i vezāretūñ tebş̄ir
- 8 Seni vez̄ir görüp cūybār-ı midḥatuñā
Duḥūla eyledi dil sāk-i ḥāmeden teşm̄ir
- 9 Didi felek göricek kaṭ-ı ḥāme eyledigüm
Yine ne emre‘aceb ced-i enf ider bu kaş̄ir
- 10 Bu dil-güşā ḥaberi gūş idüp didüm iderüm
Na‘īm-i mevhibe-i Ḥakḳ’a ḥamd u şükr-i kes̄ir
- 11 ‘Aceb mi ‘unsur-ı pākize bulsa merkezini
Vez̄ir olursa n’ola ibn-i ibn-i ibn-i vez̄ir
- 12 Aransa sen gibi var mı cihānda necl-i necīb
K’ola verāset ile tūğ-ı pūr-fürūğa ced̄ir
- 13 Bülend-i pāye vez̄ir olmayup ne olmalıdır
Şu zāt ki ola eb u cedd ü ‘ammi cümle vez̄ir

7b vezāretūñ: vezātūñ A1

9a enf:enfā Ü1

10a iderüm: iderün S

10b ḥamd: bi-ḥadd Ü1; ḥamd u şükr: şükr ü ḥamd A2

11b ibn-i ibn-i ibn-i : ibn-i ibn-i A1.

13a ne: kim Ü1; olmalıdır: olmaludur A1, Ü1

13b ki ola: k’ola A1, S, Ü1

- 14 Çerāg-ı 'adle şafādār Köprili-zāde
Şerāfet-i nesebi hem-çü āftāb-ı şehīr
- 15 Sipīhr-i mecd ü mekārīm cihānda devr ideli
Bu nesl-i bī-bedel olmuşdur āftāb-ı mesīr
- 16 Hemīşe tārik-i a'dā siper bu zümre süyūf
Müdām sīne-i düşmen hedef bu tā'ife tīr
- 17 Bularla oldı müzeyyen cemāl-i tāt u nigīn
Bularla oldı müşeyyed esās-ı taht u serīr
- 18 Binā-yı dīn ü düvel Köprililer olmasa ger
Hurūş-ı seyl-i fitenle olurdu rahne-pezir
- 19 O bellü bir yaña tursun nijād-ı güher-pāk
Verā-yı perdede pinhān olurdu mihr-i münīr
- 20 Egerçi var nesebün medhali necābetde
Neseble fahr degüldür velī gerçi cedīr

15ab Bu beyit A2'de yer almamıştır.

15b olmuşdur: olmuş hem çü A1; mesīr: şehīr A1

17a tāt u : tāt A1

17b esās:asās A1

19a nijād: nejd A1

- 21 Egerçi hemçü süreyyā-bülenddür nesebün
Velī meh-i ḥasebün daḥı bedr daḥı münir
- 22 Neseble fahr u mübahāta ihtiyācuñ yok
Kalem mehāsin-i ahlākun idemez taḥrīr
- 23 Vezārete ola mı senden elyak u evfaḳ
Berāt-ı kevne vü cūduñ gibi gelür mi müşir
- 24 Görüp vezāreti çespān nihāl-i kāmetüñe
Giyürdi dūşuna ḥayyāt cāme-i taḳdīr
- 25 Sen itdügün hüneri ‘arşa-i şecā’atde
Ne pūr-ı Zāl ne İsfendiyār ider ne vezir
- 26 Şebüster u Zenuz’ı ḥarb-ı tiğ ile alduñ
Gürüh-ı mülhid-i bed-kīşi eyleyüp tedmīr
- 27 Okutdı düşmene Ve’l-ādiyāt sūresini
Şebüster içre olup şubḥ-dem cünūd-ı muğir
- 28 Zenūz Ḥişārını bir demde çāk çāk itdün
Benān-ı kaḥr ile mānend-i hüccet-i tezvīr

21b bedr daḥı:bedr rāhī A1, bedr bedr A2

22b idemez: yazamaz A1

23a evfaḳ: fā’ik : A1

25b vezir: zerir S, Ü1.

- 29 Eger bu mertebe kişver-güşā olur tiġün̄'
Cemāl-i nuşrete hāl-i siyāh olur Keşmīr
- 30 Simāt-ı matbaḥ rezminde bir kılıç yedigüm
Gürisne-çeşm-i kızılbaş ḥaşre dek kala sīr
- 31 İdüp muānaḳa maḥşerde berk-i lāle-sıfat'
Teber rü'ūs-ı kızılbaşdur ḳafa şimşīr
- 32 Olinca tiġ be-kef pişvā-yı ehl-i sünen'
Gürūh-ı Rāfīziye dūzaḥ oldı bi'se-maşīr
- 33 Helāk olan refiḳāsın görünce dūzaḥda
Āceb mi ġarḳa-i hūn olsa ḥufresinden naḳīr
- 34 Varınca yanına aḥzāb u şī'ası çün ḥar
Saḳarda kāşī-i mülhid ider şehīk ü zefīr
- 35 Şebāt u şabr u şecā'atde var mı aḳrānuñ'
Keremde dest-i güher-pāşuñā olur mı nazīr

29a eger: egerçi. A1, A2

31ab Bu beyit Ü1'de yer almamıştır.

31a şıfat: şaf A1

32b bi'se-maşīr: bi'se'l-maşīr A1

33b naḳīr: nazīr A1

- 36 Cenāh-ı ceys-i zafersin ki vālid-i pākūn̄
Senūnle kişver-i Tebriz'i eyledi teşhîr
- 37 Senūnle vālid-i pākūn̄ ki atdı tutdı każā
O dest-i nuşrete gūyā kemān idi sen tîr
- 38 Olinca 'āzim-i İrān - zemīn çü Zü'l-karneyn
Kim oldu kiş-i Revāqız mişāl-i karn-ı ba'îr
- 39 Sen itdigūn̄ hūner-ārālīgūn̄ muķābelesi
Şehen-şeh itdi vezāretle şānuña tevķîr
- 40 Ne denlū hil'at-i behcet dırāz ise görünür
'Ulūvv-i rütbe-i bālā-yı himmetinde kaşîr
- 41 Hūlāşa kedd-i yeminūn̄le ey hizebr-i veġā
Bu şaydgāhda alduñ şikārını çün şîr
- 42 'İnāyet ile velī vālid-i mūkerremīnūn̄
Vücūda gelse efendüm n'ola bu emr-i haţîr

36a pākūn̄: pākin A1, A2

37a tutdı. dutdı A2

38b ba'îr: başîr A1

39ab Bu beyit S'de yer almamıştır

39a hūner-ārālīgūn̄: hūner-ārālīgın A1

39b şānuña: şānuñ Ü1

40a dıraz: tırāz A2

40b bālā-yı : bālā A1

42a mūkerremīnūn̄: mūkerremūn̄ A1, mūkerremīnūn̄ Ü1, A2

- 43 Bu müdde^âya şehâdet ider kemân ile tir
K'ider merâmına vâsıl civânı himmet-i pîr
- 44 Kemâl-i muntazaruñ cümle bi'l-fi^lil mevcûd
Hurûf-ı şart ile olmaz meḥâsinüñ taḣdîr
- 45 Ne ḥaddi var gele meydân-ı rezmüñe mülhid
Olur mı şîre muḳâbil gürüh-ı gāv ü ḥamîr
- 46 Umûr olursa şu^ûbetle beyza-i fulâd
Miḣâl-i pençe-i Dâvud olur elinde ḥamîr
- 47 Düşerdi şîr ise de şîr pençe^lilletine
Şalarsa şiddet-i batş ile ḥaşma pençe-i şîr
- 48 Derinde ḥâdim-i dârü's-sa^âde luḡ u ğazâb
Birinüñ ismi beşîr ü birinüñ adı nazîr
- 49 Yesâĝ-ı nûş-ı şarâb itse bezm-i gülşende
Piyâle-i gül-i ḥamrâ olur piyâle-i şîr

43b k'ider: ki ider A1

46a olursa: olur ise A1

47a^lilletine: ^lillete A2

48a ğazâb:âşîr A2

48b ismi: ism Ü1; adı: ismi A1, Ü1, nazîr: nazîr, Ü1

- 50 Olur kenār-ı ufukda nihān ġazāle-i mihr
Şikāra kaşd ile olursa ʿāzim-i tehc̣ir
- 51 Düşerse kaṭre-i cūdı zemīne hem-çü şadef
Olurdu bir dür-i şeh-vār dāne-i inc̣ir
- 52 Sükūt ider müteşābih dimiş görüp keremün
Nuşuş-ı muşhaf-ı ahlākun̄ eyleyen tefṣir
- 53 Ümidvār-ı yemm-i reʿfetün faķir ü ġānī
Zebūn-ı kâhire-i saṭvetün keb̄ir ü şaġir
- 54 Sitāregān u kamer-dide devr-i cūduñdur
ʿAtā-yı ʿāmuña muhtācdur kalil ü keşir
- 55 Menāfiʿide olursa olur şadā-āver
Mey-i hilāf-ı rızāsın tenāvül ism-i keb̄ir
- 56 Şafā-yı āyine-i tabʿına keder virene
Gerek her āyine taʿz̄ir olunmasa tekf̄ir

50a Kenār: ġunām S, A2; nihān:nihāl A1; ġazāle: ġazāl A1, A2; ufukda: ufukdan A1

50b olursa: olsa A1, ger olsa Ü1

53a ümid-vārenüm: ümid-vāryum A2

53b kâhire-i : kâhire A1; saṭvetün: sadvetün Ü1

54a sitāregān u: sitāregān A1; devr: rüz A1, S

55ab Bu beyit A1ʼde yer almamıştır.

56a virene: virine A1

56b taʿz̄ir: taʿr̄iz A1

- 57 Vezāret ile idüp mīm-i mecdi efser-i ser
Cihānda şimdi müşīr-i mufahham oldu o şīr
- 58 Hārim-i vaşfına ta'zīm için olursa daḥı
Muḥāldür k'ola rehyāb-ı şīga-i taşgīr
- 59 Mişāl düşmese mir'ata ḥāniş olmaz idi
Kasemle zātına şā'ir idince nefy-i nazīr
- 60 Vezīr egerçi debistān-ı 'ilm ü fazlında
Mişāl-i tıfl-ı nev-āmūz'ālem-i tahrīr
- 61 İrüp merātibē kim lehce-i naşihatden
Edeb ta'allüm iderler Ferezdaḥ ile Cerīr
- 62 Nevāl ü māla saḥī āb-ı rūy-ı ūrza baḥīl
Şecā'at ile civān re'y-i dil-kuşā ile pīr
- 63 İder va'ide teḥallūf velīk va'de vefā
İder mekārimi deryā'ukūbeti te'ḥīr
- 64 Şarīr-i kilik-i 'alā ḥande-riz olunca semi'
Cemāl-i berḳ-i necābet idince cilve başīr

57a efser-i ser: efserde A2

59b nazīr: nazīr Ü1

61a irüb: edeb A1, Ü1, S O:-Ü1; kim-A1

61b edeb: idüp Ü1

62a āb-ı rūy: ebrū-yı S, edeb-i rūy A2

- 65 Aķıtısa ağzı Şuyun selsebıl-i firedvsün̄
‘Aceb mi sende olan ol selāset-i takrır̄
- 66 Hizebr-i Şaf-Őikenā Şerze-Şır̄ tehemtenā
Eyā kef-i keremi mūmyā-yı kalb-i kesır̄
- 67 Őu‘ā-ı mihr-Őıfat evvelın̄ Őulū‘ında
Bilād-ı Őarkı dem-i tıđūn̄ eyledi teşhır̄
- 68 Őulū‘ı evveli kim oldu reŐk-i Őūr-ı kelım̄
Yaķın zamānda olur mihr-i nāmı ‘ālem-gır̄
- 69 Hilāl-i ‘ıyd resim-i na‘l-mūzesin göricek
İder bu emre Őehādet benümle cemm-i ğafır̄
- 70 Görince tūđūn̄ olur ķumrı servden bızār̄
Alāy-ı būlbūl-i gūlzārdan ider tenfır̄
- 71 Biraz da sūz-i dili ħāk-i pāy-ı devletūne
NiŐāra bir ğazel-i sūz-i nāk idüb taŐtır̄

65b selāset: selāmet A1

66a tehemtenā: tehemnā A1, tehemtā Ü1, Şerze: -A2

66b kesır̄: kesır̄ Ü1, iksır̄ A1

67a Şu‘a: Şu‘a‘et A2

69a resim-i na‘l: disem sim-i na‘l S

70a servden : merdān A2

70b būlbūl: būlbūli S, Ü1

- 72 Velî o gûne ki m̄anend-i ŧemf ide s̄uz̄ān
Zeb̄ān-ı kilik-i güher-pāŧi ŧu'le-i ta'b̄ir
- 73 Dil oldu silsile-i z̄ülf-i dil-rubāya es̄ir
Zamāne dil mi kodı bende k'olayım dil-ḡir
- 74 Reh-i talebde nice dil ki katre-i ŧeb-nem
Sipih̄r-i h̄üsne nice dil-rubā ki mihr-i m̄ünir
- 75 Yanup yakılmadayum r̄üz u ŧeb miŧāl-i ten̄ur
Bu mihm̄ānkedede görmedüm ham̄ir ü fat̄ir
- 76 Kıyās itmedigüm ŧekle girdi ŧ̄uret-i çerh
Muk̄addemāt-ı ümid olmadı netice-pezir
- 77 Benüm gibi suhen-ārā ki yokdur akr̄ānum
Sezā mı eylemek akr̄ān içinde h̄ür u haķir
- 78 Eger günāhumı bilsem m̄ukedder olmaz idüm
Haķāmı bilmedigümdür beni iden tekd̄ir
- 79 ŧu'urum olmadıĝı cürme āsafā tövbe
Bilinmedük güneh olsun mı m̄ücib-i ta'zir

75b mihm̄ānkedede: mihm̄ān-girde A2

79b bilinmedük güneh: bilinmedigine A2

- 80 Teġāfūlūñle efendūm revā mı hāke düşüp
Bu dil-şikeste zīr-i dest iken müdām ola zīr
- 81 Hūmār-ı derd-i serūm cümleden füzūnter iken
Mey-i neşāt ola aḥbāba zūd-res iken baña dīr
- 82 Bu ‘abd-i şāf-dili hāk-i pāy-ı devletūñe
Ne ğam giçerse efendūm ḥasūd-ı pūr-tezvīr
- 83 Benüm ḥulūşuma virmez keder nifāk-ı ḥasūd
Tuluḥ-ı māha ne māniḥ kilāb iderse herīr
- 84 Hārīr-i bezm-sıfat çalsa daḥı kesdiremez
Ne sūd zahm-ı dile diş bilirse her ḥınzīr
- 85 Ola sūrūr-ı neşātumla muttaşıl ğamgīn
Benüm ğamumla sūrūr eyleyen seg-i şerīr
- 86 Edā-yı uḥde-i vaşfuñda kāsır ehl-i suḥen
Yine tedārük iderse şikeste-beste ḥaḳīr

80a teġāfūl: tefākūl A1

80b müdām: -S

81a füzūnter: efzūnter A1

82a devletūñe :devletine A2

83b māha: māhdan A1

- 87 Döker hurūş idicek mevce-i midād-ı hüner
Sevāhil-i yem-i medhūnde tūde tūde‘abīr-
- 88 Bu āb u tāb ile hayfā harīr-i nazm-ı terüm
Olur helākūme bā’iş mişāl-i germ-i harīr
- 89 Meta‘ı nādīr iken nazm-ı dil-keşüm iderüm
Dükān-ı raġbeti gerd-i kesād ile ta‘mīr
- 90 Efendimüzde degül hāk-i ber-dehen diyemem
Velī ya baht-ı siyehde ya bendedür taqşīr
- 91 Varup efendimūze rüz u şeb du‘ā idelüm
Olup kanā‘at ile künc-i ğamda zāviye -gīr
- 92 Çözildi‘uqde-i dil daġı kalmadı derdüm
İrüp murāduma gördüm seni cihānda vezīr
- 93 Devā-yı derd-i dile sen tabīb-i hāzık iken
Revā mı ğamla olam ben esīr-i renc-i zehīr
- 94 İderdi böyle mi reftār kilik-i gül-çinüm
Efendüm olmasa ger hār-ı ğuşşa dāmen-gīr

87b ‘abīr: hamīr A2

90a diyemem: diyeyim A2

90b bendedür: bendedir A1

91a rüz u şeb: rüz şeb A1

- 95 'Aṭāş niçün k'ola pür-teşne iki nehr-i 'azîm
Elem nedür k'ola bir nükte-senc iki vezîr
- 96 'Aṭā-yı evvele şimdi olur mıyım kâni'
Berâber ola mı cûd-ı vezîre bahşîş-i mîr
- 97 Kef-i kerîmüñe nisbetle ya'ni pinti Ḥamîd
'Aṭā-yı Ḥâtem-i Ṭâyî nedür o şey'-i ḥakîr
- 98 Bir iş midür yire giçsün ḥazîne-i Kârûn
Degül nevâle-i cûduñ yanında nîm-i şa'îr
- 99 Ḥakâret-i ni'am-ı dehr piş-i çeşmüñde
Zebân-ı sa'ili güstâh ider gedâ-yı dilîr
- 100 Şahîfe-i keremüñ rûyı yok bir âyinedür
Su'âl-i sâ'il olup ḥûb u zîşt-i nakş -pezîr
- 101 Misâl-i âyine-i çeşm-i âşık-ı ḥayrân
Hemîşe dergeh-i cûduñ bulur küşâde fakîr
- 102 Mülâzım-ı deri toprak tutarsa altun olur
Harîm-i dergeh-i 'ulyâsı ma'den-i iksîr

95a 'atâş: 'atâşın A1; iki: iken A1; k'ola: ola A2; pür: ber A2

97a ma'n: ma'ni A2

97b Tayi: Tay A1, S

99a çeşmüñde: çeşmüñden A1, A2

- 103 Görür mi bir dahı nokşān muşavver itse eger
Şahīfe-i kamere dest-i cūdını taşvīr
- 104 Bisāt-ı h̄ān-ı sehāsında meh nemekdāndur
Simāt-ı süfre-i cūduñda kurş-ı mihr fatīr
- 105 Basīt-ı hākde baş-ı bisāt-ı cūd ideli
Gedāya göstere haşa ki çīn-i cebhe haşīr
- 106 Muhāl kīse-i cūduñda bir nefes ārām
Çü sikke sīm ü zere kat kat ursalar zincīr
- 107 Nukūd-ı ahtere bey^f itse çerh-i hāk-i derūñ
İderdi bāyī^f-i mağbūnı müşterī tağrīr
- 108 Nişān-ı pençe-i fermānı şöyle nāfiz kim
Benān-ı kahrına nisbet bulunmaz emr-i asīr

103b taşvīr: taqşīr A2

105b cebhe: cebhe-i A1

106a ārām: ārām idemez A1

106b sikke: sikke-i A1; zere: zerde A1; ursalar zincīr: iderseler taqşīr A2

107a çerh: -Ü1; hāk: hāke Ü1; derūñ: derin A1

108a nāfiz: nākır A1

- 109 İder nüfūzda emr-i cihān meṭā'ında
 Ḥadeng-i tīr-i kaẓā isti'āre-i te'sīr
- 110 O deflū 'uḳde-küşā kim bürīde nāḥunını
 Küşad olur ḳosalar 'uḳde-i umūr-i 'asīr
- 111 Mişāl-i şāne-i meşşāta dest-i tedbīri
 Nizām-ı memlekete mū-be-mū' alīm u ḥabīr
- 112 Görürse gec-ḥareket i'tidālden ḥāric
 Hemān o sā'at ider pāy-ı çerḫi der-zencīr
- 113 Yapışsa leyyin ider her umūr-ı mu'dīli kim
 K'olur aña göre ḥart-ı fütāde mess-i ḥarīr
- 114 Felek şāḥīfe-i mihri delik delik getürür
 Aransa ger legen-i dest-şūyına kefgīr
- 115 Simāt-ı bezmine salar ḥānı itse ḳabūl
 Sipihr-i mehden ider süfre hāleden peşgīr

109a nüfūzda: nüfūz A1; meṭā'ında: meṭā'ından S

109b isti'āre-i: isti'āde A1, isti'ādede A2

110b ḳosalar: ḳosa Ü1

111a şāne-i : şāne A1

113a ider: -Ü1; mu'dīli: mu'sılı S

113b mess: mest A1

114b aransa: iletse A2

- 116 Girift ü ahîzine emr itse şahs-ı timsâlin
Olurdu cevher-i âyine boynına zencîr
- 117 Fakîh-i 'âtîfeti nehy-i münker eyler ise
K'olur mı merkad-i mevtâya Mûnker ile Nekîr
- 118 Bu hâl-i peyker-i dil-berde dirse nâ-bercâ
Mahall-i dil-keşe kilik-i kazâ ider mi yesîr
- 119 Bekâ-yı mevsim-i gül giçse hâtırından çün
Olurdu pâ-yı kümeyt bahârda zencîr
- 120 Derinde kahr-ı siyâset 'aşâ be-kef derbân
Nigin-i zer gibi kihter benânına tedbîr
- 121 Sürüş-ı 'âlem-i bâlâ derinde huddâmı
'Ukûl ceride-i dîvan-ı haşmetinde debîr
- 122 Semâ kader-i refî'ünde his ider mi fütûr
Başar tekallüb ider mi ne deñlü bakşa habîr
- 123 Telâţum-ı yem-i hulq-ı laţîfine nisbet
Hurüş-ı lücce-i 'anber-mişâl çeşme-i kîr

116ab Bu beyit S'de 117.beyitle yer değiştirmiştir.

117a fakîh: kışşa-ı A1

118b habîr: hasîr Ü1, S

123b 'anber: 'ıtr A1, A2

- 124 Şafā-yı zihnine beñzer dimiş güher-baħruñ
İder dehānını seyl-āb-ı ħāk ile ta‘fir
- 125 Degül sevād-ı kamer ‘itr-ı ħābgāhuñ için
Sipihr-i micmere-i cāme-ħāba şaldı ‘abir
- 126 Giçince ħāfile-i luḫfi bāğdan çü ceres
Derūn-ı beyzede eyler hezār beççe şafir
- 127 Zamān-ı ma‘deletinde ‘aceb mi şir-i jiyān
Olursa kāfil-i esbāb-ı ‘ayş-ı rūbeh-i pīr
- 128 Ķalem-revinde ħazīn yok meger ki ehl-i fesād
Eyāletinde mükedder ola meger ki şerir
- 129 Şüküfte gülşen-i ‘ālem nesīm-i luḫfuñ ile
Ķasūd-ı cāh u celālūñ ola meger dil-gir
- 130 Öñünde rezm-i ‘adū naḫ-ı bāzi-i şatranc
Elinde ma‘lebe-i temşiyet-i umūr-ı ħatir

24b ħāk: -Ü1; ta‘fir: ta‘fir A1, A2

25b cāme: ħāme Ü1; ħāba: ħāb A1

129b celālūñ: iclālūñ A1; cāh u : cāh A1

130b ma‘lebe: ma‘lebe-i A1, Ü1; temşiyet: taḫşiyet

- 131 Ğubār-ı leşkeri zehr-āb-ı tıĝ ile yuĝurup
Binā-yı mecdi ider böyle ħışt ile ta‘mīr
- 132 Görince düşmen olur münhezim bu dehşet ile
Olunsa şuĝka-i i‘lāma şūreti taşvīr
- 133 Pūr-āteş olsa tūfengle cihān semender olur
Zamāne nīze ile neysitān olınca bu şīr
- 134 Kenār-ı bārgehūnden idemez güzer mirriĥ
Beri yanınca sipāhuñdan olmayınca ĥakīr
- 135 Oĝuñ ‘adūya görünmez belā nühüfte ĥazā
Elinde ĥalka-i çeşm-i perīmidür zih-gīr
- 136 Nişān-ı tīr-i ĝamuñ üstüĥān-ı a‘dādur
Ĥadeng-i baĥtuña bāl-ı hümā mıdurper-i tīr
- 137 Bahār-ı lutfı ehıbbāya gülşen-i cennet
‘Adūya berĥ-i cihān-sūz ĥahrı sa‘īr

131a leşkeri. leşker A1

132b olunsa: olsa A1, Ü1

133a semender: semendür A1

133b zamāne: zamān A1

134a bārgehūnden: bārgehūñ A1, Ü1

135b zih-gīr: zih-i tīr Ü1

136b per-i tir: pezīr A1

137b ĥahrı sa‘īr: ĥahrı ‘asīr sa‘īr A1

- 138 Olursa hevl ile meydān-ı rezm rüstā-ḥiz̄
Gelür mi zerre kadar vaż-ı pākine tağyir̄
- 139 İder edille-i maḳūl-ı ḥükmini maḥsūs
İderse cever-i ferde havāle-i şemşir̄
- 140 Gelür derūnuna āgāz-ı kārđan encām
Dilinde ḥābdan evvel zuhūr ider ta‘bīr̄
- 141 İdince Ḥaḳ nazar-ı dīde-i ferāsetine
Olur bedīd miyānında cevher-i şemşir̄
- 142 Münevver olsa eger re’y-i rūşen ile felek
Çü germ-i aḥter olur iltimāf-ı mihr-i münir̄
- 143 Şavāb-ı rişte-i re’y-i münirine tev’em
Redif-i ḡonce-i tedbīrine gül-i taḳrīr̄
- 144 Nühüfte seyr ile cāsūs-ı nevr zihni ider
Ḥuṭūṭ-ı nāsiyeden intikāl-i naḳş-ı zāmīr̄

138a rüstā-ḥiz̄: rüste-ḥiz̄ S

138b pākine: pāke S

140b dilinde: dilinden A1; ḥābdan: ḥābda A1

142a olsa: olursa A1

143b taḳrīr: taḳdīr Ü1

- 145 K̇atup ḟüṙüĝ-ı tecellā-yı āb-ı gevher ile
Secencil-i dil-i ṗür-ṅūruñ itdiler tahṁir
- 146 Vel̇i bu cevher-i terk̇ib idince her birisin
Muḳaddem eyledi ṙuṣenger -i ḳazā taḳḋir
- 147 İdince rezmde ol şaf-şiken tek ü tāza
Ta‘accüb ile şaf-ı ḳudsiyān ider tekḃir
- 148 Ḳaṩide vü keremüṅ nisbeti teẓāyüfdür
Biri birine olur her dü ṁücib-i teẓk̇ir
- 149 Yeter du‘ā idelüm Ḥāmiyā diyüp tāriḳ
Lü‘lū‘-i gūṣ-ı icābet ide Semī‘ü Ḳaḋir
- 150 Sipiḣr-i tūĝını dikdikçe ḳal‘-a-i şāha
Raḫ̇il-i şāh-ı ceṣṣ ḳaldıĝınca k̇ūs u neḟir
- 151 Żafer ne cānibe gitseṅ delil-i rāhuñ ola
Öñüṅce meṣ‘ale-keṣ ola nuṣret u tesḣir

145a āb āsb A1

146b taḳḋir:ḳazā vü ḳaḋir A2

147a ol: evvel A1; tāza: tāzı Ü1, tāz S, A2

148a ḳaṩide:ḳaṩide-i A1, S, ḳaṩid Ü1; teẓāyüf: veẓā‘if Ü1

149b lü‘lū: lāl Ü1, S

151b nuṣret u :nuṣret A1, S; ola: olup A2

- 152 Cihānda görmeye bir ʿukde rişte-i emelün̄
Sañaʿināyet-i Hāḡ ide her ʿasiri yesir̄
- 153 Şümār-ı müy-ı ser-i tūḡ-ı ser-bülend kadar
Sinin-i ömri mezid ola māl ü cânı keşir̄
- 154 Cihānda sen zuʿāfānuñ muʿini oldıḡça
Olur ʿināyet-i Bārī saña muʿin ü zahir̄
- 155 Çıkınca evc-i tūḡla Hāmiyā didüm tāriḡ
İrüp kemāle emir-i mükerrerrem oldı vezir̄ 1137

Kaşide Dâden-i Vezîr-i Mezkûru El-Müsemmâ Feresiyye

Feilâtün feilâtün feilâtün feilün

- 1 Dehen-i nâ'ire-i hâme-i hün-âba nisâr
Bu tarîk ile olur şekve tırâzuñla bâr
- 2 Derdine çâre ümîdiyle bu'abd-ı güstâh
'Arz-ı hâl eyledi ey âşaf-ı 'âlî-mikdâr
- 3 Bir atum var ki mecmû'a-i eskâm-ı ilel
Müy-ı endâmı kadar 'ayb teninde der-kâr
- 4 Sinn ü sâlin dir isen tâze civândur ancak
Tay imiş bu dağı Timur idicek Rûm'a güzâr
- 5 Bir nice 'ömr-i tabi'iyi tecävüz kılmış
Hükemâ kavlini ibtâle olur turfe medâr
- 6 Kapacak nesne eger bulmasa kendin ışıır
Devletin dağı deper itse kafasında qarâr

4.A1.30b, A2.20a, Ü1.23a, S.20b

Kaşide Feresiyye A2, S, -Ü

1a nisâr: mişâl Ü1

3b endâmı: endâmını A1, endâm Ü1

4a isen: isen A1; sâlin: sâlün A1, S

5a tabi'iyi: tabi'i A1, Ü1

- 7 Pīrliginden o adār cismi raı olmuş kim
Sāyis itmez ūzilūr aldı dıyū gice timār
- 8 a'f-ı pīri anı bir ālba ifrā itmiş
Ki uar as gibi řahrāda tounsa i'řār
- 9 Nakř-ı sūmmūnden eřer mi gūrūnūr sāye gibi
Ber-i nur tek Hicāz ūzre iderse reftār
- 10 Līk dendān mı var azında eger dişlese de
Elūnī řıdı zarāfetle řanursın dildār
- 11 O adār ūzv-ı abīřinde tenāsūb nā-būd
ār ıyāreye gimiş gibi bir tāze ıyār
- 12 Egerūn bār-ı girānına taammūl mi ider
Dūřına rengi degūl belki olur sāyesi bār
- 13 ıkarur 'ayni ile arpayı yok hāzimesi
Yuřar elbette ric'iin yine virseñ tekrār

6a bulmasa: bulmazsa A1

7a cismi: eřmi Ū1

8a ifrā itmiş: itmiş ifrā A2

10a līk: līki A1

11a hābīřinde: abīřinde A1

11b ıyāreye: ayāleyle Ū1

12a rengi. zengi A1; bār: řār A1

13b yuřar: yudar S, A2; yem yir A1; ric'iin :ric'iūñ S, A1

- 14 Bu cihetle uluña var hele vāfir nef'ī
Bir yem arpa irişur aña şühür-ı bisyār
- 15 Pirlüğinden tutamaz kendüyi bī-çāre faķır
Tarafeyninde ider ise teneffüs her bār
- 16 Nice dek cāy-ı nemed-zīnini tebyīz itmiş
Nice kez arpalığın silmiş o köhne murdār
- 17 Topuz ursañ bir adım yer hareket eyleyemez
Aña ğaddāre uran ya nice olmaz ğaddār
- 18 Süst-i pādur ne kadār depmesi te'sīr idecek
Depse de bir gül ile urdı şanursın sen yār
- 19 Hizmetinde ser-i mū deñlü kuřur itsem eger
İnkisārından idüp havf iderüm istiğfār
- 20 Yemez içmez uyumaz řūret-i bī-rūh gibi
Şol feres şekline beñzer k'ola naķş-ı divār

15a pirlüğinden: pirlükden Ü1, S; bī-çāre: bī-çār Ü1 tarafeyninde: tarafeyninden A2

16a dek: kez A1; nemed-zinini: nemed-zini Ü1

17a ursañ: ursan A1, Ü1

18a süst-i pā: süst ü pā A1

18b sen: -S

20b feres: fereş A1

- 21 Müsteşarumdur o bir müşkil işüm düşse eger
Ġālibā meşveret erbābı olur şeyḫ-i kibār
- 22 Bu kadar ʿaybla hep atlarımıñ eşlahıdır
Anlaruñ ḫālını taşriḫe ne ḫācet daḫı var
- 23 Ḳarlı taḡlardan aşırılmaz beni bu pīr-i kühen
Ḳarlı taḡlar kadar iḫsānuña ümīdüm var
- 24 Ḥāşılı hem ḫuluñi hem o zaʿifi ḫurtar
Ḥaḳ Burāḳ ile mükāfātuñ ide rüz-ı şümār
- 25 Ḳuluña bir güzel at eyle kerem sultānum
Devletünden olam adam gibi bir esbe süvār
- 26 Ṭabʿ-ı şūḫum gibi maṭbūʿ ola çüst ü çālāk
Nazm-ı pāküm gibi mevzūn ola ḫink-i rehvar
- 27 Cerr-i nūr itse n'ola zerre-i ḫūrşid ḳarīn
Kütüb-i naḫvda ḫod-kā'ide-i cerr-i civār
- 28 Cer dinilmez buña zīrā ki merām-ı dilini
Bende Mevlāsına ʿarż eylese olmaz cerrār

24a hem ḫuluñi: ben ḫuluñi

24b mükāfātuñ:mükāfātın A1, S

25b devletünden: devletünde Ü1

27b ḫod: -A1; ḳā'ide-i : ḳā'ide A1

- 29 Şekeristān-ı belāġatde bu gūn sultānum
Var mıdur tūṭī-i ṭabʿum gibi şīrīn ġūftar
- 30 ʿĀlemi pūšt-i be-dīvār iderūm ḥayretle
Olsa ḥūsn-i nazaruṅ ṭabʿuma ger āyinedār
- 31 Geldi hengām-ı duʿā eyleme taṭvīl-i kelām
Ḥāmiyā ḥizmet-i Mevlā'da gerek ḥizmetkār
- 32 Zīr-i zātında revān ola semend-i devlet
Edhem ü eşebini ta ki süre leyl ü nehar

30a ʿālemi: ʿālem A1; pūšt-i be-dīvār : pest-i be-didār A1

30b ger:kim A1

31b Ḥāmiyā: dā'imā S, Ü1, A2

Kaşide Der-Sitâyiş-i Köprülü-zâde Hâfız Ahmed Paşâ

Mefâilün mefâilün mefâilün mefâilün

- 1 Ğubâr-âlûdedür mir'at-i 'âlem gerd-i hayretle
Görinmez şûret-i ümmîd baḡdum hayli diḡḡatle
- 2 Felek şubḡ-ı ümîdüm döndürüp şâm-ı ġarîbâna
Cihânı çeşmüme tar itdi dūd-ı âh-ı ḡasretle
- 3 Fîtil-i şem'veş dil kavırılırken kendi yağıyla
Ḳomaz sūz ü güdâza tünd-bād-ı ġam ferâḡatle
- 4 Baña çün çeşm-i sūzân teng olup kısmetüñe 'âlem
Muḡîm-i güşe-i hicrân idem âlâm-ı ġurbetle
- 5 Gözüm nem hem-demüm hem maḡremüm ġam ḡatırüm derhem
Oturmuş eglenürdüm böyle bir müḡiş kıyâfetle
- 6 İrişdi bir beşîr-i dil-pezîr ammâ ki rûḡ-efzâ
Şadefveş eyledi pür-güşımı dürr-i beşâretle

5. A1.32a, A2.30a, Ü1.26a, S.24b

Kaşide Der-Sitâyiş-i Hâfız Ahmed Paşa Köprülü-zâde S, -
Ü1, Kaşide Der-Sitâyiş-i Hâfız Ahmed Paşa S

1b ümmîd: ümmîdi A1

3a kendi: kendü A1, Ü1, A2

3b tünd-bād: tünd ü bād A1

5b oturmuş: oturmuş A1

- 7 Didi müjde saña ol lāle-i gülzār-ı nu'mānī
Vezīr oldu ser-ā-ser hil'atı giydi sa'ādetle
- 8 Olup İsi- nefes ecdādın ihyā itdi Aḥmed Beg
İrişdi merkez-i Nu'māna şābit oldu devletle
- 9 Hudā rūḥ-ı şerifin şād ide Nu'mān Paşa'nun
Ki çıkdı ol şadefden böyle bir güher necābetle
- 10 Nice gevher-dirāḥşān şeb-çerāğ-ı maḥzen-i hikmet
Deger bir genc her kırāt-ı ḥulkı ḳadr u ḳiyemetle
- 11 Degüldür merde gūyā vāliidi bir böyle mevlūduñ
Müberhendür bu da'vā mantıḳ-ı faḥr-ı risāetle
- 12 Cenāb-ı şadr-ı vālā ya'ni İbrāhīm Paşa kim
Cihānda gün gibi meşhūrdur fehm ü kiyāsetle
- 13 Efendüm ḥiss idince nāşıyeñde ḡarra-i devlet
Bilüp ḥayr oldıḡın rüşen-çerāğ itdi vezāretle
- 14 Ḥuḳuḳ-ı sābıḳa Ḥaḳḳ'a ri'āyet itdi sultānum
Seni düstūr-ı zī-şān eyledi merdāne himmetle

8b Nu'māna: Nu'mān A1

9a şerifin: şerifün A1, S, A2

13a ḥiss idince: ḥüsn idince A1

14a sābıḳa: sābıḳı A1

14b merdāna: merdān A1

- 15 Ulu'l-elbāba vāzih̄ oldu nūr-ı fehm ü 'irfānı
Bu dil-keş hāndāna itdigi meyl ü muhabbetle
- 16 Cevāhir adriñ añlar olduğın halk eyledi imzā
Bu deryā-yı menāfi' dürrine izhār-ı rağbetle
- 17 'Aceb tāb u arāvet virdi bāđ-ı devlet ü dīne
Bu naql-ı bārver ađşānına lu u ri'āyetle
- 18 Bilürdi geri evvelden ne kānuñ güherisin sen
Tecessüs itdi isti'ādānı ammā ferāsetle
- 19 Egeri 'ırk-ı pākün medalı vardur necābetde
Ne sūd ammā o rif'atden ki hāşıldur izāfetle
- 20 İzāfi rif'ata yok itiyācuñ muttaşif zātun̄
Şecā'at hem semāhat iffet ü 'ādı u faānetle
- 21 Vezāret şadriñ efrāz itdün̄ isti'ādā-ı zātun̄la
'Alāya bāliđ olduñ sen kemāl-i kābiliyyetle

15a ulü'l-elbāba: ulü'l-elbāb A1, A2

16a adriñ: adriñ A1

16b deryā: deryāya A1

18a kānuñ: kānıñ A1

18b isti'ādānı: isti'ādānı A1, A2; ammā: nūr Ü1

19a 'ırk: -A1

19b O: ki ol Ü1; o rif'atden ki hāşıldur: ki hāşıldur o rif'atden A2

21a şadriñ: şadriñ S

- 22 Muḥaṣṣal sen vezīr ibn ü vezīr ibn ü vezīr olduñ
Haseble hem neseble hem liyākat hem verāsetle
- 23 Hāḳıkatle mecāzī ola yāḥud ma'nevī şadı
Vezāret buldı zātuñla şeref zātuñ vezāretle
- 24 Vezāret rütbesin pür-tāb idüp birkaç kadem geçdün
Nişāna vāşıl oldı tır-i bahtuñ istikāmetle
- 25 Nişān-ı 'ālī-şāna şadı tevķī'e görüp lāyık
Saña devlet nişān-ı intihāb urdı necābetle
- 26 Sen ey 'ālī-neseb maḥdūmsın bir ḥānedānuñ kim
Ser-i şemşirine eyler kāsım düşmen şadākatle
- 27 Vezīr-i kām-rāndur hep eb u ecdād u a'māmuñ
Necābetle 'adāletle emānetle diyānetle
- 28 Bu nesl-i bī-bedel tevķik-i Rabbānī'ye mazḥardur
Ricāl-i muğtenemdür kande varsa fetḥ u nuşretle

23a şadı:sūrı S

24ab Bu beyit Ü1'de yer almamıştır.

24b nişāna: nişān A1

25a 'ālī-şāna: 'ālī-şān A1

26a maḥdūmsın: ferzendisin A2; kim : ki S

26b şadākatle: işāretle A2

28b ricāl: ricāli S

- 29 Huşuşa vālidūn̄ Nu‘mān Pāşā-yı mūkerrem kim
Tefevvuk̄ eylemişdi ol gürūha fart-ı‘ismetle
- 30 Bu nesl-i bī-nazīrūn̄ söylenür aqtār-ı‘ālemde
Hele ihyāsı hūsn-i zikr ile emvātı rah̄metle
- 31 Müşīrā āşafā necl-i necibā eyledi Mevlā
Saña ikrām hengām-ı şebābetde vezāretle
- 32 Şalāhu bilmiş ol ābānuñ ebnānuñ şalāhıdur’
Şalāhu’l ab ile sen şaki’s-silāh olduñ hadāsetle
- 33 Bu emr-i pür-ḥatīrūñ‘uhdesinden çıkmağa sa‘y it
Ma’il ü menşe’in̄ fikr eyle her kārūñ başīretle’
- 34 Buyurdi Fahr-ı‘ālem küllüküm rā‘in ḥadīşinde
Ki her rā‘ī olur mes’ul-ı aḥvāl-ı ra‘iyyetle
- 35 Seni eyler mūkerrem devlet-i dāreyn ile lā-būd
Ḥudā mazlūma şefkat zir-destāne mürüvvetle
- 36 Re‘āyādan ra‘iyyet tiği a‘dādan diriğ itme
Olur aḥvāl-i‘ālem muntazır‘adl u siyāsetle

32a şalāhıdur: salāhıdur A1

33b menşe’in: menişün A1, A2

- 37 Bi-ḥamdi'llah melâlüm ḳalmadı gördüm vezîr olduñ
Efendüm dil-pesendüm'izz ü ikbâl ü celâletle
- 38 Beni söyletmedüñ sen söyledüñ yek-pâre inşâf it
Olur bezm-i edebde güft ü gū ey ḥāme nevbetle
- 39 Biraz şabr eyle sen ben bir ḡazel tarḥ eyleyem bârî
Du'â-yı ḥayr idüp ol âşafa zeylinde rif'atle
- 40 Olinca cām-ı gūşum pür-mey-i nâb beşâretle
Ser-i minâda mağzum penbedür şandum şetâretle
- 41 Ğubâr-âlud iken vaḥşetle beytü'l-ʿankebütāsâ
Gül-i şād-âba döndi şafḥa-i rüyum nezâretle
- 42 Ne müjde bir meserret-māye kim pür-ḥūn iken gönñlüm
İdüp tebdîl-i ḥâlet oldu pür-şahbâ-yı'ışretle
- 43 Açıldı çeşm-i ter Ya'ḳūbveş jeng ü küdüretden
Getürdi bûy-ı pîrâhen şabâ gūyâ ki sür'atle
- 44 Mübârek ola meymûn ola mes'ūd ola sulṭānum
Hemîşe kām-rân itsün seni Ḥaḳ'izz ü rif'atle

40a cām: şām A1

41b gül: gül ü A1.

43 Bu beyit A2'de önce 14. beyit olarak yer almış; ardından 44. beyit olarak ab mısraları yer değiştirerek yazılmıştır.

- 45 Müyesser eyleyüp her maṭlabuñ vefk-i merām üzre
Mukārin eyleye her re'yüñi Mevlā işābetle
- 46 Günüñ günden yek olsun āftāb-ı'ālem-ārāveş
Ġaduñ emsinden a'lā eyleye Mevlā leṭāfetle
- 47 Hudāy-ı lem-yezel hayr eyleye a'yād-ı encāmuñ
Rizāsına muvāfiķ olan a'māl-ı hidāyetle
- 48 Bülend-āvāze olsun nevbet-i iķbāl ü iclālūñ
Çalınsun ol kadar kim ola hem-dem sūr-ı sā'atle
- 49 Biraz da hāk-i pāye'arż-ı hāl itmek diler göñlüm
Eger küstāhlık da olsa taşdı'e cesāretle
- 50 Efendüm hānedān-ı Köprili bir bāğ-ı hurremdür
Ben anda'andelīb-i nağme-perdāzum feşāhatle
- 51 Ne zibā sözlerüm var vaşf-ı'amm u ibn-i'ammuñda
Muvaşşah ma'ni-i rengin ile dil-keş'ibāretle
- 52 Kuşūr-ı bārgāh u mevlid ü tehniyye-i manşıb
Müzeyyen oldı hep āsar-ı kilik-i pür-belāgatle

45a vefk: fark A1, fevk Ü1

46a günüñ: günün A1, S

46b emsinden: emsünden S, Ü1

51b muvaşşah: muraşşah A1

52a bārgāh u: bārgāh A2

- 53 Virince her kaşide kise vü düşüm iderlerdi
Mülemmâ şurre-i ihsân ile ilbâs-ı hil'atle
- 54 Çü serv-âzâd iken kumrives oldum tavk-ı der-gerden
Beni'amm-i 'amîmü'l-cüduñ itdi bende ni'metle
- 55 İdüp hışn-ı haşîn-i sâye-i luţfuñda âsüde
Ser-efrâz eyledi Hâmî kuluñ hüşn-i himâyetle
- 56 Eb u ecdâd u a'mâmuñ efendüm muttaşiflardur
Kemâl ü ilme rağbet ehline cüd u semâhatle
- 57 Çerâğ-ı devlet ü dârına râğıb olmak istersek
O zibâ isre sen de iktizâ kıl cedd ü himmetle
- 58 Suhen pâyâna yetdi meclis-i soğbet tamâm oldı
Yeter ey hâme uğruñ hayr ola şihhat selâmetle
- 59 Mükemmel söyledüm târih-i sâluñ şevk ile Hâmî
Mükemmel oldı Nu'mân-zâde Aḥmed Beg vezâretle 1143

54a tavk-ı dür-gerden: tavk-ı gerdune A1

57b ilme : ilm S

6

Der-Sitāyış-i Mīr-i Mīrān Fāzıl Aḥmed Paşā

Mefūlü mefāilü mefāilü feūlün

- 1 Erḥāma inüp nuḫfeler aşlāb yolıñdan
Hep çıkdı birer ferce bulup āb yolıñdan
- 2 Baḫ matlāc-ı ebrūsına öp sine-i şāfuñ
İn ma'den-i sim üstüne mihrāb yolıñdan
- 3 Yārin çekemez zāhid-i ḫar rıtl-i girānın
Rez duḫterinüñ çıksun o şebāb yolıñdan
- 4 Erbāb-ı kemāle felegüñ cevriñi görse
Giçmezdi şabiler daḫı küttāb yolıñdan
- 5 Firdevs-i berin meyvesidür ğabġabı yārün
Ol sib-i zeḫān giçmedi Sināb yolıñdan
- 6 Herkes heves-i aşk-ı bütān eylemesünler
Ben çıkdum ise çıkmason aḫbāb yolıñdan

6.A1.38b, A2.46b, A3.12b; S.26a, Ü1.26a

Der-Sitāyış-i Aḥmed Paşā Vali-i Bağdād A2, S, -Ü1

1b çıkdı: kaçdı A3

3a yārin: yārün A2; çekemez: çekmez A1, çeke A2

3b şebāb: şāb A2

4b giçmezdi: gitmezdi Ü1

6a herkes: herkez A3

- 7 Ey bādiye-peymā-yı hevā ğafleti terk it
Ebnā-yı sebīli çıkarur h̄āb yolından
- 8 Ko dā'īye-i 'iṣmeti bir nīm-nigehle
Çok şeyhleri azdurur ol şebāb yolından
- 9 Bir bāba duḥūl eyledi Ḥāmī ki o bābuñ
Kor mı felegi giçmege hüccāb yolından
- 10 Pāşā-yı kerem-pişe semiyy-i şeh-i kevneyn
Çıkmaz ser-i mū Aḥmed ü aṣḥāb yolından
- 11 Baḥr-ı keremi havşala-i cūda şığışmaz
Mümkin midür icrā yemi mīzāb yolından
- 12 Tahriş-i 'adū şavletine sedd-i reh olmaz
Dutmaz ḥas u ḥāşāk ile seyl-āb yolından
- 13 Te'dībine āmāde iken pençe-i ḳahrı
Ḳādir mi çıka bī-edeb ādāb yolından

8b azdurur: azdurdı A1; ol: o A1

9a bābuñ: bābın A1, A2

10b Aḥmed ü: Aḥmed A2

12a şavletine: devletine S

12b dutmaz: -A3

13.14.15.16. beyitler A3'te yer almamıştır.

- 14 Luḡf eylese ezdād ola hem-pister-i ülfet
Ḳahr itse müsebbib çıkar esbāb yolundan
- 15 Her emri olup muntaẓam riṣte-i tevfiḳ
Ayrılmaya yā Rab o dūr-i nāb yolundan
- 16 Hızır rehberidür şa'şāb-i fiṭrat-ı pāki
Ḳābil mi çıka mihr-i cihān-tāb yolundan

İbtidā-i Gāzeliyyat-ı Hāmi Efendi Aleyhi'r-raḥme

1

Fi-Harfü'l-Elf

Failatün failatün failatün failün

- 1 Neş'e-i mey gāze-i ruhsār-ı āl olmuş saña
Revġan-ı gül dühn-i kandil-i cemāl olmuş saña
- 2 Oldı zîr-i lebde fikr-i buse ġark-āb-ı dehen
Leb şeker ġabġab turunc u portakal olmuş saña
- 3 Hüsnüñi taşvîr iden nakķaş dest-efşân olup
Reşha-pāş olmuş kalem püskürme hāl olmuş saña
- 4 Şîr-i meh-tāba çalınmış māye nahl-ı Tûr'dan
Sāfid-i simin ü sāk bî-mişāl olmuş saña

---

1. A1.39a, A2.52a; A3.4a, Ü1.30b, Ü2.1b, S.30b.

İbtidā-yı Gāzeliyyāt-ı Hāmi A2, Ü1, Gāzeliyyāt S,

3ab Bu beyit Ü2'de yer almamıştır

3b hāl: hāl A1

4b sāk: sākı A2

- 5 Ğayra helvā gibi hāzır şulha mūm ol şehd-leb
Yan yakıl ey dil ne mūm olmuş ne bal saña
- 6 Şöyle nevmidūm ki fikr-i buse gelmez yāduma
Bahtı gör farz-ı muhāl-ender-muhāl olmuş saña
- 7 Derdi çokmuş sūzuñi mehdēn alınmış āftāb
Gerden-i şāf u bināgūş-ı zülāl olmuş saña
- 8 Hāmiyā aldı beni bu tāze nazmuñ neş'esi
Bu 'asir-i nev mey-i dirine sāl olmuş saña

5a hāzır: hāzır Ü1; mūm: mūmumA3

6b ender: ey dil Ü1, S, A2; gör: -A2

7b zülāl: zilāl A1, A2

8a neş'esi: teşnesi A1

8b asir: 'asir A2; nevmi dir: nevmidür Ü1; Bu mısra Ü2'de yer almamıştır.

Mefülü mefâilü mefâilü feülün

- 1 Hıfz eyle dahîlek harem-i muhteremâsâ
Olma şakın aḥbâb ile gürg ü ğanemasa
- 2 Olma sebab-i tefriḳa tiğ-i dū-demâsâ
Cem'iyet-i aḥbâba kıyâm it'alemâsâ
- 3 Efsûs ki Kâf-i 'ademe eyledi pervâz
'Ankâları bu 'âlem-i cūduñ keremâsâ
- 4 Hûn-âb-ı sirişkûñ boyaduñ reng-i riyâyâ
Zâhid kızılıñ çıkdı senüñ de baḳamâsâ
- 5 Her ḳatre-i nâçizi ider bir dūr-i yek-tâ
Terbiyye ekâbirde gerek ola yemâsâ
- 6 Gitmez daḫı yok fâ'idesi çıkdı beyâza
Müsvedde-i müy-i siyehüm şubḥ-demâsâ
- 7 Eyler eṣeri ehl-i dili rence giriftâr
Âhûlara dâm olmaya naḳş-ı ḳademâsâ
- 8 Sildüm ḳalemi âgzuma vaşf-ı dehenüñde
Hâmî dudağum çatladı şakḳ-ı ḳalemâsâ

---

2. A1.39b, A2.52b, A3.4b, Ü1.31a, Ü2.1b, S.30b

1b gürg ü: gürg A1, Ü1

2a tefriḳa: tefriḳa A2

3a Kâf: ḳân A1

6a yok:çok S

3

Mefûlü failâtü mefailü failün

- 1 İkbâl-i dehr-i dūna mişâl söylerüm saña
Leb-rîz-i kâse dest-i eşell söylerüm saña
- 2 Ol çeşm-i mesti cāna bedel söylerüm saña
Zâhid binâ-yı zühde hâlel söylerüm saña
- 3 Hengâm-ı haṭ mahall-i icâbetdür ey perî
Şimdi niyâzı nâ-be-maḥal söylerüm saña
- 4 Kaşr-ı visâle perde yapılsun mı kim raḳîb
Kurmuş esâs-ı mekri temel söylerüm saña
- 5 Dîvâr-ı çerhe pençe-i hürşîdi dest-i yâr
Taḫṫil idüp kader gibi al söylerüm saña
- 6 Ebdâl-ı aşka tâc yeter ser bürehnegî
Kayd-ı imâme başa amel söylerüm saña

---

3. A1.40a, A2.53a, A3.4b, Ü1.31a, Ü2.2a, S.31a

2a cāna:cāme A1

2b zühde: zühd A1, A2

2.3.4.5. beyitler Ü2'de yer almamıştır.

4a vişâle : visâl Ü1, S

5a hürşîdi: hürşid A2

5b kader: kadîr S, A2, kadar A1, kazâr Ü1,

- 7 Bir gün bu lafz-ı mücmeli tafsîl idüp rakîb
Cem cem dimem netice cümel söylerüm saña
- 8 Seyyâre vü şevâbit ü nüh-hoqqa-i felek
Şandük-ı sâha dürc-i hiyel söylerüm saña
- 9 Hurşîd rûy-ı yâre muqâbil olur diyü
Bürhâna karşı itme cedel söylerüm saña
- 10 Misvâk ü taylasanına aldanma zâhidün
Dekkâk ü hîle-sâz u dağal söylerüm saña
- 11 Tezyîl idüp nazîremi vaşfuñla âsafâ
İydiyye şanma sâde gâzel söylerüm saña
- 12 Pâşâ-yı dâd-hâha sözüñ var mı ey felek
Revnaq-fezâ-yı dîn ü düvel söylerüm saña
- 13 Mi'yâr-ı âdli âleme kıstâs-ı müstaķîm
Zâtın nizâm-ı mülk ü milel söylerüm saña

7ab Bu beyit Ü2'de yer almamıştır.

7a mücmeli:mücmel A1;idüp: iderüm A1 ; lafz: lafzı A2

8a sevâbit:sâbit A1; ü: -S, A2, Ü1; hoqqa : halka A3

8b sâha: sâ'a A1, S, Ü1, sâ'id A2; şandük: şandüka-i A2,

9b itme: itmeye A1

10b dağal: zağal A2

11ab Bu beyit Ü2'de yer almamıştır.

12.13.14.15.16.17.18.19.20. beyitler Ü2'de yer almamıştır

13b mülk ü: mülk A1, A2

- 14 Dehrũñ hezâr nükte-i bârik ü mübhemin
Eyler kemîne remz ile hal söylerüm saña
- 15 Şemşîr-i kahrı zâlîme bir niş-i zehrnāk
Mazlûma şehd-i luḫfı âsel söylerüm saña
- 16 Ehl-i şalâh gerdenine luḫfı hırz-ı cân
Kahrı rakâb-ı düşmene ğul söylerüm saña
- 17 Çeşm-i mutî‘a hâk-i deri kuhl-ı rüşenâ
‘Ayn-ı ‘adû-yı dîne başal söylerüm saña
- 18 Cân -bahş-ı iltifâtı çü enfâs-ı İsevî
Zehr-âb-ı inḫirâfı ecel söylerüm saña
- 19 Hıfzuñla oldı burc-ı dehân-ı esed senüñ
Devrinde ḫâbgâh-ı ḫamel söylerüm saña
- 20 İtmek kaşîde mümkün idi olmasaydı ger
Kâlbümde tûde tûde kesel söylerüm saña
- 21 Hâmî ḫimâyetüñle ne var olsa ser-bülend
Her gûne iltifâta maḫal söylerüm saña

14ab Bu beyit Ü1’de 15. beyitle yer deĝiştirmiştir.

14a mübhemin: merhemin A3

14b hal: ḫayl A3

18b inḫirâfı: inḫirâf S, ihrak A2

19a dehân: dehen Ü1; burc: burca A3

19b devrinde: devründe Ü1

20a olmasaydı: itmeseydi A1; ger: eger A1, key Ü1

Fî-Harfi'l-Bâ-i Ğazel-i Hâmî

Mefâilün mefâilün mefâilün mefâilün

- 1 Cinân resmin Diyâr-bekr'de taşvîr ider meh-tâb
Kenâr-ı Dicle'yi mânend-i cüy-ı şîr ider meh-tâb
- 2 Kemâlün naqşı noqşânun kemâli oldıgın der-pey
Lisân-ı hâl ile kâmillere takrîr ider meh-tâb
- 3 Bilür noqşânını taklîd-i hüsnün idemez tenhâ
Anun çün pençe-i hürşid ile el bir ider meh-tâb
- 4 Halâş olmaz kişi hem-rengün âzâr u cefâsından
Ketâna sâ'ir eşyâdan füzün te'sîr ider meh-tâb
- 5 Şükür nuql-ı nücûma vaż idüp bir mâh-tâbânı
Kenâr-ı hân-ı çerhe hâleden peş-kîr ider meh-tâb
- 6 Ğurâbun başı emr-i mümteni'dirler nice bilmem
Sevâd-ı zâğ-ı şâmı bir nefesde pîr ider meh-tâb

4.A1.40b, A2.54a, A3.5a, Ü1.31b, Ü2.2a, S.31b

1a resmin:resmini A1

2a naqşı: naqş A2, Ü1; kemâli: kemâl Ü2

3ab Bu beyit S'de 4. beyitle yer değiştirmiş, A2'de yer almamıştır.

5ab Bu beyit Ü2'de yer almamıştır.

6a başı:şeb-per Ü2; emr: -A1

- 7 Meger kim nîş-i hâr-ı âkreb-i çerh oldığın bilmiş
Ledîğ-i şâm-ı hicre şîr ile tedbîr ider meh-tâb
- 8 Hesâbın cebr-i noşân görmek üzre ayda bir kerre
Muharrerdür ki aydın kişverin tahrîr ider meh-tâb
- 9 Sevâd-ı cürm ile kesmem ümîdi nûr-ı rahmetden
Hicâb-ı zulmeti bir lahzada tenvîr ider meh-tâb
- 10 Ko hâb-ı gafleti mûy-ı siyeh Hâmî sefid oldı
Mizâc-ı i'tidâl-i nâmını tağyîr ider meh-tâb

7ab Bu beyit Ü1'de 8. beyit olarak yer almış, 6. beyit 7.de tekrarlanmıştır

8b kişverin: kişverün A2

9a kesmem:kesme A2

9ab Bu beyit Ü2'de yer almamıştır.

5

Mefülü failätü mefailü failün

- 1 Germ-ülfet oldı aşıkā cānāneler bu şeb
Bir pīrehende şem ile pervāneler bu şeb
- 2 El urdı zülf-i dil-bere çün şāneler bu şeb
Görsen ki geldi başuma cānā neler bu şeb
- 3 Sūz u güdāz olur bize mihmān seher diyü
Gösterdi gird-i şem⁶de rindāneler bu şeb
- 4 Feyz-i lebūñle kabına şıgmaz şarāb-ı nāb
Teng oldı cilve-i meye hum-hāneler bu şeb
- 5 Gelmiş o māh bezm-i meye sāķī nuķl için
Bulsa enār-ı mihrī kırup dāneler bu şeb
- 6 Bām-ı sipihre döndi reh-i yār dīdeden
Dökdüm o deñlü pāyine dür-dāneler bu şeb
- 7 Yaķdı sebū-keşānı birer cām ğālibā
Çeşmüñden aldı māyeyi mey-hāneler bu şeb
- 8 Ref-i ğubār-ı hātır-ı ümmidle şubha dek
Müştāk-ı cūş-ı seyl idi vīrāneler bu şeb

5.A1.41a, A2.54a, A3.5a, Ü1.32a, Ü2.2a, S.32a

3a olur: olup: A2; güdāz: güzār Ü1

5b enār: enārı S, Ü1, A2

6ab Bu beyit Ü2'de yer almamıştır. A3'te 7. beyitle yer değiştirmiştir.

- 9 Gül-gün-ı bāde fāris-i ʿaqlı çalup yere
Oldı piyāde bezmde ferzāneler bu şeb
- 10 Toğsa o mihri leyle-i hūbla dem-i seher
Görsek dilā neler toğurur analar bu şeb
- 11 Gül-bāng yek terāne-i sāz ile döndiler
Sūrāh-ı nāye revzen-i kāşāneler bu şeb
- 12 Sākīnūñ iltifātı mey-āşāma ʿāmidür
Fark olmaz āşinā ile bī-gāneler bu şeb
- 13 Gördikde duḡter-i rezi dil kırdı tevbeyi
Peymān-şikenlik eyledi peymāneler bu şeb
- 14 Şirīn gelüp o hüsrev ü hūbāna zıkr-i ʿaşk
Hāb-āver olmadı ʿaceb efsāneler bu şeb
- 15 Sultān-ı ʿaşk itdi ḡakem Hāmiyā bizi
Bülbüller ile faşl ola pervāneler bu şeb

9ab Bu beyit Ü2'de yer almamıştır.

9a gül-gün: gül-güne A1

10a leyle-i : leyle S; mihri mihr Ü2

11b nāye: tā-be A2

13b peymāneler: bī-gāneler S

14a zıkr: gird S, Ü1, A2

14b aceb: aceb ile A1, A2; olmadı: oldı

15a bizi: bize Ü2, -A3

Ġazel-i Hāmī Efendi 'Aliyyü'r-Rahme Der-Ĥarfi't-Tā

Mefülü mefāilü mefāilü feülün

- 1 Bir yār için ol la¹-i güherbāra ne minnet
Bir buse için ġamze-i Tātār'a ne minnet
- 2 Ağyāra kef-i hāceti keşf eyleme ey dil
Mevlā var iken bahşış-i ağyāra ne minnet
- 3 Şāyān-ı 'atā olduğımız luḫ-ı Hūdā'dan
Ammā ni'am-ı çerḫ-i sitemkāra ne minnet
- 4 Biz kāle-i aşkı aluruz elde ucuzca
Bu maġlaḫa-fersāya bu bāzāra ne minnet
- 5 Hāmī gibi rüsvāy-ı cihān bir daḫı var mı
Uşlanmaz aña pend-i güvādāra ne minnet

Der Harfî'r-Râ

Mefülü failatü mefailü failün

- 1 Āsar-ı ğayz sine-i bi-kîneden çıkar
Bir demde 'aks safha-i âyîneden çıkar
- 2 Def'î rakîbdür raşadı kenz-i vuşlatuñ
Genc elde sen bu ejderi gencîneden çıkar
- 3 Zâhid aceb mi şu'bede-bâz-ı dek eylese
Her ne çıkarsa hırka-i peşmîneden çıkar
- 4 Bilse benüm kadar o perî kadd-ı hüsnini
Bir lahza şanma hâne-i âyîneden çıkar
- 5 İş eskilerde giçme yine eski yârdan
Pür-zür-ı neş'e bâde-i pârîneden çıkar
- 6 Geldikde yâr bezme düşer kalbe ıztırâb
Ta'zîm için kudûmuna dil sîneden çıkar
- 7 Etfâli kor mı kâm ala bir gün uğurlaya
Şenbih'ulûv gibi pes-i âzîneden çıkar

7.A1.41b, A2.55a, A3.7b, Ü1.32a, Ü2.2b, S.32a Harfî'r-Ra S, - Ü1, A2,

3a şu'bede-bâz-ı dek eylese:şu'bede-bâzlık eylese A2

3ab Bu beyit Ü2 ve A3'te 4. beyitle yer değiştirmiştir.

5ab Bu beyit Ü2'de yer almamıştır.

7a kâm ala: kim ala A2, kemâle A1

- 8 Mey-h̄arlık hum̄arı düşer çeşm-i mestine
Her şubh-dem ki şohbet-i dūşineden çıkar
- 9 Dāg itdi cev̄r ile beni eyā görür müyüm
Ol k̄ine-cū bu hūy-ı pelenḡineden çıkar
- 10 Degmez fülūs-ı aħmere şad neş'e-i niyāz
Kālāy-ı vaşl bender-i nakd̄ineden çıkar
- 11 Dirler inanma ülfet-i hūbānı terk ider
Hāmī meger ki 'adet-i dir̄ineden çıkar

8

Mefailün feilātün mefailün feilün

- 1 Metā^f-ı vaşlına biñ cān bedel deger mi meger
Olursa cānuma minnet güzel deger mi meger
- 2 Gül olsa şāhid-i bāzārı şemme itme heves
Taḥassür itmeye her mübtezel deger mi meger
- 3 Toḡuz ḡatın şayaruz bu raşadgeh-i dilde
Bu nüh-ṭabāḡ-ı felek bir başal deger mi meger
- 4 Nuḡūd-ı aḡteri ḡarc eylemez sipihr-i le'im
Fülüs-ı aḡmere çerḡ-i daḡal deger mi meger
- 5 Egerçi kim ḡazel almaz dinildi bāde-fürüş
Anuñ da virdiḡi mey bir ḡazel deger mi meger
- 6 Metā^f-ı vuşlatı āteş bahāsına Ḥāmī
O şem^f-i ḡüsn ile bāzāra el deger mi meger

8.A1.42a, A2.55b, A3.7b, Ü1.32b, Ü2.3a, S.32b

2b itmeye: itmege S; meger: deger A1

4b meger: deger A1

5a bāde: -Ü1

5b meger: deger A1

6b şem^f-i ḡüsn: ḡüsn-i şem^f A1

9

Mefülü failatü mefailü failün

- 1 Zann itme kār rişte-i tedbire bağludur
Hablü'l-metin sikke-i takdire bağludur
- 2 Müzi olur hemişe giriftar-ı renc ü gam
Hem-vare kayd پای-ı asāfire bağludur
- 3 Anber kovānı resmidür ol hāl-i müşkbār
Guyā sevād hıttā-i Keşmīr'e bağludur
- 4 Ağyāra yođ duada ser-i mü kusūrumuz
Āsarı līk kuvvet-i te'sire bağludur
- 5 Ser-halka-i münādemedür pīr-i meykede
Hep ehl-i işretün başı ol pīre bağludur
- 6 Gelsün mi sīm ü zer bize dest-i necīlden
Bī-çāre sicn-i kīsede zencīre bağludur

---

9. A1.42a, A2.55b, A3.6a, Ü1.32b, S.32b

1b gam: hum A3

4b āsarı: āsar S, Ü1, A2

- 7 'Aqluñ nedür vücûdı k'ola sedd-i rāh-ı 'aşk
Bārīk-i riştedür ki ser-i şīre baġludur
- 8 Mısr-ı ulūmda ma'ni-i peykāna āşinā
Vaḥşī ġazāller gibi zencire baġludur
- 9 İtmez duḥūl bīkr-i ma'āniye Hāmiyā
Benzer ki şevher-i kalemüm tīre baġludur

7b bārīk: bāzīk A1

8a peykāna: bī-gāne A2, S, Ü1

8b mısr: maşīr A2

9b kalemüm: kalem A1, A2, Ü1

10

Mefāilün feilātün mefāilün fe'ülün

- 1 Elif ki bag-ı huruf içre serv-i hoş-kaddür
Anuñ için semer-i 'acmeden mücerreddür
- 2 Cünūd-ı harf-i hecāya elif sipeh-büddür
Öñünce harbeli kavāşı sūret-i meddür
- 3 O nā-haleflere dāğım ki ebcedi bilmez
Tefāhur itdigi dā'im dilinde ebceddür
- 4 Ne fā'ide hazef-i bed-güher dir ise eger
Ebüm zümürüd-i hadrā cedüm zeberceddür
- 5 Kemāl-i gaflet ile cāhil oldı zindeye gör
Dil-i füsürdesi meyyit derūnı merķaddür
- 6 Olur mı mürşid-i gayr-ı reşide cennet mülk
Egerçi vakf velī vakf-ı ibn-i erşeddür

---

10. A1.42b, A2.56a, A3.8a, Ü1.33a, Ü2.3a, S.33a

1b 'acmeden: 'acemden Ü1

2b kavāşı: kavāsi Ü2

3a ebcedi: ebced S

4a hazef: harf A1

4b hadra: hażret A2

5ab Bu beyit Ü2'de yer almamıştır

5a zindeye: zīnet A1

6a reşide: reşid Ü1; mürşid: mürşidün A3

- 7 Egerçi hūbdur esbāb-ı hūsni ser-tā-pā
O kākül-i sipehi cümleden ser-āmeddür
- 8 Qapılma ehl-i nifākuñ kelām-ı dil-keşine
Ki cümle sözleri tagrirden hoş-āmeddür
- 9 Egerçi devlet-i ʿirfāna ḥamd ider qatı çok
Velī bu niʿmet-i ʿuzmāya Ḥāmi Aḥmed'dür.

7a esbāb: esbābı A1

7b kākül: kāküli A1, S, Ü1; sipehi: sipāhı A1

9a ʿirfāna: ʿirfān A1; ḥamd : himmet Ü2

11

Mefailün feilātün mefailün feilün

- 1 Olursa rif'atümüz kākül-i siyāhı kadar
Bizi o ğāliye-mū istemez günāhı kadar
- 2 Ne 'arz ider baña çerh-i dağal meh ü mihrin
Yanumda rağbeti yokdur fülūs-ı māhi kadar
- 3 'Aceb mi itse hıredmend reşk-i nā-dāna
Ki ehl-i hūşuñ olur renci intibāhı kadar
- 4 Kim olsa rāhat-ı ser şāhlarda tāt-ı zerūñ
Olur mı kadri gedānuñ nemed-külāhı kadar
- 5 Virüp irādelerin dest-i āhire şimdi
Zamāne şāhları şatranc-ı şāhi kadar
- 6 Medār-ı kevkebedür māha keşret-i encüm
Olur mehābet-i şeh mevkib-i sipāhi kadar

11.A1.42b, A2.56b, A3.5b, Ü1.33a, Ü2.3a, S.33a.

2a mihrin: -A2

4a rāhat: rāhatı S; şāhlarda:şehlerde S; zerūñ: zerin A1, A2

5a irādelerin: irādelerūñ A3

5b zamāne:zamān A1; şatranc: şatrancūñ A3

6a māha: māh A1; kevkebedür: kevkebdür A2

6b şeh: şehe S, Ü1, A1.

- 7 İderdi tūṭiyi ebkem hezārı dem-beste
O şūh olaydı suḥen-gū eger nigāhı kadar
- 8 Yakardı nūh-feleği bir nefesde ‘āşık-ı zār
‘Uluvv-i himmeti olsaydı dūd-ı āhı kadar
- 9 Bilür celālet-i Ḥakkı ḥiyām-ı çerḥi gören
Ki şehir-yārün olur kadri bārgāhı kadar
- 10 Umūr-ı āhirete ehl-i zeyg-i nā-dānuñ
Olur vesāvisi efzūnter iştibāhı kadar
- 11 İder mi sicni taleb ḥacle-i Züleyhāda
İdeydi Yūsuf eger cāha meyl-i cāhi kadar
- 12 Bu güne qalmaz idi yerde Ḥāmiyā ‘āşık
Olaydı rağbet eger güherbāra gāhi kadar

7a tūṭiyi: tūṭuyı Ü1, tūṭı A1

9a bilür: bilüp A2

10ab Bu beyit A3'te yer almamıştır.

11ab Bu beyit Ü2'de yer almamıştır.

12

Mefailün feilātün mefailün feilün

- 1 Göñül çeh-i zaķanuñ yār-i cān kıyās eyler
Kemīn-i reh-zeni cāy-ı emān kıyās eyler
- 2 Su‘ūd-ı bām-ı kemāle heveslenür her-kes
Suṭūr-ı şı‘r-i teri nerdbān kıyās eyler
- 3 Gören o seng-dili ḥande-riz ü cilve-nümā
Metā‘-ı vuşlatını rāygān kıyās eyler
- 4 Dehān-ı zaḥm gibi ḥandenāk ḳan yuduyor
Gören küşāde güli za‘ferān kıyās eyler
- 5 Beni görenler o gül-çehrelerle ey Ḥāmī
Miyān-ı güncede berk-i ḥazān kıyās eyler

12.A1.43a, A2.57a, A3.6a, Ü1.33b, Ü2.3b, S.33b

1b çeh: çeh A1, A2, ger:çeh Ü1

1b reh-zeni: reh-zen. Ü1

3a dili :dilidür A1

3b vuşlatını: vuşlatı A1

4a gibi: şıfat Ü1; zaḥm gibi ḥandenāk: -Ü2

5a çehrelerle: çehrelerün A1

13

Mefāilün feilātün mefāilün feilün

- 1 Keser mi var sözü şemşir ile ğılāfı kadar
Kişi ayāğın uzatmak gerek lihāfı kadar
- 2 Cihānda zāhid-i ‘akreb-nihād-ı gec-revişün
Begendigüm işi yok bizden inhirāfı kadar
- 3 Olınca ruhsat-ı nezzāre dil vişāl ister
Su‘āle kāni olur mı gedā kefāfı kadar
- 4 Şikāf-ı zaḥme-i kāfir açarken ey hūni
Senün yanında cidāruñ degül şikāfı kadar
- 5 Lebün ḥaṭ-āver iken la‘l-i yārdan hoşdur
Virür bu köhne meyün dürdi neş’e şāfı kadar
- 6 Toyardı ni‘met-i vaşla gürisne-çeşm-i ümīd
Olaydı va‘dine şādık o meh hilāfı kadar
- 7 Şakın ki hūblaruñ her ḥisāli hūb olmaz
Olur mı her dem-i āhūda bŷy-ı nāfı kadar
- 8 Kemāl-i kudretine şāni‘ün delil olmaz
‘Anāşıruñ biri biriyle ihtilāfı kadar

---

13 A1.43a, A2.57b, A3.6b, S.33b

1b ayāğın: ayāğün A1

4a zaḥme-i zaḥme A1, S, A2

7b dem: rāhi A1

- 9 Kerīme mücrimūñ inkārı cürm-i digerdür
Olur mı tevbe günehkāra i'tirāfı kadar
- 10 Olurdı ehl-i suhen mu'teber bu kargehūñ
Olaydı şî'r-i Bākī ger şî'r-i Bākī kadar
- 11 Hadīş-i emseli fikr eyle kāmilūñ Hāmī
Olur belāası kemāl ile ittişāfı kadar

14

Mefâilün feilâtün mefâilün feilün

- 1 Yüzün egerçi tevâzu‘la mey ayağa sürer
Şerefle başa çıkar neş’esi dimâğa sürer
- 2 Gezer güzergeh-i ğamzeñde ‘aşık-ı müflis
O kanına şuşamış gerdenin bıçağa sürer
- 3 Bu nîm-mest ü bu bed-mest söylemez sâķî
Ħarîf-i bezm-i meyi Cem’le bir ayağa sürer
- 4 Ğulâm-ı himmet-i pervāneyüz muĥabbetde
Ki yana yana yüzün dāmen-i çerāğa sürer
- 5 Cinān maĥall-i iķāmet adam diyār-ı sefer
Cihānda ĥalkı yemeklik idüp konağa sürer
- 6 Selāmına tūranı pāy-māl idüp çep ü rāst
O şeh semendini geh şola ğāh şağa sürer
- 7 Uşul ile yūri tanbūr gibi perdede ol
Şakın ki mutrib-i meclis elin kulağa sürer

14.A1.43b, A2.58a, A3.5b, Ü1.33b, Ü2.3b, S.33b

2b bıçağa: buçağa Ü1

3a söylemez: dimez A1, A2, S,Ü1; bu bed-mest: bed-mest A1

5a sefer: saķar S

6b şola: şol A1; ğāh: geh A1, Ü1

- 8 Tayanma vahşetüñe seng-i tañeden hazer it
Meded il atdığı taş ey perî irâğa sürer
- 9 Bahâr irişdi şabâ şan ocağ çavuşlarıdur
Eyalet-i çemeni haymegâh-ı bâğa sürer
- 10 Dirîğ cife-i dünyâ-yı dñn için Ğamî
Hümây-ı evc-i şeref rûyı pây-ı zâğa sürer

8b il: ey A1

9ab Bu beyit Ü2'de yer almamıştır

9b çemeni: çemeni A1, S

Mefülü failatü mefailü failün

- 1 Çeşmüm ki naqş-ı pā gibi cānān yolındadır
Deryūzegerlerūñ yeri sultān yolındadır
- 2 Māni' olur mı pūş-i müjgān sirişküme
Beñzer şu hār-ı zāra ki tūfān yolındadır
- 3 Ol şeh-r-yār-ı kişver-i hūsnün kudūmüne
‘Aşık iderse cānını kurbān yolındadır
- 4 İtmiş o şūh āzm-i reh-i hāne-i raķib
Hayf ol perī-izāra ki şeytān yolındadır
- 5 Mülk-i dili ğam eylese tārāc āceb midür
Bir karyedür ki ceş-i firāvān yolındadır
- 6 Dil reh-güzār-ı dil-bere yolsuz niçün çıkar
Ol mest iderse hāk ile yeksān yolındadır
- 7 Na-refte bir reh açdı yine nevk-i hāmesi
İtse nazīre Hāmi'ye yārān yolındadır

15.A1.44a,A2.58b, 3.5b, Ü1.34a, Ü2.4a, S.34a

1a pā gibi: maqdem Ü2

4b'izāra: ğaddāra A1; perī: melek Ü2

5a ğam eylese tārāc: tārāc-ı ğam itse A3

7a bir reh: perde A2, Ü1

7b Hāmi'ye: Hāmiyā A1, Hāmi A2

Mefailün mefailün mefailün mefailün

- 1 Açan zahm-ı derūnum girye-i bādāmdur demdür
Beni rüsvā kılan bu dīde-i bed-nāmdur nemdür
- 2 Buyur lutf it diyü karşında yer göstermedin kasduñ
Meger ey āhū-yı vaḥşī bize ikrāmdur demdür
- 3 Mümeyyiz kavı-i zū'l-vecheyne besdür meşreb-i Kābil
Eger meddāḥ ise medḥ itmedür zemmāmdur zemdür
- 4 Ruḥ-ı gül-gūn-ı sāğar şanma ey mest-i mey-i vaşluñ
Meger cām-ı gül-i ter kābil-i āşāmdur şemdür
- 5 Zuhūr-ı ḥaṭṭ-ı dil dildārı nerm itmiş saña müjde
Degül Ḥāmī nüvīd-i dil-küşā peygāmduḡ gamdur

16.A1.44a, A2.59a, A3.7a, Ü1.34a, S.34a

1a bādāmdur: mādāmdur A1, A3

1b nemdür: nāmdur A1

2a göstermedin: göstermedün A2

4a ruḥ: dağ A1, gül-gūn: gül-güne Ü1; sāğar:şāğār Ü1; vaşluñ: vuşlat A3

17

Fâilâtün failâtün failâtün failün

- 1 Ğāşıkā ol meh düġār olsa kaçār pehlū virür
Hāb için aġyār bālīn istese zānū virür
- 2 Maķşadı luġf olsa Ğāşıkā gelür yüz gösterür
Ol nihāl-i şīve gülden sonra Őeft-ālū virür
- 3 Sākī-i bezmūñ helāk-i vāz-ı nā-bercāsiyam
Baña öpdürmez ayaġın ġayra ol meh rū virür
- 4 Yād-ı zülfüñle cünün deşinde āh u giryeden
Ol ġadar kim Őāh-ı āhū sünbül ü Őeb-bū virür
- 5 Şöyle Ğāşık-keş dürür ol bī-emān kim Hāmīyā
Günde biñ kez ġamze-i hūn-rizine baġ Őu virür

Mefailün feilâtün mefailün feilün

- 1 Vişāl nâdir olur hicrũne yapışmalıdır
Lehib-i nâr-ı firâka yanup alışmalıdır
- 2 Tevâzûf ile zemîne egerçi düşmelidir
Bülend olup gül-i mihre seri irişmelidir
- 3 Muḳallid-i yed-i beyzâsı oldığın ol mâh
Duyarsa pençe-i hürşid ile tolaşmalıdır
- 4 Ḳo taʿnı rind-i mey-âşâma zâhidâ yoksa
Senünle bir gün olur borkümüz ḳarışmalıdır
- 5 Ledig-i devlet-i dünyâ ḳıyarsa itme áceb
Ki niş-hurde-i zünbür câh şişmelidir
- 6 Muḳaddem itdigi cevruñ ider mükâfâtın
Gelince rûyına ḥatt yâr ile konuşmalıdır

18.A1.44b, A2.59b, A3.6a, Ü1.34b, Ü2.4a, S.34b

1a hicrũne : hircr pek Ü2, A3

1b lehib : mehîb A3

3ab Bu beyit Ü2'de yer almamıştır

3b duyarsa: tıyarsa S; pene: mâh A2

4a taʿnı : taʿn A1, A2, Ü1; yoksa : yoḥsa S, Ü2

6a itdigi : itdigiñA1; cevruñ:cevri A1, cevriñ A2

- 7 Eger çekişmege bir kimse bulmasa vâ'iz
O tünd-hû yaqasıyla hemân çekişmelidir
- 8 Tağıtma şem ile pervâne şöhetin ey bād
Bu gice ol iki hasret gelüp kavuşmalıdır
- 9 Bizi firāk-ı ğamûn itdi kehrübā gibi zerd
Senünle ülfeti kaf'üzre çöp çekişmelidir
- 10 O tıflı kurre nev-hîzdür henüz ey dil
Surin ferbih olup her yeri gelişmelidir
- 11 Güneş ziyâsı sefer renci istemez Hâmî
Sükût-ı nokta-i vâhidle hāmı pişmelidir

7a çekişmege: çekişmeye A1, Ü1; bulmasa: bulsa A1, Ü1

7b yaqasıyla hemân: hemân yaqasıyla A2

7ab Bu beyit Ü2'de yer almamıştır.

9a ğamûn: ruḥuñ S, Ü1, Ü2

10ab Bu beyit Ü2'de yer almamıştır.

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

- 1 Ehl-i dil āram ider her kande kim raġbetlenür
Gāh olur ġurbet vaṭan gāhi vaṭan ġurbetlenür
- 2 Tab-ı rūšen şu'le-i 'aşk ile germiyyetlenür
Hāne-i fānūs tab-ı şemf ile zīnetlenür
- 3 Rişte-i ġamdan taḥāşī eylemez erbāb-ı ġam
Hāme-i mū müydār oldıķça cem'iyetlenür
- 4 Dil nice fāb-āver olsun tābiş-i ruḥsāruña
Kālıb-ı bī-rūh iken āyīneler ḥayretlenür
- 5 Pāk-tıynet ġüşe-i ġurbetde ḥār olsun mı hiç
Gevher āġuş-ı şadefden dūr olur kıymetlenür
- 6 Hadd-i evsaṭveş olur sākıt u sābit şanma kim
Nāmeye' izzetlü taḥrīr itmeden izzetlenür
- 7 'Ālem-i kevn-i fesāduñ iktizāsı böyledür
Nev-resuñ bāzārı rāyic nev-hatuñ ḥalvetlenür

19.A1.45a, A2.60a, A3.7a, Ü1.34b, Ü2.4b, S.34b

1a ider: olur A1

3a rişte: rişe A1, erbāb-ı ġam: erbāb-ı dil A1

5b olur: olup Ü2

6a sābit: sābit A1, A2

6ab Bu beyit Ü2'de yer almamıştır.

- 8 Eyerüz bir bārgāha ilticā kim dā'imā
Sāyesinde zümre-i ehl-i hüner rāhatlanur
- 9 Öyle bir bāb-ı meni'ü'l-cāre itdük intiṣab
Şir-i gerdün üstüne eyā niçün şavletlenür
- 10 Mir-i'ālī rütbe kim haşmetle ednā bendesi
Devlet-i Kārūn'a nāz eyler Cem'e nahvetlenür
- 11 Köprili gülzārınuñ bir ğonce-i neşküftesi
Büy-ı luṭfiyla meşāmm-ı ehl-i dil itretlenür
- 12 Āb-ı ihsānı revān oldıkça bāğ-ı ṭab'uma
Ġonce-i nazmum tarāvet-yāb olur behcetlenür
- 13 Bir eli yufka teşebbüs itse zeyl-i luṭfına
Bāzū-yı baht-ı siyāhı saht olup kuvvetlenür
- 14 Rezmgehde berķ-i şemşiri k'olur germ-iştihā
Kāhramān pīrāmeninden ğiçmege heybetlenür

8a bir: -A1

8.9.10. beyitler Ü2'de yer almamıştır.

9b şir: çerķ A1

10b Kārūn'a: Kārūn A1

11.12.13.14.15.16.17.18.19.20.22. beyitler Ü2'de yer almamıştır.

14b pīrāmeninden: pīrāmeninde A1

- 15 Surh-ser kanıyla İrān'ı kızılıрмаğ ider
Kīn-i aşhābıyla kim ser-germ olup ğayretlenür
- 16 Kām-bahşā ol suhen-sencüm ki cevri dehr ile
Hātūr-ı işkeste' irfānum kadar zaḥmetlenür
- 17 Āstān-ı midhatūñ olmuş fesān-ı ma'rifet
Rüy-māl itdikçe şemşir-i zebān hiddetlenür
- 18 Tālib-i dil-ḥasteye ta'līm-i kānūn eylesem
Her işārātum şifā-yı şadr olup hikmetlenür
- 19 Da'vī-i i'cāz idersem sözde işbāt eylerüm
Şāhidüm levh ü kalem şir-i terüm hüccetlenür
- 20 Tācir-i bendergeh-i iklīm-i nazm olsam n'ola
Nev-kumāş-ı şir ile mir'at-i dil şüretlenür
- 21 Muṭrib-i bezmdür ol dūşize ma'nā kim müdām
Ḥaclegāh-ı ākl-ı evvelden kaçır' ismetlenür
- 22 Mün'imā vācib edā-yı şükr-i in'āmuñ dile
Vaşf-ı pākūñ gerden-i endişeme zimmetlenür
- 23 Tālī' oldıkda süheyl medhgāh-ı sīnede
La'l-i nazmum Ḥāmi reng-āmiz olur ḥamretlenür

15b ser-germ: -S

20a geh: gehi A2; olsam: olsa A1

23a gāh: evc Ü2, kān A1, gāh A2

20

Mefailün feilatün mefailün mefailün feilün

- 1 Naşib şāhibini bulmağa bahāne arar
Sebeb budur ki gedā rızķı ħāne ħāne arar
- 2 Egerçi rızķı anı bulmağa bahāne arar
Niçün gedā tolaşup anı yāne yāne arar
- 3 Şübān-ı şoĥbeti mürġ-i seherle tutmak için
Dehānı ġonce-i şebnem ne nāzikāne arar
- 4 Ola mutābık-ı ħayrū'l-umūr-ı evsātuĥā
Temāyül itmege dil dil-ber-i miyāne arar
- 5 Ne tünd-ĥū ola ġāyet ne pek mülāyim ola
Göñül kemer gibi bir dil-ber-i miyāne arar
- 6 Ĥayāl-i yāri görüp şāĥn-ı sinede didi dil
‘Aceb diyār-ı vefāda bu bī-vefā ne arar

20.A1.45b, A2.61a, A3.6b, Ü1.35a, Ü24b, S 35a

1ab Bu beyit A3'te yer almamıştır; ħāne : ħāne-be

1b budur ki: bu ki A1, ki: -S ; rızķı: rızķını A1; ħāne ħāne: ħāne-be-ħāne A1 (A1'de vezin bozuk)

2a rızķı: rızķ A1, Ü1

2ab Bu beyit Ü2'de yer almamıştır.

3a tutmak: tutmaġ A2, S, Ü1; şübān: şübāna A3

3b dehānı: dehān A1, Ü1

4ab Bu beyit Ü2'de yer almamıştır, A2'te 7.beyittir.

- 7 Gelince hatt ruḥ-ı dildāre geldi s̄ineye dil
Görinse zulmet-i ūeb mürġ-i āūiyāne arar
- 8 Arar mı matlab-ı a^lāyı dūn-himmet olan
Ararsa kāhı arar daḥı kehribā ne arar
- 9 Göñül ūifā-yı maraḫ kimden olduġın bilmiū
Ne hindibā taleb eyler ne rāziyāne arar
- 10 Ayaġın öpmeġe gülūende cūy-ı eūk-i terüm
O servi ḫaddi varup sū-be-sū revāne arar
- 11 Eger seni aramaz söyle ey gözi āhū
Gezer zaġar gibi aġyār cā-be-cā ne arar
- 12 Ola miūāl-i gül-i āftāb jāle gibi
Göñül ḫapılmaġa bir dil-ber-i yegāne arar
- 13 O da benüm gibi bilmem dilini eyledi güm
Ki mū-be-mū girih-i zūlf-i yāri ūāne arar

7ab Bu beyit S ve Ü1'de 8. Beyitle yer deġiūirmiūtir, A3'te 4. beyittir.

8ab Bu beyit Ü2'de yer almamıūtır.

9ab Bu beyit A3'te 2 beyittir.

9a ūifā-yı : ūifā vü S, A2, Ü2

10a Ayaġın için cūy-ı eūk-i çeūm-i terüm A3

10b varup: olup A3; revāne: ne A3

11.12.16. beyitler Ü2'de yer almamıūtır.

13.beyit A3'te yer almamıūtır.

- 14 Gelür mi hâṭıra ʿiṣret mahall-i mehlekede
Olinca mür̄g-i giriftār ṣanma dāne arar
- 15 Gelür gider o perī ḥalvet-i derūna nihān
Feẓā-yı āyinedür bunda naḳṣ-ı pā ne arar
- 16 Seni de var mı arar bezm-i yārda bilmem
Hele bizi ne ṣorar var Ḥāmiyā ne arar

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

14a gelür mi: olinca gelür mi A3, Bu beyit A3'te 3.beyittir.

15a derūna: derūn A1; 15ab Bu beyit A3'te yer almamıştır.

16a seni de var mı arar:seni arar var mı A1, A2,S

Ġazel-i Muntehab-ı Merhūm Hāmī Efendi 'Aliyye'r-Rahme

Mef'ulü fâilâtü mefâilü failün

- 1 Zann itme kim ol âfeti gül-gün abâlıdur
Düşmiş vücûda 'aksi anuñ rüy-ı âlıdur
- 2 Evvel bakışda âteş-i Nemrūd'a atdırup
Sūzân iden Hâlîl-i dili bir Ruhâlıdur
- 3 Şarf eylesün dilerse anı sîm-hançere
Nakd-ı hayâtumuz o mehûñ kendi mâlıdur
- 4 Çîn-i ġazabla 'aşîka baksa aceb degül
Zîrâ diyâr-ı hüsne o şeh şimdi vâlıdür
- 5 Āġuş-ı vaşla çek hemân ol şuhı Hâmiyâ
Girse miyân-ı hâleye ol meh kemâlıdür

Harfũ'z-zel

Mefailũn mefailũn mefailũn mefailũn

- 1 İki meh-pārenũn bir dilde ʿaşkı dil-nişin olmaz
Nüsellemdür ki bir gözde iki merdũm mekin olmaz
- 2 Mukim-i řavmaʿa Allāh için ʿuzlet-güzin olmaz
Dil-i nā-dānı şayda bundan aʿlā bir kemın olmaz
- 3 Baña hiç nefsi-i emmārem gibi sũ-i şarın olmaz
Bu düzd-i hāneginũn kimse mekrinden emin olmaz
- 4 K'olur şatt rũy-ı yāre şusnini bĩ-i ʿtibār eyler
Zamān-ı nekbetinde řālime kimse muʿin olmaz
- 5 Başiret-dür-bin olmak gerek fikr-i ʿavākıbdā
Başar aʿmāl-i ālāt ile yoksa dür-bin olmaz
- 6 Niřān-ı intihāb olmaz ser-ā-pā müřā-pāk olsa
Anũn çün baʿzĩ gül-ruhlarda řāl-i ʿanberin olmaz

22.A1.46a, A2.61b, A38a, Ü1.35b, Ü2.5a, S 35b.

1a dil-nişin: hem-nişin Ü2

1b mekin: nigin S, Ü1

2b kemın: zemın A2

3a emmārem: emmāre A1, Ü2

4ab Bu beyit S'de yer almamıştır.

5b ālāt: ālet S

6b çal: řāk A3

- 7 Şadefāsā kabul-ı feyze isti'dād lāzımdur
Ki her mevzi'de nīsān katresi dürr-i semīn olmaz
- 8 Tahāşī itmek ister hoş-hışāluñ inhirāfından
Cihānda var mıdur bir nīk-hū kalbinde kīn olmaz
- 9 Hırāş-ı sīneden olsa aceb mi bed-güher sālīm
Ki her bir rīze seng-i na-tirāşide nigīn olmaz
- 10 Pelīd-i saht-rūya kendiden bir saht-rū lāzım
Ki hiç bir seng-i şa'b elmas zahmından emīn olmaz
- 11 Zer ü gevher dibinde cem' olur dīrīne-âdetdür
Ki engüşt-i pesīnün ğayrīde engüşterīn olmaz
- 12 N'ola olsa raķīb-i gec-nihādun bünyesi muķkem
Binā-yı tāk-i 'ālī gec bulunmazsa metīn olmaz
- 13 Görüp ezhār-ı hüsñün nūş-ı la'l-i yārdan şordum
Didi ol âfet arı her çiçekden engübīn olmaz

9ab Bu beyit S'de 10. beyitle yer deĝiştirmiştir.

10a kendiden: kenduden A1; lazım: lazımdur A2

10.13.beyitler Ü2'de yer almamıştır

10b sa'b: sulb S, Ü1, A2

13ab Bu beyit S'de 14.beyitle yer deĝiştirmiştir.

- 14 Nebātātūñ dahı a‘lāsı mihnetden degül hālī
Ki pīç ü tābdan vāreste her-giz dārçin olmaz
- 15 Tayanmaz mihnete me‘lūf olanlar lezzet-i ıyşa
Neyistān-ı cihānda ney-şeker nāy-ı enin olmaz
- 16 Kelām-ı ğayrīden Hāmī suhende intiḫāl itmez
Bu münbit arzda erbāb-ı ħirmen ḫūşe-çin olmaz

14a nebatatun:nebatatın A1, nebatun S

16a intiḫāl: intiḫāb A1

23

Mefülü failätü mefailü failün

- 1 Pür-gülük itme nāle vü zāruñ kes istemez
Ey ʿandelīb o gül uyumuşmuş ses istemez
- 2 Erbāb-ı cāhe cūd gerek nā-kes istemez
Cevr ile cūd-ı nā-kese hiç bir kes istemez
- 3 Güft u şenīdūñ ebkem olur tercemānları
Aʿmā ile mücāliseti aḥras istemez
- 4 Virmez ʿaşīr-i nev mey-i dīrīne neş'esin
Maḥbūb daḥı mey gibi pek nev-res istemez
- 5 Çirk-i derūnı bāde-i ʿirfān nazīf ider
Ġasl-ı cināyet-i dil için maḡsel istemez
- 6 ʿİsī gibi mücerred olur rifʿat isteyen
Ġılmān-ı Türk ü cāriye-i Çerkes istemez

23.A1.46b, A2.62b, A3.8b, Ü136a, Ü2.5a, S.36a

1a pür-gülük: pür-gülüġ A1, Ü1, A3

1b uyumuşmuş: uyumuş A2, Ü1

2b cevır: cūd A1, A2, S, Ü1

3ab Bu beyit Ü2'de yer almamıştır.

4a neş'esin: neşvesin A2, Ü1, S

5ab Bu beyit Ü2'de yer almamıştır.

5b maḡsel: maḡtas A1, -Ü1

6a olur: ider S

6b ġılman: ġılmanı Ü-A1, A2, Ü1

- 7 Jülīde müy-ı ser yeter abdāl-ı ‘aşka t̄ac
Çakmaklı bendi şarığı n’eyler fes istemez
- 8 Deh-rūze bāg-ı dehrde ‘arif çü nahl-ı bīd
Peşmīne ile k̄anī‘ olur atlas istemez
- 9 Uğratma bezme zāhid-i suflī-tabī‘atı
Bu şāh-bāz lānesidür kerkes istemez
- 10 K̄ovsan gider mi rişte-i ihsāna bend olan
Mürğ-i dile kerem gibi bir maḥbes istemez
- 11 ‘Arif mişāl-i şekl-i gezi yek-cihet gerek
Bālā vü zir pāye-i piş ü pes istemez
- 12 Bir Āmediyye dil-beri ister mi dil didüm
Gösterdi lehcesin didi ister bes istemez
- 13 İtfā-yı nār-ı cū ider ey nefis nān-ı huşk
Tennūr-ı mi‘de et‘ime-i enfes istemez
- 14 Hāmi bu nazm-ı tāzenūñ ister nazīresin
Yüz kes bahāne eyleseler öz kes istemez

7ab Bu beyit Ü2’de yer almamıştır.

8a nahl-ı bīd: müşk-i bīd S, Ü1, Ü2, hoş-nişin A2, hūn-şemsirler A1

10a ihsāna: ihsān A1; k̄ovsan: k̄oğsan Ü2

11a gezi : geri, S, Ü1

13 itfā: itfāl A1

12.13.beyitler Ü2’de yer almamıştır

14a Hāmi:Hāmiyā A1

Feilātün feilātün feilātün feilün

- 1 Añlayan ʿālemi taḥşīline zaḥmet çekmez
 ʿAkil olan kişi āb üstüne şüret çekmez
- 2 Rüşenā tıynet olan ḥārī-i ğurbet çekmez
 Mihr tebdīl-i burūc itmede zaḥmet çekmez
- 3 Ne kadar dāfi-i endūh ise hoş meşreb ise
 Yārsız bāde-i gül-fāmı tabīʿat çekmez
- 4 Çak çak itmez ise tişe-i ʿafvuñ yā Rab
 Günehüm kühını mīzān-ı ʿadālet çekmez
- 5 Mekteb-i ʿaşkda dil tıflı hatā itmeyicek
 Bün-i ğuşuñ sebak-āmūz-ı hidāyet çekmez
- 6 Mey-i ʿaşkuñ ne humārı ne sudāʿı çekilür
 Böyle bir cāmı çeken şoñra nedāmet çekmez

---

24. A1.47a, A2.63a, A39a, Ü1.36b, Ü2.5b, S.36a,

1ab: Bu beyit Ü1'de 2. beyitle yer deġiştirmiştir

1a. zaḥmet: şiklet Ü1

2ab Bu beyit Ü2'de yer almamıştır

2b zaḥmet: şusret S

4a itmez: istemez A1

5a tıflı: tıfl A2

5b ğuşuñ: ğuşın; bin:beni A1

6ab Bu beyit S'de 7.beyitleyer deġiştirmiştir, Ü2 ve A3'te yer almamıştır.

- 7 Kişi tavrın gözedüp olmasa hadden h̄āric
İntifā' itmez ise dahı mażarret çekmez
- 8 Çekilür nesne degül ğuşsa-i devrān yoksa
Rind bir neş'e için sākiye minnet çekmez
- 9 H̄āmiyā h̄ātem-i bī-faşş gibidür hāle mişāl
Kim ki āġuşına bir māh kıyāfet çekmez

7a tavrın: tavrūñ S, A2

7b dahı : bāri A2

8a yoksa: yoġsa Ü1, S

25

Der Harfî'ş-şın

Mefailün mefailün mefailün mefailün

- 1 Leb-i dildāre revnaḳ cūşıŝ-i tebhāleden gelmiş
O gül-berk-i tere tāb u tarāvet jāleden gelmiş
- 2 Gören püskürme benler rūy-ı ālında o şūhuñ dir
Benekli bir ḳumāş-ı tāzedür Bengāle'den gelmiş
- 3 İder irāş-ı şöhret fer-i zibā asl-ı nā-çize
Piyāzuñ irtifā-ı ḳadri ḳat ḳat lāleden gelmiş
- 4 Ruḥ-ı sāḳī gül-i şād-āba dönmiş neş'e-i meyden
Bu tāze āb u tāb ol āteş-i seyyāleden gelmiş
- 5 Şaḳın bir kār-ı nā-hem-vār ile şöhret-pezir olma
Hemşe su-i zıkr Sāmiri gūsāleden gelmiş

25.A1.47b, A2.63b, A3.9a, Ü1.36b, Ü2.5b, S.36b.

2a şūhuñ A1, Ü1

3a nā-çize: -A2

3b irtifā: irtifā A1; ḳadri: ḳadr Ü1

5a bir : bu A3

5ab Bu beyit Ü2'de 6.beyitle yer değiştirmiştir.

- 6 Görüp ol gül-ruhuñ destār-ı ālın bī-ķarār oldum
Dile ser-geştelik ol şu'le-i cevvăleden gelmiş
- 7 'Aceb kim halka-i āgūşdan yār ictināb eyler
Kemāl-i kevkebe görmez mi māha hāleden gelmiş
- 8 İder āh u figān erbāb-ı 'aşkı mu'teber Hāmī
Hezāra gülşen-i 'ālemde raġbet nāleden gelmiş

6b dile: dilā Ü1

8a ider: iden Ü1

8b raġbet:revnaķ Ü1

Mefülü failätü mefailü failün

- 1 Ākil bu bāga ḥārsitān-ı fenā dimiş
Gül-rū küşāde ğonca hezār āşinā dimiş
- 2 Ḥubān yok zamānede ehl-i vefā dimiş
Var ise ger müdāhene itmiş riyā dimiş
- 3 Mecnūn iderse Leyli'ye ger töhmet-i vefā
Yabana söylemişdür anı nā-sezā dimiş
- 4 Zannum bu gālibā Ādeminden kināyedür
Her kim ekābirün nazarın kimyā dimiş
- 5 Ser-keştedür hemişe dehen-bāz-ı rāz olan
Bu remzi ārife dehen-i āsiyā dimiş
- 6 İncinme naqd-ı cān virürüz ey meh-i tamām
Var mı metā-ı ḥüsnüñe noqşan bahā dimiş

26.A1.47b, A2.64a, A3.9a, Ü1.36b, Ü26a, S.36b

1a bu: bir A2

2a huban: hubana A2.S

3b söylemişdür: söylemiş A1, A2, S, Ü1; anı: görelim S, güzelim Ü1, A1,A2

4b nazarın: nazarũ A1, S, nazirũ A2

5b āsiyā: āşinā Ü1

6a incinme: incitme A1,A2

- 7 Bir müsemmeýatına esmâ vaẓ' iden
Ma'ḍûm-ı ḥarfûñ adına cûd u 'atâ dimiş
- 8 Yâre diyince tîr ü gamuñ giçdi cânuma
Gör şimdi ḥâl-i vaşlı muẓî-mâ-muẓî dimiş
- 9 Dünyâ-yı dūnuñ anla kemâl-i denâetin
Kim ḥalk iden meẓemmet idüp bî-vefâ dimiş
- 10 Hengâm-ı ḥattı yâdına gelmez mi ol mehûñ
Uşşâka bulmasun sitemümden rehâ dimiş
- 11 Ḥakkında Ḥâmiyâ 'acabâ kankı bed-nefis
Bir kadr bilmeze olasın mübtelâ dimiş

7b ḥarfûñ: 'arfûñ A1.A2, şarfûñ Ü1

9b meẓemmet: ḥıdmet A1

10b uşşâka: 'uşşâk A1, Ü1, sitemümden: siteminden A1

11a kankı: kangı S

Mefailün mefailün mefailün mefailün

- 1 Bizi aġyārveş ālūde bed-meşreb kıyās itmiş
İşitdük bezme teşrif itmeden ol meh hirās itmiş
- 2 Kibāruñ nazresi iksirdür dirlerdi alb olmuş
Zer-i ihsānuñ altun adını bunlar nühās itmiş
- 3 Nedür dildāre ki alim bu ħūn-rizāne cünbişler
Günāhkār olmamış bir buse senden iltimās itmiş
- 4 Ruĥuñdan buse-in ol sāye-i zūlfūñde āram it
Ma‘aş itmiş nehārı Hak bize leylī libās itmiş
- 5 Miyān-ı ħāb u bī-dārīde tiryāki-şifat şimdi
Bizi sızdırmış afyon-ı ġam irās-ı nü‘ās itmiş
- 6 Mey-āşāmāna virmiş leblerinden buserler sāı
Yaışdırmış o rummāni meyūñ nalin kirās itmiş

27.A.1.48a, A2.64b, Ü.137a, Ü2.6a, S.37a

1a Bu mısra A2’de 1b ile yer deġiştirmiştir.

2b ihsānuñ: ihsānın S; zer: zihī A3

3a dildār: dildāre A1

5a ħāb u: ħāb A1, A3, S

6b yaışdırmış; yadırmış A1; nalin: nalūñ A1, A2, A3

- 7 Delîl-i rāh olup ān-est nāren nūr-i 'irfānı
Kelîm-i hāme gelmiş Tūr-ı dilden iktibās itmiş
- 8 Maḥall-i feyẓ idi kehvāre-i kilk-i hūner evvel
Dirīgā seyl-i ğam tahrîb-i mecrā-yı havās itmiş
- 9 Ne mümkindür iḳāmet mezrā'-ı 'ālemde ey Hāmî
Hilālîn çerḫ-i dihkān geştzār-ı 'ömre dās itmiş

8a kehvāre: fevvāre A1, Ü1

9b hilālîn: hilāl A1, S, hilālün A1; geştzār: gešte Ü1, geşt-rāz A3

Der-Ḥarfü'l-Fā

Mefülü failatü mefailü failün

- 1 Çespān mekân-ı gerden-i yāre mekîn zülüf¹
Sīm üstüne sevād-ı zamān ü zemīn zülüf
- 2 Olsa ʿaceb mi ġavṭa-ḥār-ı ġam karīn zülüf
Baḥr-ı siyāh mevcēsīdür çīn çīn zülüf
- 3 Şıdḳ ile dāmenin ṭutanı kām-yāb ider
Estār-ı Kaʿbe'dür tenef-i ʿanberin zülüf
- 4 Olmuş Rıfāʿī tekyesine şeyḥ-i şuʿle-ḥār
Pür-nār u pür-şerār yesār u yemīn zülüf
- 5 Kehfü'l-emān rehzen-i nāz ol çeh-i zeḳān
Me'vā-yı şīrvān fitendür kemīn zülüf
- 6 Hem-ser olur mı tāzelere nāḳıṣāt-ı zen
Kākül degil mi rütbede bālā-niṣīn zülüf

28.A1.48b, A2.64b, A3.8b, Ü1.37a, Ü2.6b, S:37a

1b sevād-ı zamān ü zemīn: sevād-ı zemīn ü zamān Ü2

2a ḥār: ḥor A2, Ü1

3a dāmenin: dāmen Ü1

6a hem-ser: hem-reh S

- 7 Mümkün mi ide şule-i ruhsarun üzre cā
Seher itmeseydi hindü-yı ateş-nişin züluf
- 8 Müşgin tınabı aşdı resen çāh-ı Bābil'e
Hārūt-ı fitne oldı giriftār-ı çin züluf
- 9 İtmiş hezār aşık-ı şeydā vü ser-keşi
Bir müya beste cādu-yı sihr-āferin züluf
- 10 Şan tel kafesde bir giceci andelībdür
Şevk-i ruhuñla dil olalı hem-nişin züluf
- 11 Hāl-i siyāh şanma bināgūş-ı yārda
Meh-tāba şaldı nāfesinde ahū-yı çin züluf
- 12 Sīmīn amūd-ı şubhdur ol gerden-i sefid
Üstünde hayt-ı esved-i fecr-i pesin züluf
- 13 Rūşen olur mı baht-ı siyāhum gibi eger
Hürşid-i mahşer olsa da der-āstin züluf
- 14 Elden çıkarma başa çıkar kārı sa'y ile
Hāmī girerse destüne hablü'l-metīn züluf

7ab Bu beyit A3'te yer almamıştır.

7a ruhsarun: ruhsarın A1, -A2; cā-çāh A2

10a andelībdür: andelīb olduk Ü1; tel: tıl Ü2

12a şubhdur: şubh-dem A1

12b esved: esvede A1

13b der:dil Ü2

14b destüne: destgā A1; hablü'l-metīn: habli-i metīn Ü2

Ġazel-i Ĥami Efendi Der-Ĥarf-i Ķaf

Mefailün mefailün mefailün mefailün

- 1 O mäh-1 nev-rese hengām-1 ĥattda hem-nişin olduĶ
Ĥazān vaktinde biz ol gül-bün-i nāza Ķarīn olduĶ
- 2 Bizi müstaĝni-i dehr itdi ey şuĥ ülfet-i çeşmün
O deñlü nāz ile ālūde olduĶ nāzenīn olduĶ
- 3 Zihī efsūs āĥir iller aldı gevher-i vaşluñ
Biz ey baĥr-1 melāĥat lāyık-1 Ķin-i cebīn olduĶ
- 4 Ciger ĥūniyle ĥāşıl nāfe-i hoş-būy1 n'eylerler
Görüp nüşĝin-ĥaṭuñ müstaĝni-i āhū-y1 Ķin olduĶ
- 5 Elümde hāme Ķün mār-1 siyeh pür-piĶ ü tāb olmuş
Bu ziver-ṭab ile biz Ĥamiyā siĥr-āferīn olduĶ

29.A1.49a, A2.65b, A3.9a, Ü1.37b, Ü2.6b, S.37b

2a çeşmün: çeşmān Ü2

2b o: ol S

4a būy1: ĥoy1 A1; n'eylerler: n'eylersin Ü1

30

Mefülü failatü mefailü failün

- 1 Hüs̄n-i naz̄arla aş̄ık-ı endūh-ı kine bak
Ağ̄yara bakdıgūñ gibi ol dil-haz̄ine bak
- 2 Nergis gibi tefekkür idüp asl-ı merci'ün
Aç çeşm-i i'tib̄aruñı dā'im zem̄ine bak
- 3 M̄izān-ı'adl ile çık̄agör başa sa'y idüp
Cān-bāz-ı şer'kurdıgı hab̄lü'l-met̄ine bak
- 4 Dāmād-ı tab'ı eyleme'inn̄in merd isēñ
Hem-vāre b̄ikr-i ma'ni-i nāz-ı kitrine bak
- 5 Görmez o mihri şeb-pereveş gözlerūñ senūñ
Zāhid benüm gözümle sen ol nāzen̄ine bak
- 6 Nezd̄iki dur dūrı yak̄ın görmede müdām
Bēñzer nigāh-ı yāre hemān dūr-b̄ine bak
- 7 Yudmuş hibāl-i naz̄mını hep sihr-gūlarūñ
Ef'i-i kil̄k-i Hāmi-i feyz-āfer̄ine bak

30A1.49a, A2.65b, A3.9b, Ü137b, Ü2.7a, S.37b

1a aş̄ık: aş̄ıka Ü1

1b bakdıgūñ: bakduğun A1, A2, Ü1

2a gibi: şıfat A3, Ü2

2b i'tib̄arunı: i'tib̄arı A2

3a başa: başı A1

4a tab'ı: tab'umı A1, tab' Ü1

4ab Bu beyit Ü2'de yer almamıştır.

5ab Bu beyit S, Ü1, A2, A3'te 6. beyitle yer değiştirmiştir, Ü2'de yer almamıştır.

6b nigāh: nigāhı A1

31

Der-Harf-i Kaf

Failatün failatün failatün failün

- 1 Mest-i ʿaşk itdi bizi ruḥsāresi bir kimsenün
Bādeye olmuş bedel nezzāresi bir kimsenün
- 2 Şormāga ḥācet mi var ḥāl-i dil-i āvāresin
Hem-demi hem oldıgum ḡam-ḥāresi bir kimsenün
- 3 Rūyına ḥat geldi ḡaldı desti dirhemden teḥī
Oldı kesbi el kiri yüz ḡarası bir kimsenün
- 4 Tīr-i ḡamzen zūlf-i müşḡinünle bend itdün meger
Kim onulmaz ḡayli demdür yāresi bir kimsenün
- 5 Ḥāl-i ruḥsār-ı ʿarāḡ-rizünden ānla ḡālīʿüm
Nicedür gör ḡābit ü seyyāresi bir kimsenün
- 6 Yoluña ḡarf itdigüm hep naḡd-ı eşk-i dīdedür
Var mıdır ey meh içinde yāresi bir kimsenün
- 7 Gōnlümi aldı topuzla Ḥāmīya bir ḡeh-süvār
Zahmdār itdi dili ḡaddāresi bir kimsenün

31.A1.49a, A2.66a, A3.9b, Ü1.38a, Ü2.-, S.38a

1a ʿaşk: şevḡ A3

3a desti: dest A2, Ü1

6a naḡd: -A1

6b ey meh içinde: içinde ey meh Ü1

32

Mefûlü failâtü mefailü failün

- 1 Kim dir saña haqîkat-i hüsniñ mecāze çek
Ne ebruvāne vesme ne ruhsāre ġāze çek
- 2 Nā-dāne bār-ı beyhūdedür cism-i bî-şu'ūr
Dünyāya ġuyiyā didiler var cenāze çek
- 3 Sen nev-ārūs-ı bāġ sen ey lāle-dāġuñr
Gösterme başı çāder-i berk-i beyāze çek
- 4 Ancaġ şarāb-ı köhne gerek bezm-i işretün
Sākî simāt-ı nakl-i meyi tāze tāze çek
- 5 Baġma metā'-ı āleme meyl-i kanā'ati
Germ ile iffet ile hemān çeşm-i āze çek
- 6 Kühsār-ı ittifākda olmaz cidāl ü cenk
Kebkün nuķuş-ı şadrını pehlū-yı bāze çek
- 7 Her bir hulūş arz idene itme iltifāt
Ķadr-ı āyārını mihek-i imtiyāze çek

32.A1.49b, A2.66b, A3.10a, Ü1.38a, Ü2.7a, S.38a

1a hüsniñ: himmet Ü1

1b ne : kim Ü2

3a bāġ: bāġın S, lāle: -A1: dāġuñı: dāġını Ü2

4.5.6.7. beyitler Ü2'de yer almamıştır.

4a şarāb-ı: şarābı A1

6ab bāze: yāze A1

7b Ķadr: Ķadri A2

- 8 Erbāb-ı ʿizz ü cāh ile itme muʿāraza
Fulādı mūş dirse keser sen cevāze çek
- 9 Bathā-yı vaşla üştür-i şevk irdürür bizi
Mutrib kıtār-ı nağmeyi semt-i hicāze çek
- 10 ʿArz-ı niyāz ile o hümā belki şayd ola
Çekdikçe nāza sen anı dām-ı niyāze çek
- 11 Ser-keşlük itmesün dir isen hāmdan çıkar
Esb-i harūn-ı nefsi nişib ü firāze çek
- 12 Zāhid kibāre şūret-i Hāk'dan zuhūr idüp
Bî-çāre sāde-dilleri dā'im namāze çek
- 13 Her nā-şinās fāris-i hayl olmaz ey gönül
Gülgün-kilki Hāmī gibi yeke-tāze çek

8b fulādı mūş dirse keser: fulādı dirse keser mūş Ü2; fulādı; fulād A1, Ü1

9ab Bu beyit S'de 10. beyitle yer değiştirmiştir.

9a irdürür bizi:irgürür:bizi A1,A2,A3 Ü1; ile irülür Ü2

9b kıtār-ı nağmeyi:kıtārı nağme-i A1,kıtār nağme-i Ü1,A2

11.12. beyitler Ü2'de yer almamıştır.

11a itmesün: eylesesün A2

33

Mefailün feilātün mefailün feilün

- 1 Tütardı şemf-şifat gülşeni z̄iyāsı gülün̄
Olaydı şu'le-i r̄yūndan iktibāsı gülün̄
- 2 Üfürmeşe başına ğoncenün̄ nesim-i seher
Neden ruḥunla müsāvāt iddi'āsı gülün̄
- 3 Serir-i gülşene çıkmış başında efser-i zer
Serinde var meger saltanat hevāsı gülün̄
- 4 Meger ki bir şanem-i gül-izāre urğundur
Müdām hūn ile ālūdedür libāsı gülün̄
- 5 Ne denlü ḥazıķ ise n'eylesün tabīb-i nehār
Hevā kıpar şu alur dem-be-dem yarası gülün̄
- 6 Gehi gül-āb gehi gül-be-şeker olmaĝla
Bilindi būs-ı leb-i yār imiş ricāsı gülün̄
- 7 O serv-ķadd ü bu gül-ruḥların idüp tercih
Çemende cū ile çok geçdi mācerāsı gülün̄
- 8 Kıoyup ruḥun gidicek seyr-i gülşene Ḥāmī
Hezāra ğālib olur ķahķaha şadāsı gülün̄

33.A1.50a, A2.67a, A3.10a, Ü1.38b, Ü2.7a, S.38b

2a başına: başına ger A2; üfürmeşe: oturmasa A3

2ab Bu beyit Ü2'de yer almamıştır.

3ab Bu beyit A2'de yer almamıştır.

4a urğundur: uĝrındadır A1

5ab Bu beyit A1'de 7.beyitle yer deĝiştirmiştir.

7a serv-ķadd ü: serv-ķadd, A1, Ü1

8b hezāra: hezār A1

34

Mefailün feilatün mefailün feilün

- 1 Niyāz cāmını şun yāri kıandır niceye dek
Nişān-ı vuşlata tīr at doқandır niceye dek
- 2 İder zamāne murād engübīnini şīrīn
Gürūh-ı naḥl-ı belāya dādandır niceye dek
- 3 Hezār ḥūn-ı cigerler döker bu gülşende
Zamāne bir gül-i ālı boyandır niceye dek
- 4 Öpüp ayađını çok dökdi āb-ı rūy-ı niyāz
O servi cūy-ı sirişküml uzandır niceye dek
- 5 O meh pür eyledi gülmīḥ-i dāđ ile sīnem
Dile şaḥīfe-i mihri kıadandır niceye dek
- 6 Bu āsiyāb-ı felek gūne gūne gerdiş ider
Dürüş-t-i dāne-i ʿömri ufandır niceye dek

34.A1.50a,A2.67b, A3.9b, Ü1.38b, Ü2.7b, S.38b

1b vuşlata : vaşlına, A2; doқandır:toқandır Ü2

2a engübīnin: engübini S, A2, engübini A3

2b naḥl: naḥl , A2

3ab Bu beyit Ü2'de yer almamıştır

3b gül: güli A1

4a öpüp: olup A1

4b Servi: serv A2, Ü1

5a meh: şeh S

5ab Bu beyit Ü2'de yer almamıştır

6b ufandır: inandır A2

- 7 Dolandırur bizi eṭrāf-ı ḥān-ı vaşlında
O şūhı kelb rakıbe dalandır niceye dek
- 8 Hezār kal'a-i tezviri feth ider süfehā
Dükān-ı cism-i ḥabīsūñ donandır niceye dek
- 9 Ne āb u tāb döker ḥāke çeşme-i ḥūrşid
Serāb-ı deşt-i Ḥicāz'ı şuşandır niceye dek
- 10 Düketdi Nābī sözi Ḥāmī çend mışra' ile
Ne çekdi kâfiye bābın kapandır niceye dek

7a dolandırur: dolandırur A1, A3, S

7b dalandır: olandır A2; şūhı: şūh A1, S, Ü1, Ü2

8b cism: çeşm A1, Ü1

8ab Bu beyit Ü2'de yer almamıştır

9b serāb: şarāb A2

Harfî'l-lâm

Mef'ûlü fâilatü mefailü failün

- 1 Esrâr-ı aşk söyleyecek güft ü gû degül
İksîr-i vuslat eyleyecek arzû degül
- 2 Merd-i Hudâ firifte-i reng ü bû degül
Bu gülşenüñ hezârı hezâr arzû degül
- 3 Bir hâle ugradun gibi rengün peridedür
Ey lâle-hadd bu gördigimiz reng-i rû degül
- 4 Raḥm it niyâz-ı vaşl ile dökün yüzüm şuyın
Bu âb-ı rûdur ey yüzi gül âb-ı cû degül
- 5 Zâhid kelâmı muhtaşar it ref^f-i şavtı ko
İnsâf yok mı sende bu başdur kedû degül
- 6 Bilmem nedür bu gerdiş-i gec-devr-i nâ-sezâ
Ey âsiyâb-ı çerḥ bu evvelki şu degül

35.A1.50b, A2.68a, A3.Ü1.39a, Ü2.7b, S.39a

3ab Bu beyit A1 ve Ü2'de yer almamıştır

3a peride: buride A1, S, Ü1

3b gördigümüz: gördüğümüz A1, S, Ü1

4a şuyın: şuyun A1

5ab Bu beyit Ü2'de yer almamıştır.

- 7 Çün'icl-i Sāmīrī nice bir şūf-ı riyā-ḥār
Zīkr-i Ḥudā bu 'arbede-i ḥāy-ı hū degül
- 8 Zaḥm-ı mizāc-ı nāzike sūd itmez i'tizār
Çāk-i zūcāc kâbil-i ḥayt-ı reḳū degül
- 9 Ğam rāyic ol ḳadar ki gül-i za'ferān dahı
Bir dem şafā-yı ḥātır ile ḥande-rū degül
- 10 Eṭvār-ı yār ḳaddi gibi mu'tedilcedür
Pek nīk-ḥū degül ise pek kīne-cū degül
- 11 Ḥāmī ḳalursa böyle esīr-i ḥumār-ı ğam
Ḥum-ḥāneler tehī ola cām u sebū degül

7a şūf-ı riyā ḥār: şufiyā ḥār S, Ü1, Ü2

9a ki: kim A 1

10b nīk-ḥū : nīkū A1, Ü1

36

Mefülü mefailü mefailü feülün

- 1 Ger olmasa aşık ruhuña al kıranfil
Arz itmez idi dāgını her sāl kıranfil
- 2 Gül hasret-i ruhsaruñ ile rüy-ı pür-âteş
Hāk-i kademün şevkine bir bāl kıranfil
- 3 Uçmağ dileyüp cennet-i küyuñ hevesiyle
Pervāze gelüp açdı per ü bāl kıranfil
- 4 Servi-kadd-i mevzunuña ser-dāde şanavber
Ruhsār-ı cihān-tābuña meyyāl kıranfil
- 5 Hāmī şeref-i hıdmete feyz isteyü geldi
Destinde yeter tuhfesi beş dal kıranfil

36.A1.51a, A2.68b, A3.10a, Ü1.39a, Ü2.-, S.39a

3b per ü bāl kıranfil: -A3

5a hıdmete: hızmete Ü1, A1

5b beş dal kıranfil: -A3

Der-Ḥarf-i Mīm

Mefāilün mefāilün mefāilün mefāilün

- 1 Ğamuñla birbirinden nefret itmiş şaff-ı müjgānum
İki āyine-i dīvārdur şan çeşm-i hayrānum
- 2 O şem'e olmadı pervāneveş dil yanmağa vāşıl
Giçen ümmet gibi sūzişle maqbūl oldı kurbānum
- 3 Mişāl-i şubḥ te'sīr nefes var ğonce-i dilde
Teneffüs eyledikçe çāk olur bend-i girībānum
- 4 'İlāc ol pençe-i hūrşide bir āyine şunmağdur
Çıkup meydān-ı hūsne var mı gelsün dirse akrānum
- 5 Raķīb imā idince katlüm ol şūḥa didi gör kim
Helāk it 'aşık-ı bī-çāreñi dir baña şeytānum
- 6 Kūmeyt-i ḥāme raķş itdikçe zīr-i rān-ı tab'umda
Yerinde kerr ü ferrüm pākdür ey Ḥāmi meydānum

---

37 A.151a, A2.68b, A3.10b, Ü1.39a, Ü2,8a, S.39a

4a bir ayine: -A2

5a ol: -S

Feilātün feilātün feilātün feilün

- 1 Zāhidā ben de senüñ gibi rezālet idemem
Meyyit ü hayye veşāyetle vekālet idemem
- 2 Būseye vāşı̄tadur gūşına esrār ammā
Bir sözüm var dimege yāre cesāret idemem
- 3 Himmeti hāzır olan mürşid-i kāmīl nā-yāb
Ben de bī-himmet olan şeyhe ināyet idemem
- 4 Cānib-i yārdan olsam da eger ruḥşat-yāb
Bī-edeb būsēsın itlāf u ızā‘at idemem
- 5 Hār-ı pirāhen-i dildür baña sensiz nefesüm
Bir nefes görmesem ey gül seni rāḥat idemem
- 6 Kūh-ı temkīnümü reftāruñ ider zelzelenāk
Cilve-yi kaddūñi gördükde metānet idemem
- 7 Hāmiyā itdi felek bāl ü perüm işkeste
Hedef-i matlaba ben şimdi isābet idemem

38.A1.52b, A2.69a, A3.10b, Ü1.39b, Ü2.8a, S.39b

2b dimege: dimeye A1, A2, S

6a nāk: yāb A3

39

Mefailün mefailün mefailün mefailün

- 1 Cemāl-i yāri ħurşid-i cihān-ārāya beñzētdüm
Yüzinden bir dem ayrılmaz gözüm ħırbāya beñzētdüm
- 2 Görince aks-i ruy-ı zerdümi mir'āt-i ħüsnünde
Ruĥ-ı gülgünın ol şūĥuñ gül-i ra'nāya beñzētdüm
- 3 Cefā-cū kine-perver bī-vefā ħatır-şiken bed-ĥū
Hemān ebñā-yı 'aşruñ meşrebin dünyāya beñzētdüm
- 4 Dil-i bī-ma'rifetle cāme-i zer-tār-ı zibāda
Ten-i nā-dānı gördüm şūret-i zibāya beñzētdüm
- 5 Ne mümkindür ayırmak birbiriyle ittiĥād itmiş
Dil ile derd-i 'aşkı lafz ile ma'nāya beñzētdüm
- 6 'Udül eyler tarīk-i rāstdan ol ĥün-feşān tıynet
Raķībūñ taḅ'ı ma'kūsın ĥaḥ-ı tersāya beñzētdüm

39.A1.51b.A2.69b, A3.10b, Ü1.40a, Ü2.8b, S.39b

1a yāri: yār A1

2ab Bu beyit S'de 4. beyitle yer deĝiştirmiştir. A3'te 9. beyitle yer deĝiştirmiştir.

2b ol: o Ü1

4b zibāya: dibāya A3

4ab Bu beyit Ü1'de 6.beyittir, Ü2'de yer almamıştır.

6a ĥün-feşān tıynet: rüyın dā'im Ü2

6ab Bu beyit A1'de yer almamış, Ü1 ve Ü2'de 7. beyitle yer deĝiştirmiştir.

- 7 Ğarīk-i miḥnet eyler ʿademi ārāyiş-i dünyā
Hele şūfiyle ḥāre mevcesin deryāya beñzeldüm
- 8 Kemāl-i ḥüsne ğirre der-ʿakab noḳşanı fikr itmez
Bu ğafletle ben ol meh-pāreyi bedr aya beñzeldüm
- 9 Dü-rüze ʿömr ile üftāde-i çāh-ı ğurūr olmuş
Çemende nergisi ben çeşm-i nā-bināya beñzeldüm
- 10 Yakup ism-i müsemmasında cümle müttehid buldum
Anuñ çün Ḥāmiyā ben kani'i ʿanḳāya beñzeldüm

8a ğirre: ʿizzet A1; noḳşanı: noḳşān A1; itmez: itme A1

8b ol: -Ü1, S, A2, Ü2

10a Ser-ā-pā cevher-i aşla ḥurūfun müttehid buldum A1

Fāilātün failātün failātün fāilün

- 1 Ol gözi ˘atar nem var ise yaǧmalar benüm
Gerçi yaǧmalar olur ammā ki dñnyālar benüm
- 2 Kākülññ şevkı leb-i la‘lññ hayāliyle bu şeb
Hñb-ı şirññüm perişān itdi hulyālar benüm
- 3 Dost haybum setr idüp dñşmen beni āgāh ider
Yārdan merǧūbdur indümde a‘dālar benüm
- 4 Nār-ı rüçhān hñke istikbār-ı iblīsıyyedür
Hñbdur yanumda a‘lālardan ednālar benüm
- 5 Cāy-ı emniyyet görüp halvetüñne fānūsveş
Hñneme her şeb gelür ol şem‘-i tenhālar benüm
- 6 Ol şaçı leyli lebi şirññ için Ferhād u ˘ays
Görse rüsvālıklarum tumārum imzālar benüm

40a.A1.52a, A2.69a, A3.10b, Ü1.39b, Ü2.8a, S.39b

2ab Bu beyit A3’te 5. beyitle yer deǧiştirmiştir.

4ab Bu beyit Ü2’de yer almamıştır

4a nār: nārı S

5b hñneme: cānuma S, ol: O A1

6a lebi: leb Ü1; lebi şirññ: şirññ leb Ü2

- 7 Saht-ı cānum kīne-i eflākden bāküm mi vaı
İhtilāṭumdan hirās eyler bu mīnālar benüm
- 8 Viridi ikbāl-i cünün teklīfsiz devlet baña
Sāye-i bāl-i hümā başumda sevdālar benüm
- 9 Ben çerāğ-ı rüşenem erbāb-ı devlet gördi dil
Ḥāmiyā kadrüm ne bilsünler bu a‘mālar benüm

7ab Bu beyit Ü2’de yer almamıştır.

9a gördi: gör S,Ü1, A2

41

Mefailün feilātün mefailün feilün

- 1 'Akik-i la'lüñi şunma dehān dehān güzelüm
Bu yahşi nāmuñi itme yaman yāman güzelüm
- 2 Hevā-yı kākül-i ũanber-şemīm ile āhum
Çıkar bu micmer-i dilden duman duman güzelüm
- 3 Nühüfte şan'at ile düzd-i şeb-rev-i zülfün
Metā'i şabrumı çaldı nihān nihān güzelüm
- 4 Ruḥūñ çü ğonce-i hürşid-i şeb-nem dilümi
Diriğ çekdi götürdi keşān keşān güzelüm
- 5 Sihām-ı cevr ile açduñ tenümde yāreleri
Ḥadeng-i āhuma sen de ṭayan ṭayan güzelüm
- 6 Hemān çeşmüñe bend eyle tiğ-i ğamzelerün
Raķib-i müfsidi ḳatle ḳuşan ḳuşan güzelüm
- 7 Revā mıdur olayum ben esir-i hicr ü firāḳ
Senünle eyleye ülfet felān felān güzelüm

41.A1.52a, A2.70a, Ü1.40a, Ü2.8b, S.40a

3b şabrumı: şabrı A1

6a hemān: kemān A1; ğamzelerün: ğamzeleri A2

- 8 Ne deñlü terkeş-i çeşmünde tîr-i ğamze ki var
Nişân-ı sîneme urduñ yegân yegân güzelüm
- 9 Tamâm-ı beste-i hüsnün egerçi nâzıkdür
Raķık cümleden ammâ miyân miyân güzelüm
- 10 Bu güşmâl nedür Hâmiyâ kemânâsâ
‘Aceb mi itse elinden fiĝân fiĝân güzelüm

8a. terkeş: nergis A2

9a beste: cümle Ü2

Der-Harfî'n-Nun

Mefûlû failâtü mefailü failün

- 1 'Uzletle olmadı dil-i şâhib-şeref emîn
Olmaz derûn-ı yemde kederden şadef emîn
- 2 İtmez eşer dile şetaṭ-ı ḥaşm-ı yâve-gû
Tîr-i gecûn olur ḥatârından hedef emîn
- 3 Ehl-i hüner sitem-keş olur bed-güher selîm
Gevher esîr-i kâviş-i mişkâb-ı hazef emîn
- 4 Gerçi ḥişâr-ı saḥtını dūşında gezdirür
Olmaz yine ikâb-ı kazâdan keşef emîn
- 5 İtlâf-ı nâ-becâ ider erbâbını rezîl
İflâsdan olur mı kef-i pür-telef emîn
- 6 Nâzik-mizâc yâr olamaz saḥt-ı tıynete
Âhengerân içinde olur mı necef emîn
- 7 Râḥat hemân kanâ'at ile inzivâdadur
Erbâb-ı câh pür-keder ehl-i ḥiref emîn

- 8 Ehl-i menāşıbuñ bu kadar şimdi luḫfı var
Nefrinden seleflerin eyler halef emīn
- 9 K̇alb olsa muḫtarib gider āsāyiş-i beden
Olmaz vasaḫ ṁukerrer olunca ḫaraf emīn
- 10 Ḣazım ṡul̇uk-ı rāh-ı ḫaḫarnāk-ı aşḫdan
Olmaz hezār bār diseñ lā-teḫaf emīn
- 11 Yüzler kızardup eyleme tevsī-i dā'ire
Darb-ı ḫabancadan olamaz ṙüy-ı def emīn
- 12 Aşḫuñ hücum-ı evveli ğāyetle şa'b olur
Olmaz şufuf-ı rezmede evvelki şaf emīn
- 13 Ehl-i kerem güm olduĝı ḣüb oldu Ḣamiyā
Żüll-i kaḃulden ne güzel oldu kef emīn

8a luḫfı: luḫf A1

8b nefrinden: nefrinde A2

10a aşḫdan :aşḫda A3

19b bār:yāre A1, bāde A2; diseñ: disen A1

12a evveli: olalı A2

13a güm:kim Ü2

13b kef: şaf A2

43

Mefailün feilātün mefailün feilün

- 1 Nümüne āteş-i sūzān ruḥ-ı firenginden
Nişān virür o sehî-ķadd Macār tūfenginden
- 2 Giçerse ‘āşık-ı dīvāne nām u nenginden
Ne bāki var daḥı ‘ālemde ta‘ne senginden
- 3 Gürūh-ı şaff-şikenān içre telli turna gibi
O telli āfeti herkes bilür çelenginden
- 4 Raķibe buse bize dāġ-ı dil naşib oldı
O şūh-ı ġonce-femūn rūy-ı lāle renginden
- 5 Eger bu ġüne giçer derd ü ġamla leyl-ü nehār
Şitāb-ı ‘ömr-i girān-māye hoş dü-renginden
- 6 Bulur mı gevher-i maķşūda dest-res her-giz
Bu baḥr-ı pür-ḥaṭaruñ ḥavf iden nehenginden
- 7 Dilā müsā‘ade-i rūzgār olur mı bize
‘Aceb sefine-i dil ķurtulur mı enginden

43.A1.53a, A2.71a, A3.11a, Ü1.41a, Ü2.9a, S.40b

1a nümüne: nümün A1 ; firenginden: renginden A2

2b dīvāne: dīvān A1

5a ġüne: ġün A1

5b dü-renginden: renginden A1, direnginden A3, Ü2

6b iden: ider Ü2

7ab Bu beyit A3'te 8.beyitle yer deġiştirmiştir, Ü2'de yer almamıştır.

- 8 Olur libās-ı münakkaş medār ‘aceb ü ğurūr
Bu pīšenün̄ hāzer it pençe-i pelenginden
- 9 Egerçi dil-ber-i maħcūb hūbdur ammā
Hele bu tā‘ifenün̄ giçme şūh̄ u şenginden
- 10 Hüner didükleri ‘aybı ferāġat eylemişüz
Nedür murādı sipihrün̄ bizümle cenginden
- 11 Hālāş ider mi serin rüstem ol ser-efrāzuñ
Kemend-i kākül-i müşġini pālehanginden
- 12 ‘Aceb mi lükneti olsa suhen o ğonce-femün̄
Ne piç ü tāba düşer ol dehān tenginden
- 13 O çengi āfetün̄ itse semā‘ eger sāzın
Kūmāş-ı muġninün̄ ey müşteri ne renginedn
- 14 Hüner hazīnesidür bender-i dil-i Hāmī
Kılādeveş aşılur zühre tār-ı çenginden

8a ‘aceb u: ‘aceb A1, S, Ü2

8b pīšenün̄: pešenün̄ A2; pençe: peşe A1, pişe A3, S

11a serin: serün̄ A1

11b müşġini: müşġin A1, A2

12a o: ol A1

13a sāzın: sāzını S

13b Bu mısra Ü2 ve A3’te 14 b ile yer deġiştirmiştir.

14a kılādeveş: -S

44

Mefülü mefâilü mefâilü feülün

- 1 Ne sihr ü ne efsün ne velâyet bilürüm ben
Ammâ ki suhen şatmada şan'at bilürüm ben
- 2 Bî-mihr idügin bilmeze var mihrüni'arz it
Ey çerh-i siyeh-dil seni kat kat bilürüm ben
- 3 Bir peşsenüñ icâdı nedendür bilemezsün
Ey cehl-i mürekkebe dime hikmet bilürüm ben
- 4 Hübâna olur dâ'ire zencirli altun
Ne vefk ü ne efsün ne 'azîmet bilürüm ben
- 5 Şeb-nemgibi koymaz bizi çün yerde o hürşid
Üftâdeligüm pâyına rif'at bilürüm ben
- 6 Zâhid seni bir şekle müşâbih göremem hiç
Çok şekl-i himâri gibi şuret bilürüm ben
- 7 Hâmî çıkamam kâkül-i dildâr ile başa
Mâr ile bu virânede ülfet bilürüm ben

44.A1.53b, A2.72a, A3.11b, Ü1.41a, Ü2.9b, S.41a

1b ammâ ki: illâ ki A2, S, Ü1, Ü2, A3

4a hübâna: hübân A1

5b rif'at: 'izzet A2

6a göremem: idemem A1

Mefülü failätü mefailü failün

- 1 İnkār iderse ğamzesi düzdāndan oldığın
Ebrūları şahādet ider andan oldığın
- 2 Hūn-ı cigerle ben seni perverde itmişüm
Ey müşk-i ma'nā kim ne bilür kıandan oldığın
- 3 Çeşm-i sitemle ğamze-i kāfir nihād-ı yār
Bildirdi halka merhamet imāndan oldığın
- 4 Tā olmayınca yār ile hem-meclis-i şarāb
Ben bilmedüm bu mertebe yārāndan oldığın
- 5 Cān virme ile būs-ı lebi olmadı naşīb
Bī-çāre Hāmi kaldı saña cāndan oldığın

46

Mefailün mefailün mefailün mefailün

- 1 Sürince âstân-ı yâre yüz oldı zebân keskin
İder şemşîr-i jeng-âlûdeyi seng-i fesân keskin
- 2 Gerekdür dem-be-dem ol ğamze-i nâ-mihr-bân keskin
Virür kurbâna râhat olsa tiĝ-i hûn-feşân keskin
- 3 Ümîd-i vaşl ile meydân-ı vuşlatda at oynatsam
Çıkar mahmûz-ı tîr ile baña ol bî-emân keskin
- 4 Ne nâzik şan'at itmiş mü-şikâf-ı zerger-i kudret
Çekilmiş haddeden çıkmışdur ol müy-ı miyân keskin
- 5 Nukûş-ı kıt'a-i hüsni ser-â-pâ gerçi zibâdur
Dem-i kilik-i kazâdan çıkmış ammâ ebruvân keskin
- 6 Yaşardur dide-i hûn-rîzini te'sîr-i tenbâkû
O zâlimden alur'âşıklarun âhın duhân keskin
- 7 Tutup kan tiĝ-i hûn-âşâmı Hâmi künd ider dirler
'Aceb şemşîr-i müjgânuñ olur dökdikçe kan keskin

46.A1.53b, A2.72b, A3.12b, Ü1.41b, Ü2.9b, S.41b

1a sürince: şorınca Ü2; yüz: -Ü2

3.4.5. beyitler A3'te yer almamıştır.

6a hûn-rîzini: hûn-rîzüñi Ü2

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

- 1 Şöyle sūzān ol ki āteş-hāneler reşk eylesün
 Āteş olsun şemʿālar pervāneler reşk eylesün
- 2 Tükme-i zer-tāruñi çöz sine-i siminün aç
 Çāk çāk olsun şadef dūr-dāneler reşk eylesün
- 3 Nīm-bismil mürğveş çık hāne-i hammārdan
 Şīve-i reftāruña mestāneler reşk eylesün
- 4 Naṭʿ-i ʿirfānuñ şuʿūd it rütbe-i vālāsına
 Beydağ-ı ikdāmuña ferzāneler reşk eylesün
- 5 Hāmiyā bir kākül-i müşgine ol dil-beste kim
 Halka-i zencirüne divāneler reşk eylesün

47.A1.54a, A2.73a, Ü141b, Ü2.10a, S.41b

1a şöyle: öyle A2

5b zencirüne: zencirine S

2a tükme:dügme A2

2b dūr-dāneler: dūr-tāneler A1

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

- 1 'Arızuñ'arz it güle gülşende zibālanmasun
Serve göster ƣaddüñi nāz ile ra'nālanmasun
- 2 Kıl muƣavves ƣaşlaruñ ƣarf-ı külāhından'ıyān
Ġurre-i meh şekl-i ebrūsına ġarrālanmasun
- 3 Zülf-i ƣevġānındadır ey dil-rubā dīvāneler
Taġdır bād-ı şabā kākülde şeydālanmasun
- 4 Sür raƣıbi ravza-i kūyuñdan ey hūri-liƣā
Bāġ-ı cennetdür anı kāfir temāşālanmasun
- 5 Def'kıl cānā cemālūñden niƣāb olsun'ıyān
Ay yüzün āyīnesin görsün mücellālanmasun
- 6 Bülbül-i ġuyā gibi medħ itme Hāmi ƣaddüñi
Lāleler nāza gelüp güller muƣarrālanmasun

49

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

- 1 Dil yine pür-şerha-i ālām mānend-i nigīn
Muttaşıl tutsam elimde cām mānend-i nigīn
- 2 Virmek istersen cihānda nām mānend-i nigīn
Merkezinde göster istiḥkām mānend-i nigīn
- 3 Faşş-ı ḥātemveş virüp zīnet yakışmışdur tamām
Ḥāne-i zeyne o sīm-endām mānend-i nigīn
- 4 Ālet-i zulm eyleyüp rüyuñ siyāh iden kese
Altuna batırsañ olmaz rām mānend-i nigīn
- 5 Ol büt-i sengīn-dili āgūşa çekmek isteyen
Sīm ü zerden kūrmağ ister dām mānend-i nigīn
- 6 Mālik-i zer mu'teber şāhib-güher hem nāmver
Var mıdur dünyāda almış kām mānend-i nigīn

---

49 A1.54b, A2.73b, A3.12a, Ü1.41b, Ü2.10a, S.41b

3a ḥātemveş: ḥātem Ü1

3. ve 4. beyitler Ü2'de yer almamıştır.

4a iden: ider A2

4b batırsañ: batırsa A3

5a dili: dil A2

6a güher: hüner A2

6b kām: nām S, Ü1; dünyāda: hem dünyādan A3

- 7 Gec-nümâdur zâhirâ ammâ çıkar âsârı râst
Levh-i dilde nakş olan erkâm mânend-i nigîn
- 8 Kâviş-i hakkâke şabr itmek gerekdür eyleyen
Sîm ü zer taḥşîline iḳdâm mânend-i nigîn
- 9 Gevherün̂ pāk ise âsarun̂ çıkar nâmun̂ yürür
Sen hemân ḥânende kıl ârâm mânend-i nigîn
- 10 Ber-ḳarâr itsün Hudâ ey merdüm-i didem seni
Ḥâtem-i çeşmümde şubḥ u şâm mânend-i nigîn
- 11 Tâ ezelden ser-nüviştümdür bozulmaz zâhidâ
‘Aşk ile olmak keşide-nâm mânend-i nigîn
- 12 Bî-ḥırâş-ı sîne şâh-ı nâmdâr itmiş degül
Taht-ı zerrîn üzre vaz’-ı kâm mânend-i nigîn
- 13 Hem çıkar nakşun̂ beyâza hem olur rüyun̂ siyâh
İtme râzun̂ herkese i’lâm mânend-i nigîn
- 14 Ḥâtem-i bi-faṣṣa benzer ol ki çekmez sineye
Bir lebi la’l ü gözi bādâm mânend-i nigîn

9b kıl: it A2

13a nakşun̂: nakşın S

14ab Bu beyit Ü2’de yer almamıştır.

14b lebi: leb Ü A2

- 15 Maḥzen-i sīmūn̄ raṣad gibi oturma üstine
Baḥl u imsāk ilè virme nām mānend-i nigīn
- 16 Ḥātem-i bī-faṣṣ ile bī-ḥatt gibi olma 'aḳīm
Ḥalka kıl āsar-ı luṭfuñ amm mānend-i nigīn
- 17 El kiri yüz qarasıdur ḥāmiyā taḥṣilümüz
Olmuşuz farzā ki şāhib-nām mānend-i nigīn

16a bī-faṣṣ ile bī-ḥatt: bī-faṣṣa faṣṣ-ı bī-ḥatt A2, Ü2, bī-faṣṣ
faṣṣ-ı bī-ḥatt A1, A3, Ü1, bī-faṣṣ-ı bī-ḥatt S

50

Mef'ulü failatü mefailü failün

- 1 Nā-kes rakıbdür der-i cānānı bekleyen
Bī-şerm olur hemişe gülistānı bekleyen
- 2 Hıttıdur şahıfe-i leb-i cānānı bekleyen
Tūtī-i sebzdür şekeristānı bekleyen
- 3 Kendin mişāl-i meh göremez bir nefes tamām
İlden gelen 'atiyye vü ihşānı bekleyen
- 4 Bed-meşrebān dehrüñ elinden firār ider
Mānend-i büm gūşe-i virānı bekleyen
- 5 Dervişe h̄or bakma görüp būriyā nişin
Elbetde şirdür bu neyistānı bekleyen
- 6 Pāy-ı hum-ı şarābdadur gevher-i neşāt
Elbetde la'le nā'il olur kānı bekleyen
- 7 Çeşm-i ümīdi çün gül ü nesrīn olur sefid
Bir reng ü bū için bu gülistānı bekleyen

---

50. A1.55a, A2.74a, Ü1.42a, Ü2.10b, S.42a

2. ve 4. beyitler Ü2'de yer almamıştır.

3b vü: -Ü2, A3

7a ümīdi: ümīd Ü1; çün: -A2; gül ü : gül A1, Ü2

- 8 Degmez meserreti elem-i intizārına
Ey devr-i cām-ı devlet-i devrānı bekleyen
- 9 Olsun kudūm-ı kâfile-i haṭṭa muntazır
Erzân metâ^t-ı vuşlat-ı cānānı bekleyen
- 10 Destümde ābnūs^faşā ḥāme Ḥāmiyā
Şimdi benüm hazīne-i ʿirfānı bekleyen

9ab Bu beyit Ü2'de yer almamıştır

9b erzân: erzâm Ü1

10a ābnūs: ābnūsī Ü1, S

51

Mefailün mefailün mefailün mefailün

- 1   Ṭurup ey jāle āgūşında bir dem hem-dem olmazsın
Bu keyfiyyetle zaḥm-ı ğonceye sen merhem olmazsın
- 2   Seni öldürse de dest-i ḥınā-riz ile ol āfet
Göñül ḥaddin bilüp mānend-i sīm-āb epsem olmazsın
- 3   Ḳanā‘at-pişe ol hem-vāre pā-ber-cā olam dirseñ
Eger meyl-i teraḳḳi itmeseñ çün meh kem olmazsın
- 4   Bu endām bu imsāk ile ey şüh-ı cihān-ārā
Güneş olsan ziyā-endāz fark-ı ‘ālem olmazsın
- 5   Budur zaḥnum ki zāhid bī-muḥābā nūş idersen sen
Virürdüm destüñe ben cāmı rāzı bilsem olmazsın
- 6   Tesellī ol göñül mevc-i sirişkümden bu āteşle
Mişāl-i‘aḳş eger deryāya ğarḳ olsañ nem olmazsın
- 7   Cihān ser-tā-ḳadem mātemle leb-riz olmuş ey Ḥāmī
Vücūduñ yorma kim dīvāne olsañ bī-ğam olmazsın

---

51 A1.55a, A2.74b, A3.13a, Ü1.42b, S.42b

2a öldürse de: öldürmede A1, öldürse

2b ḥaddin: ḥaddün A1

3b itmeseñ: itmesen S, A1, A2

4a bu endām: budur zaḥnum A1, A2, Ü1, S, A3

4ab Bu beyit S’de 5.beyitle yer değiştirmiştir.

5b virürdüm: virdüm S; cām: cāmı S, Ü1

6b olsañ: olsan S, A1

Mefülü mefâilü mefâilü feülün

- 1 Gīsūları olduḡda perīšan iki yüzden
Dünyāyı tutar fitne-i devrān iki yüzden
- 2 Çok virme yüz āyīneye kim olmaya nā-gāh
Cevherleri haṡṡ gibi nümāyān iki yüzden
- 3 Dūr olduḡnuñ vechini şeyḡ eyledi taḡrīr
Rīzān iderek eşk-i firāvān iki yüzden
- 4 Būs eylemege sāḡī-i peymāne be-desti
‘Aksiyle daḡı eyledi fermān iki yüzden
- 5 Yüzsüzlük idüp gülşeni geşt eyledi bir bir
Bir bir ki hezār eyledi seyrān iki yüzden
- 6 Beñzer mi o bir yüzlü ḡamer-ḡehreye cānā
Olsun hele gör şa‘şa‘a-efşān iki yüzden

---

52 A1.55b, A2 71a, A3.11b, Ü1.40b, S.40b

1a olduḡda: oldıḡça Ü1

1b tutar: dutar A1, A2

6a o bir yüzlü ḡamer: o bir ḡamer yüzli A2

- 7 Peymāne-şümār olmağa ħūn-āb-ı cigerden
Sākide gerek sübhā-i mercān iki yüzden
- 8 Āyine-şifat āşık-ı dil-şaf bulunmaz
Zirā olur ol mehveşe ħayrān iki yüzden
- 9 Yüz yirde yüz in sürseñ eger pāyine Ĥāmī
İtmez o perī būseler ihsān iki yüzden

7a şümār: ħumār S, Ü1

9a sürseñ: sürsen A1

53

Mefülü mefâilü mefâilü feülün

- 1 Hatṭ oldu 'izârında nümâyân iki yüzden
Güyâ yürüdi Ka'be'ye sevdân iki yüzden
- 2 Şeyḥ oldu nifaḳ̣ üzre füsün-ḥâṇ iki yüzden
Almış eline sübhâ-i mercâṇ iki yüzden
- 3 Bir yüzlü ol âyîne-şifat şâf-derûṇ ol
Pür-hâr-hurâş̣ olma çü sühâṇ iki yüzden
- 4 Lâyîḳ̣ mı beni öldüre ḡam meykedelerde
Sâḳî var iken bâde-i rahşâṇ iki yüzden
- 5 Yüz yırde gehi zaḡm açar ol şiveger ammâ
Gâhice ider bûseler ihsâṇ iki yüzden
- 6 Bir yüzlü ḳumâş-ı meh uyar mı ruḡ-ı yâre
Zirâ bu olur şa'sa'a-efşâṇ iki yüzden
- 7 Oldum veca'ı 'ayne giriftâr efendüm
Ḥûn-âb doker dîde-i giryâṇ iki yüzden
- 8 Göz aḡrır iken ḡarc idice para dükendi
Yüz tutdı bize miḡnet-i devrâṇ iki yüzden
- 9 'İyd üstüne'ûd-ı başarum 'ıyd-ı dü-tâdur
Ḳıl sen de ḳuluṇ̃ lutfuñâ şâyâṇ iki yüzden
- 10 'İydiyye ḳuluṇ̃ Ḥâmi'ye ihsânuṇ olursa
Ḳurbânuṇ olam olmaya noḡşâṇ iki yüzden

53.A1.55b, A2.75a, A3.11b, Ü1.42b, S.42b

3a yüzlü: yüzli S

6a yüzlü: yüzli S; yâre ; yâr Ü1

Der-Harf-i Vav

Mefülü mefâilü mefâilü feülün

- 1 Der-**h**âbdur ol nergis-i mestâneyi boş **ç**o
Bülbül uyumuş o gül-i efsâneyi boş **ç**o
- 2 Toldur raçamın **h**ânelerün^ñ vefk-i niyazuñ^ñ
Vaktin gözedüp maçlab olan **h**âneyi boş **ç**o
- 3 Ancak Melikü'l-**ç**arş bilür **ç**arş verâsın
Teftiş-i melâ ba^hs-i **h**akimâneyi boş **ç**o
- 4 Her **ç**ande giderse taçılıp ardına düşme
Ey rişte-i nezzâre o dür-dâneyi boş **ç**o
- 5 Sûziş aña vuşlat demidür itme rehâvet
Fânüsü gider şem^r ile pervâneyi boş **ç**o
- 6 Ey bülbül-i cân cilvegehün^ñ bâğ-ı cinândur
Âlüde-i **h**âr u **h**as olan lâneyi boş **ç**o

54.A1.56a, A2.75b, A3.13a, Ü1.43a, Ü210b, S.43a

1b uyumuş: uyumuşmuş A1, S, A3. Ü2

2a **h**ânelerün^ñ: **h**ânelerin Ü1

3b melâ: **h**alâ

4a taçılıp: daçılıp A1,A2,A3

5ab Bu beyit Ü2'de yer almamıştır.

5a demidür: dem-be-dem A1; rehâvet: reçâbet A3

5b fânüsü: fânüs A2, Ü1,

- 7 Bezl it bize sākī meyi tā āḥir olunca
Rindānı şakın boşlama mey-ḥāneyi boş ҡo
- 8 Bāzār-ı cünūn revnaḳıdur seng-i melāmet
Şulḥ eyleme eṭfāl ile dīvāneyi boş ҡo
- 9 Pinhānī ҡazādur o perī kūyına varma
Çarpılmadan evvel o perī-i ḥāneyi boş ҡo
- 10 Şaydı bize maḥşūşdur ol vaḥşī nigāruñ
Ḥāmī heves-i ma'ni-i bī-gāneyi boş ҡo

Der-harfü'l-Ha'**Feilātün feilatün feilātün feilün**

- 1 Halka lutf it sühen-ı serd ile nefret virme
Dil-i germ-ülfet-i aḥbāba bürüdet virme
- 2 Hurd u ḥāb ile şakın nefsüñe kuvvet virme
Mü'minüm dirseñ eger kâfire âlet virme
- 3 Hâriş-i sine-i mazlûm olacaḡdur yâ Rab
Zâlime kaçınacaḡ nâhun-ı kudret virme
- 4 Lezzet-i 'afvı sitem-pîşeler idrāk itmez
Yâ İlâhî seg-i kem fırsatata fırsat virme
- 5 Beni cānumdan uşandurdı ol âfet yâ Rab
Düşmen-i cānuma sen böyle tabi'at virme
- 6 Sâḡaruñ meşrebine itme muḡalif hareket
Çeşme-i şâfi karışdırma küdüret virme

---

55 A1. 56b; A2.77a, A3.13b, Ü1.43a, Ü2.11a, 5.53a

2a hurd u ḥāb: ḥāb u hurd A2

2b dirseñ: dirsen A3

4b seg: sen A

5a cānuma: cānına A21

6a sâḡaruñ: şâ'irün A1

- 7 Bār-giri olamazsın bu medāruñ zāhid
Dolanup bezm-i meyi kendüñe zaḥmet virme
- 8 Bezme gel nūş-ı şarāb ile didümse zāhid
Dimedüm köhne kadeh-keşlere nevbet virme
- 9 Kārb-i vuşlatda raqībün çekilür mi nāzı
Ey şeh-i ḥüsn fūrū-māyeye rif'at virme
- 10 Nüh-kıbābuñ güm ider şadmesi mānend-i ḥabāb
Gel felek āh-ı cihān-süzuma zaḥmet virme
- 11 Saña çok cev̄r ü cefā eylese azdur gerdün
Dimedüm Hāmī şakın faẓl ile şöhret virme

7b dolanup: tolanup S; kendüñe: kendine S

9a vuşlatda: vaşluñda S, A2; nāzı: nāzuñ A1

10a güm: ki A1

11a cev̄r ü cefā: cev̄r ü sitem A2

Mef'ulü failatü mefailü failün

- 1 Yār lebūñle düşdi gönül arzulara
Mānend-i mey döküldi sebūdan sebūlara
- 2 Ol servūñ ārzū iderek pāy-ı būsını
Şu oldu şahñ-ı bāğda dil aqđı cūlara
- 3 Ol çin-i cebhe dest-i red-i iltifāt iken
Müşkildür intisāb-ı gönül tünd-ñūlara
- 4 Güm-kerde-i reh-i 'adem olsa delil olur
Mānend-i kehkeşān-ı sefidü dü-mūlara
- 5 Bī-tāb-ı derd-i hicr olur elbetde ey gönül
'Alemdede şimdi ülfet iden müşk-būlara
- 6 Nazmumla germ olur yine bāzār-ı ma'rifet
Kālāy-ı nev-revāc virür çār-sūlara
- 7 Şāyeste-i nazīre midür Hāmiyā 'aceb
Bu nev-zemīn-i tāze-edā tāze-gūlara

---

56 A1.56b, A2.76b, A3.14a, Ü1.43b, Ü2.11a, S.43b

3.4. beyitler Ü2'de yer almamıştır.

4b sefidü: sefid S, Ü1

Fāilātün failātün fāilātün failün

- 1 Tā-be-key ey şūh āteş gibi ser-keşlik bize
Biz türāb oldıqça sen eylersin āteşlik bize
- 2 Gāhice luţf it ki cevruñden ola āzāde dil
Yoksa ey āfet olur ādet sitem-keşlik bize
- 3 Biz zer-i qalbi nūhās-ı şirkden pāk itmışüz
Nārdan tahlişe vech olmaz mı bi-ğışlık bize
- 4 Ğonceveş cem'iyet-i hātırla biz meşhūr idük
Sünbülāsā kākülündendür müşevveşlik bize
- 5 Terkeş-i pür-tire döndi dil hadeng-i ğamzeden
Pek münāsibdür miyān-ı yāre terkeşlik bize
- 6 Dem-be-dem halī degül dil nāle vü āh itmeden
Ādet olmışdur kebūter gibi dem-keşlik bize
- 7 Emdür ey kān-ı melāhat āşıka la'1-i lebün
Hān-ı ihsānuñda hāş olsun nemek-çeşlik bize

57.A1.57a, A2.76b, Ü1.43b; Ü2.11b, S.43b

2a cevruñden: cevrinden A1

2b āfet: bī-raħm A2; yoksa: yoħsa Ü2

3a zer: zeri Ü2

3b olmaz mı: olmuş mı A1, S, Ü1

4b kākülündendür: kākülindendür A1, Ü1, A2

7b ihsānuñda: ihsānında S, Ü1

- 8 Çerh ayırdı cennet-i k̄uy-ı dil-ārādan bizi
Ey gön̄ül ṭāvūsveş düşmez m̄naḳḳaşlık bize
- 9 Kehrübā kāhı çeker āgūşa ben reşk eylerüm
Olmadı ey şūḥ bir çöp deñlü dil-keşlik bize
- 10 Gāh tār u gāh rūşen gāhi bedr ü geh hilāl
Ṭālī^f-i nā-şādumuzdandur bu mehveşlik bize
- 11 Var mı ṭākāt çekmege yārin kemān ebrūlaruñ
Ḥāmi bundan böyle el virmez kemān-keşlik bize

8b ey gön̄ül: ba'd-ez-in A2

10a gāhi bedr ü geh hilāl: gāh bedr gāhi hilāl A1, A2

58

Mefailün feilātün mefailün feilün

- 1 Zülāl-i eşkümün̄ az ¼aldı mevcı başdan a¼a
Zihī kerem ya¼a ey çe¼m-i eşkbār ya¼a
- 2 Çü şāne di¼leri ceybinde bunca şānelerün̄
Çı¼ar mı ¼urra-i ¼arrāruñ̄ ile kimse başa
- 3 ‘A¼ķī-ı ni‘met-i ğayre biler mi dendānuñ̄
Çeküp ¼ama‘di¼ini gösterür kökin güne¼e
- 4 ‘Aceb mi eyler isem of rīze rīze ider
Ketān-ı şabr ¼ayanmaz o Lāz māhve¼e
- 5 Lodos mi¼āl çı¼up ke¼ti ümidi ¼ar¼uya
Ra¼īb ¼oymadı limān-ı vu¼lata yana¼a

58.A1.57b, A2.77a, Ü1.43b, Ü2.11b, S.53b

1a mevcı:mevc A1, A2, Ü1

2a şānelerün̄: buncalaruñ̄ A1,A2, Ü1, S; ceybinde: künd oldu Ü2

2b ¼arrāruñ̄: iā¼aruñ̄ A2, ¼āruñ̄ Ü1

3ab Bu gazel Ü1’de 3.beyitten itibaren 50a’da yer almı¼tır.

3a biler mi: bilürme A1, A2

4a of : o¼ A1

4b o Lāz: olan A1, A2, Ü1

5a Lodos: lo¼os Ü1; mi¼āl :mi¼āli A1, S

- 6 Zülāl-i la‘lüfî leb-teşne-i muḥabbete şun
Virür çekide-i yâkût-ı intifa ‘ataşa
- 7 Mişāl-i şâne olur pāre pāre kim ki düşer
Bülend pāyesine diller ile keş-me-keşe
- 8 Sürüp ulaşduralum Ḥāmī sāḥa-i nazma
Kümeyt-i ḥāmeyi terk eyledün girüp alışa

59

Der-Harfü'l-Yâ

Mefâilün feilâtün mefâilün feilün

- 1 Şafâdayuz hum-ı bādeyle hem-civār olalı
Daḥil-i meykede pir-i muġāna cār olalı
- 2 Değişdi gülşeni ‘aşka görince ruhsāruñ
Hezār görmedi bir böyle gül hezār olalı
- 3 Nizām-ı kişver-i ḥüsni o şāh-ı devrānuñ
Bozuldı pā-zede-i ceşş -i jeng-bar olalı
- 4 Fesād-ı kevne muḳārin ‘adem-i vücūda redif
Cihān yoġ olmada mānend-i şem^f var olalı
- 5 Kuvāya geldi ḥalel çün görindi müy-ı sefid
Kem oldı rāhatumuz leylümüz nehār olalı
- 6 Kişi ḳarīnini elbetde kendi gibi ider
Felek ḳarārı kime virdi bi-ḳarār olalı
- 7 Nümāyiş-i gül-i rūyuñdan oldı efzūnter
Kenār-ı gülşen-i ḥüsnuñ benefşezār olalı
- 8 Ne gördi şerḫa-i dil dāġ-ı şineden ġayrı
Hünerle Ḥāmi nigīn gibi nāmdār olalı

59.A1.57b, A2.77b, A3.15a, Ü1.50a, Ü2.11b, S.44a

1a ḥum-ı bādeyle: ḥum-ı bāriyle A1, A2

1b muġāna : muġān A1

2a gülşeni: gülşen A2, Ü1

2b bir: -A1

4ab Bu beyit Ü2’de yer almamıştır.

6a kendi: kendü A1, A2

60

Mefülü failätü mefailü failün

- 1 Gerdün açdı çeşümü kat kat başal gibi
‘Ālem tamām çıkdı gözümdeñ sebel gibi
- 2 İtdi cüdā felek bizi bir tatlu yārdan
Yandırdı nār-ı firķate şem‘-i ‘asel gibi
- 3 Fecc-i ‘amīk-i ‘aşķda bār-ı felāketi
Yüklendi dil o deñlü ki çökdüm cemel gibi
- 4 Bir bi-emān göz ağrısına mübtelā olup
Oldum esir-i zulmet-i vahşet zühal gibi
- 5 Yıllık ümmidi ile uşaklar hücum idüp
Sevdāya şaldılar beni tül-ı emel gibi
- 6 İtse hücum leşker-i ğam melce’üm mi yok
Arķam kavī efendüme ‘ālī-cebel gibi
- 7 Ref‘ eyle hākden ķuluñı ey şeh-i kerem
Üftāde ķoyma tüt elümi tütma il gibi
- 8 Tahriir idince hāme görüp sāde nazmumu
Hāmī bu ‘arż-ı hāli didi mürteçil gibi

60.A1.58a, A2.78a, A3.14b, Ü1.50a, S.44a

1b sebel: şebel A3

3a ‘aşķda : ‘aşķından A1

4b vahşet: vahşeti A3

6b efendüme: efendüm Ü1

7b tüt: dut A2, ; tütma: dutma A2

8b didi : yazar S

Feilātün feilātün feilātün feilün

- 1 Sözde şābit-ka-dem ol muhkem-i tenzīl gibi
Nüş u tahrīfi kabūl eyleme İncil gibi
- 2 Aç kelīm-i Hāk'a yol sīnede çün Baħr-ı Süveys
Hayfdur pey-rev-i Fir'avn olasıñ Nīl gibi
- 3 Toğunur başuñā gül-bāng-ı ka-zādan çengāl
Zāhidā 'aceble burnuñ büyümiş fīl gibi
- 4 Bülbülāsā tıramaz hānede sevdā-zedeler
Mihr burc-ı hamele eyledi taħvīl gibi
- 5 Yek-dil ü şāf-derūn olmadan a'rāz itme
Ursa çengāle felek ger seni kañdīl gibi
- 6 Nüşa-i nāz okur etfāl-i zamān çeşminden
Şīve fenninde ol āfet hele tekmiñ gibi
- 7 Zer gibi hāliş ü güher gibi ol şāf-derūn
Şāhlar başda götürsün seni iklīl gibi
- 8 Kem-nazardan anı ta'vīze dü dest-i 'āşık
Şarılur gerden-i dildāre hamā'il gibi
- 9 Hāmi gördüm bu gice kelb rakībi tolanur
Cennet-i kūy-ı dil-ārāyı 'azāzīl gibi

61.A1.58a, A2.78b, A3.14b, Ü1.46b,S.44b

3a gül-bāng: ka-bān A1, A3, ka-bānī Ü1, S, A2; toğunur: doğunur A2

5a yek-dil ü: yek-dil A3

6a çeşminden: çeşminde A1, A2, S; şīve fenninde : şīve-i fende A2

62

Mef'ülü fâilâtü mefâilü fâilün

- 1 Şād eyle meyle sākī dil-i pür melālūmi
Fark idemem ğamuñla yemīn ü şimālūmi
- 2 Kāğıd yanar yazarsam eger 'arz-ı hālūmi
Dilden şabā o şāha beyān eyle hālūmi
- 3 Hāk raġmuña vesīle-i ğufrān ider senūñ
Zāhid bu ma'şiyetle giçen mäh u sālūmi
- 4 Her bir kemāl çünki olur mūcib-i zevāl
Noķşāna kāk'ilüm taleb itmem zevālūmi
- 5 Oldum bu hānedāna peşimān-ı nüzūldan
Fikr eyleyince daġdaġa-i irtihālūmi
- 6 Olmuş karīb rişte-i cānum üzülmeye
Ey muṭrib-i ğam eyleme pek gūş-mālūmi
- 7 Hāmī meta'-ı rızka harīdārdur diyü
Zāhid yabana söyleyüp almış vebālūmi

---

62. A1.58b; A2.78b, A3.15a, Ü1.46b, S.44b

2a yanar yazarsam: yazdurursam A2, yaz yazarsam A1

3a vesīle: bedel A2

4b noķşāna: noķşān A1

6b eyleme: öyle A2

63

Feilātün feilātün feilātün feilün

- 1 Dile şordum saña şeydâlığı kim hū itdi
Gösterüp zülf-i semen-büyını kim bū itdi
- 2 Serv-ḳaddini görüp didelerüm ol mâhuñ
Dil-i ğam-ḥāre sirişküm aḳıdup cū itdi
- 3 İtdüm āġuş-ı hayālümde miyānuñ taşvır
Şūret-i cismümi hicr ile şehā mū itdi
- 4 Hāldür sanma dil-i zāhidi ser-keşte iden
Mestler çekdigi mey-ḥānede yā hū itdi
- 5 Ṭab‘-ı erbāb-ı ma‘ārifden alup neş‘e-i feyż
Hāmī‘yi gör ne edā senc ü suhen-gū itdi

Fâilâtün failâtün failâtün failün

- 1 Sükker-i la‘l-i lebünden behre-yâb itdün beni
Mısr’a sultân ey şeh-i ‘âli-cenâb itdün beni
- 2 İnkisâr itmem saña yârinden ey meh sen dağı
Kâm-yâb ol her ne deñlü kâm-yâb itdün beni
- 3 Gerdiş-i cām-ı mey-i gül-fāma hâcet koymaduñ
Güşe-i çeşmünle ey sâki harâb itdün beni
- 4 Bir kadehle kaddüm itdün râst ey pîr-i muğân
‘Ömrün efzün ide Hağ ey şeyh şebâb itdün beni
- 5 Ey kamer-‘at vefâ bābında sen kendün gibi
Nā-tamām idrāk idüp nâkış hesâb itdün beni
- 6 Dir gören reftāruñ ‘ömr-i şitābanum gibi
Güiyā gördün edeblerle hicâb itdün beni
- 7 Devr-i nā-sāz-ı felekden sūz-ı tâb-ı giryeden
Söyleme hālün yeter Hāmî kebâb itdün beni

64. A1.59a, A2.79b, A3.14b, Ü1.44a, Ü2.12a, 5.45a
1a lebünden: lebinden A1, A2

1b ey şeh: eyledün Ü2

3a koymaduñ: kalmadı A2

3b güşe-i : gerdiş S, Ü1

4b şebâb: şâb S

7b söyleme: ağılama A1

Mef'ulü fâilâtü mefâilü fâilün

- 1 Çeşme cilâ virür o mehün rüy-ı envârı
Hâk-i derinde sürme nedür gör o dil-beri
- 2 Bir Lâs mäh-pâresi bir kebk-i hoş-hurâm
Gördüm Tırabızon'da ben ol mäh-peykeri
- 3 Of eylesem 'aceb mi miyânında ol mehün
Gördüm hilâl-i nev gibi ol sîm-hançeri
- 4 Meh-tâb-ı 'arızıyla dirigâ ki eyledi
Rîze-künân-ı şabrumı bir Lâs dil-beri
- 5 İtse 'aceb mi būs-ı lebin Hâmiyâ dirig
Olur hemîşe cūd u kerem Lâs'dan beri

66

Mefāilün mefāilün mefāilün mefāilün

- 1 Gönül reşk-āver-i firdevs iken tūfān-ı ğam başdı
Harāb itdi Sebā iklimini seyl-i ʿarim başdı
- 2 Döküldi dūş-ı yāre kākül-i pür-piç ü ham başdı
Saʿadet burcını zıll-ı hümāy-ı muhterem başdı
- 3 Dem-i pīride bir nev-res civāna mübtelā olduĝ
Bizi ğāret-gerān-ı ceyš-i hüsni şubĝ-dem başdı
- 4 Çıĝup ğavl-ı beyābān gibi geldi meclise zāhid
Bizi hengām-ı bī-dāride kākūs-ı elem başdı
- 5 Hilāl-i hāne-i zeyni ten-i sīmīni bedr eyler
Henüz çeşm-i rikāba ol hilāl-ebrū kadem başdı
- 6 Meded gel ey ebābil-i şaĝādil kaʿbesin kırtar
Kūdūrāt leşkeri aşĝāb-ı fīlāsā harem başdı
- 7 Ol āhū beççe-i mesti yataĝda avlayup ĝāfil
Raķīb-i seg-meniş söyletmeyüp lā vü naʿām başdı
- 8 Meded sikencübīn-i bāde ile sākīyā başdı
ĝumār-ı meyle çeşmüm ĝıyredür şafrā-yı ĝam başdı

66.A1.59a, A2.80a, A3.14a, Ü1.44a, Ü2.12a, S.45a

1b Sebā:Şabā S, A2

Sab Şu beyit Ü1'de 6. beyitle yer deĝiştirmiştir.

5a ten: ben A1

5b hilāl: -A1

6a şafā: şabā S

6b leşkeri: hevā A1 A2, S,A3

7b söyletmeyüp: söyletmedi S, Ü1, A2

- 9 Metā⁴ı başmadıqça tuz satılmaz rāygān dirler
Olur rā⁴ic kumāş-ı hüsni hatt-ı pür-dijem başdı
- 10 O tıfluñ tahta-i ta⁴lime döndi levh-i pehlūsı
Devāt-ı hoşka-i sîminine herkes kalem başdı
- 11 Kenār ümmidüñ itdüm ğarkğāh-ı ğuşşādan ammā
Telātum-riz olup dil zevrakın emvāc-ı yemm başdı
- 12 Cināyetden emîn olmak gerekdür hāme-i ‘ārif
Lebiba kilik-i ma⁴şūmuñ nice bilmem harem başdı
- 13 Döküp eşk-i riyā ālūdesin bezm eyledi zāhid
Nukūd-ı nāsere ol mehveşe birkaç derem başdı
- 14 Gice teşrifini bezm-i raķibe eyleyüp inkār
Elin ol meh kitāb-ı hüsne itdi kase başdı
- 15 Öperken çeşm-i dildarı raķib-i kine-cū geldi
Bizi dār-vegā itdi nūş-ı meyle müttehem başdı
- 16 Bu şeb rindāna zindān oldu meclis sākıyā sensiz
Gözi nem bezmi mātem bādeyi şemm kalbi hemm başdı
- 17 Nevā-sencān-ı şehr-i Āmid’ün āvāzesin Hāmī
Şarir-i nāy-ı kilik-i nāfiz-i ferhunde-dem başdı

10a döndi: dönmiş S, Ü1, A2, tıfluñ: şūhuñ A2

11a kenār: günāh S, Ü1

11b zevrakın: zevrakun Ü2

12a emîn: ümîd A1, hāme: hāne A2

12b harem-cürüm S

13b derem: kadem A3

14a çeşm: la⁴l A1

16a oldu: -S

17b nāfiz: nāfe-i A2

67

Mef'ulü failatü mefailü failün

- 1 Yâ Rab çü neş'e eyler mü'essir beyānumı
Mizāb-ı baħr-ı feyzē hūner kıl zebānumı
- 2 Cānā sipendveş degilüm teng ħavşala
Āteş tıyar mı gör hele sūz-ı nihānumı
- 3 Ben lālezār-ı taġ-ı ġamum şeb-nem istemem
Eyler şikeste bād-ı şabā ġülistānumı
- 4 Gelmek murād iderse eger ħāne-i dile
Ġamdan sürer sürūr meger kim mekānumı
- 5 Cādū-yı çeşm-i şūhı ne efsūn ider 'aceb
Ĥāmī dem-i niyāzda baġlar dehānumı

67.A1.59b, A2.80b, Ü1.44b, S.45b, M.131

1ab Bu beyit A1, A2, Ü1, S'de yer almamıştır.

2a teng: -A1

3a taġ: daġ A2

4b sürūr: -A2

5b dem: dem: Ü1 ; dehānumı: zebānumı A1

Kıt'fa ve Tarihler

1

Der-Sitāyış-i Ket-hudā-yı Köprili-zāde 'Abdu'l-lāh Pāşā

- 1 Ey kerem-pişe mîr-i 'ālî-kadr
Maḳdemûnle cihân pür āvāze
- 2 Hamdü li'llāh ki ket-hudā olduñ
Bir vezîr-i bülend-pervāze
- 3 Şükrü li'llāh ki itdi kār-ı güzār
Seni Ḥaḳ bir müşîr-i mümtāze
- 4 Müteşettit iken ḳulûb-ı 'ibād
Rište-i luṭfuñ oldu şîrāze
- 5 Rûy-ı pejmürde-i umûra senûñ
Ḥüsn-i tedbirûñ oldu çün ğāze
- 6 Ḳapu ḥaḳı mükedder olmuş iken
Buldı luṭfuñla revnâḳ-ı tâze

---

1. A1.37a, A2.21b, A3.13a, S.29a, Ü1.31a

Ḳaşıde-i Der-Sitāyış-i Köprili-zāde 'Abdu'l-lāh Pāşā A2,

Ḳaşıde Der-Sitāyış-i Ket-hudā-yı Köprili-zāde 'Abdu'l-lāh Pāşā S, - Ü1

2a ki: -S

4a müteşettit iken: hele pejmürde idi Ü1

5a pejmürde-i : Pejmürde A1, S; umûra: emr A1, A2, S rûy-ı tedbir her umûra senûñ Ü1

- 7 Seni koydı bu merkeze şad-şükr
Hālîk-ı bî-şebîh ü enbāze
- 8 Veca'ü'l-ʿayne mübtelā itdi
N'eyledüm çerh-i şu'bede-bāze
- 9 Hasret oldum dirîğ şeb-perevār
Rüy-ı hürşid-i pertev-endāze
- 10 Zulumāt-ı selāse de iderüm
Hem çü Yünus du'āya āgāze
- 11 Oldı şihhatle dideler rüşen
Şükr ol Hālîk-ı şifā-sāze
- 12 Gerçi açıldı göz bağı ammā
Döndüm üsküfî el-benān-bāze
- 13 Mevsim-i rüze vaqt-i 'ıyda qarîb
Yıllık ister mülāzemāt-ı tāze
- 14 Tokuz arşun çuka gerek yapıla
Her bir āzar-ı peşşehā bilāze
- 15 İtdiler zirve-i 'ināda şu'ūd
Bindiler esb-i nahvet ü nāze

7b şebîh ü: şebîh A1, bî-enbāze A2

11a şihhatle: şihhatde A2, şihhatlü Ü1

13b mülāzemāt: mülāzemān S, Ü1, A3

14b peşşehā: pişehā A3

16a 'anterî: anterî S, Ü1

- 16 ‘Anterī keḫṣ ü ḥaff ḳavukla ṣarık
Bahşıṣ ister düṣüp yem-i āze
- 17 Beni cānumdan itdiler bī-zār
Geldi kālā-yı ten leb-i kāze
- 18 Ölçdüm biçdüm olmadı çāre
Ḳaldı kārüm o kār-perdāze
- 19 Ḥarçlıgum yok müzāyāḳam ḳatı çok
Ḳaldı iş ket-ḥudā-yı ṣeh-bāze
- 20 Ḳala ğurbetde böyle ṣıfru’l-yed
Çıḳarur Ḥāmi-i suhen sāze
- 21 Kerem it ḥarc-ı rūze bir miḳdār
Az çok ben de ḳāni‘üm aze
- 22 Sizden az isterüm efendümden
İsterüm çok bakar mıyum aze
- 23 ‘Adedin līk eylemem ta‘yīn
Himmete dirler olmaz endāze
- 24 Sīr ola tā ğürisne-çeṣm ṭama‘um
Ola ḥāṣıl-ı ṣib‘ leb-i āze

19a müzāyāḳam: muzānāḳam A1

19b ket-ḥudā: ked-ḥudā S

20b çıḳarur: ḥayfdur A3

21b çok: yok S, Ü1, A2, A3

22a sizden: marāz A3

24a ṭama‘um: ṭama‘ Ü1

2

Mef'ulü failätü mefailü failün

- 1 Zenden remide şöyle Refi'a efendi kim
Hatm itse Muşhafı okumaz süre-i Nisā
- 2 Nām-ı nisāi itdi ferāmūş o deñlü kim
Nisyān ile nisā dise dir feth ile nisā
- 3 Esmā-yı meyde duhter-i rez nāmı var diyü
Menfūr-ı tab'idur mey-i gül-gün-ı ğam zirā
- 4 Ney-zen dimez ki zāhir olur āhirinde zen
Evrāka ney-demide yazar itse iktizā
- 5 Bintü'l-'ineb diseñ dime bintü'l-'inebdi dir
Fehm eyle tāk-ı kīnesidür itme dir haṭā
- 6 Çeşmüm benāt-ı na'şe düçār olmasun diyü
Olmaz şabāh olınca nigāh-efgen-i semā
- 7 Derk eyleseydi 'aklı heyulā-yı tıfl iken
Āġuş-ı māderinden olurdı keşide-pā

2.A1.60a, A2.81a, Ü1.44b

2a nām-ı nisāi : nāmı şanı A1

5a bintü'l-'ineb : bint-i dey dime A2

7a 'aklı: 'akl A1

- 8 Zenden bu rütbelerde girizân iken neden
İtmiş ‘aceb ki mäder-i dünyâyâ ilticâ
- 9 Bir bive-zen ki kâhiredür hem selitedür
İtdi ne güne mışr-ı refi‘â-yı mübtelâ
- 10 Dünyâyâ şer tevellüd ider cümle mışrdan
Her kim dimişse mäder-i dünyâ dimiş sezâ
- 11 Bu pîre-zâl-ı kâhirenün reddi müstehâb
Zemm itdi kâhramân-ı zen-i seyyidü’l-verâ

9b ne: - A2 ; güne: gün A1

11a pîre-zâl: pîre-zen A2; reddi : rüyı A1, red Ü1

11b zemm: zamm A2, Ü1

Devā Hammāmınun Tarihidir

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

- 1 Yādigārı husrevi germābe-i gerdün-medār
Reşk ider seb'î şidād-ı çerh istiḥkāmına
- 2 Günbedi 'alî ser-i kûbbe-i eflāk ile
Mîhr ü meh dirsem bu rif'atle 'aceb mi cāmına
- 3 Afîyet-baḥş u ḥayāt-efzā hevā-yı dil-keşi
Ḥalk ḥammām-ı devā dirler anuñ çün nāmına
- 4 Başa urmazlığla şöhret-yāb iken günbetleri
Ta'ne-i muşt-ı kesād urdı şifā ḥammāmına
- 5 İ'tidāl u rüşenā germiyyet-i āb-ı hevā
Döndiler ḥizmetde ḥammām-ı devā ḥuddāmına
- 6 Girse evsāh-ı a'lādan pāk olur şāḥib-sitem
Āb u tābı kîse-i ḥammām olur eskāmına
- 7 Köhnelik şahbā gibi germiyyet-i bāzār ider
Eski ḥammām eski yār oldu libās endāmına
- 8 Müstedirün aḥseni eşkāl-i 'ālem oldığın
Cürm ider im'ān ider günbetleri ersāmına

- 9   Āb ile çirk-âbınun̄ mecrâları vîrân olup
Oldı bâdî çok zamân ta‘tîl-i bî-hengâmına
- 10   Çıkmadı meydâna bir germ-iştihâ şâhib kerem
Güşe-i himmet muvâfık şimdiler eyyâmına
- 11   Gördiler ehl-i vezâ‘if hâl-i ‘âlem böyledür
Deyn idüp ‘azm itdiler termîm-i şaĥn u bânına
- 12   Birbirün̄ teşcî‘ ile teşmîr-i sâķ-ı cân idüp
Ābınun̄ çirk-âbınun̄ sa‘y itdiler itmâmına
- 13   Şöyle revnaķ virdiler dest-i deri dîvârına
Seyr idenler âferin̄ dir bunlarun̄ iķdâmına
- 14   Nüşa-i tecrîd idi gūyâ devâ germ-âbesi
Oldı bu ta‘mîr-i nev-şerĥ-i cedîd îhâmına
- 15   Şevķ ile ‘uryân idüp ma‘nî libâs-ı lafzdan
Cân atar hem-vâre zîr-i tâķda arâmına
- 16   Hüsni ta‘mîr görüp Ĥâmî didi târiĥini
Şihĥati ķaşd eyleyen gelsün devâ ĥammâmına 1122

Tārīḥ-i Vefāt-ı İbrāhīm Beg Der-Medīne-i Āmid

Fāilātūn fāilātūn fāilātūn fāilūn

- 1 Tāzelükde şāhib-i kabr eyleyüp kesb-i kemāl
Çün meh-i nev oldı ʿilm ü maʿrifetden behre-yāb
- 2 Hāne-i ʿömr-i ʿazīzi dahı nev-bünyād iken
Ey diriğā seyl-i pür-zür-ı ecel itdi ḥarāb
- 3 Söyledüm tārīhini dünyāda çün kām almadı
Ola İbrāhīm Firdevs içre yā Rab kām-yāb

1130

4.A1.61b; A2. 83b, Ü1.47a, S.46b

Tārīḥ-i Vefāt-ı İbrahim A2, Vefāt-ı İbrahim Beg S

2 Bu beyitten itibaren A2'de yer almaktadır.

Kaşide Der-Sitāyış-i Otağ Köprili-zāde ‘Abdu’l-lāh Paşā

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

- 1 Neyyir-i burc-ı vezāret ziver-i çetr-i felek
Hācı ‘Abdu’l-lah Paşā āşaf-ı ‘ālī-tebār
- 2 ‘Irķ-ı t̄ahirdür ebā an-cedd vezir ibn-i vezir
Nesl-i bāhirdür ser-ā-pā hasr u cem-i iktidār
- 3 Oldı cümle hānedān-ı Köprili perverdesi
Şadr-ı a‘zam āşaf-ı şāhib-nigīn ü kām-kār
- 4 Seyl-i pür-zür-ı şekāvet dehri itmişken harāb
Olmuş iken kaşr-ı istiḥkām-ı devlet raḥne-dār
- 5 Köprililer cā-be-cā kurdı sırāt-ı müstakim
Devlet-i‘Osḡmāniyān oldı anuñla üstüvār
- 6 Virdiler meşşāta-i ‘adl ile mülke zib ü fer
Şadme-i heybetleri küffārı itdi ḥāksār
- 7 Var midur tafşile ḥācet tıfl-ı ebced-ḥān bilür
Din ü devlet hep eb u ceddüñle eyler iftiḥār

5.A1.34a, A2.47b, Ü1.29a, S.26b

Kaşide Otağ Köprili-zāde ‘Abdu’l-lāh Paşā S;- Ü1

6b küffārı: küffāra A1

- 8 Oldılar p̄irāye-i cedd ü aḥ u ‘amm u ebūñ
‘İlm ü ‘adl u cūd u taḫvā heybet ü ḥilm ü vaḫār
- 9 Ol nüfūs-ı muṭma‘inne irci‘ī emriyle hep
Cennet-i dārū’s-selāma itdiler bir bir güzār
- 10 Ma‘delet-sencā kerem-kārā necābet-perverā
Ḳalduñ ol eşdāfdan sen dürr-i yek-tā yād-gār
- 11 Sen o kānuñ gevherisin kim cebīn-i nuh-felek
Ḥāk-i dergāhına mālīşden bulur şān u şī‘ār
- 12 Cümle aḥlākuñ sūtūde cümle evşāfuñ cemīl
Sırr-ı ābā cevher-i zātuñda olmuş āşikār
- 13 Böyledür āyīn-i ‘ilm-i dūdman-ı muḥteşem
Gerçi kim aşḫābına olur medār-ı iḡtirār
- 14 Olmayup dil-beste ammā ol izāfī rif’ata
Ol kadar kesb-i kemālat eyledün ḥurşidvār
- 15 Taḫt-ı ‘Osmānī eb u ceddūñle şöhret-yāb iken
Zāt-ı maḥmūduñ eb u ecdāda virdi iştihār

8b ḥilm ü: ḥilm S, A2

9 ab Bu beyit Ü1’de yer almamıştır

11a cebīn: cebīnin A1, A2

12b cevher: cevheri A1, Ü1

- 16 Sen de inşâf it nice ser-māye-i fahr olmasun
Haşra gelmez şol fezâ'il kim anuñ zâtında var
- 17 'Adl-i eyyâmında nālân yok meger kim 'andelib
Luţf-i hengāmında giryân yok meger ebr-i bahār
- 18 Vardığı kişverde dil-hûn yok meger meyden sebû
Derd-i ser olmaz meger mey-hârdan renc-i humār
- 19 Âmidî mi'mâr-ı adli şöyle ma'mûr itdi kim
Oldı mænend-i hümâ nâ-yâb-ı bûm-ı nâ-bekār
- 20 Şöyle müstağnî ki ibrâz itse Kârun gencini
Çeşm-i pür temkîni itmez bir nigâh-ı i'tibâr
- 21 Şeb-çerâğ-ı mihri şalsa reh-güzârında felek
İnhînâ eyler mi ol serv-i hıyâbân-ı vaķâr
- 22 Oldı vaşf-ı dest-i güher-pâşını gûş eyleyüp
Bahra sühânveş hırâş-ı sine mevc-i bî-şümâr
- 23 Âftabâsâ kef-i ihsânı 'âlem-gîr olup
Nâm-ı Hâtem necl ü imsâk ile bulmuş iştihâr

16b haşra: haşr S, A2

17a kim: ki S

17b hengāmında: eyyāmında A2

18a meyden: ola; sebû-yı mey A2

18b renc: be-renc A1

22ab Bu beyit S'de 23.beyitle yer değiştirmiştir.

23b iştihâr: iftihâr A2; necl ü : necl Ü1

- 24 Dest-i cūduñ mihre teşbîh eylemek rûşen velî
Mâhda olsa ‘atâsı âftâbuñ pây-dâr
- 25 Oldıgın bilmiş tehî destâne luţfuñ bî-dirîğ
El uzatmışdur kef-i ihsânına şâh-ı çenâr
- 26 Dest hâşâ ki sehâb-ı faşl-ı nîsândur dimem
Kim bu dest-i cūd olur güher-feşân ol katre-bâr
- 27 Ref‘-i ihrâz ile hükmi taşâ te’sîr eylemiş
Çeşmine ‘aynuñ zümürüdden ‘aceb mi itse mâr
- 28 Şem‘ ider pervâneye şükrâne-i vuşlat için
Atlas-ı gül-günını kat kat libâs-ı zer nigâr
- 29 Öyle bir şîr-i ciger-derdür ki harb u darbını
Görseler inşâf iderler Rüstem ü İsfendiyâr
- 30 Şarşar-ı aqdâmına nisbet habâb-ı kemterin
Kal‘a-i a‘dâ degüldür olsa âhenden hisâr
- 31 Şanma kim seyyâredür mirrih cürmün egleyüp
Bîm-i tiğ-i bî-emânından olupdur bî-çarâr

24a teşbîh: teşbîhe A2

26a hâşâ: haşâ A1, A2, ki: -S

27a hükmi : hükm A1

29a harb u darbını: çüb-ı harbini S

- 32 Pençe-i fermān-ı kahrı şöyle nāfız kim ider
Sīne-i hārā degül fūlāddan nez‘-i şerār
- 33 Şahn-ı gülşen āb-ı luḫfuḫdan olaydı vāye-gīr
Sāk-ı gül-bünde olurdu ūd-ı sā‘id gibi hār
- 34 Şarşar-ı kahrı hevāya olsa sārī düşmenūñ
Sīnede āmed-şud-ı enfāsı olur erredār
- 35 Olmağ için sāyebān-ı ma‘delet-ṭarḫ eyledi
Himmetiveş bir mu‘allā çetr-i gerdūn iktidār
- 36 Āsmān girdār iken bu çetr-i nev ḫayretdeyüm
Tengnā-yı şahn-ı ğabrāda nice ṭutmuş kārār
- 37 Çetr-i ‘alī āsmān girdārdur dirsem n’ola
Mīhr ü mehdür ṭop-ı zerrīn ḫayme çerḫ-i istimār
- 38 Çetr-i Abdu’llāh Paşādur yaḫud vaż‘ eylemiş
Şahn-ı bāġa bārgāhuñ şāh-ı iklīm-i bahār

32a şöyle: - A1

32b hārā degül: ḫār-dāruñ A1, hārā dek S, A2

33a vāye-gir: dāye-gir A1

33b gül-bünde: gül-bünden A1, Ü1; har: har A1

34b Bu mısra S’de -olur kelimesine kadar yer almamıştır. erre-dār: ezre-dār A1; enfāsı: enfās A1

36b ṭutmuş: dutmuş Ü1, A1, A2

- 39 Hiç olur mı hayme-i rengînine hergiz ‘adîl
Çerh-i atlas naqşdan ‘arî bu bir naqş-ı nigâr
- 40 Cā-be-cā kevkeb degüldür bārgāhuñ seyr idüp
Reşk ile olmuş peleng-i çerh-i hod-bîn dāgdār
- 41 Şubh-dem şanma şafaq surh olduğu rüy-ı felek
Hayme-i gül-günüñ itmişdür sipihri şermsār
- 42 Çok zamāndandur ‘ālemi eyler temāşā görmedi
Çeşm-i mihr-i ‘ālem-ārā böyle bir üşkūfezār
- 43 Āftāb-ı midhat-ı çetrüñ tulu’ itmeklige
Buldı bir pākize-maṭlaḥ hāme-i güher-nisār
- 44 Gülşen -i iqbāldür bu bārgāh-ı nāmdār
Görse naqş-ı dil-keşin gülzār meyl itmez hezār
- 45 Kūh-peyker bārgāh-ı āşaf-ı zî-şān mıdur
Ḳulle-i kühsārda yāhud açılmış lālezār
- 46 Gülleri bî-ḥar hem ālūde-i şeb-nem degül
Revnaḳ-ı ezhārına bād-ı hazān eyler mi kār

39b naqş-ı nigār: naqş u nigār S

42b bir: -Ü1

44a bār-gāh: nev-bār-gāh S, bār-gāha A1

- 47 Her sūtūn-ı ser-keşi bir şātır-ı zerrīn kemer
Cāme-i gül-gūn ile hı̇zmetde olmuş pāydār
- 48 K̇urş-ı mihr ü māhdur gūyā sūtūn-ı tablası
Oldı zer-tār-ı eşi‘a şan tınāb-ı zer-nigār
- 49 Perde-pūş-ı ‘işmet olmuş gördi ol çetr-i meni‘
Çerh-i hūn-ālūde nāmūsiyye senden itdi ‘ār
- 50 Hāmiyā pāyana irdi söz du‘ā hengāmıdur
Çok suhen tasdi‘ ider isterse olsun ābdār
- 51 Ḣayme-i zer-tükmesin kurdıkça çetr-i çerhe dehr
Ola çetr-i devletūn da‘im metīn ü üstüvār
- 52 Çākerūn̄ mihr ü meh olsun eyledikçe ‘ālemi
Gāh tār u gāh rūşen çādır-ı leyl ü nehār
- 53 Bu otağ-ı dil-keşin Hāmī didüm tārīh̄ini
Cilve-ārā bārgāh-ı pūr-şafā tāvūsvar
- 54 Bir dahı tekrār ahsendür didüm tārīh̄ini
Bārgāh-ı bī-bedel bir menzil-i gerdūn-medār 1131

47a ser-keşi: ser-keş A1, A2

47b gül-gūn : gül-gūna A1

49b ālūde nāmūsiyye: ālūde-i nāmūsa A2; Çerh hūn-ālūde gördi hacletinden itdi ‘ār Ü1

51a çetr: fırağ her A1, fırağ A2, S, Ü1

52b tār u: tār A2, Ü1

53b Bu beyit A2 ve S’de 54 b ile yer değiştirmiştir.

Tārīḥ-i Vefāt-ı Zübeyde Ḥānım Binti Şeyḥü'l-İslām Feyzu'l-lāh Efendi

Zevce-i Köprili-zāde 'Abdu'llāh Paşā

Mefāilün feilātün mefāilün feilün

1 Cihānı tire-dil ü mest ü ser-girān itmiş

Diriḡ-i keşti-i 'ālemde yoḡ sūkūn u qarār

2 Felekde mihr ile meh şanma tāc-ı bī-serdür

Hezār kelle yemişdür bu şīr-i merdüm-ḡār

3 Hevā midur bu keş-ā-keş dem-ā-dem olmadadur

Dıraḡt-ı 'ömrüne āmed-şud-ı nefes mişār

4 Saña bu lücce-i nīlide sābihāt-ı nücüm

Zamān-ı naḡş-ber-āb oldıḡın ider eş'ār

5 Gelür maḡābire aşḡāb-ı ḡabr pey-der-pey

Velī ḡamusı muhācir yanınca yoḡ enşār

6 Bu pişezār-ı fenāda ne deñlü ḡılsa ḡazer

Kişi ḡazanfer-i mürge dūḡār olur nā-ḡār

6.A1.35b, A2.50a, Ü1.30a, S.27b

Mersiye Defter Şeyḥü'l-İslām Zübeyde Ḥānım Zevce-i Köprili-zāde A2; Tārīḥ-i Vefāt-ı Zübeyde Ḥānım binti Şeyḥü'l-İslām Feyzi Efendi Zevce Köprili-zāde S;_ Ü1

1a mest ü: mest A1, ; dil ü : dil S

1b 'ālemde: 'ālemdür A1

2a meh: -A2 ; hezār: her A1

5a ḡabr : ḡabrin A2

- 7 Olaydı zerre kadar fıtratında resm-i vefā
Zübeyde H̄anım'a eylerdi çerh-i nā-hem- vār
- 8 Vücūd-ı pākine pīraye olsalar ne 'aceb
H̄ayā vü re'fet ü 'işmet sedād u h̄ilm ü vaqār
- 9 Yegāne duhter-i müfti-i h̄āfikeyn idi ol
Kerīme-i kerem āsar-ı kıdvetü'l-ebrār
- 10 İmām u ekmele ü efdāl cenāb-ı Feyzu'llāh
Fakīh-i a'lem ü etkā şadefçe-i esrār
- 11 O pişvā-yı sübül vāriş-i 'ulūm-ı rüsül
Elinde şem'-i h̄udā idi kilik-i güherbār
- 12 Ebū Hanīfe-şiyem gülsitān-ı mekremetin
Fuḥūl-ı nāsa H̄udā eylemişdi nāşiyezār
- 13 Şu'ā'-ı fazlı qarīb ü ba'ide rūşendür
Cibāl-i şāhika üzre nühüfte ola mı nār
- 14 Zübeyde böyle ebūn binti bā-ḥuşuş oldu
Cihānda zevce-i Pāşā-yı mekremet-girdār

7a fıtratında: fıtratında A2

8b sedād u: sedad S, A2, hilm u : hilm A1, A2

10a Feyzu'llah : feyz ile A2

11b şem': şems S

12a mekremetin: mükremīn A1

- 15 Sipîhr-i ma‘delele mâh Hacı ‘Abdu’llah
Nizâm-ı mülk ü mileldür vezîr-i ‘âlî-tebâr
- 16 Çerâg-ı ‘adle zîyâ dâda Köprili-zâde
Şeref bulur ânâ Dârâ olursa şâhibdâr
- 17 Seni sa‘âdet ile eylemiş Hudâ maḥdûm
O ḥânedâna ki olmaz muḥâsenâtı şumâr
- 18 Ced ü eb ü aḥ u ‘ammun̄ vezîr-i mihr-i pezîr
Ki buldı dîn ü düvel bunlar ile şân u şî‘âr
- 19 Mişâl-i merkez-i ‘âlem siyâset ü ‘adlün̄
Olınca dâ’ire-i devlet-i cihâna medâr
- 20 Muṭî‘a ney-şeker oldu o ḥâne-i müşgîn
‘Adüya âteş-i süzân o tîg-i şâ‘ikabâr
- 21 Der-i himâyetüñe dâḥil olsa pervâne
Dönerdi tükme-i mercâna câmesinde şerâr
- 22 O zîb-i şadr-ı güherdür ki itdi dāmânın
Cenâb-ı Hâzret-i Hakk milşem-i şagâr u kibâr

16b Dârâ: dâr A1

18a pezîr: nazîr Ü1

18b dîn: -S

21a himâyetüñe: himâyetine A1,A2,Ü1,S

21b mercâna: mercân

22ab Bu beyit A1 ve A2’de 23.beyittir.

- 23 Meger kim oldığını çerh-i kinever bilmez
Ki böyle zāt-ı şerife revâ görür âzâr
- 24 Ğalaṭ didüm ki olur emselün belâsı eşed
Ḥadîṣ-i emsel-i ḥayrî'l-verâ ider izhâr
- 25 Le-neblüvenneküm eler bu nükteye imâ
K'olur hücum-ı belâ birr ü fâcire mi'yâr
- 26 Bilürdi emsel-i nâs oldığın Ḥudây-ı 'alîm
Bu ibtilâlar ile itdi andan istihbâr
- 27 Zübeyde Ḥânım ile rişte-bend-i ülfet iken
Zamâne bu 'akdî güsiste âhir-i kâr
- 28 Zübeyde şem'-i şebistân-ı 'izz ü rif'at idi
Zamâne ḥâke şalup âhir itdi şem'-i mezâr
- 29 Nice Zübeyde ki zîb-i erike-i 'işmet
Nice Zübeyde ki bânü-yı mekremet-âşâr

24a emselün: emselin A1, A2, S

26b Belâya dūş olan eylerdi andan istihbâr Ü1

27a rişte-bend: rişte-i bend A1, A2

27b itdi: eyledi Ü1

28b mezâr: karar A1

28ab Bu beyit A2'de yer almamıştır

28b zamâne: zamâne-i A1

29a Bu beyit A2'de 29b ile yer değiştirmiştir; 'ismet:ismet-dar A2

29b ki: güher A2

- 30 Nice Zübeyde ki fahr-ı muhadderāt-ı cihān
Ki āb-ı rüyına eyler k̄asem dūr-i şehvār
- 31 ‘Aceb mi sāyesine ḥasret olsa rüy-ı zemīn
Ki vech-i pākini ḥūrşid görmemiş zinhār
- 32 Henüz ḡonce-i āmāli nā-şüküfte iken
Henüz devḥa-i ‘ömründen almamışken bār
- 33 O nahl-ı nev-resi ḥāke berāber itdi dirīḡ
Terahḥüm itmedi ḥayfā zamāne-i ḡaddār
- 34 Nişimen olmuşiken aña şadr-ı taḥte-revān
Dirīḡ taḥte-i tābūta oldı şimdi süvār
- 35 Girüp sefine-i tābūta eyledi āḥir
Bu tāḥte-pāre ile sāḥil-i behişte güzār
- 36 Şarardı ‘arız-ı ḥūrşidi āh-ı ḥasretle
Kebūdi cāmelere girdi çerḥ-i gec-reftār

---

30 ab Bu beyit S’de 31.beyitle yer deḡiştirmiştir.

31b vech: vechi A1, A2

33b terahḥüm: zaḥm A1

35b bu: bir A1

36a ḥasretle: ḥasretten A2

36b kebūdi: giyürdi A2; kebūd Ü1; girdi: kebūdi A2; gec: genc A1

- 37 Şafaḳ degül görinen nāḥun-ı hilāl ile çerḥ
Boyandı ḳanına itdikde ḥāriş-i ruḥsār
- 38 Mişāl-i dīde-i Ya‘kūb gümşüde Yūsuf
Hücūm-ı girye ile çeşm-i meh-sepīd-i ḳarār
- 39 Zamāne el yudı çün böyle bir içim şudan
Giyerse çeşme-i ḥayvār siyāhları yeri var
- 40 Bu sūzişiyile çü uḥdūd-ı sīne āteş-ḥiz
Bu ḡamla dīde çü tennūr Nūh-ı tūfān-zār
- 41 Dehenden āh çıkar şimdi gerd-i bādāsā
Oturdı sīnelere tūde tūde gerd u ḡubār
- 42 Fiḡān olunsa gerek ḥaşre dek bu mihnetle
Olur fiḡān daḡı tārīḥ-i fevt olunca şumar
- 43 Bu cān-gūdāz u ciger-sūz-edā yeter Ḥāmī
Mezār-ı pākine naḳd-ı du‘āyı ḳıl iṣār

38a gümşüde: gümşüde-i A1

39b siyāhları: siyāhlar S

42a mihnetle: ḳavle güvāh A1, A2, Ü1, s

42b fevt : fevtine A1

43a edā: eder A1

- 44 İlāhi muḥsinedür kı̇l ziyāde iḥsānuñ
İdüp erīke-i firdevsde Resūluña cār
- 45 Şadefveş iki elin dürr-i mağfiretle pür it
O naḥl-ı tāze teḥī-dest ise mişāl-i çenār
- 46 Bu leff ü neşr-i müretteble söyledüm tāriḥ
Ola Zübeyde'ye cennetle ḥūr menzil ü yār

1131

44a muḥsinedür: muḥassenedür A1

45a dürr: -A1

46b menzil ü : menzil A1

Tārīh-i Kaşr-ı ‘Abdu’llāh Pāşā Der-Āmid

Mefāilün mefāilün mefāilün mefāilün

- 1 Serāy-ı Āmid’i reşk-āver-i bāġ-ı İrem kıldı
Kudūm-ı sa‘d-ı ‘Abdu’llāh Pāşā Köprili-zāde
- 2 Vezīr ibn-i vezīr āşaf nazīr İskender-i şānī
Bulunmaz mihr-i ‘ālem-tābveş akrānı dünyāda
- 3 Olaldan dest-gīr-i bī-kesān ‘ahdinde düşmen yok
Meger kim ola şeb-nem ġonce-i ra’nāya üftāde
- 4 Yapup āşār için bir kaşr-ı dil-keş dest-i himmetle
Zer ü zīverle tezvīn eyleyüp itdikde āmāde
- 5 Ararken Hāmiyā tārīh-i sālın levh-i hātırdā
Yazıldı kaşr-ı ‘Abdu’llāh Paşā Köprili-zāde

7.A1.60b, A2.83a, Ü1.45a, S.46a

- A2; Tārīh-i Kaşr-ı ‘Abdu’llāh Pāşā S, -Ü1

3a ‘ahdinde: ‘ālemde Ü1

3b Ola şebnem: şebnem ola A1

5a sālın: sālun A1

Tārīḥ-i Vefāt-ı Kerīme-i Köprili-zāde ‘Abdu’llah Paşā

Fāilātün failātün failātün failün

- 1 Hācī ‘Abdu’llāh Paşā āşaf-ı ‘ālī-neseb
‘Adl ile fārūḳ-ı ‘aşr itmiş anı Rabbü’l-Felāk
- 2 Fevt olup Āmid’de Leylā nām bir ma‘şūmesi
Şubḥ-dem ḥasretle ḳan aḡlar felek şanma şafaḳ
- 3 Yandıḡı çün nār-ı hicrānıyla ḳalb-i vālidin
Hem şefī‘a hem farat olmaḡa oldu mā-şadaḳ
- 4 İtdi çün terk-i ḳafes Hāmi didi tāriḡini
Bülbül-i gülzār-ı cennet eylesün Leylā’yı Hāḳ

1131

9

Tarih-i Hâne-i Voyvoda Halil Ağa

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

- 1 Zübde-i ehl-i kerem Âmid'de hâlâ Voyvoda
Hâzret-i ağa-yı hayr-endîş hem-nâmı Halil
- 2 İki şuffa bir bülend eyvân inşâ eyledi
Yapdı bir mihmân-serây-ı bî-şebîh ü bî-'adil
- 3 İtdi târihin şarîr-i hâme-i Hâmî nidâ
Fî-sebîli'llâh gelsün gitsün ebnâ-yı sebîl

1136

---

9. A1.60b, A2.83a, Ü1.45b, S.46a

Tarih-i Kaşr-ı Şeyh S, -A2, Ü1

1b nâmı: nâm A1, A2

10

Şāhib-i Dīvān Kendi İnşā Eylediği Kaşr İçün Söylediği Tārīhdür

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

- 1 Aḥmed-i Ḥāmī bu 'işret-ḥāne-i dīrinede'
Bez̄l-i maḳdūr eyleyüp yapırdı kaşr-ı bī-menend
- 2 Ḥüsn-i itmāmın görüp Ḥāmī didüm tārīhini
Aḥmed ābād oldu himmetle bu kaşr-ı dil-pesend

1140

11

Tārīḥ-i Çeşme-i Kılıç Beg Der-Medīne-i Āmid

Mefāilün mefāilün mefāilün mefāilün

- 1 Bināsı hem yolu bu çeşmenün vīrān olup yek-ser
Ahāli-i maḥalle el yumuşlarken niḫāmından
- 2 Olup Bārūti-zāde Es-Seyīd Maḳsud'un ihyāsı
Bu vīrān çeşme ma'mūr oldu ḥüsn-i ihtimāmından
- 3 Aḥ-ı merḥūmı Ḥacı Muştafa'nun vech-i ḥayr için
Yapup aldı du'a leb-teşnegānun ḥaş u'āmından
- 4 Kılıç Beg çeşmesin icrā idüp Ḥāmī didüm tārīḥ
Degül āb-ı revān aḳmış Kılıç gūyā niyāmından 1140

10. A1.61a; A2.83a, Ü1.45b, S.46b

Tārīḥ-i Bāğçe-i Ḥur-ı Ḥāmī S

1a dīrine : dīrīn A1, S

1b Bez̄l idüp maḳdūrını yapırdı kaşr-ı bī-menend S, Bez̄l idüp maḳdūrını tarḥ itdi bir kaşr-ı bülend A2

11. A1.61a , A2.83b , Ü1.45b , S. 46b

3a merḥūmı: merḥūm A2, S

4b niyāmından: miyāmından S, Ü1

12

Kaşide Berāy-ı Bāğçe-i Balıklı Voyvoda Muştafā Ağa

Mefailün mefailün mefailün mefailün

- 1 Gül-i gülzār-ı devlet hāzret-i Vahhāb Ağa-zāde
Mekārim-pīşe maḥdūm-ı mūkerrem Muştafā Ağa
- 2 Ki olmuşdı fūrūğ-ı ğurre-i levḥ-i cebīninden
Meh-i nev gibi āsar-ı necābet tıfl iken peydā
- 3 Balıklı Bāğınun vīrāne ḳaşrın iştirā ḳıldı
İdüp ta‘mīrine sa‘y itdi devlet hūkmünü icrā
- 4 Ḳatı endek zamānda bezl idüp naḳdīne-i cūduñ
Sarāy-ı himmetiveş itdi bir ‘ālī binā inşā
- 5 Hārāb-ı ḳalb-i ‘āşık iltifāt-ı yār idi şandum
Yapıldı eyledikde gūşe-i ebrū ile imā
- 6 Balıklı Bāğı hem-çün hūt-ı Yūnus şadra olmuşken
Döküp āb-ı hayāt luḫfin itdi Hızrveş ihyā

---

12. A1.31b, A2.32b, Ü1.25b, S.24a

Kaşide Berāy-ı Bāğçe vü Ḳaşr-ı Balıklı A1, Kaşide-i
Sitāyiş-i Muştafā Ağa Ta‘mīr-Kerd-i Bāğçe-i Balıklı A2,-Ü1

2a cebīninden: cebīninde A1

3b devlet hūkmünü icra: hūkmi eyledi icrā A2

4b himmeti : himmet A1

6a Yūnus: Mūsā A1, Ü1, S

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

- 7 Bu aşr-ı bî-bedel reşk-āver-i uld olsa lāyıkdur
Dise sūkkānına tūbā lehu Firdevsden tūbā
- 8 Balıklı βāğınun bu telli pullı aşrını görse
Bilür mi‘mār kim degmez averna kılsa amrā
- 9 Bu aşr enmūzec-i uld olduđınun üccetin ūra
İderler nazm-ı tecr-i taht-ı he’l enhār ile imzā
- 10 Bu aşrun imtizac-ı bünyesi terki bden abi
Oyulmuş mişkabiyle gūyiyā bir gevher-i yek-tā
- 11 odı vīrān iken bir şūrete kim şūretün görse
Olur ayretle Aqlidīs sūdı vāle vū şeydā
- 12 Görürse naş-ı zībāsın olur Māni fūrū-mānde
Ezūp içsün şuyın Erjengi āba eyleyüp ilkā
- 13 Göreydi iltimā‘-ı tāk-ı tāvān-ı zer-endūdın
Çü uffāş iltifāt itmezdi mihre dīde-i irbā
- 14 Görenler ‘aks-i tāvānuñ Balıklı āb-girinden
Nüzūl itmiş şanurlar burc-ı ūta encüm-i zehrā

7a olsa: oldu A1, Ü1, S

8b mi‘mār: Sinimmār S, Ü1

9a üccetin: üccetün A1, A2; üccet Ü1

10b yek-tā: yek-pā A1

11b Aqlidīs: Aqlidīs A1, A2; sūdı: sūrı S, Ü1

12b Erjengi: Erjeng S, Ü1, A2

13a endūdın: endūduñ S,

- 15 Dü cānibden ġadīr ü havz̄ gūyā çeşm-i aḥveldür
Reh-i maḥbūb kaşrı gösterürler iki kat zībā
- 16 Ğadīr u havz̄ şanma kaşr-ı nev tezyīne ḥırşından
İki mir'at iki zānūya vaż' itmiş 'arūsāsā
- 17 Olan tābi'hevāya revzeninden bir dem ayrılmaz
Çü mürġ-i rişte ber-pādur nesīm-i 'ākıbet baḥşa
- 18 Refī' ü rūşenādur ol kadar kim mihr ü meh kaşrun
Kebūter-hāne-i bāmında iki beyzādür gūyā
- 19 Görüp āb ile tābuñ nüşā-i tecrīd-i ḥammāmuñ
Libās-ı lafzdan eyler tecerrüd şāhid-i ma'nā
- 20 Ḥuşūşā kaşr-ı nev-tarḥı gören āb üzre zanneyler
Yanaşmış gūyiyā limāna bir geştī-i rengīn-pā
- 21 Mey ü maḥbūb ile ḥācet ne minnet telḥ-kām olmak
Virür nezzāresi tefrīḥ-i vuşlat neş'e-i şahbā
- 22 Ḥazīz ü evci ve'l-ḥāşıl biri birinden a'lādur
Müşeyyed zir ü bālādan müzeyyen zir den bālā

15a cānibden: cānibde A1; aḥveldür: aḥvāldür A2

15b maḥbūb: maḥbūbı Ü1

17a olan: olup A1, Ü1, A2

18a refī' ü: refī' A1

19a āb ile : āb u S, Ü1

19b lafzdan: lutfdan Ü1, eyler: anlar S

20a Ḥuşūşā kaşr-ı nev-tarḥ-ı bedr-i pīrā ġadīr üzre A1, A2, S

22b müşeyyed: müşeyyedi A1; zir ü: zirī A1, A2

- 23 Yeter H̄amī tek-ā-pū gerçi meydān istiyor çokdan
Semend-i tab⁶-ı h̄od-kāmuñ 'inānın eyleme irhā
- 24 Bu virān-hāne-i 'ālem yakıldıkça yapıldıkça
Esās-ı devletüñ kaşruñ gibi H̄aḡ ide pā-ber-cā
- 25 Tamām oldıkda H̄amī kaşr-ı māhī söyledi tāriḡ
Bu kaşr-ı pāke olmaz māhdan māhiye dek hem-tā 1141

23b eyleme: eylemez A2

24b pā-ber-cā:nā-ber-cā A1

25b māhiye dek: māhiden A1

**Kaşide Der-Sitāyış-i Şadr-ı A'zam İbrāhim Paşā
Raḥmetu'l-lāh-i 'Aleyh**

Fāilātün failātün failātün failün

- 1 Nāşib-ı rāyāt-ı dīn ḥākān-ı mülk-i ḥāfikeyn
Beyza-i İslāmı ḥāzīn pād-şāh-ı şāh-bāz
- 2 Pād-şāh-ı baḥr u ber fermān-revā-yı ḥuşk u ter
Ḥüsrev ü Dārā kemīn derbānına eyler niyāz
- 3 Şāh-ı Mahmudü'l-fi'āl ḥākān-ı memdüḥu'l-ḥuşāl
Ġaznevī hem-nāmı olmakla ider ḥürāye nāz
- 4 Cenb-i iclālinde şehler çün şeh-i şatrancıdur
Buna şeh demek ḥaḳikāt ğayra isnād-ı mecāz
- 5 Pāsdār-ı dār-ı hicret ḥādim-i beytü'l'atīḳ
Berḳ-i luṭfindan nevā-sāz olmada ehl-i hicāz

13. A1.23b, A2.17b, A3.1b, Ü1.9b, S.7b

-Ü1; Kaşide-i Şadr-ı A'zam İbrāhim Paşā S; Kaşide Berāy-ı İbrāhim Paşā Şadr-ı A'zam A2

1b Mültecā-yı İslāmın ol pād-şāh-ı şāh-bāz Ü1

2a pād-şāh:bād-şāh Ü1

3a şāh:hān A3; ḥākān: şāh A3

3b hem-nāmı: hem-nām Ü1; olmakla: olmağla A1

4b Buña demek ḥaḳikāt ğayra şeh demek mecāz Ü1

- 6 Olmasa der-pey du‘â-yı imtidād-ı devleti
Der-i h̄od pirāye-i h̄usn-i kab̄ul olmaz namāz
- 7 Taht-ı ‘ālī baht-ı ‘Osmānī olinca mesnedi
Bīm-i tīginden ten-i a‘dāya düşdi ihtizāz
- 8 ‘Ātıfet-kārḥā olinca vāhibü’l-āmālden
Düşuḥā dır‘ı hilāfet-i hil‘at behcet tırāz
- 9 K̄alb-i pür-nūruḥ mı mülhemdür veyāḥud gūşuḥā
‘Ālem-i feyyāzdan ilkā olunmuşdır bu rāz
- 10 Sebze-i bi-gāneden pakeyle bāg-ı devleti
Evvelā ehl-i fesāduḥ bencini tīgünle k̄az
- 11 Şāniyā vir mihri bir destūr-ı rūşen re‘ye kim
Eyleye mir‘at-ı zihni nīki bedden imtiyāz
- 12 Ḥaḫ nümāyān oldı çün mihr-i dil-ārā sen daḥı
‘Azmine re‘y-i hümāyunuḥda gösterdün cevāz

6b h̄od: ḥoduḥā A2

8ab Bu beyit A1’de yer almamıştır.

8a ‘atıfet-kārḥā: ‘atıfet-bāhā A2; ‘atıfet-kāyā S

9a pür-nūruḥ mı:pür-nūruḥ A1, A2, S

10b bencini: bahtımı Ü1, pencini A2

11a destūr:destūrı A1; re‘ye : yarar Ü1

11b nīki: nīk ü A2

12b gösterdün: gösterdi A1

- 13 Hışmla erbāb-ı bāguñ cevfi māl-ā-māl iken
Şişe-i mey gibi çaldun̄ taşā itdün̄ şık boğaz
- 14 Soñra virdün̄ mihr̄ide birāşaf-ı zi-şān kim
Ceng u şulḥ u ‘adl u tedbīr ü keremde yeke-tāz
- 15 Bu ‘aliyyü’l-vaqt İbrāhim Paşā-yı şīr-dilīr
Hüsn-i tedbīr eylese kebke olur hem lāne-bāz
- 16 Pīr-i rūşen-dil kerīmü’n-nefs u şāhib-tecrūbe
‘Arşā-i ‘ālemde görmüş çok nişib ü çok firāz
- 17 Lu‘b u lehvün̄ kādri yok devrinde rā’icdūr şalāḥ
Raḥleye oldu mübeddel zühre zānūsında sāz
- 18 Nā-bürīde şafḥaveş etrāfı nā-hem-vār idi
Oldı ḥaşūr-ı devlete çün ḥırf-i lā-tedbīri kāz
- 19 Hem ṭama‘dan pāk hem bir luṭfı çok devletlidūr
İki ḥayşiyyetle olmuşdı ‘adū-yı lafza āz
- 20 Geldi ber-āgāh-ı şadra renk giçmez devlete
Lālesin kat kat girihlerde nihān itsün piyāz

13a hışmla: çeyşle A2

14b keremde:kemde Ü1

16a pīr: pūr u A2

16b nişib ü: nişib Ü1; firāz: dırāz A1

18b ḥaşūr: ḥuşū Ü1, S, ḥoşnūd A1

19a luṭfı: luṭf A1

19b āz: rāz; A1

- 21 Olsa mazhār lutfına dey mah-ı ferverdın olur
Mevsim-i teşrîn ider ger hışmına uğrasa yaz
- 22 Ebr-i'âlem-gîrdür hem berki hem bārānı var
Luḫ ile mazlûm-perver kahr ile düşmen-güdāz
- 23 Ursa çevgān āsmānāsā döner kūy-ı zemīn
Eylese tedbîr olur tîr ü kemān berceste-bāz
- 24 Devr-i'adlınde ḫayāl-i zi'be gelmez kûsfend
Belki eyler şadme-i aġnāmdan gürg ihtirāz
- 25 Re'y ile tedbîr ile tîġ-i 'adū tedmîr ile
Memleket-perdāzdur zālīm-şiken'āciz-nevāz
- 26 Tîġ ile kesdi ayaġı meclis-i İslāmdan
Bosna'ya dest-i ġurūrı Nemçe itmişken dirāz
- 27 Dūr-bāş kahr ile taḫdı dişin bu ġāziye
Diş bilirken kişver-i İslām'a çāsār-ı güdāz

22a gîrdür: gibidür A2

23b tîr ü : tîr A1, A3

25a tîġ: tîr A1

26b dest:pāy A2, ber-pāy A3

27a dūr-bāş: dūr-bāşı A1, dū bāş S, Ü1

- 28 Seyl-i luḫfı güher-i eşküm gibi her dem sebîl
Bâb-ı cûdı çeşm-i ḫayrānum gibi hem-vāre bāz
- 29 Āsafā tārīḫ-i mihrün̄ oldı şāhib-ḫātemā
Başka bir mışra‘la da tārīḫi itdüm şimdi yaz
- 30 Mihr-i şeh Maḫmūd-rā der-dest-i tu herkes ki dīd
Güft Maḫmūd u ayāzeş-rā felek-āverd-bāz
- 31 Fikr-i ihyā-yı sünendür maḫşadı a‘lāy-ı dīn
Devr-i ‘adlinde livā-i dīn ü devlet ser-firāz
- 32 Hem senün̄ hem şeh-r-i yār-ı ‘ākıbet Maḫmūd ‘unun̄
Fer ü iclālin füzün̄ itsün̄ Hudāy-ı kār-sāz
- 33 Ḥāmiyā leb-riz-i şevḫ oldum didüm tārīḫini
Oldı şāh Maḫmūd’a şadr-ı ‘āli İbrāhim Ayāz

28a güher: güheri A1

28b cûdı: luḫfı A2

29b bir: -A3

31a sünendür: senindür A1, S, A3

32a fer: fark A3

32b kār-sāz: kām-sāz S

Tārīḥ-i Vefāt-ı Emīri-zāde Muṣṭafā Aḡa

Mef'ulü fâilâtü mefâilü fâilün

- 1 Hāyfā ki Muṣṭafā Çelebi genc iken henüz
Virānezār-ı ḥāk-i fenāda nihān ola
- 2 Çün rāci' oldı rādiye marziyye Rabb'ine
Ol nefsi muṭma'inne behiṣṭ-āṣiyān ola
- 3 Tārīḥini ḳalem didi Ḥāmī büka ile
Ferdevs Emīri-zāde'ye dil-keṣ-mekān ola

1150

15

Tarih-i Vefat-ı 'Arif ü Ağah Şa'ir-i Bezmğah

El-Müsemma Li-Vali Hasan Ağa

Failatün failatün failatün failün

- 1 Vali-i ehl-i ma'arif 'arif-i şahib-temiz
Cây-ı asâyiş degüldür gördi bu dâr-ı mihen
- 2 Dâr-ı ğurbet oldığın fehm eyleyüp dünyâ-yı dñn
Bi-karâr olmuşdı arâmın olup hubb-ı vañan
- 3 Yûsuf-ı kurb-ı civâr-ı rahmete müştak idi
Oldı bād-ı mevt aña güyâ ki büy-ı pîrehen
- 4 Kırdı kaçdı 'akıbet gülşen-serây-ı cennete
Bir kafes olmuşdı mürğ-i rûhına güyâ beden
- 5 'Abd-ı abık itdi Mevlâ-yı Kerime ilticâ
'Avf ümîdiyle gelür dergâha boynında kefen
- 6 Maḥv idüp cürm ü günâhın ya İlähe'l-'âlemin
Fazl u ihsânuñla memnün it anı yâ Zü'l-Metîn
- 7 Hâmiyâ hatif virüp müjde didüm târihini
Aldı manşib gülşen-i firdevsde Vali Hasan 1151

15. A1.61b, Ü1.47a, S.46b

Vefat-ı Vali Hasan Ağa S

6a günâhın: günâhuñ A1

7a didüm : didi A1, S

Kaşide Der-Sitāyiş-i Sultan Mahmud

Mef'ulü mefâilü mefâilü feülün

- 1 Şevketlü mehâbetlü şehen-şâh-ı mu'azzam
Maḥmūd-ı cihân zıll-ı Hudâ sāye-i Yezdân
- 2 Ol şâh-ı Sıkender-ḥaşem u sidre cenābuñ
Dārâ olamaz bāb-ı hümayünuna derbân
- 3 Şîr-i 'ilmi bād-ı futuḥât ile zinde
Naḥcîr-i zafer şaydgehi 'arşa-i meydân
- 4 Mânend-i Nebiyy-i 'Arebî ru'b ile manşûr
Tevfik-i rikâbında yürür peyk-i şitābân
- 5 Her bendesi bir Rüstem-i destân-ı tehemten
Her çâkeri gerden-şiken-i Sām u Nerīmân
- 6 Mişâkı şikest eyledi çün Nemçe kırâlî
Ser-ḥadde 'ale'l-ğafle döküp ceş-i firāvân

16.A1.24b, A2.19a, Ü1.10a, S.10b

Tarih-i Belgrad A2, S; - Ü1

2a sidre: şadre A1; cenābuñ: cinānuñ A1

3b Bu mısra A1'de 4(b) ile yer değiştirmiştir.

- 7 Ol gec-reviş ol t̄āgī-i bed-kiş o bed-‘ahd
‘Akreb gibi niş üstüne olduğda sipeh-rān
- 8 Gönderdi vezīr-i a‘zāmı hayl ü haşemle
Ol şāh-ı melik haşlet ü sultān-ı cihānbān
- 9 O āşaf-ı dīn pişrev-i ‘asker-i İslām
‘Avn-ı Hāḡ ile eyledi küffārı perīşān
- 10 Zünbūrveş a‘dāyı idüp nişden ihrāc
Bir ṭarafa tütün virdi ḡovan dārına merdān
- 11 Geldikde vezīr-i a‘zam-ı cem kevkebe-nişe
Hāḡ nişden a‘lā aña bir nūş idüp iḡsān
- 12 Bir beyza-i fulād idi ḡüyā aṭa hışnı
Hāzīn olup ol beyzaya ḡondı şeh-i devrān
- 13 Şoñra meded-i nuşret-i Hāllāḡ ile oldı
Defa‘āt ile ṭabūr-ı ‘adū ḡāk ile yeksān

7a gec-reviş: gec-i dūş A1 t̄āgī: t̄āgī vü Ü1; o bed-‘ahd: eñ evvel A1

9a o āşaf-ı dīn: ol varmasızın A1, S, A2

11b aña: -A1

12b hāzīn hāzır Ü1,

13a Hāllāḡ ile: Hāllāḡla Ü1, S

13b ile ṭabūr: ile o ṭabūr S

- 14 Remy-i şühüb-i tiğ ile ol cünd-i şeyātin
Her ma'rekede t̄ard olunup oldu gürizān
- 15 T̄abūr-ı 'adū muḥkem iken küfri-bināveş
Bir demde hizebrān-ı ğuzāt eyledi virān
- 16 Çok gerçi şehid oldu cünūdi bu ğazāda
Ḥaḫ virdi 'ivaz ol shehe bir āşaf-ı zī-şān
- 17 Z̄abt̄ itdi Belġrad gibi bir ḥışn-ı ḥaşini
Fethinde anuñ gelmiş iken 'āleme ḥirmān
- 18 Zira ki metānetde Belġrad'ı görenler
Dirler felek-i zāt-ı burūca olur aḫrān
- 19 Kaç def'a kırup leşkerini ḫal'asın aldı
Hall itdi mu'ammāyı kıral oldu nümāyān
- 20 Bu feth-i celil ile o sultān-ı cihānuñ
Olursa ebu'l-feth eger künyesi şāyān

14a tiğ ile: tiğle Ü1

15a t̄abūr: t̄abur; küfri: küfr A2

16b shehe: şeh A1

17a ḥışn: ḥışnı A1

17b fethinde: fethinden A1, S; anuñ: anın A1

20 ab Bu beyit A2'de yer almamıştır

20b feth: fethüñ Ü1

- 21 Peymānı kırıp ‘ahdini naḳz eylediğinden
Tīz buldı cezā-yı ‘amelin düşmen-i nā-dān
- 22 Āvāze-i fethi yedi iḳlīme irişdi
Bu vāḳı‘adan yedi kıral oldu hirāsān
- 23 Peymānesi peymān-şikenün̄ oldu nigū-sāz
Mīsāḳı şikest itmek olur mūrīs-i ḥizlān
- 24 Mıṣra‘-ı āḥirinde idüp ta‘miye Ḥāmī
Tārīḥ didüm vāḳı‘a-i fethine çespān
- 25 Bir naḳz ile ez-cümle ‘adū oldu perişān
Çıkdı kefere girdi Beligrād’a Müselmān

1153

21a naḳz: -Ü1

21b tīz: tez Ü1

22 ab Bu beyit S’de 23.beyit ile yer değıştirmiştir

22b vāḳı‘adan: vāḳı‘a: A1

23a nigūsāz: nigūn-sār Ü1, S

23b mūrīs: mūcib Ü1

Diger Tārīḥ-i Belğrād be-Lisān-ı Fārisī

Mefāilün mefāilün feulün

- 1 Zamān-ı şevket-i Sulṭān Maḥmūd
Müzeyyen kerd bā-nuşret cihān-rā
- 2 Ricāmendem zi ‘avn-i Ḥakk cünüdes
Muzaffer bād ber-ceyş-i ‘adū-rā
- 3 Be-güyā ta‘miye tārīḥ-i Nemçe
Belğrād ez ber in şer-i müberrā 1153

Tārīḥ-i Vefāt-ı Zağarcıbaşı Ḥüseyn Ağa

Mefāilün mefāilün mefāilün mefāilün

- 1 Hizebr-i saf-der-i ğab-ı veğā ya‘ni Ḥüseyn Ağa
Zağarcıbaşı ol Behrām-satvet müşteri-siret
- 2 Diyār-ı Bekr meştāsında rezm-i ḥaşm-ı bed-kişe
Raşad-pirā iken ol şerze-şir-i pişe-i şavlet
- 3 Ḥitāb-ı irci‘i oldı simāḥ-ı cānına vāşıl
O nefsi muṭma‘inne itdi bāğ-ı cennete rihlet
- 4 Didi tārīḥ-i sāl-ı fevtini giryān olup ḥāme
Ḥüseyn’e cāygāh ola dem-ā-dem gülşen-i cennet

17.A1.25b, A2.19a, S.11a

Tārīḥ-i Belğrād S, A2

18. A1.62a, Ü1.47b, S.47b

Vefāt-ı Zağarcıbaşı Ḥasan Ağa S

19

Diger Tarih-i Vefat-ı Hüseyn Ağa

Mefailün mefailün mefailün mefailün

- 1 İdüp 'aḫ-ı 'inān teḫcīrgāh-ı dehr-i fāniden
Zağarcıbaşı ol merd-i neberd-i sāha-i heycā
- 2 Diyār-ı bekr meştāsında rūḫ-ı pāki merhūmuñ
Çıķup cilbāb-ı tenden itdi 'azm-ı ṭarım-ı 'ulyā
- 3 Gelüp bir hātif-i ğaybī beşāretle didi tāriḫ
Ola firdevs-i bī-hem-tā Hüseyn'e mülk-i lā-yeb-lā 1156

Ḳaṣīde-i Ra'nā Der Vezāret-i Çeteci 'Abdu'l-lāh Paṣā

- Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün
 1 Ḃāṣafā ferḥunde-simā dāver-i feraḥ-likā
 Ṣīr-i düşmen-gīr 'Abdu'l-lāh Paṣā-yı dilir
- 2 Ḳahramān-peyker Nerimān-fer ḥudīv-i dādger
 'Āṭıfet-perver zafer-rehber vezīr-i bī-naẓīr
- 3 Töhmetin düşmen-şiken şemşīr-zen a'dā-figen
 Ṣīr-dil ḥallāl-i müşkil kaşif-i emr-i ḥatīr
- 4 Cengini itse temāşā zühresin çāk eyleyüp
 Pīr-i zāl olurdu vehminden giriftār-ı zerīr
- 5 'Anter-i ḥayl-i 'Arabdur Rüstem-i ḥayl-i 'Acem
 Rezmde kişver-güşālıkda mişāl-i Erdeşīr
- 6 Pīş-i şemşīrindeki ḥod āhenin hem-çü girih
 Tīrine nisbetle cevşen sūzına nisbet ḥarīr
- 7 Bir sebük-pervāz-ı mürğ-i nāmeverdür tiri kim
 Düşmene peygām-ı merg işālına olmuş sefir

20 A1.17b, A2.13a, Ü1.1b, S.8a

-Ü1; Ḳaṣīde-i Vezāret-i Çeteci 'Abdu'l-lāh Paṣā A2, S

3a töhmetin: töhmeti A1

4b pīr-i zāl: pīr-i zār A2

5a 'Anter: 'Anterī A1

6a hem-çü: hem-çün A1, S

7b peygām: peygā Ü1

- 8 Dāne-i 'ömr-i 'adūyı hürd idüp ardın alur
 Āb-ı şemşiri ruḥāmī ḥarbe olmuşdur müdir
- 9 Din ü devlet arḳa virmiş sanki kūh-i āhene
 Oldı dīn ü devlete çün böyle rüyīn-ten vezir
- 10 Rezm-i a' dā bezm-i 'işretdür o şir-i şerzeye
 Bādesi ḥun cāmı miğfer nuḳlı mey peykānı tır
- 11 Şahn-ı gül geşt-i çemen olmuş aña meydān-ı ceng
 Ḥāne-i zeyn ḳaşr-ı nüzhet dır'ı haftān-ı ḥarir
- 12 Şan semenderdür tüfengle olsa rezm āteş-feşān
 Şahn-ı ceng olsa neyistān bu olurdu nerre-şir
- 13 Rezm-i cān-fersā bunuñ güyā teferrücgāhıdur
 Ğonce peykān gül siper bülbül şadāsıdur nefir
- 14 Oldı cevşen pister-i bergerde bālındür siper
 Tābya çün ḳaşr-ı ḳayser sāḥa-i meydān serir

8b ruḥāmī: ruḥāmī A1, rehā A2; şemşiri: şemşir Ü1, A2

9a dīn ü devlet: dīn-i devlet A1

9b rüyīn-ten: rüyīn bir S; bir rüyīn Ü1

10a 'işretdür: 'işretde A1, A2

10b nuḳlı: nuḳl A1, Ü1; cāmı: cām Ü1; peykānı: peykān Ü1, peykāna A1

12b bu olurdu nerre-şir: bizden oldı bu şir A1, S, tirden olur bu şir A2

13b şadāsıdur nefir: sesi nāy-ı nefir S., A1

14b ḳayşer: ḥavernāk A1, S., A2

- 15 Çok yemiş kanlı pulâdı rezm-i a⁶dānu⁶ henüz
H⁶ân-ı h⁶un⁶in-i veġādan olmamışdur çeşmi s⁶ir
- 16 Emr-i mu⁶dil beyza-i f⁶ulāddan sa⁶b olsa da
K⁶abzasında pençe-i Dāvūdveş olur hamir
- 17 İdemez ordusuna Behrām bi⁶-pervā duhul
Terkeşinden almadıkça destine bir dāne t⁶ir
- 18 Cānı var mı sa⁶d-ı zābiḥ kişverinden geçmeye
Almayınca yanına tā leşkerinden bir ḥaḳir
- 19 Cengde çün ra⁶d tekbir ile olsa na⁶re-zen
Peşsedür güyā hizebr-i şaf-şiken eyler zebir
- 20 Tās pür-h⁶un dide münister dehen ejder-mişāl
Ceng içinde üstür-i ser-mestveş eyler müdir
- 21 O neheng-i ejdehā ceng o peleng-i şir-i ceng
Nemçe küffarıyla itdi nice demler dār u ġir
- 22 Berḳ-i şemşir-i⁶ adū tedmir ile kāfirlerün⁶
Hufresin çāh-ı cehennem eyledi bi⁶'se'l-masir

15a pulâdı: pulâdın Ü1

16a f⁶ulāddan: f⁶ulādan A1

18a geçmeye: geçmege S

19b peşsedür: mişede A1

20a dide : dīv A1, A2, S; münister: mū-neşter A2, S, neşter A1; mişāl: kıtāl Ü1

- 23 Oldı t̄iġiyle liva-i d̄in ü devlet ser-fir̄az
K̄atı çok başlar kesüp kanlar döküp aldı es̄ir
- 24 T̄iġ-i ser-tiz ile çok ser-ḥadd-i İslāmiyye'de
Ol mücāhid fī-sebīli'llāh olup şöhret-pezir̄
- 25 Şarf olındı Rāfizī ser-ḥaddine ol şir̄-dil
Oldı çün mesmū^ç-ı şarf-ı Nādir-i Şāh-ı herir̄
- 26 Düşmen-i d̄inün̄ bunı evvel atarlar göksine
T̄ir-i Rūm'ı tirkeş-i devletdür ol çabük-mes̄ir̄
- 27 K̄arış-ı t̄iġiyle m̄ih-i düşmeni karşı itmege
K̄arşâ geldi dide-i ceşş oldu teşrifîyle s̄ir̄
- 28 K̄arş'da üç yıl muḥāfiz bekledi ser-ḥad için
Def' idüp sükkānunun̄ dehşetlerin oldu mucir̄
- 29 Müslimine çün emirü'n-naḥl idi ni^çme'l-emir̄
D̄ine nuşret eyledi seyfiyle ol ni^çme'n-naşir̄
- 30 Ācizānun̄ rāḥatıyçün rāḥatın terk eyleyüp
Eyledi şirāne ol ser-ḥadde nice dār u gir̄

24a t̄iz: t̄izi A1; çok: çün S; ol:Ü1 İslāmiyye'de: İslām'da A1, A2

28b sükkānunun̄: sükkānun A2, S.

29b nuşret eyledi: nuşret-i seyf A1; eyledi: itdi S

30a rāḥatın: rāḥatun̄ A1, A2, Ü1, S

30b nice: bi-ḥadd A1, Ü1

- 31 Tabyalarda p̄asd̄ar olmuşdı halk̄a r̄uz u şeb
Pisteri toprak hem-āḡuşı t̄ufeng hem-seri t̄ir
- 32 Çaldı sedd-i āhen̄in-t̄iğiyle İskender gibi
Fitne-i Ye'c̄uc-ı düşmen olıcağ āfāk-ḡir
- 33 Kahramān-ı aşrdur bu şaf-der ammā n'eylesün
Ruk'ā-i himmet şağ̄irdür h̄ane-i hücn̄et keb̄ir
- 34 Fi-seb̄ili'llāh bundan ġayri yoğdur sa'f̄y iden
Cümle hubb-ı m̄ala s̄ā'f̄i z̄ābiğ ü ser-d̄ār-ı m̄ir
- 35 Cümlesiçālāk-peyker cümle düzd-i s̄im ü zer
Yanlarında sürme çalmağ d̄ideden emr-i yes̄ir
- 36 Ğayret-i d̄in ile hep ceng itmede der-m̄ānedür
M̄ānda almağda o m̄ānda ġavlar ammā dil̄ir
- 37 Cümlenüñ meyli müdevver funduğ altunundadır
Sözleri hep aḡsenü'l-eşkal-i şekl-i müsted̄ir
- 38 'Avn-i b̄ariyle yine bu şaf-der-i'āl̄i himem
Oldı birkaç def'a Nādir Şāh ile bālā vü z̄ir

31a r̄uz u şeb: r̄uz şeb A1

31b toprak : toprak Ü1, āḡuşı: der-āḡuş S, āḡuş A1, A2, pisteri: pister A1, Ü1, S

32a çaldı: çekdi A1, çala S; sedd:seddi A1

34a yoğdur: yoğ S; iden: idici S

37b aḡsenü'l-eşkal: aḡsen-i eşkal Ü1

- 39 Her biri bir dāver-i zī-şān-şıfat sa'ıy itseler
Şāh-ı Nādir nā-bedīd olurdı çün karn-ı ba'ır
- 40 Bu şecā'atden o mekr ü hileden hālī degül
Cengde zīrā bu genc arslundur ol rūbāh-ı pīr
- 41 Bārek-Allāh kalbi gūyā beyza-i fulād itmiş
Eyledi peykār yüz bin hūk ile bir nerre şīr
- 42 Dost u düşmen dest-bürd-i tığine taḥsīn idüp
Lem'a-i şemşīri oldı āftābāsā şehīr
- 43 Vāşıl-ı sem'i hümāyūn-ı cihānbānı olup
Gūşisin gūş itdi çün ol hūsrev-i vālā-serīr
- 44 Sa'ıyı meşkūr-i şehen-şāhī olup ol serverūn
Şāmna tevķīr olınmaķ oldu ḥatem nā-güzīr
- 45 Tācdār-ı ma'ḍelet-perver o şīr-i saf-derūn
Mīr-i mīranlık libāsın ḳaddine gördi ḳaşīr
- 46 Pāye-i ḳadrin vezāret evcine terfī'idüp
Görmedi lāyık ki böyle zīr-dest ola vezīr

39a bir: bu A1, A2

40b arslundur: aşılandur rūbāh: dehre A1

42a dost u düşmen: dost düşmen A1, S; bürd: ber Ü1; idüp: itdiler Ü1

42b şemşīri:şemşīr A1, A2, Ü1

44a olınmaķ: olındı A1, A2

45a ma'ḍelet: ma'rifet A1

46a ḳadrin: ḳadrūn A1, A2

46b görmedi:olmadı A1, ki böyle:anı hiç Ü1, bir böyle S

- 47 Ol dilrũn̄ hizmeti zımnında d̄n ü devlete
Düşına gördi vezāret hil'atın o şāh cedir
- 48 Kāddine hākkā vezāret bir biçilmiş cāmedür
Hāḡ mübārek eyleye oldu liyāḡatle vezir
- 49 Tālī' oldu matla'ı kilik-i cevāhir-bārdan
Bu ḡazel ol āşafuñ vaşfında çün mihr-i münir
- 50 Defter-i şüc'ānda mīm-i mecd ile ey nerre-şir
Mimlendi naḡş-ı nāmuñ şir iken oldu müşir
- 51 Çün müşir olmuşdı pinhān māhzen-i şemşirde
Sen bu bābı feth idüp şemşirden çıkdı müşir
- 52 Şöhretũn̄ ancak dilāverlikledür zanneyleme
Cümle ahlāḡuñ mühezzeb cümle vaşfuñ dil-pezir
- 53 Pāsbān-ı d̄n ü devlet kilik ile şemşirdür
Hāfız-ı d̄n ü düvel şemşir-zensin hem debir
- 54 Ey efendüm bir vezir-i müşteri tedbirsin
Destgāhımun hāme çespān hem'utārid gibi tir

49b āşafuñ: āşafın A1

50a şüc'ānda: şücā'da A1, Ü1

53b şemşir-zen: şemşirsin Ü1, şemşirdür sen S

54a dest ki: destgā A1

54b çespān: çesbān: Ü1, S

- 55 Hatt-ı yakūtun görünce hāme-i güher-feşān
Bārek-Allāh dir lisān-ı hālle şanma şarīr
- 56 Ey utārid hāme görse hūsn-i hattun kıt'asın
Dest-i yakūt-ı hüner-perver olurdu ra'se-gir
- 57 Ümmehāt-ı hūsn-i ahlākıyla zātuñ muttaşif
Hem 'afif ü hem kerim ü hem zekī vü hem dilir
- 58 Cümlenün kadrin bilürsin ger vazī'ü ger şerif
Piş-i çeşm-i himmetünde sim ü zer ammā hakir
- 59 Olsa her kişverde sultānum gibi bir genc-bağş
Şafha-i 'ālemde 'ankā gibi olurdu fakir
- 60 Ebr-i nisānveş güher-pāş-ı keremsin heft-yemm
Feyz-i dest-i cūduña nisbetle bir şurāb-gir
- 61 Virse bir miskine bir hūarmen kadar dürr-i yetim
Virdi gūya 'ıyd-ı şavma fitra bir ölçek şa'ir
- 62 Hiddet-i zihnün seri'ü'l-intikāl ol hadde kim
Kalbüñe rüşen hutūt-ı cebheden mā-fi'z-zamir

55a hatt: hıfz

56a görse: gör S, hattun: hattunun Ü1, S

56b hüner-perver: hünerdür S, olurdu: olur idi S

58a cümlenün:cümlenin A1; vü:-A1, A2

58b piş: peş A2

59a her: ger Ü1

- 63 'Arız-ı eflākde hürşid olur hāl-i siyāh
Olsa bu gök kubbe re'y-i rūşeninde geh setir
- 64 Olsa mazhar lütfuna dey mäh-ı ferverdın olur
Kahrına düş olsa ferverdın olurdu zemherir
- 65 Dest-i tedbiri 'arūs-ı mülke olmuş mū-be-mū
Şāne-i meşşatāsā hem 'alim ü hem habir
- 66 Bādeden keyfiyyetin tefriķine emr eylese
Habs-i hūmda kalsa biñ yıl teşnedār olmaz 'aşir
- 67 Nağme-i devr-i sürüduñ nehyine emr eylese
Bağda mürgān-ı hoş-elhān ider terk-i şafir
- 68 Vardığı yerlerde giryān yok meger çeşm-i şehāb
Oldığı kişverde sūzān yok meger 'ud u 'abir
- 69 Va'deye ider vefā ammā va'ide hulf ider
Cūdı tiz velik icrā-yı 'ukūbet itse dir
- 70 Āşafā deryā-kefā rüyin-tenā şir-efgenā
Ey kef-i ihsān-ı gevher-bārı çün ebr-i matir

61b fıtra: katre A2

63b re'y-i ruşindeki: ancak rūşen olur Ü1

64b düş: tüş A1, tüş Ü1

65b 'alim: selim A2

66a badeden: badenün Ü1

67a nağme-i : nağmeden Ü1

69a ider: eyler Ü1

69b cūdı: cūdını Ü1; velik: ger bi lik S, lik Ü1 A2

70b güher-bārı: güher-bār S,

- 71 Rezmîne‘azm itdigün̂ şâh-ı cedîd-i hîle-gîr
Mülhid-i bed-kîş Nâdir Şâh kezzab ü cebîr
- 72 Olmuş istidrâcî kâmil‘an-ķarîb ol hâricî
Ya helâk olur ya dest-i ehl-i sünnetde esîr
- 73 İsm-i şûmundan iki gûne tefe‘ül eyledüm
Vaķti gelmişdür ider Mevlâ anuñ‘ömrin ķaşîr
- 74 Nâmı olmuşdur mürekkeb nefy ile işbâtdan
Nefy-i işbât itdi yokdur ol seg-i düzaķ masîr
- 75 Nâmı Nâdir nâdir olan nesne ke‘l-ma‘dûmdur
Emr-i Hâķ‘la ‘an-ķarîb olur yeri nâr-ı sa‘îr
- 76 Âşafâ Âmid kudûmüñ müjdesiyle oldu şâd
Hayr-maķdem didiler mesrûr olup bernâ vü pîr
- 77 Kâlib-ı efsürdeye gûyâ ki geldi tâze cân
Ya münevver oldu feyz-i nûrıyla çeşm-i đarîr
- 78 Şeş-per-i zulm ile olmuşdı re‘âyâ münkesir
‘Adl ile ol mûmiyâ sâzende-i ķalb-i kesîr
- 79 Sizden evvel ruķşât-ı hûkkâm-ı zulm-ı ceys ile
Mesken-i bûm u ğurâb olmuş bu iķlîm-i hatîr

73a tefe‘ül:tefekkür S

73b‘ömrin:‘ömrüñ A1

74b nefy:nefyi S

78b sâzende: sânenide A1, Ü1

- 80 Bir nefes kalmış kara hâlkında o da vâ-pesîn
Bir ramak kalmış re'âyâda o da feyz-i ahîr
- 81 Bâz-gerdid ya ber-âyed çist fermân-şomâ
Cân be-leb gelmiş re'âyâ pâyüñe ey dest-gîr
- 82 Muktezâ-yı gayret-i hâkiye var kıl merhamet
Maskat-ı re's-i şerîfündür bu hâk-i dil-pezir
- 83 Bir tütün tütmez velâkin cümle'âlem gök tütün
Âh-ı mazlûmân ile olmuş cihân mânend-i kîr
- 84 Dergehinde ehl-i cāhuñ şanma meş'aldür yanan
Dâda gelmişdür re'âyâ başına yakmış haşîr
- 85 Geldi dâmen-bûs-ı rif'at bahşuñâ Hâmî dahı
Bir kaşîdeyle gelür maşsûd-ı Selmân u Zahîr
- 86 Nice Selmân u Zahîr ol nükte-sencümîn k'olur
Âftâb-ı nazmumuñ huffâşı beşâret darîr
- 87 Olıcağ gül-gün-ı kilke hüsrev-i nazmum süvâr
Gâşiye-ber-düş olur piş-i rikâbumda Zahîr
- 88 Kesb-i fer için der-i nazmum Ferezdağ dağ ider
Pâyuma olmuş mülâzım cerr-i nef' için cedîr

80a o : ol Ü1, S

82b şerîfündür: şerîfünde A1

83a velâkin: velîkin A1, S

83b mazlûmân ile: mazlûmânla S

84 cāhuñ: cāhın: A1, S; şanma: şâfî Ü1

87b olur: -Ü1

88b cedîr: harîr A1

- 89 İlm ü fażlum şî'r ü ĩrfānumdan efzūndur benüm
Tab'uma bâziçe-i tıflāne şî'r-i dil-pezir
- 90 Geldi hengām-ı du'ā terk eyle lafı Hāmiyā
Hod-fürüş olmak hūner-perverlere olmaz cedir
- 91 Bezl idüp mā-dām hān-ı dehre tenevvür felek
Kırş-ı mihr ü mäh-ı bedrin geh hamir ü geh fatir
- 92 Zulmet-i şebde çerāgān rūzda mā-dām kim
Arz ider nilüferin bu nil-gün vālā-gadir
- 93 Hakk Te'alā kadr ü iclālün firāvan eyleyüp
Eylesün müy-ı ser-i tugin kadar'ömrin keşir
- 94 Fethē miftāh eyleyüp şemşir-i hūn-āşām ki
Her umūruñda ola tevfiķ-i Bārī dest-gir
- 95 Her kaçan çıkdı ise üç tūgla tārīhin didüm
Merd 'Abdu'l-lāh Pāşā seyfle oldı vezir
- 96 Bir dahı ey āşaf-ı 'ālī-makām
Tūg-ı 'Abdu'l-lāh olur tārīh tamām

1157

89a fażlum: fażl u Ü1

90a du'ā: dū'ā Ü1

90b fūrüş: furş Ü1

91b Kırş-ı mäh-ı bedrini gāhi hamir ü geh fatir Ü1

93a iclālün: iclālin Ü1, S

93b tugin: tūgı Ü1

94a miftāh: mihtāh Ü1

95a çıkdı ise: çıkdıysa S, Ü1; tūgla : tūg ile S

Tārīḥ-i Ḥāne-i Ḥāce-zāde El-Ḥāc Muṣṭafā Aḡa

Mef'ulü fāilātü mefāilü fāilün

- 1 Yapdırdı Ḥāce-zāde kādīm āşiyānede
Bir kaşr-ı bî-kuşūr u bir eyvān-ı dil-küşā
- 2 Simk-i refi'î himmet-i 'ālīsiveş bülend
Tāk u revākı çün meh-i nev encüm-i semā
- 3 Ma'nā-yı beytveş didi tārīḥ Ḥāmiyā
Beytinde pür şafā ola El-Ḥāc Muṣṭafā

1157

21.A1.61a, A2.83a, Ü1.45b, S.46a

Tārīḥ-i Ḥāne-i Ḥāce-zāde S, Tārīḥ-i Ḥāce-zāde Ḥāne A2

2a simk: ism A1

2b semā: āsā S

Tārīḡ-i Vefāt-ı ‘Abdī Paşā-zāde El-Ḥac ‘Alī Paşā
Der-Āmid

Mefāilün mefāilün mefāilün mefāilün

- 1 Dirigā ‘Abdī Paşā-zāde kim El-Ḥac ‘Alī Paşā
Gürūh-ı leşkere ser-dār iken ol müşterī-kevkeb
- 2 Diyār-ı bekr meştāsında bozdı Ḥacı ‘Isī’de
Olup amāde-i peygār-ı Nādir Şāh-ı bī-mezheb
- 3 Esedveş oldı tab’ı mübtelā-yı ‘illet-i hummā
Olur elbetde şīrūn lāzım-ı māhiyyetinden teb
- 4 Riyāz-ı devletūn serv-bülend iqbālī olmuşken
Tezerv-i rūhına vaz’ itdi şāhin-i ecel maḥleb
- 5 O ‘ālī-himmetūn firdevs-i ‘ālī mülk-i lā-yebblā
Görindi mansīb-ı dünyā-yı dūndan çeşmine enseb
- 6 Ḥitāb-ı irci’i oldıḡda gūş-ı hūşına vāşıl
O nefis-i muṭma’inne itdi terk-i şıḡlet-i ḡāleb
- 7 Didi giryān olup tārīḡ-i fevtin Ḥāmi leb-ber-leb
Mekān ola ‘Alī Paşā’ya gülzār-ı cinān yā Rab 1157

22. A1.62b, Ü1.47b, S.48a

Tārīḡ-i Vefāt-ı Abdī Paşā-zāde ‘Alī Paşā S

3b şīrūn: şīr A1, Ü1

Tarih-i Hıtân Maḥdūm-ı Mollā Āmidī Raḥmetu'llāh

Müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün

- 1 Kādī-i 'iffet āşinā necm-i tarīk-i ahterā
'Adlini eylemiş każā ziver-i şer'-i Muştafā
- 2 Fażl ile şöhre-yābdur her sözi bir kitābdur
Maşrıq-ı āftābdur şan o zamīr-i rūşenā
- 3 Faşl-ı hıtābını celī görürse şerīh dizili
Nüktesi muhtaşar velī sidre-i fikri muntehā
- 4 Haq āna virdi bir püser kendü şadefdür ol güher
Tıfl-ı reşid-i mu'teber necl-i necīb-i dil-küşā
- 5 Āmid'e şaldı çün şeref toldı şafā taraf taraf
İrdi kemāle ol halef itdi hıtānı iktiżā
- 6 Vālidı raġbet eyledi şöhre ziyāfet eyledi
Oġlını sünnet eyledi haqqını eyledi edā
- 7 Söyledi ḥāme Ḥāmiyā tarih-i ḥüb u cān-fezā
Oldı refāh ile edā sünnet-i pāk-i Muştafā

23.A1.60a, A2.82b, Ü1.45a, S.45b

Tarih-i Hıtân Maḥdūm-ı Mollā Āmidī S

2a şöhre-yābdur: şehri-tābdur A2, şehri-yābdur A1

3a faşl: faşlı A1, Ü1; görürse: görse S

3b fikri: fikr Ü1, A2

7a ḥüb: çün A1

7b refāh: -S

LUGAZ

Lügaz-ı Şa'ir-i Merhûm 'Aleyhe'r-Rahme

- Mefailün mefailün feulün
- 1 Nedür ol şüh-ı bala-ğad ser-efrâz
Mişal-i serv olup kâmetle mümtâz
- 2 Ta'allukdan olup dâmen-keşide
Sevâd-ı şehrden olmuş remide
- 3 Egerçi zâhirâ hürşid-nümünü
Münâfıkveş velî gecdür derünü
- 4 Ümid-i vuslatı tül-ı emeldür
Ki ser-keşlik ile darb-ı meseldür
- 5 Degüldür vaşlı mahşüş âşinâya
Şakınmaz görünür şâh u gedâya
- 6 'Aceb bir sâhir-i ef'i-nümâdur
Ki her dem gösterür bir sihr-i nâdir
- 7 Yudup insanı ağızıyla ider kem
Çıkarur dübüründen sağ u sâlim

A1.37b, S.47a, Ü1. 47b

Lügaz S, - Ü1

3b münâfıkveş: münâfıklar A1

4b darb-ı mesel: darbü'l-mesel A1, S

6a sâhir: sâmir A1,

7a yudup: urup S, A1

7b çıkarur: çıkardur A1 ; dübüründen: dübürden Ü1

- 8 Eger şahında yokdur ğonce vü gül
Öter şayf u şitā üstünde bülbül
- 9 O bülbül şevkle itdükde āvāz
Deheninden yaġar esrār-ı i'cāz
- 10 Düşünce ol şadā bu gülsitāna
Gelür 'ālem o şevk ile figāna
- 11 Gelür hep bir yere esnāf-ı mürġān
Olur ol bā'iş-i cemi' perişān
- 12 Açarsa Hāmiyā her kim bu rāzı
Kabul olur dü 'ālemde niyāzı

1

Murabba'ât-ı Hâmi Efendi 'Aliyye'r-Rahme

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

- 1 Gerçi kim mazlûm-nümâdur gerdişi âhestedür
Çeşm-i mestinden şaķın zâlimdür ammâ hastedür
- 2 Görelî ey gönce-fem çeşm ü dehānuñ şermden
Nergisün başı aşāğa gonceler dem-bestedür

2

Diger Murabba'ât-ı Hâmi Efendi

Mef'ûlü mefâilü mefâilü feülün

- 1 Ol cevher-i ferd-feme ihsās gerekdür
Her göz göremez dide-i hassās gerekdür
- 2 K̇or mı k̇omaya ğayret-i ğam yāreme merhem
Ben derd-keşüm zahmuma elmās gerekdür

Diger Ferd-i Hâmi Efendi

1

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

Hande-ruh ferzâne atlandurmaya cūduñ kefil
Ey seh-i lutf u kerem kaldum piyāde at mat

1.A1.62b, Ü1.48a, S.47b

1a gerdişi: gerdiş Ü1; gerçi: egerçi S

2.A1.62b, Ü1.48a, S.47b

1.A1.63a, S.48a

1b at mat: azmān A1

2

Mefāilün mefāilün mefāilün mefāilün
 Emīri-zādeden ġayrı yanaşmaz ehl-i 'irfāna
 Degül ehl-i hevā haydar musahhardur Süleymān'a

3

Feilātün feilātün feilātün feilün
 Zāde-i Köpri Yaban şuyına kışarı emīn
 Bir çatal köpri binā eyledi ammā ki metīn

4

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün
 Göz tokındurmuş baña Hāmi sipihri-i bī-medār
 Dīde-i İsfendiyārāsā görünmez çeşme sār

5

Mef'ülü mefāilün feulün
 Bī-mār görüp didüm ne hālet
 Göz degdi baña didi ol āfet

2.A1.63a, Ü1.48b, S.48b

2a 'irfāna : 'irfān

2b Süleymān'a: Süleymān S

3. A1.63a, Ü1 48b, s.48b.

4.A1.63a, Ü1.48a, S.48a

5.A1.63a, Ü1.48b, S.48a

5a didüm:didem S

6

Mefāilün mefāilün feülün

Varınca gülşene ol ruhları gül
Çemende nevhāsın terk itdi bülbül

7

Mefāilün mefāilün mefāilün mefāilün

Yogidi kemlük aşla ol kamer-ḥüsnuñ liḳāsında
Raḳībe rām olınca oldı bir noḳşān bahāsında

8

Mef'ulü failatü mefailü failün

Ḥaḳḳında Ḥāmiyā 'acabā ḳaḅı bed-nefis
Bir ḳadri bilmeze olasın mübtelā dimiş

6.A1.63b, Ü1, 48b, S.48a

7.A1.63b, Ü1.48a, S.48a

8.Ü1.48b, S.48b

SONUÇ

Klasik Türk Edebiyatı, kaynağını İran ve Arap Edebiyatlarından almakla birlikte; zaman içerisinde Halk Edebiyatı, sosyal hayata dair unsurlar, deyim ve atasözleri ile beslenerek milli ve orijinal bir edebiyat haline gelmiştir. Şairlerimiz önceleri İran şairlerinin tesirinde kalmışsa da Klasik Türk şiiri alanında büyük şahsiyetlerin yetişmesiyle birlikte bu sanatçıları örnek alarak onların açtıkları yolu takip etmişlerdir.

18. yüzyıl Klasik Türk Edebiyatına, Nedim'le kuvvetlenen "mahallileşme" akımı, 17. yüzyılda Nabi ile başlayıp bu dönemde tesirini sürdüren "hikemî tarz", bunların dışında "sebk-i hindî" akımı hakimdir. "Mahallileşme" akımının da tesiriyle bu yüzyılda sosyal hayatın şiire daha fazla yansındığını görüyoruz.

Hamî, bu akımlar içerisinde en fazla Nabî ekolünden etkilenmiştir. Şiirlerinin çoğunluğunda felsefî görüşlerini, dünyaya bakışını dile getiren şair, bazen de bu görüşleri doğrultusunda öğütler verir. Bu açıdan Hamî, Nabî ekolünü 18. yüzyılda devam ettiren Koca Ragıp Paşa, Fıtnat Hanım gibi şairlerin arasında değerlendirilmelidir.

"Mahallileşme" akımının da Hamî üzerinde etkili olduğunu şiirlerindeki sosyal hayatla ilgili özelliklerden, yerli ve milli zevki yansıtmasından, halk söyleyişi, deyim ve atasözlerine sıkça yer vermesinden anlıyoruz. Aynı zamanda şairin "aşıkane" gazellerinde de, "mahallileşme" akımında olduğu gibi, Nedim'in tesirinde kaldığını görmek mümkündür. Bu tarz şiirlerinde Nedim gibi zarif ve güzel söyleyişleri yakalayan şair, aşk ve eğlenceyi rindâne bir ed3a ile dile getirmiştir.

Hamî'nin şiirlerini incelediğimizde ulaştığımız bir başka sonuç da kendi hayatını, yakın çevresini, katıldığı savaş ve uğradığı felaketleri şiirine alması olmuştur. Şair bu gerçek hayat sahnelerini bazen çeşitli benzetme ve mazmunlarla, bazen de realist bir tablo halinde gözler önüne sermiştir.

Hamî Divanı muhteva açısından, cemiyet, sosyal hayat, tabiat, din ve tasavvuf, insana dair unsurlarla zengin bir malzemeye sahiptir. Divanda

cemiyetle ilgili olarak tarihî-efsanevî şahsiyetler, kavim ve coğrafi isimler, sosyal hayata ait özellikler (savaş, giyim-kuşam, inanış, ev-savaş-süs eşyaları...) geniş yer tutmaktadır. Bütün bunlar, şairin içinde bulunduğu sosyal yapıyla yakından ilgili olduğunu ve bunları şiirine aksettirmek istediğini gösteriyor.

Mutasavvıf bir şair olmayan Hamî, dinî unsurları (melekler, kitap, ayet, hadis, peygamber kıssaları...) ve tasavvufî konuları (zahid, arif, zikir, mürşid, kanaat...) şiirlerinde, daha çok birer mazmun olarak kullanmıştır. Şair dinî-tasavvufî unsurları kullandığı şiirlerinde bazen nefsi terbiye etmenin gereği, kanaati ve inzivaya çekilmeyi samimî bir dille anlatır, bazen de rindâne bir edayla zahide karşı çıkar.

Hamî Divanı'nda kullanılan dil, atasözü, deyim ve halk söyleyişleriyle zenginleştirilmiş bir dildir. Bu dilin gazellerde daha rahat ve sade olduğunu, kasidelerinde ise Arapça ve Farsça kelime ve terkiplerle biraz daha ağırlaştığını görüyoruz. Şair, satirik söz söyleme yönünden de ustadır. En sıkıntılı olduğu anlarda bile kullandığı bu tür ifadeler, şairin hayat karşısında karamsarlığa düşmediğinin ve hayata mizah penceresinden bakabildiğinin bir göstergesidir.

Kısaca söylemek gerekirse, Hamî günümüzde tanınmasa da yaşadığı dönemde tanınan, şiirlerine nazireler yazılan bir şairdir. O, Klasik Edebiyat anlayışı içinde kendi hayal ve düşünce dünyasını şiire yansıtırken, şekil ve muhteva yönünden kendisinden önceki şairleri de ustaca takip etmiştir.

BİBLİYOGRAFYA

- Aksoy, Ömer Asım, Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü, 3 cilt, TDK Yay.,
A.Ü.Basımevi, Ank. 1965
- Akün, Ömer Faruk, Divan Edebiyatı md. TDV İslam Ans., C.9, İst., 1994,
s.389, 427.
- Ali Emiri, Tezkire-i Şu'ara-yı Amid, İst. 1325.
- Banarlı, Nihat Sami, Resimli Türk Edebiyatı Tarihi, MEB. Yay.,İst. 1980.
- Beysanoğlu, Şevket, Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları, İst.1957.
- Bursalı Mehmed Tahir, Osmanlı Müellifleri, C.II, İst.1333.
- Büyük Türk Klasikleri, C.6, Ötüken Yay. İst.1992.
- Çavuşoğlu, Mehmed, Necati Bey Divanı'nın Tahlili, MEB. Yay. İst.1971.
- Devellioğlu, Ferit, Osmanlıca Türkçe Lügat, Ank.1980.
- Dilçin, Cem, Yeni Tarama Sözlüğü, TDK Yay., Ank.1983.
- Dilçin, Cem, Örneklerle Türk Şiir Bilgisi, 3. Baskı, TDK Yay., Ank.1995.
- Doğuştan Günümüze Büyük İslam Tarihi, C.XI. Çağ Yay., İst. 1993.
- Ergin, Muharrem, Türk Dil Bilgisi, 5. Baskı, Boğaziçi Yay., İst.1980.
- Faik Reşad, Eslaf, İst.1271.
- Fatin Davud, Hatimetu'l-Eş'ar, Millet Ktp., Ali Emiri Tarih Bölümü, No:775.
- Gözler, H.Fethi, Büyük Deyimler Sözlüğü, İnkılâp ve Aka Yay., İst.1983.
- İmla Klavuzu, TDK Yay., Ank.1996.
- İpekten, Haluk, Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri, Birlik Yay., Ank.1985.
- İpekten, Haluk, Divan Edebiyatında Edebi Muhitler, MEB Yay., İst.1996.
- İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Yazma Divanlar Kataloğu, C.III., MEB Yay.,
İstanbul 1967.
- Kanar, Mehmet, Büyük Farsça-Türkçe Sözlük, Birim Yayıncılık, İst.1993.
- Karaca, Mehmed, İzahlı Edebi Sanatlar Antolojisi, Gün Matbası, İst.1960.
- Kurnaz, Cemal, Hayali Bey Divanı'nın Tahlili, MEB Yay., İst.1996.
- Küçük, Sabahattin, Baki Divanı Tenkidli Basım TDK Yay., Ank.1994.
- Levend, Agah Sırrı, Divan Edebiyatı Kelimeler ve Remizler Mazmunlar ve
Mefhumlar, 3. Baskı, Enderun Yay., İst.1980.

- Mehmed Süreyya, Sicill-i Osmani, C.II, İst.1311.
- Mengi, Mine, Eski Türk Edebiyatı Tarihi, Akçağ Yay., Ank.1994.
- Muallim Naci, Osmanlı Şairleri, Haz.Yard.Doç.Dr.Cemal Kurnaz, Kültür ve Turizm Bak.Yay., Ank. 1986.
- Muhyiddin-i Nevevi, Riyazü's-Salihin (Terc: Kıvamüddin Burslan, H.Hüsnü Erdem) 9.Baskı, C.2, Ank., Diyanet İşleri Başkanlığı Yay., tarihsiz.
- Okuyucu, Cihan, Cinani, Hayatı Eserleri Divanının Tenkidli Metni, TDK Yay., Ank. 1994.
- Onan, Necmettin Halil, İzahlı Divan Şiiri Antolojisi, MEB Yay., İst.1991.
- Onay, Ahmet Talat, Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar, Haz.Doç.Dr.Cemal Kurnaz, TDV Yay., Ank.1992.
- Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Büyük Lugat, TÜRDAV Yay., İst.1990.
- Pala, İskender, Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü, Akçağ Yay., Ank.1990.
- Ramiz, Adab-ı Zürefa, Süleymaniye Ktp., Esat Efendi Bölümü, No:3873.
- Redhause, S.James, Turkish and English Lexicon, Çağrı Yay., İst.1992.
- Sefercioğlu, M.Nejat, Nev'i Divanı'nın Tahlili, Ank.1990.
- Silahdar-zade Mehmet Emin, Silahdar-zade Tezkiresi, Millet Ktp., Ali Emiri Tarih Bölümü, No:795.
- Şemseddin Sami, Kamus-ı Türki, Çağrı Yay., İst.1989.
- Şemseddin Sami, Kamusu'l-A'lam, C.II, Kaşgar Neşriyat, Ank.1996.
- Türk Dili Dergisi, Türk Şiiri Özel Sayısı II, Divan Şiiri, TDK Yay.,Ank.1986.
- Türkdoğan, Orhan, Bilimsel Değerlendirme ve Araştırma Metodolojisi, MEB Yay.,İst.1995.
- Uludağ, Süleyman, Tasavvuf Terimleri Sözlüğü, Marifet Yay., İst.1991.
- Unat, Faik Reşit, Hicri Tarihleri Miladi Tarihe Çevirme Klavuzu, 6. Baskı, TTK Yay., Ank.1988.
- Ünver, İsmail, "Çeviriyazıda Yazıbirliği Üzerine Öneriler", Türkoloji Dergisi; C.XI, S.1, Ank. 1993, s.51-89.

واریجی کاشنه اول غلری کل

بجمنده لومهن سن نرب ابتد بلبل

یو غیر کنگ اصلا اول فرحنگ لفا سنده

رقیبه رام اولنجه اولدی برافضا پاشنده

ساه الا صعب الضعف الضعفا
 اللهم وی العرف ما کما تجد انک راحه الناس
 تاهه المحمده من بلائهم والهم من الهمی
 الامدی المطایف راده الهمهم
 المونی بالهمی الراده من الهمی
 والاراده و عوام الهمهم و اللهم
 ولا ساهدهم و حکم افالهم
 و کجمع الهمهم
 اجمعین آمین
 والهمهم
 والهمهم

نور منور و مبه غیبت علم بار منور هم

پس در دگرشیم ز خمله اناس کبر کرد

بجز این است

خنده رخ فرزانه آفتابیه جو دیک کفیل

ای شه لطف و کرم فالدم پیاده از ما

بجز این است

امیری زاده دن عبری بناشتم اهل عرفان

دککل اهل هوا جبر در سحر در سلیمان

بجز این است

زاده لبری بیان موینه فصاری امین

بر جیشال لبری بنا ایلدی اما که مستین

بجز این است

نوز طوفندرش بکا جامی سپهر بی مداد

ویده استغفاره بار آسا کور نتر خسته سار

بجز این است

بیملا کوروت در بوم نه حالت

کوز و کوی بکا دیدی اول آفت

خطاب برهانف عیسی بنارمله ویدار بیج

اوله فدوس بیع اهناسینه ملک لایلی

تاریخ وفات بیست و یک روز از تاریخ ولادت	در بغا عیسی بنارمله ویدار بیج
کروه لشکره سردارین او ان شتری کور	در بار بکره مناسنده بود و حبی عروه
اولوب اما در بیکار نادر شاه بی بزرگ	اسرو مش اولدی طبعی بنطای غریب
الود البت شبر لازم ما بستندن	رباض و اولنگ سر و بند اقبال او فخر کن
خزور روحنه وضع ایندی شاهین اصل	او عالی صفتک و فدوس اعلی ملک لایلی
کورتری منصب دنیای دو نون کهنه	خطاب ارجح اوله فده کوش او شنه واک
اونف مصلحت ایندی نرک ثقلت قلاب	

و پیری کر بان اولوب تاریخ فوتین حای لب بر بزرگ

مکان اوله عیالی باش به کلزار جنان یارب

فرجات درم اشدن خلیفه ارحمه

کرم کم ظلوم نادر کوشی اسنده	حشم مستند صقصر ظالم در امانده
کودلی ای غنچه فم حشم و جانک	نرک باش ان و ختنه ادر سنده

دیار فرجات درم اشدن

اول جوهر فودو حساس کر کدر

سر کوز کورده مز و پیده حساس نر کدر

تاریخی قلم دیدی حامی بطا...
دوسه امیری زاده به در نام مکان اول

تاریخ قلم دیدی حامی بطا...	تاریخ قلم دیدی حامی بطا...
دوسه امیری زاده به در نام مکان اول	دوسه امیری زاده به در نام مکان اول
محمد لیله فاروقی عدله...	محمد لیله فاروقی عدله...
صمیم حسرتله فان اغار...	صمیم حسرتله فان اغار...
هم شفیعه هم فله اولف...	هم شفیعه هم فله اولف...

ابتدی چون ترک قلم حامی...
بیل کلزار حسن...

تاریخ قلم دیدی حامی...	تاریخ قلم دیدی حامی...
هم ز صفر غاب و غاب...	هم ز صفر غاب و غاب...
دیار بکر مشاکنده زرم...	دیار بکر مشاکنده زرم...
خطاب رجوی اولدی صراف...	خطاب رجوی اولدی صراف...

دیدنی تاریخ سال فوتی کران اولوب...
حسینه جایگاه اولدی...

دیدنی تاریخ سال فوتی کران اولوب...	دیدنی تاریخ سال فوتی کران اولوب...
حسینه جایگاه اولدی...	حسینه جایگاه اولدی...
دیار بکر مشاکنده روح...	دیار بکر مشاکنده روح...
جینوب جلیاب شدن...	جینوب جلیاب شدن...

<p>چون مه نو او که عدم و مرقدن بجزه ای در بقا سیدین بر زور اجل انبیا</p>	<p>مازه لکده صاحب قبر ایوب کمال خانه عمر عزیزی دخی نو بنیا و اینک</p>
<p>سو پندم بار بختی و پیاده چون کام المدی اوله ابراهیم فرودم نیره پارس کامیاب</p>	<p>بار خه قات عیون و اگاهت و بر طاهت والا اهل معارف عارف صاحب سخن</p>
<p>چای آسایش و کله کوروی بودار من به فرار اولمشند آرام الوب جت طوبی</p>	<p>دار غربت اولد نفس فخر ایوب بنیای یوسف قرب جواری رحمته شتاق ایوبی</p>
<p>اولکه باد موت اکا کوبه بوی پیره من بر قفس اولمشند مرغ روحنه کوبار من</p>	<p>خودای فاجیری عاقبت کفشنری حشمت عبد ایوب ایوبی مولای کریمه النجا</p>
<p>عفو امید بده کاور در کاهه بویند لعن فضل و رحمتک ممنون است آنی بازمان</p>	<p>محو ایوب جرم و کناهک بالالهالین حاکمها نطف و ربوب مژده دینه تاریخی</p>
<p>المدی منصب کفشن فرود شده والی حسین بار خه قات عیون و اگاهت و بر طاهت</p>	<p>حیفاکه مصطفی جلای لیخ ایکن بنیاد چون راجع اولدی راضیه ربنه</p>
<p>و برانه زار خاک فناده همان اوله اول نفس مطمنه بخت تبریکان اوله</p>	<p>حاکمها نطف و ربوب مژده دینه تاریخی المدی منصب کفشن فرود شده والی حسین</p>

بندی ناریجک صبر بر خاندان عامی نزار
و سبیل اندر کون کون انبای سبیل

بدرینک نیر نزار نزار
باید روی نواجه زاده قدیم آشیانه در
اسمک رفیع صمت عالی شریف طاق و روانه چون ماه الوان سما

معنای بیت و شرح در تاریخ جامه

بیتند بر صفا اوله المان میر طیفی
احمد حامی تو عشرتخانه درینده
بذل مقدور با بویست با بورد غم

حسن انما ملک کوروب حامی دیدم تاریخ

احمد آباد اولری همتله بو خمر و لبند

در مدینه

بانی هم یونک بو چشمه یک و برا او کور
او لوب بارونه زاده التبه مفسود که اجکا
نخ مودی حاجی مصطفی تک و جبه خیر کون
اهالی محله ال بو شکر کن نظامندن
بو و بران چشمه معمور او که حرا جنماندن
با بوب آدی و عالی نشنه کاکر خاصن

فلیج یک چشمه سن اجرا بوب حامی دیدم تاریخ

و کل آب روان آفش فلیج کوبا نامندن

در مدینه

فضل احمد شهر ياد بر سر شهر بر کتابه	مشرق افق برد جان او ضمير روشن
فصل خطابي چل نور رس شرح و بزيلى	نکته سى مختصر ولى سدره فکري منزها
حق کا ويرى بر سر کند صد قدر او کثر	مفضل رشيد معتبر بکل عجب و دانشا
انده صالحى چون شرف طبع لوى صفا طرف	ايرد کماله او خلف ابدى ختالى افغانا
والدى رغبت ابدى شهره ضيا ف ابدى	او غلى سنن ابدى حفضى ابدى ادا

سجده خامه عاميا تاريخ جون و جان فزا
 اولوى رفاه ابد اراست باک مصطفعا
 ...

صراى آمدى رشک اور باغ ارم قلدى	فدوم سعد عبادت با شاکور زاده
وزير ابن وزيرانف نظم کند زالى	بولتر مهم عالما ب و ش اقران و پياز
اولاد و سنگير بک عهد زده و شوم چون	ملک کريم ششم اوله غنچه رعنا به اتفاقه
يا يوب آقا را چون بر فخر دنگش	ز روز پور له زوين ايسوب ايتد که اماره

آرد کج عاميا تاريخ ساک لوج خاطر ده
 با زلوى قصه عبادت با شاکور زاده
 ...

رتبه اهل کرم آمده حاله و پوه ده	حوت افغاي خيز از ششم نام خليل
الکي هفت رتبه ابوان انشا ابدى	با پر بزم همان سرانى بي شيبه و بى عيلى

ملک مراد ایدرسه الرخانه دله | عمدن سوز سه وود مار کیم مکامنی

جادوی چشم شوخی نه افش او ایدر عجب
حاتمی دم نیاز ره با غلر ز بانمن

زندن و بیده شوبله رفیما افندی کیم | چشم اینسه مصحفی او فور سوز و نسا

نامی شانی ایندی فراموش اولدو کیم | شایله نسا دسه در فغله نسا

اسحا میده دغمر ز شامی وار و یو | منفور طبعی در می طرادن عم ز را

بیزن دیمز که فحاصر اولور افنزه زن | اورا قانی و بیده یار ز اینسه فغنا

فت العن دیک ویم بن العن ^{دقابر} | فزیم ایله ناکه کینه سیدر اینسه در خطا

چشم نیان لغت دو چار اولور دبو | اولمز صیام اولنجه نگاه افلم سما

درک ایسید عفر هبولای طفل این | اغوش مادر زندن اولور سا کنبده

زندن بوردنسه لوده کربزان این نین | اینشم عجب که ماوردن بنا النجا

بر بویه زنگه فابره در هم سلطه در | ایندی نه کون مهر رفیقای مبتلا

دنیابه شمر نو آله ایدر جمله مصردن | هر کیم دیشسه سه ماوردن پنا دیشسه

بو بیره زال فابره نک روی سخب

دم ایندی قهرمان زن سجدلورا

مردنی آمدی رحمة الله

عذر لنی اینشم فضا ز پور شمر

فاضی عفت آشنا نیم فریق امندا

بجوش عوان بیابان لیلی کله جلازاده	بزی منکام بیداریده کابوس الم بصد
امثال خانه زینی بن سیمنی بدر ایلر	هنوز چشم رکابه اول برو قدم بصد
مدد کل ای ابا بیل صفاد ال کعبه سن فخر	که ورات هوا الصبحا شغل آسما بصد
اول هو بجه مستی یا نقد اولایوب غافله	رفب سگ منشر سو ملینوب لاولوم بصد
صدرا سکنی بیلن باوه ابله ساقی بصد	خمار بلیله پنجه نیم در سفرای غم بصد
مناعی بصد فیه نور صامتاز ریکان	او نور ریخ فاش منشی خط بر ذرم بصد
او طفلک نخته نعلیمه دوندی لوم بصد	دوان خفته سیمنه هر کس فلم بصد
کنار امیدک انیم عرقگاه غمسه دن انا	نظاره ریز اولوب داند فک لوم بصد
خانی دن امید اولمن کو که در خانه عارف	لیلیا کلک معصومک بجه بلیم عوم بصد
دو کوباشک ریا آلوده سنجیم ابدی زاهد	نقود ناسره اول مپوشه بر قاج دم بصد
کیچه شریفنی بزم رقیبه ایوب انکار	الن اولمه کتاب حسنه ایندی فری بصد
او بر کن لهن لاری رقیب کینه جو کله	بزی داروغه ایندی نونق بلیله بزم بصد
بو شب زندان زندان اول کله جلا ساقی سن	کوزی نم بزی ماتم باوه سیم قلی بصد

لو اسخان شهر آتک اوازه سن جاتی

صبر نای کلک ناقه فر خنده دم بصد

جانا سینه دوشی دکلم حوصله ایسه	آنش طوبری کور حله سوز زانخی
بن لاله زار لعاغ همم شیم استیم	ایر سکنه باد صبا کلک نمانخی

مسره سلطان ای نه عالیجا آبتدای	سلر اهل لبندان بجه با ابتدای
کامیاب اول مهره دکلو کامیاب بکری	انگ راتمم کجا بندان ای مه سنجی
کوشه چشمه کل ای ساقه خوابا بتدک	لو دش جام می کلفاه حاجت قدیکه
عمون افرون ایده حق ای شیخ شیب بکری	بر قد حله قدم ابتک راست ای بکری
نانام ادراک ابوب ناقص بکری	ای قمر خلغ وفا بابتده مس کندک کے
کویا لورول او بلر له محجاب ابتدای	دیر کورن رفتار که عم شتابانم ای

دورنا ساز فلکن سوزتاب کبره دن

سویله حالک بیز حاجی لباب ابتدک بکری

خاک در زندن سهره ندر کور اول لبری	چشمه جلا ویر او مھک روی لوز
کور دم طره بزوغه بن او اطاع بکری	بر لاس مھباره سے بر کبک خوش خرام
کور دم موال فلبلی اول بسم خنبری	اوت ایسم عجمی مبانده اول مھک
زبره لکان صبر می بر لاس خنبری	مھتاب عارضه در بغاکه ابلری

اینه عجمی بوس لبک حایا در لغ

اولور هفت جو دو کرم لاسرن بکری

خواب بتدی با اقلیمنی میل عم ابتد	جل رشک آور فر دوی بن طوفانم بھک
سعادت بر جینی نظر های محترم بھک	کله دی دوشی بایره کاکلن بریچ و خم بھک
بزی غار نکران جیشی حسنی صدم بھک	آبیر ید بر نوز سن جوان مبتلا اوله

زرکبی خالصه کو هر کبی اول صاف	نهار باشد کور سبزی اهل
کم نظرون انی اقویزه دو بست	سایه و گردن و لاله حامل کبی

حاشی کوروم بوی کب ریشی طله لاله
جنت کوی دلارامی عز از بل کبی

شادایه صیده ساقی دل بر حلالی	تفرق ایدم نمکله بین و شمالی
کافد باز باز رسم اگر عرضی	دلون صبا او شایان ابو عالی
حق رفعا و سید غفران ایدر سنک	زاهد بو معصینله کجن ماه و سلمی
هر بر کمال چونکی اولور موجب زوال	نقصان قائم طلب اتمم زوالی
اولدم بو خانه دانه پشیمان زوون	فکر ایلیمه دغذغه ارتحالی
اولمز فریب رشتنه جانم اوزلمه	ای مطرب غم ایلک کوشمالی

حاشی مناع رزق خریدار و ردیو
زاهد بیاز سولیب آلمش و بالی

دل صودوم کاشید الفی کیم خورند	کونر و ب زلف سمن بوینی کیم بو ایندی
سر و فیزی کوروب دیده لر ف اولمال	دل غم خواره سر شکم اقدوب جو ایندی
ایندم اغوش خیالده میانک تصور	صورت جسمی بھر ابله شها مو ایندی
عالم در صند دل زاهد کشته این	مسخره کلیدی منجانه با هو ایندی
طبع ارباب معارفن اوبسته فیض	حاشی کوران اداسج سخن کو ایندی

نور دی منورته دل داغ سینہ دن بیری

ہنر لہ حاسمی نکین کہی نامدرا اولہ

کر دون اجندی شمشیت وقت بصلی	عالم تمام بقدی کوزدن بسلی
ایدی جدا فلک برقتو باردن	بانہ بروی تار فتنہ شمع عسلی
فج عمیق عشقندن بار فلا کتی	یو کلندی دال و دکلو کہ جو کرم جلی
برک امان کوز اغزینہ منلا اولو	اولم اسپر نطمت و حشت جلی
بلاق امیدله او شفلر هجوم اورد	سودا بہ صالحہ بر بنی طول سبکے
نہ هجوم شاعر عمہ ملجا مئی یوفی	ارقمہ قوی اقدمہ عالی جلی
رفع البہ خاکدن قو لکی ای نہ کرم	افقارہ قولہ طوطی طوطہ ابل کہی

نخبر ابرج خامہ کور و ساسہ نظمیں

حاسمی بو و ضحال دیری مر بجن کہی

سوزدہ ثابت قوم اول حکم تیز کہی	سرخ و بخر بونی قبول بلہ انجیل کہی
آج کلیم حق بول سینہ دہ ہون جگر لوسی	جھنڈر بیرہ و فرعون اولہ سن نیل کہی
طوقور باشکہ خندان فضا دن جنگال	زاہد اعجاز ایلہ بوزنک بویش منیل کہی
بیل آسا طورہ مز خانہ دہ سودا زہر	مصر برج حملہ ایلدی خسیل کہی
بندل و صاف درون اولدن اغم آفر	اورہ جنگالہ فلک کر سنی قندیل کہی
سرخہ ناز او قور اطفال زچان شندہ	شیرہ فتنہ اول آفت بلہ نکیل کہی

زای کرم باشد ای چشم شبهار بنامه	زلال شکم از فالوی موج باشد
میخارم شیره فزراک ایله مک باشد	جوشن دیشتری جیند بو بیک لراک
عجبیب طمع دیشنی کوسنر کولیم کونش	عجینق لغت نجه بیورمه و ندانک
کشان صبه فیما فر اولان سا ووشه	عجیبی ابرسم اوف رزه ریزه ابر
رفب فوبیدی لیمان و صلنه باشد	لدوس مثالی عجیب کشتنی امید ورتوب
و برر چکیده باقوت انظفاعشه	زلال لعلکی لب نشنه مجتبه صون
بلند پایسه و لدر ایله کش مکش	مثال شانه اولور ایله باره کیمکه دووشه

سوروب اولشدره حامی سا و نطه
 کبیت خامه ترک ایله ک شمه
 معرفت ایسا

دخیل میکرده بیه مفان جارا اولی	صفاده بوزخم بارینه هم جوار اولی
هزار کور صدی بو یله کل هزار اولی	دکند کلف شفته کوبه رخسارک
بوزلدی یازده همیشه ترکبار اولی	نظام کشور حسنی او شاه دورانک
جهان بویغ اوله ده مانده شمع و اولی	فاد کونه مفارن عدم وجوده زرتب
کم اولدی را خنم بیلر هزار اولی	قواپه کلدی خلیل چون کور زری موی سفید
فلک قراری کیمه و بردی بی فرار اولی	کشف قریننی البنده کند و کبی ابر
کنار هوش حسنگ بنفشه زار اولی	نمایش کل به بکدن اوله افزونه نتر

مشقده را نشیب کوهی است تیره	اوجین چیده دست التفات بمن
مانند کجک آن سفیدی دو و تیره	گوم کرده ده عدم اوله دلیل اولور
عالمه شوی التفات بمن مشهوره	بی تاب درد بحر اولور البنده ان کوی
کالای نور واج و برر جبار سوله	نظمه کرم اولور بنه با ناز مرف

شایسته نظره میدر جامه عجب

بو نور زمین نازه او اناره کولره

تا بجای ای شوخ آتش کمی برکشک بزه	کاشجه لطف نابت که هرگزین اوله ازاده دن
یوسف ای اف اولور عادت سخنان بزه	بزرز قلبی کاس شکر کن باک اینمشوز
نارون خلبصه وجه او مشهور بکشک بزه	عفو و شن جمعیت خاطر له بزم مشهور ایدر که
سند آب کا کلند نر مشهور بکشک بزه	بکشکی بریزه دونی دل خنک غمزه دن
بک مناسب در میان باره بکشک بزه	دبدم خالی دکل دل ناله لرو آه ایندن
عادت اولشدر کبوتر کمی بکشک بزه	امد رای کان عادت عاقبه لعل لیک
خوان حسانکده خاطر او ان مشهور بکشک بزه	عرف بر دی جنت کوی دلا رادن بزی
ای کول کل لها و سر و شن و شمش بکشک بزه	طهر با کاهی جگر آغوشه بن بکشک بزم
اولطی ای شوخ بر چوب دکلو دکشک بزه	گاه تار و گاه روشن گاه بدر کاهی حال
خالع ناش و مزو ندر بو مشهور بکشک بزه	وارمی طاقت چکیده بایسن مکان بر درک
حاشی بو غم بنویسه آل و بر مرز کمان بکشک بزه	

صدی بزه مخصوصه اول خوش نگارک
حامی هوس معنی بیگانه پوشش قور

دل کرم الفت اجابه برودت و برده	خلقه لطف است سخن بر دایه نقرت و برده
مؤمنم دیرسک اگر کافره الت و برده	خورد خراب اید صفین نفس کافوت و برده
تخلایه فاشنجی تانین و برده	خارش سینه مظلوم اوله جهمه پارت
باللهی سن کم فرصت فرصت و برده	لذت عفوئی ستم سینه لرا دراک اجتم
دوشمن جانینه سن بویه طبیعت و برده	بنی بجانیدن او صانردی اول افه پارت
چشمه صاخ فارشد برده که و برده	شاووک مشربنه ابته مخالف حرکت
دولانونب بزم می کند و کاجمت و برده	بار کبری اوله فرس به مدارک زاهد
دیهمم کهنه فدحاش لره نوبت و برده	بزم مه کل پوشش شم اب اید دیدک زاهد
ای شنه حسن فرو ما بیه رفعت و برده	قرب وصلنده رفیقک جملگور می نازک
کل فلک آه جهان سوزنده رحمت و برده	نه فایک که اید صدوسی مانند جبابه
دیه دم حامی صفین فضل ایل شهرت و برده	سکا جوق جور و جفا ایل از در کم دون

مانند می دو کله دی بیودن بیود لره	ایضا در صورت
صوا اولدی سخن باغده دل اقری چولره	با د بکله دوشدی کو کل آره زولره
	اول سر وک آره زو ایدرک پای بوخی

بوزیر دکن زخم اجرا اول شیوه کرتا	کایجه ایله بوسه لرمان این بوزیر
بر یوزلو قماش مع او برمی رخ باده	زیر باو اولور شعله افشا ایلم بوزیر
اولدم و جمع عینه گرفت را ختم	خوناب دو کوردیده لر با ایلم بوزیر
کوز اغرا ایلم حزه ایله جاک باده	یوز لهو تدی بزه محنت دوران ایلم بوزیر
عبد اوسته عود بصرم عبد دوتار	قبیلنده فولک لطفکاش ایلم بوزیر

عبد بیه فولک حامیه اسانک اولور
 قریبانک اولوم اولیه نقصاً ایلم بوزیر

در خواب اول نرکس نمانه بوش قو	بیل اولوشمش او کل افسانه بوش قو
طولدر رفیق خانه لمرک وفق بیارک	وقک کوزه دوب مطلب اولان خانه بوش قو
ایقن ملک العرش بیور عرش و راسن	نقیبش علی حجت حکیمانه بوش قو
هر فنده کیدر سه داقلوب آردینه	ای رشته نظاره او در دانه بوش قو
سوزش آکا وصلت دمبدم اینمه زخاو	فانوسی کیدر شمع الیه پروانه بوش قو
ای بیل جان جلوه کھک باغ جاندر	الوده خار و تر اولان لانه بوش قو
بنال بیت بزه ساق می نا آخر اونجه	رنه انی صفقن بوشه میخانه بوش قو
بازار جنون رونقیه سنک کلات	صلح الیه اطفال الیه دیوانه بوش قو
بهران قصاصد او پری کونیه وامه	چار بیلدن اول او پریخانه بوش قو

تسلی اول کوکل موج شکرمدن بوشله مثال عکس اکرم در با به غرق اول غم اول ماکری

جهان سه تا قدم ما مقله لبریز اول غم ای حامی

وجودک یورمه کیم دیوانه اول غم ای حامی

کیسولری اولدقده بریش ایکی یوزدن ^{دنیای دو ترفتنه دوران ایکی یوزدن}

چون و برمه یوز اینسه به کم اولمیه ناکاه جوهر لری خط کبی نمایان ایکی یوزدن

دورا اولد یفتک و جھنی شیخ ایلدی بریزان ابدہ دک اشک فروان ایکی یوزدن

بوس ایلمک ساتخی بیمانه به سنی عکسده دخی ایلدی فرمان ایکی یوزدن

یوز نملک ابدوب کلشنی کشت ایلدی بربرک هزار ایلدی سیران ایکی یوزدن

بکیزی او بر یوز لوقم جھیره به جان اولن سوله کور شغنه افشان ایکی یوزدن

بیمانه شمار اولمغه خوناب جکرون ساقده کرک سجه م جان ایکی یوزدن

آینه صفت عاشق دل صاف ^{رزا اولور اول مہوشه جبران ایکی یوزدن}

یوز برده یوزک سورس اکرم باینه حامی

یتیز او پری پوسه لرحسان ایکی یوزدن

خط اولری عذار ندره نمایان ایکی یوزدن ^{گو با پوروی کعبیه سودان ایکی یوزدن}

شیخ اولری نفاق اوزره فھو کوان ایکی یوزدن ^{المنش آینه سجه م جان ایکی یوزدن}

بر یوز لو اول آینه صفت صاف ^{بر خار خراش اولمہ چوسوھان ایکی یوزدن}

لا نصی بنی اولدورہ عجم میکده لروہ ^{ساق و ارا بکن باوہ رخشا ایکی یوزدن}

در زخم خون ایضا

با شرم او لور همیشه کلسنا بطین	تا کس رقیب در جانانی بکلین
طوطی سبز در شکرتا بطین	خطه صحیفه لب جانانی بکلین
ایدن کلج عجبته و استا بطین	کنین مثال م کوره فز بر نفس تمام
مانند بوم گوشه و بران بطین	بد مشربان دهرک الذن فرار ایدر
البته شیر در بوینستا بکلین	دوینته خور بقیمه کوروب بوریا نشین
البته لعل نایل اولور کتا بطین	بای خم شمر ایده در کوه بر زنتا
بر رنگ و بوایون بو کلسنا بکلین	چشم امید چون کل نسیرین اولور سفید
ای دور جام دولت دورا بطین	دکتر سترنی الم انظار بینه
ارزان مناع و صحت جانان بکلین	اول کس قدم فافله خطه منتظر

در ستمه آبنوس عصا خامه حامبا

شندی بنم خرنیبر عافان بکلین

طوبی ای زاله انوشنده بر دم هم اولماز	بو کینه ز غم غنجه سن م هم اولماز سن
سختی اولورمه ده دست حنا یز ایل اول قند	کو کل خدک یلوب مانند سیماسیم اولماز سن
ساعت پیشه اول حواره بار جا الم دیرکن	اگر میلی ترقی اتمه چون مه کم اولماز سن
بود خطم بواصا کیده ای شوخ جهان اول	کونش اول سضیا انداز خرق عالم اولماز سن
بود خطم که زاهد بی محابا نوسن ایدر سن	و پر دم دست کابین جامی راضی اولماز سن

منصل طوئسم المده جم مانند کنین	دل پنه بر شرحه الام مانند کنین
مرکززه کوستر استخاکامام مانند کنین	و بر مک استرسن جهانده نام مانند کنین
خانه زیند او سیم اندام مانند کنین	فص خاتم و شش و یوب زینت بقشند
التوننه بازسن او طرز رام مانند کنین	آن ظلم اجیوب رو یک سپاه اینک
سیم و زردن فورنی استردام مانند کنین	اول بت سنکین دلا آغوش جملک سنین
وارمیدر دنیاوه المنس کام مانند کنین	مالک زر مغنیر صاحب کهر هم نامور
لوح دلدہ نقش اولان ارقام مانند کنین	کج غادر ظاهر اقا حیرتاری زیند
سیم و زر تحصیلنه اقدام مانند کنین	کاوش جملک صبر اینک که کرد اینین
سن همان خانکده قبل آرام مانند کنین	کو هر بارک بیه انارک حیرت نامک بود
ختم جسمده صبح و شام مانند کنین	بر خوار اینسون خدای مردم نیکن
عشق ایله اولق کشیده نام مانند کنین	تا از کون سر نوشتند بولمز زاهد
ثخت زرتین او زده وضع کام مانند کنین	با خدایش سینه شاه امدار اینش و کل
ایند رازک هر که اعلام مانند کنین	هم حیرت نفشک بیاض هم اولور رو یک سپاه
بر لپی لعل و کوزی بادام مانند کنین	خانم بی فضا بکر او کده جکمر سینه
بجلی و اساک ایله و پرده نام مانند کنین	مخزن سیمک رصد کبی او نور بر آینه
مخلفه قبل انار لطفک عام مانند کنین	خانم بی فضا فص بی خط کبی او غم
اولشوز و فضا که صاحب نام مانند کنین	ال کبری بوز فاره سیدر حاجیا نصیر

نه نازک صنعت اتمش موشکاف در کمر	کشت حبه دون چرخش در اول صوبت اسکن
نقوش فلغ حسی سه با کبره زیاده	دم کلک فضا دن چرخش اما برود اسکن
باش در و دیده خون برین تاثیر فنا کو	او خال دن الور عاقل ک این دن اسکن

طوبت فان نبع خون اشای حایم کنه بر در
عجب شنبه من مانک اولور دو کجه فان کسن

خوبه سوزان اولکه اشخی نه لرزشک این	اشخ اولک شمعار پروانه نه لرزشک این
کمه زرتار که چیز سینه سبیلک آج	چاک چاک اولک صندور نانه لرزشک این
نیم سبیل مرغ و شوقی خانه خمار دن	سیره زقار کامشانه لرزشک این
نظمه فانک صعودایت ربنه والاسه	سیدق اوقامکافزانه لرزشک این

حایما بر کا کل مشکینه اول دل ب کیم
حلقه زنجیر کا دیوانه لرزشک این

عارضک عرضت کله کشنده و بالزن	سره کوه کوه قری ناز ایله رعاشن
قبل مقوس فاشرک طرف کلا خندن	غده مه شکل ابروسه غا انزن
زلف چو کانه در ای دل باد بونه لر	طاعده باد صبا کاکله شید انزن
سور فی روضه کوبیدن ای جور لها	باغی خسته آن کافر فاش انزن
رفع قبل جانا جمالکدن نقا اولک عیا	آی یوزک آینه سس کورن عی انزن
بیل کو با کبی مسح ایتمه حایم فد که	لاله لر نازه کلوب کله مطر انزن

نه سحر و نه افسون نه ولایت بلورم بن	اما که سخن صبا نه در صفت بلورم بن
به مهر ابرو کن بجزه وار مهر که عزایت	ای جوخ سبه دل سنی تفت بلورم بن
برینے نک ایجا دی نندره بله مرئس	ای جمل مرکب وید حکمت بلورم بن
خوبان اولور دانه زنجیر ما التون	نه وفق و نه افسون نه عینت بلورم بن
شبنم کی فویز بزی جون برده او کوشید	افاده لکم یاسنه عفت بلورم بن
زاهد سنی بر شکله مشابه ایدرم هیچ	چون شکل حماری کبی صورت بلورم بن

حامی جضم کاکل دله رابله

مارطیه بو ویرانه ده الفت بلورم بن

انکار ایدر سه عفره سی دزدان اولین	ابرو لری شهادت ایدر انزن اولین
خون جگر له بنی پرورده اینتم	ای مشک معنی کیم نه بلور فاختن اولین
حشیم سمله عفره کافر هفا دیار	بلورده خلفه مرحمت ایا انزن اولین
تا اولینجو پار ایلد هم بجاشرس	بن بلورم بو مرتبه پار انزن اولین

جان ویره ایلد بوس کی او کله نصیب

بیماره حامی قالدی سا جانن اولین

سورچه اشان باره بوز او کله زبان	ای شمشیر زنگ او کله شک فسان کی
که کدره بدم اول عفره تا بهر تا کن	ویر قوبانه رحمت او کله نینج خون فسان کی
ایپه وصل ایلد جان وصلنده انستیم	بهر هموز نیز ایلد بکا اول جان کی

اهل کرم کم اول یعنی خوب و کله جامبا
و آن قبولی کوز اولدی کشف امین

نشان و بر او سبی غریب جاره فکندن	نمون انش سوزان رخ فرنگندن
نه با که وار دخی عالمک طمعه سنگندن	ببجرت عاشق دیوان نام و ننگندن
اوئل افنی به کس بدور جنگندن	کروه صف شکنان ابجره نعلی طور کنی
او شوخ غنچه فک روی لاله رنگندن	رفیه بوسه بزه داغ و انضیب اولغنا
ششابه عمر کرانما به خوش رنگندن	اکر بو کون کبچر در دو غله نیل و نهار
بو بجر بر غلمک خوف ابدن نهنگندن	بو لورمی گوهر مقصوده دست بر کن
عجب سفینه دل فونر نوری ایلنگندن	و لاماعده روزگار اولور می بزه
بو بینه نک حدیاب بینه ایلنگندن	اولور لباس منقش مدار محب غفور
هله بو کالاند نک کچه شوخ و شنگندن	اکر چه دلمر محبوب خوبه اقاما
نذر مرادی سیرک بینه جنگندن	هنر دید کلری عیبی فراغت ایلنگندن
کننه کاکل مشکین بالهنگندن	فلاص ابد می سیر من رسم اولدم فرازک
نیچ و نابه دو شهر اول همان ننگندن	عجب می لکنی اولسه سخن اول غنچه فک
فانش معینک ای مشتری ندر ننگندن	او جکی آفک اینه سماع اگر بارین

هنر خونیه سیدر بندر دل جامی
فلا ده و شش آصاور زهره نار جنگندن

مذکور است چنانچه پیغمبر اکرم **بشانه سینه او در مکان جنگ کوزه لوم**
نام بستنی سنک کرده نماز کرد رفیق جمله دن اما بسیار کوزه لوم
 بو کوشمال ندر حایب کمان آسا

عجمی بنی لندن فقا فقا کوزه لوم
 روزنه آنتون

عزله اولوی دل صاحب شرف امین	او طرز درون بده کردن صرف امین
اینم اثر دله شلوط حضم یاده کو	نیر کجک اولوب خطر ندن هرف امین
اهل من شمش اولور بد کلمه سلیم	کو هر اسپه کاوش متف خورف امین
کره حصار سخنی دو شنده کزودر	او طرزینه عقاب قضاون کشف امین
انوار نابجا ایدر ار باجی رزلی	افلاسین اولور می کف بزنف امین
مانک میزاج یار اولور بسخت طینسه	انکران ایکنده اولور می نجف امین
راحت جان فاعت ایدر اواده در	باب جاه بر کدر اهل حرف امین
اهل مناصبک یوقدر شدی لطف وار	نقر ندن سفدر بن ایدر خلاف امین
قلب اولر مضطرب کیدر اسب نرس	او طرز وسط مکرر اولنج طرف امین
حاریم سدوک راه خطرناک عشقون	او طرز هزار باره دبسن باخلف امین
بوز لر قوز دوب ایله توسع دائره	ضرب طنجی دن اولور مزوی دق امین
عشقک اجوم اولی غایتله صوب اولور	اولور ضغوف رزمده اولور کجی صوف امین

اول کوزی نانا رستم و از بسه بختاریم	کمر جبهه لاله را او نور امانه دینا لریم
کاکل شوق لب لعلک خجالیله کوز	خواب شیرینم بریشا ایندی خجالیله کوز
دولت عجبیم سنتر ابروب دوشمن بی کاه	بارون مرعوبه رهنده اعلالریم
نار رحمان خاکه استکبار ایزید	خوبه یا ننده اعلالردن اذالریم
جای امنیت کوروب ختوم فالتوسوش	خانده هر شب کهور او شمع تنهاریم
اول صاحبی بلا کبیر بر بکون فعا کور	کور رسو الفلرم طومارم اذالریم
سختی جلم کینه افلا کن باکی وار	اختلا طمدن هر اسلیر بو منا لریم
ویرد اقبال جنون تکلیف نردولت یکا	سایه بال هما باشیده سودالریم

بن جرایغ دوشمنم ارباب دولت کور ددل
 حایما قدرم به بدن لر بو اعمالریم

عشق لعلکی صنمه دها دها کوزه لم	تو بختی نامکی اینجه جان جان کوزلم
هوای کاکل عنبر شمیم ابله اتم	یغمه بو محرم دلون دو معاد کوزه لم
نهفته صنعت ابله ذردنیم وز افکد	مناع صبر جالیدی نهان نهان کوزلم
زنگ چو غنچه خود شید شبنم دلی	در پنج جلیدی کنور دست ناز کوزلم
سهام جود ابله اجدک نمده باره لری	خونک همه سنده جبا ابلان کوزه لوم
کان چشمکه بند ابله بیغ غمزه لری	رفیق مفیدی قند قون قون کوزه لوم
رو امید اوله یکم بن اسیر بجز و غرق	سنگ لایبیه الفف فلا فایا کوزه لوم

زاهد بند و سنگ لبی رزالت ایدم	مبت و حبه و صالند و کالت ایدم
بوسه و سخته در کوفته اسرار اقا	بر سوزم وار دیمبه باره جانت
همتی حیاتم اولان حشره کامل نایب	بینه بهت اولان شیخی جانی ایدم
جانب یارون اولسه اگر خصیت	بد اوبه بولسن انانق و نمانت ایدم
خار پیر اهن و لدر بکاسنم نفسم	بر نفس کورم ای کلنی اجنت ایدم
کوه نمکینی رفقارک ایدر زلزله ناک	جلوه قدرک کورده فانت ایدم

عاشیا ایتی فلک بال برم شک

اهداف مطلبه لمن شمردی صابنت ایدم

جمال بار خورشید جهار ایدم بگزدم	یوزدن بر دم ابر لمز کورم جویه بگزدم
کورنجه عکس روی زرد می توان حسدم	رخ کلکو نین اول شوخ کل عینا بگزدم
بغافه کینه پرور بیوفایان کل بجز	همان بنای عمر ک شیرین دنیا بگزدم
دل بهم فتنه جانم ز زمار زیاده	من تاوانی کوردم صورت زیبا بگزدم
نه ممکنه ابر من بر برید اتحاد اتمش	دل ایله درد عشقی لفظ ایله معنایه بگزدم
خونق محنت ایلا ادمی ارایش دنیا	هدم صوفیه خاره موجسن در پاید بگزدم
کمال حسنه عین و عیب نقصا فکر اتمه	بو غفلتله بمن اول مهربانه بر اید بگزدم
دوروزه عمر ایله افتاده جاه و ذراتش	چینه ترکسی لمن چشم نایبانه بگزدم
سر با جوهر اصله جو فن منجه بولدم	آنکجه حایب من فانی عنقایه بگزدم

الموار با رفتی لبی منقلب در | یک بنام خود کل اسه یک کینه چو

حامی فالورس لوطی اسیر خار عم

ختم خانه له نهی اوله جام بود کل

در این کتاب اوینه

ترا اوله عاشق رخکد ال قریض | عرض بزم وی داعی به سال قریض

کل حسرت رخسار کعبه روی بر نش | خاکه قدمک شوفنه بال قریض

او چون دیوب جنت کو یک بو سید | پروازه کلوب اجری پروال قریض

سهر چه هم زونکه سهر واره سنو ز | رخسار چه بنا کجه سال قریض

حاکمی شرف خدمت جعفر اینبو کله

دسته بتر مخفی بش ال قریض

در این کتاب اوینه

عقله بریزن نفوت اینش صفت شرف | یکی اینینه دیوار در سان چشم برانم

او شمه او کله پروانه عشق دل ایندن وال | بجان امت سوزنده مفضل او که فرام

مثال صبح تاثیر نفس وار غنچه زوله | تنفس ابد کج حاک او لوریند کرانم

سلاج اول نیجه خورشیده بر اینه صوفیه | حضور میدان سنه واری کل در فرام

رف ایما بد نیجه قلم اول شوخه دیدگی | املاک ایت عاشق بیچاره که در کلبه نام

ایت خامه رقص ایند کج ز بران طبع | بر نره کرو فرض پاکد ای های میدانم

اوله صحیفه مهری فاراند برنجیه یک	اومره بر ایبری کلنج راع اجه سیتم
دوش وانه عمری او قاندرنجیه یک	بو اسباب فلک کونده کمر دیش ایدر
اوشوخ کلب رقیه دالاندرنجیه یک	خولاندردری اطراف خوان و سلفه
وکان چشم خینک دو ماندرنجیه یک	نزار قلفه نر و بری فتح ابر سفا
سرب دشت حجازی صوصاندرنجیه یک	مذاب و ناب دو کمر خاکه چشمه خورشید

دو کندی نابی سوزی حاکمی خنده صرع ایدر	
ننه کلکدی قافیه باین فاند رنجیه یک	
سوز	ننه کلکدی

اکبر و صفت اجهه یک آرزو دکل	اسرار عشق سوسیه یک گفتگو دکل
یوکوشنگ هزار آرزو دکل	مرد خدا و یفته رنگ و بود دکل
ای لاله خوبو کور دو کمر رنگ رود دکل	بر حال او غادک کبی رنگ بریده
بواب رود رای بوزی کل اب جو دکل	رحم ایت نیاز و صلی ایدر دو کمر بوزم صبر
انصاف یوقنی سنده بو باشد رکود دکل	زاهد کلامی مختصر ایت دفع صوتی نو
ای سباب جویغ بو او لکی صود دکل	بلم ندر بو کردش کج دور ناسزا
نکر خدا بو و بده بو های ایدر دکل	چون مجلس امری بنجه بر صوف ریا خور
حاک زجاج قابل ضبط بر قوس دکل	زخم مزاج ناز که سود اینمرا عذر
بر دم صفای خطر ایدر خنده رود دکل	عجم رنج او لشکر کیم کلن عزمان دخی

سرخ کنگ انچه کون دیزایم خاچن بقر	اسب هرون نقش شب و فراهه جگ
زاهد بکاره صورت حقون ظهور بود	بیچاره سادو دلتزی دانه نمازه جگ

تیر تا ساس فارس تیر اولی نوتل

کلکون کلکی حاجی کبی یکمه نازه جگ

طو زدی شمع صفت کلن فبا کلک	آولیدی شغذ رو بکون اجناس کلک
او فرمه باشنه غنچه نکل نسیم سحر	نون رنخله ماشا او عاسی کلک
سیریم کلشنه جوشن باشنده افسرز	سمر زده وار عکر سلطنت هوایی کلک
مکر که برهنه کلک نازه او غور زده	مدام خون ایله آلوده در لباسی کلک
اونسرو فزو بو کلر خدرک ایه ب بزنج	حمیده جوایله جوق بجدی عاج کلک
نه کلکو عاوقی سه نین طیب بهار	هو افایر صولور دمدم براسی کلک
کھی کلاب کھی کلشکر اولغله	بلندی بوس لب بارایش رنچ کلک

جوب رخک کبد یک سیم کلشنه حاجی

هزار غاب اولور قهقهه صداسی کلک

یاز جامنی صون باری قاندرنجیه دک	نشان وصلنه نیرات دو قاندرنجیه دک
ایر زمانه مراد انجینی شیرین	کوه کل بالایه واراندرنجیه دک
هزار خون جگر ایدو کمر بو کلشنه	زمانه بر کھی آلی بو باندرنجیه دک
اولوب ایا معنی جوق دو کدی آب نیازه	اوسر و جوی سر شکم اوزاندرنجیه دک

<p>مخوف و ف</p>	<p>کمال حمان مندی</p>
<p>خزان وقتندة اول کتب بازه بز اولی اود کلوناز ابه الوده اولدی نازیم اولدی برای برصامت لانی عین جرم اولدی کوروب مشکین جنگ ستغنی آهوی بر اولدی</p>	<p>اوماه نورسته خام خطه هم نشیب اولدی بزق ستغنی دهر ایدی ای شوق الفبت شد زهی فوسل اغرا بلدرالدی کور بر اولدی جدر ثونیده حاصل نافه خوی بندله</p>
<p>المده خامه جون مار سیه بر چ و ناب اولمش بوزور طبعده بز حامیا سحر آفریم اولدی</p>	
<p>حس نظر له عاشق اندوه کینه بق ترک کی فکر ایروب اصل قویک میزان عدلله جغه کور بپشی سلی پرو و اما طبعی ایلد عین م ادا اسک کوز مر او مهمی شب بره ونش کوز اسک نزدیک دور دوری بقتن کور مده دم</p>	<p>انصا اغیاره بقده و غمک کجه اول دل عربنه بق آج چشم اعتبار کی دانم زمینه بق جیناز شرع قور د یعنی جمل المتینه بق هواره بکر معنی ناز کترینه بق زاهد بنم کوز ملاسن اول نازیم بق بکر نگاه باره همان دور بینه بق</p>
<p>بودمش جبال نظمنی بسحر کورک افنی کلک حامی فیض افرینه بق در عرف کافه</p>	
<p>بادیه اولمش ببل نظاره سی برنگ</p>	<p>ست عشق ایدی بزنی خضاره سی برنگ</p>

نه مکن در اقامت مزرع عالمه ای حاشی

در مزرع اطلاق جرمخ و همفان کشت زار عمه و سوسن

سیم اوخته سواد زمان و زمین زلف	جسمان مکان کردن باره مکن زلف
بحر سیاه موجه سیدر چین چین زلف	اوله عجیبی غوطه خوردیم قرین زلف
استار کعبه در تنق عین زلف	صدق ابد دامن طوننی کامیاب ایدر
بر نار و بر شرار بسیار وین زلف	اوله مزرع فاعی تکیه سینه شیخ شعله خوار
ماوی بیرونان قنبر مکن زلف	کهنه الامان نزن بازلول چه زلف
کاکل و کللی رسته ده بالانشین زلف	امر او نور تازه لره ناقصا سوزن
سحر انم سید هر و انش نشین زلف	مکنمی ایدر شعله رخسار با اوزره جاه
هاروت فتنه او کله کر قار چین زلف	مکنین طنابالی آه در سن جاه بابله
رمویه بسنه جادو سحر آفرین زلف	ایتمش هزار عاشق بشیدا و سرکشه
شوق رخکله دل اوله اهنشین زلف	صان بل نفسده بر کجی عند لیدر
مهنابه صا کله نافه سن آهوی چین زلف	خال سیاه صنه بنا گوش یارده
اوستنده جنط اسوده فجر چین زلف	سپین عمود صمیم اول کردن سفید
خورشید مخته اوله ده در آسین زلف	روشن او کور نجت سباهم کبی اگر

لون جرمه باشه جفر کاری سعی ایدر

حاشی کبر سه و شکا جمل المین زلف

ظنم بو غالباً عدمند کتایه در	هر کیم اکابر که نظرک کیمبا دیش
هر کشته در همیشه دهنی باز اول	بور مری عارف دسج سیادیش
بخته نقد جان و بر زای مه تمام	وارمی مناع حسنه نقصان بادش
بر بر سیانته اسما وضع این	معدوم عرفک ادینه بود و عطا دیش
باره دبنجه نیز نمک کجوری جمانه	کور شمیدی حال دسج مضی ماضی دیش
دنیای دونک اکل کمال نالتن	کیم خلق ابدن منزلت ابرویش وفادیش
نکام خطی یادینه کلزمی اول محکم	عشاق بولم کسب نمودن دسج دیش

عقده حامیا عجبا شفی بر نفس

بر قدر بلزه اول سن مبتلا دیش

زنی بخاروش الوده بو شرب قیامش	ایشتک بزمه شرف بچون اول مه ایش
ببارک نظر سه اکسیر در دیر کدق اولش	رزحانک النون ایسی بوغری نخلش
نذر و لدار کا ظالم بو خونیز نه جنبش	کنا بکار اولمش بر بو نهندن التماسش
رخندن بو سپین اول ساینه زلفکده ایش	مکاش انیمش نیاری حویزه بیل لاسش
میان خواب بیداریده نریاکه صفتش	بزی سزد در مش فون غم برك نفاشش
ای شامنه ویرمش لهرندن بو سراسش	بقدر مش او زمانه میک نقاک کراسش
بیل راه اولوب آنت ناز نور عفاش	کلیه خلمه کمش طور دلدن افشارش
کل نفس اتدی فواه کلک من اول	در فیا سئل غم غمب مجرای کلش

می عشقک نه خماری نه صد می خلو	بویله برجای ممکن صکره نه است چمن
کش طورک کوزه دوس اوله صدون	انتفاع اینترسه داخی نه انفسر
چکلور سنه دکل غصنی دوران	دند برشنه ایجون ساخته منت نمر

حامبا خاتم بی فص کبدر صاله مثال

در حوت کیمک انوشنه برماه قحاف چمن	لب و لداوه رونق جو شرس خالردن
کوردن بوسا کرم بکلر و اولره او خوشک	او کلبرک تره نابو طم اوت نه الردن
اینه ابراش شهرت فوج زبیا اصل چمن	بنکلی بر فاش تازه درینکاله دن کمنش
رخ ساق کلش دابه دو نمش نشنه مین	بیازک ارتفاعی قدری قفت لاله دن
صقن بر کارنا هموره ایله شهرت بز اوله	بو تازه آب و ناب اول اشتریح الردن
کوروب او کلر خک دستار الین سیر اولدم	همیشه سوی ذکر سامری کوسالردن
عجب کیم حلقه آتوشن یار جتاب بر	وله رکنه لک او شعله جو الردن کمنش
	کمال کو کبه کور زمی ماه هاله دن

ایدر آه و فغان ارباب عشقی معتر حاببا

هزاره کلش عالمده رحمت ناله دن گلش

عاقل بو باعه خار سنه فغان وینش	المنکر کل روکت ده غنجه هزار آشنا دوش
خوبان یوق زعانه ده اهل وفادیش	وارینه کرمدا مینه اینمش ریا دیش
مجنون ایدرسه لبتا به کرمهست ونا	بابانه سویش کوزه لم تاسر اویش

ویرمز عصبر اومی دیرینه نشسته سن	محبوب دخی می کبی بکفر اس ستمز
چوک درونه باده عرفان لطیف ایدر	غسل جنابت دل ایون مغطه ستمز
عیس کتبی عجد اولور رخت ستمز	غلامان ترک جاربیه چوک اس ستمز
زولیده موی کس ستمز ابدال نشسته	بفحق بندی صابر بغی بنفش ستمز
ده روزه باغ دهر د عارف خوشنیه	بشبنه ابله فالغ اولور اهل ستمز
او غایب زاهد سفلی طبیعتی	بو شا بهار لانه سبدر کمر کس ستمز
فاوس کیدر رشته احسان بند اولان	مرغ دله کرم کبی بر محبت ستمز
عارف مثال شکم کیزی بخریت کرک	بالا وزیر یا به پشه و پله ستمز
بر آمدیه دلبری استرمی دل و بیم	کوس سیدی لهر سیمه آید ستمز
اطفال تار جوع ایدر ای نفس خشان	شور معد و اطعمی النفس ستمز

حایب بونظم تازه نک استر نظیره سن	
لوز کس طهانه اینه لهر اوز کس ستمز	
کلین عالمی تحصیلنه رحمت حایب	عاقول اولان کشته آب و ستمه ستمز
وشنا طینت اولان خواری غریبت	مهر تبدیل بروج اینه ده رحمت ستمز
عقد و افغ انزوه ایر خورش من ستمز	بار سز باده کفای طبیعت ستمز
باک جا ک استر زینت عفو ک ستمز	عظم کوهنی میزان عدالت ستمز
تبع عشقه دل صفلی خطایه عجب	بنی کوشک سبق اموز هدرایت ستمز

<p>زمان بکشند ظالمه معین اولم بصرا اعمال لات ایله بوشه دورین اولم آنچه چون بعضی حاله در ظاهره ظاهره که هر موضعه بیک فکر بسی در بنج جهانده وارمید برینک فلبده کین اولم که هر بر بره سنگ نازا شید کین اولم که هیچ بر شد صاحب الماس مندن امین اولم که انکشت بیک غیر به انکشت بنای طاق عالی کج اولم نه متین اولم و چه اول افندی هر چو کین ایمن اولم که بیج و نابین وارسته هر کز در جم اولم بنشان جهانده ای شکر نای این اولم</p>	<p>مه کلور خط رو یاره مستی اجتناب بیشتر دورین اولم که فکر بواجده شان انتخاب اولم هر یاسخه پاک اولم صرفا قبول قیضا استعداده لازم فکری انجا استم خوش خصا لک محرف اولم واض سیندن اولم عجیبی بر فکر سلم بیک سخن دوید کند و در سخت دو لازم زده کوه دینده جمع اولور در بنیه عاده نوله اولم قیاب کج نهادک بنیه سی محکم کوروب ازها حسنگ نوش لعل باردن نوم بناتان و خلی طاسی منندن دکل خان طیانم محنته عالوف اولد لزه عیشیه</p>
---	--

کلام غیر بدین حامی سخنده انتخاب اینم

اربابیت ارضده ارباب غرضن خوشه چین اولم

<p>هر کولع ایتمه ناله و زار ک کس سخن ارباب جاهه جود ک کس سخن کفت و شنیدک بکیم اولور زجهانری</p>	<p>ای عشق لب اوکل او شمشیر جود ایله جود ناکه هیچ برک سخن اعمالیه مجالستی افسوس سخن</p>
---	--

کوکل کمر کبی برد لبر میان آرز	نه تند خواوله ثابت نه ابله اوم
عج و بار وفاده بول وفاده آرز	خجال باری کور و صوم سینه و بیدول
کوز خلد شب مرغ اشیا آرز	کلینه طوطی رح دلاره کلد سینه بیدول
آرز کامی آرز دانه کهر بانه آرز	آرز می طلب اعطای دون به آرز
نه مند با طلب ابره زاز بانه آرز	کوکل قضای مرض کچون اولد غن نش
اوسه و قوی واروب سوسور وان آرز	باغلت از بیه کشتند جوی کشت زرم
کمز نه غریبی اغیار جا بکانه آرز	الکسنی ارمه مرسوبه ای کور آمو
کوکل قابلیه ببرد لبر بکانه آرز	اوله مثال کچی اقباب نزاله کچه
که مو بجه کچه زلف بکانه آرز	اوده بنم کچی بلیم دلبنی ابد کم
اولی مرغ کمر قار صند دانه آرز	کلور می خالده غشنه محل معکلده
قضای آینه در بونده افشانه آرز	کلور کبر او بری خلوت درون

سنی آرز وارمی بزم یارده بلسم
ایله زری نه صور و ارجا بکانه آرز
ارغوز لاله

مسدر که بر کوزد ایکی مردم مکین اولد	بکی مه ساره تک بردله اغشمنی دیشین
ولنا دانه صیده بوزن اغدا بر کچی اولد	غصیم صومعه اشدا یون غالت نوزج اولد
بودد خانه کینا کسه کلرین اولد	ایله هیچ نفس اماره کچی سه قرین اولد

عجی نظم طراوت باب اولور ایتنور	آب و سکن روان اولر فی باغ طوبی
بازوی بنت سیاهی سخن اولوب	برای بوفه نشینت اینسه زین لطفه
فخر مان پیر امنزه کیچک سینلنور	در مهکده برقی شمیری کاولور کرم
کین اصحابیله کیم سر کرم اولوب غیر نلور	سرخ سر قابله برای قزقل ابرماغ ایدر
خاطر اشکنه عوفانم قدر چمنلور	کامیق اول سخن سجده جور و بیزله
رو بمال ایتدک شمشیر زبان و نلور	استان و عتک اولمش فضا نلور
هر انا رتم شفای صدر اولوب کلنلور	طالب و طنبه تعلیم فالون ایلیم
شا بدم لوح و قلم شعر زم چمنلور	و عوئی اعجاز ایدر رسم سوزده ایشایلم
نوقاش شعرا یله مرات دل صور نلور	باور بندر که اقلیم نظم اول لوله
جمله کاهی عقل اولدن فر عصفینلور	مطلب و معدر اول دو بشیره معنائیم
وصف پاک کرون انریشمه نلور	منها و حب دای شکر انعامک دل

طالع اولر فیه کسبیل شرح کان سینه ده
 اصل نظم عامی رنگ آمیز اولور مزلنور

نصیب صاحبی بولمغه بهانه آرد	نصیب بولکه که رزقنی خانه بجانه آرد
اکر چه رزق الی بولمغه بهانه آرد	نیچون که اهلولا شوب آد بانه آرد
شبان صبحتی مرغ سحرک طویغ ایکن	و دهان عجی ششم نه نازکانه آرد
اولر مطابق خیر الامور او سطرها	نمایین ایتیبه دل و لبر میانه آرد

ظن آنچه کیم اول افتی کلکون ابابیر	دوشمش و چوده عک آنکس روا الیدر
اول باقشده آتش فروده با نبرو	سوزان ابن خلد در بار دو هالیدر
صرف بسون دیر شایه بیستم	نقد حیاتر او مهک کند مالیدر
چین غضبده علقه بقه عجب دکل	از براد با حسنه او شهر شدی والیدر

آغوش وصله حکیم اول شوخی جامبا

کیم سه میان مالیدر اول مه کمالیدر

اهل دل رام اولور هر قده کیم غنبد	کجاء اولور غنبت و طم کج و طم غنبد
ضیع روشن شعله عشقیده کیم منتور	خانه فانوسن ب شمع ایله زینتور
ریشه عدن تماشه ایلر ارباب دل	خانه مومویدار اولور قی جمیشتور
دل نجه تاب اور اولون تابش رخسار	قالب بروج ایمن ایینه لر حیرتور
باک طینت گوشه غنبده خور اولور غنبد	کوه آغوش صد فدن دور اولور غنبد
حد اوسط و نش اولور سافله و با ارض کیم	نامه عتو نور ایچدن غنبد
عالم کون فسادک افضنا سه بودور	نور سک بازاری رایج اولور غنبد
ایلم نیز بار کاه البنا کیم دایما	سایبنده زمره اهل هنر اخلتور
ایله بر باب منبع الجاره ایندک آتور	روح کم دون او شکک آیا بیچون صوفیلور
میر عک ریشه کیم حشمتده اولور غنبد	دولت خارون نماز ایلرجه کونور
کهور کلکدر بنگ بر عیجه نشکفته سی	بوی لطیفده مقام اهل دل علم کونور

عاشق اول مه دو چار اول فخر پهلوی	خواب بگون اعتبار البین استر ز الوویر
مقصود لطف او ک عشق او کور بوز کتون	او نهال شیوه کدن صلد شفا دور
ساقی بر خاک ماکه وضع بار جاسیم	بکا او به رح ابا غلک غیره اول در اثر
باد زلفک جتودن دشمنده آ او کیرین	اول قدر کیم شاخ آ هو سبیل شیوه

شود به عاشق کشته در اول با اعان کیم حابا

کونده بیک کز غم خور برینه بنی صودر

وصال نادر اول کور بجر که باینه لیدر	لعبت ز خرافه نالوب کشته لیدر
تراضع ایله زمینه اکمر چه دو شمه لیدر	بنه اولوب کل مسهره کسرا کشته لیدر
مقدمه بر بیضا سے او که بغض اول ماه	و بوجه پیک خورشید ایله طوشمه لیدر
فوسطن رزمی شاه زاهد بود	سنگ له بر کون اولور نور کز قلم لیدر
لیدر دولت دنیا فیر سه نیمه عجب	که نیش خورده زینور جاه ششمه لیدر
مقدم ایندیکین جوری ایبر مکافان	کلچر روینه خط بار ایله فوشمه لیدر
اگر جکشمه بیک بول و اعظ	او تنه خولفه سیده همان جکشمه لیدر
طاعتمه شمع ایله پروانه صحبتی ای	بو کچه اول ایکی مشت کلوب فاونمه لیدر
بزی خراف غمک ایندی کهر با کبی زود	سنگه الفنی قطع او زره جو ب کلشمه لیدر
اول طفل کزه لو خیر ز درهنوز ای دل	صم بنی قرب اولوب هر بر کلشمه لیدر
کوشن حیا سفر رنجی استنر حاجی	سقوط نقطه واحواله خامی ششمه لیدر

بهارا بر شک صبا تا او جا جاو ایالت جینی جنم کاهی باغ سور

در بیغ جیفه و بنای دون بگون حاکمی

بنای اوج شرف

چشمه نقش بلکبی جانایولنده در یورنه کرارک بر سلطه بولنده در

عانع اولور پوشش ماکام شیکم بیزر شوخار زاده وک طوفان بولنده در

اول شهر بارکشور سنک فزون عاتق ابد رس جانتی قربان بولنده در

انمش او شوخ عزم ده خانه زه جیف اول بر غداره کشتی بولنده در

ملک و غم ایل نارج عجمید بر قریه در که جیش فراوان بولنده در

دل رهگذار دبره بولنده بونچون جفر اول است ابد رس خاکه کین بولنده در

مارفته برده آجه سینه فوک خامه سی

ایت نظره حامیا یاران بولنده در

آخن زخم درونم کرینه مادامه در در بنی رسوا قلن بودیده بونامه در نامدر

بهر لطف ایت دلو فر شوکه بر که زنه کن مکاری آهوی وحشه بنده اگر اهدا در

میتز قول ذوالوجهینه بسد مشرب قابل اگر مداح ابره مدح انهم در زلمه در

و غ کلهون ساغ صایه ایست می و صلیک مکر جام کل نر قابل آشا در شمد

ظهور خط دل ولده زرم انمش کافر زوه

و کل جامی نوزید وکتا پیغام در غدر

سنگ یا نندہ جہادک دکاشنگا قدر	شکاف زخمہ کافر ابر کن ای خون
و بر لبو کھنہ میک دود نشہ صاف	لیک خط آورا یکین لعن بار دن خوشدر
اولورجی ہر رامی آہودہ بوی نافی قدر	ظویر دفتت وصلہ کمر سہہ سیم نہیںد
عنامک بری بریلہ اخلاقی قدر	صفتک خوشبرک بہ خصالت خوب اولور
اولورجی توبہ کنہکارہ اعترافی قدر	کمال قدرتہ صانفک دلیل اولور
اولیدی شمر باغ کشر بانی قدر	کرمیچر مک انکاری جوم و بگرد
	اولور و اہل سخن معینہ لوکار کھک

حدیث امثلہ فکر ایدہ کاملاک حاشی

اولور جاسے کمال ایدہ انصافی قدر

یوسف بزم می جملہ براباعہ سور	یوزین اگر جہ نواضعتیہ اباغ سور
کہ یانہ یانہ یوزین دامن چر سور	کمز کو زرنہ غم کدہ عاشق مفسس
جہانزہ خلقی کھک ایدوب تو سور	یونیمت و بدست دیم ساق
اوشہ سمند بنی کہ صول کہ صا سور	غلام ہمت پروانہ یوز مجندہ
صقن کہ مطرب مجلس السن قول سور	جنان گل اقامت عدم دیار سور
مددای آتربنی طاش ای پیر سور	صلامتہ طلوعہ فی با بال ایدوب جہ سور
	اصول ایدہ یوز طنبور کبی بردہ وہ اول
	طیانہ خوشک کہ سنگ طلعہ دن خند

مدار کوه در ماه کثرت انجم	اولور مهابت ز موکب سبناهی قدر
براد طوطی ابکم هزاری دمسند	اوشوخ اولید سخلو اگر نکاهی قدر
بپور جولا کت حقی ختام جرخ کون	کله شهر بابرک اولور قدری بارکاهی قدر
امور اخراة اهل زبغ نادانک	اولور وساوس فروز نه اشتباهی قدر
ایدر می سجنی طلب حمله زنجاده	ایدید یوسف اگر جاهر میل جاهی قدر

بوکونه فالز ایدی برده حامیا عائق
 اولید رغبت اگر کهر باده گاهی قدر

کول بھی ز فنگ یار جان فیاسل	کین رهز ز جای امان فیاسل
سعود بام کماله هوسلنور کس	سطور شعری ز زبان قبل سل
کون اوسنگ در خنده ریز جلوه فنا	ضاع وصلتی رایگان فیاسل
دهان زخم کبی خنده ناک فان بودر	کون کتاده کلی زعفران فیاسل

بنی کورنر اوکل حمیره لک ای حامی
 میان غنچه برک خزان فیاسل

اسر وار کور شمشیر اید غلام قدر	ایفک اوز امن کرک لحاف قدر
بجانده زاهد محراب نهاد و کج دوشک	بکند کیم ایش بوق بز دن اوزان قدر
اولنجر خفت نظاره دل وصال استر	سواله فالع اولور می که انکاف قدر

ابن زون بکر مہا پندہ حامسبا
بکرز کہ شوہر قلم نیزہ بغلو در

الف کہ باغ مروت پیسہ سرخون فزور	انک الجون شمع دین مجود در
جنود خوف ہجا بہ الف سپید در	او کچھ عربیہ قواصی صوت مدور
اونما خلفہ داعم کہ ابھری ہمز	تفاخر ایند کی دائم ولدہ ابھور
نہ فائدہ حذف بد کھر دیرسہ اگر	ایم زمرہ حضرت اجدم بز جدر
کمال غفلت جاہل او کہ زینت کور	دلسرہ سے بیت درو م فزور
اولور می م شریعہ رشیدہ جنت ملک	اگر جہ وقف و اوقف ابن ارشد در
اگر جہ خوہر اسبابی حسنہ سترایا	او کا کلی سبب جملہ دن سرآمد در
قابلیہ نفاق کلام دلکشندہ	کہ جملہ سوز لری تغزیر دن خوش آمد در

اگر جہ دولت و فان حمد ابر فنی جوف
و ا بولفت عظیمہ حامی احمد در

اولور نہ رفعت کاکل سیما ہذر	بزی او غالبہ مواستہ کنای قدر
موضوع ابر بکا جوج دخل مہ و جیون	بیشہ رغبتی پوئدر تاوس ماہی قدر
عجیبی انبہ و ذمہ رشک ناوانہ	کہ اہل ہوشک اولور رہی انبہای قدر
کم اولور حسرت سنا ہلرہہ تاج زرین	اولور قدری کد انک مذکلا ہی قدر
ویرو بآزادہ لرین دست افرو شہد	زفان شاہلری شہر ہنشا ہی قدر

دبر لور ابانمه الفف خوبانی نژک ابر

حامی مکر که عادت دبرند دن جعفر

منع وصله بیکه جان بدان کز نکر	از لور سه جائه منت کوزان نکر
کحل اوله شامد بازاری شتره اینه بود	نخسرا اینه بهر مبتدال دکر می دکر
طغوز قانین صابر زبور صد که دله	بونه طساق فلک بر بصل دکر می مکر
نقود اختری فرج اینه سهر لشم	فلوس ان عمره جرح و غل دکر می دکر
کر چه کیم غزل المزد میلدی باده فروشی	انگده و بردکی می بر خزان کرمی دکر

منع وصلتی نشن طهاسنه حاسی

او حسن شمع اینه بازاره ال دکر می مکر

ظن اینه کار نشنه بهر بغلودر	ساجیل المنین که نقدره بغلودر
دور اولور جهشه کرفار رنج غم	هواره قند بای عصافیه بغلودر
عجز فوالی رسمیدر اول خال مشکبار	کوباسو او فطه کشمیر بغلودر
ایبناره یوق و عاده سرمو قضموز	اناری لیک قوت تا بشره بغلودر
سرحلقه منارمه ور بهر بیکده	سب اهل عشر تک باشه اول سر بغلودر
موسو سیم و زر بزه دست بچیک	بیماره سجن کبسه و زنجیره بغلودر
تغلاک ندر وجود کاوله سه راه عشق	بازیک دشنه دکر شد سیره بغلودر
هر علامه معنی بیگانه آشنا	وحش غزال ترکی زنجیره بغلودر

بر بوسه ایچون غمزه نانا نه منت	بر باره ایچون اول لعل کهر باره منت
مولاو اراکین بخشش اعیاره نه منت	اعیاره کنی حاجتی کشف ایله ای دل
اتمانه حسیخ ستم کاره نه منت	شایا محط او اریک لطف خردا
بو ضلعه فر سایه بو بازاره نه منت	بز کاله عشقی الورد الهه او چورجه

حامی کبی رسوا جهان بردخی واری
 او صلغم اکاند کو اداره نه منت
 در حرف آ

برودمه عکس صفی آینه دن جعفر	انار غنظ سینده ب کینه دن جعفر
کنج الهه سن بو ازوری کینجه دن جعفر	دفع رقبیدر رسد کتم وصلنگ
هر نه جعفره خرقه بشمنه دن جعفر	زاهد عجبیم شجده بازک الیه
بر لحظه صانه خانه آینه دن جعفر	بله بنم قدم او بر قدستی
بر زور نشه باده بارینه دن جعفر	ایشن سیکلده کچه بنه اسکی بار دن
نقظیم ایچون فرومنه دلینه دن جعفر	کلده بار بزمه دوشتر قلبه ضم آ
شبه غلو کبی یس آنینه دن جعفر	اطفالی وزی کماله بر کون او خراب
هر صبریم که صحبت دوشنده دن جعفر	بنوار بنی خماری دو چیز چشم منم
اول کینه جو بو خوی یکنکینه دن جعفر	واغ اینده جور ایله بنی آیا کور ریم
کالا وصل بندر نقدینه دن جعفر	دگر فلوس اصره صد نشه نیاز

بر پیر بنده شمع ایله پروانه کرشب	کرم الفت اولدو علقه جانانه لر بوش
کورسنکه کلدی باشمه جانانه لر بوش	ال اورد زلف دلبره چون شاه لر بوش
کورسنکه کلدی باشمه جانانه لر بوش	سوز و کد از اولوب بزه مه اسیر دل
تنگ اولدی جلوه میده خم خانه لر بوش	فیض لکله قابنه صغیر شتر آتاب
یولسه انار مهری قروب دانه لر بوش	کلمش او ماه بزم میده ساققل کون
دو کدم او دکلو باینه دروانه لر بوش	بام لیره ده دونه دی ده بار دیده دن
چشمکدن آلدی مایه بیخانه لر بوش	یغمه سبک شانی بر جام غالباً
مشناق جوشن سبیل ایدی ویرانه لر بوش	رفع عباد خاطر میده صبر کد
اولد ییاده بزنده فرزانه لر بوش	کلکونه باوه فارس عقی حلوب به
کورسک دلا نر طوغه زانه لر بوش	ظوغه او مهر لیده جلی دم سحر
سوراج ناپه روزن کاشانه لر بوش	کلبانک بک زانه ساز ایله دو نیر
فرق اولمز اشنا ایله بیگانه لر بوش	ساقینک التفات می آت نامه عامدر
بیجان فکنکک ایله بیجانه لر بوش	کور و کده دختر دزی دل فرود بوش
خواب آورا اولد عجب ایله افسانه لر بوش	شیرین کلوب با و خوبانه ذکر عشق

سلطان عشق ایدی حکم حامی باری	
بیلر ایله فصل اولد پروانه لر بوش	
الرحمه در خوف الشاه	حامی ایله عجب

جان بخش القفای جو انفا عسک	زهراب انحرافی حمل سویدم سکا
حفظ کله اولدی برج دهان سنگ	دورنده خوابکاهی حمل سویدم سکا
اشک فقیهه محاسن ابروی تو سبک	خلبنده توده لوزه کس سویدم سکا

حاشی حاشی کله نوار اول سر بلند	
هر کله نه انفاست حمل سویدم سکا	
و خوف الیاء نخل حاشی	

جهان رسمنی به بار کرده تصویر ایدر	کنار وجهه مانند جوی شیر ایدر مهتاب
کمالک نفعه نقصانک کمال اولدوغون	ان حال یله کاملره نظر برابر مهتاب
بلور نقصاننی نعلیه سنک ایدر مهتاب	انک چون نیجه خورشید ایدر ال برابر مهتاب
خلاص اولمز کنش هر تک آزار وجهه	کمانه سار اشباردن قرون تاثیر ایدر مهتاب
شکر نفل نجومه وضع ایدر بر ماه تابان	کنار خون چرخه هاله دن بشکیر ایدر مهتاب
غرابک باشه منفعه در لر نیجه بلسم	سواد زایغ شامی بر نفعده بی ایدر مهتاب
مکر کیم نیش خوار غنم جریخ اولدوغون	لر نیچ شام جوره شیر الیه نیش ایدر مهتاب
حسان بی نفعه کورمک اوزده آیدر برتره	خورد دونه آیدر کیشورین جیر نیجه مهتاب
سواد جوم الیه کس امید لوزر حنندن	حجاب ظلمتی بر لظه ده تنور ایدر مهتاب

قو خواب عقلنی موی سب حاشی سفید اولدی
ضرایع اعتدال غامی تغییر ایدر مهتاب

اقبال: هر دو نه مثل سویرم سکا	بیرز کاسه دست اش سویرم سکا
اول چشم منی جامه بدل سویرم سکا	زاهد بنای زهد خلیل سویرم سکا
چشم منی چشم منی: جابشدر ای بری	شدهی بازی تا بحمل سویرم سکا
قصر وصال برده یا سویرم سکا	قوروش اساس مگری نعل سویرم سکا
دیوار بر خفته نیجه قورشید دست یار	تقطیل ایدوب فادار کبی ال سویرم سکا
ابدال عنقه تاج بتر سر برهنگی	فید عامه باشه عمل سویرم سکا
بر کون بولفظ مجمل فصیل ایدرم شب	جم جم و بیمم نتیجه جمل سویرم سکا
ستاره و ثابت و نه حقه فلک	صندوق ساء درج جمل سویرم سکا
خورشید روی یاره مقابل اولور دلو	بر صانه فارشوا نیجه بدل سویرم سکا
سواک و طبل سانه الم ننه زاهدک	دکاک و جمل ساز و نعل سویرم سکا
زیل ایدوب نظیری و صف کله آصفا	عبیده صانه ساده نخل سویرم سکا
باشای داوخواه سوزک و برای فلک	رونق قرای دین و دول سویرم سکا
معیار عدل عالمه قسطا لسن نظیر	ذاتن نظام ملک ملل سویرم سکا
هرک هزار نکته بار یک و مبهمین	ایلر کینه رمز ایدم عمل سویرم سکا
شمس فهری ظالمه بر نیش نهنناک	مظلومه شهید لطفی عمل سویرم سکا
دل صلاح کرد ننه لطفی حمرز جان	قهری رقاب دشمنه نعل سویرم سکا
چشم مطبوعه خاک در گل روشنا	عین عدوی دینه بصیرت بلرم سکا

اوله زبر لبیده فکر بوسه غفاب	لب شکر غیب زنج و بر تقال اولمش کا
صنک تصویر ابدن نقاش دست افشان	رشی بازش اولمش قلم بوسکره حال اولمش کا
شیر مهتابه جالتمش ماهه کل طور	ساعده سمین و ساق بیقال اولمش کا
غیره حلو اکی حاضر صلیه موم اول شهید	بان باقل ای دل نه موم اولمش کا
شوطه نومبده مکه فکر بوسه کلیم باده	بخنی کور فرض محال اندر محال اولمش کا
در جفتش سوزک معدن التمش افجاب	کردن صاف و بنا کوش ذلال اولمش کا

حامبا الی بنی بو تازة نطک شنه سی

بو عصیر نومی و برینه سال اولمش کا

حفظ ابد و جنک حوم مختم آ	اوله صفین اجاب ابله کورک غنم آ
اوله سب نفوسه تیغ و دودم آ	جمعیت اجابیه قیام اب علم آ
افسوسکه فان عدمه اهدی پرواز	عشقاری بو عالم جودک کرم آ
خوناب ریشکک بو پیرک رنگ ریایه	زاده فرزنگ جقدی سنگده بنم آ
سر فطره ناچیزی ابد بر در بکتا	زربنه اکابره کورک اولیم آ
کنم دخی بوف فائده سے جقدیانه	مسوده موی سپهرم صیدم آ
ایله ازنی اهل دل رنج کرفار	آهولره دام اولیه نقش قدم آ

سلم قلمی اغتمه وصف دهنکده

حامی دو داغیم جانندی شوق قلم آ

ارباب کماله فلک جو دینی کورس	بکھڑدی صبح لردخی کتاب بولنک
فردوسی برین مہوہ سیدر عقیقہ بارک	اول سب ذمہ کچھ سنا سنا بولنک
نرس ہوس عشق سان ایہ سوئر	بن مقدم اسہ مفاہون جتا بولنک
ای باد یہ بیجا ہوا عفتنی نرک اینہ	انای سبلی حقیر خواب بولنک
قوداعیہ عصمتی برینم کھلہ	جوق شبخدی آزدردی او شتا بولنک

بربابہ دخول ابتدی حامی کہ او بابن

فردوسی فلکی کچھ کہ حجاب بولنک

یاقا گرم پتہ سنج شہ کونین	جعفر سر مواحد و اصی بولنک
بحری کرمی حوصلہ جودہ صفتم	مکنور اجوامی مینا اس بولنک
نقدیش عدو وصولتہ سدرہ اوزار	دو تم خس و خاشاک ایہ سب بولنک
تاؤ بینہ آسارہ ایکن نیجہ فقہری	فادری جیفہ با ادب آدب بولنک
لطف الیہ اضداد اولہ ہمتہ الفت	قہر اینہ سبب جعفر اسباب بولنک
ہر امری اولوب منتظم رشتہ بوفتی	آرملیہ بارب او درتاب بولنک

عمر رہبر بدر شفقہ فطرت ہ کی

قابلی جیفہ مہر جھاناب بولنک

ابتداء و خیالات حامی افندی	علیہ الرحمۃ فی عرف الالف
رشتی می غارہ رخسار آل اولش کما	روغن کل دہن قہن جلال اولش کما

دوند پر خد منده حامی دو آخذانه	احتمال و در فنا کر میت آب هو
آب و نایب کبته تمام اوله سفاخانه	کره او ساخ علا دن پاک اوله صبا ستم
اسکی تمام اسکی بار اوله نیشخ	تخله لک صبر بیانی کر میت با نایب
جوم ایبرامعان ایبر کوفیلری ارسا	مسند برک همه اشکال عالم اوین
اوکله باوی جون زمانه طبل با نکانه	آب ایبره جو کانبک مجاری و بران اوله
کوشنه همت مو افقده شمشیر بر آمانه	چغدی میدانه بر کرم اشنه با صحر کرم
دین ایوب عظم ایند پر زیم صوم با ننه	گورده ناز و طائف حال عالم بولده
آنیک جو کانبک سعی ایند پرا نمانه	بر برک تشجیع ابد شمشیر ساق جان برده
سیر ایند از آفرین و بر بوناک آخذانه	شویله رونق و پرده بردت در د بولینه
اوکله بو نغمه لوشیح صید پها منه	نشخه جو یه ابری کوباه و اگر مایه
جان آتار همواره ذری طافده آرا منه	شوقله عریان ایروب معنی لایس لفظن

منه نهمه کوروب حامی دجه نار غبخی

صحنه فصد الین کلک و وای حمانه

در سمانه مس بران و فضل احمر پنا

ایب چغده بر فرجه بولوب آب بولون	ارحامه اینوب نطفه را اصحاب بولون
این محسن بسم اولنه محراب بولون	بقی مطلع ابرونه اوب سینه صافک
رود خرنیک خرن او ش بولون	بارم هم چکن زاهد غر طرک سانی

<p>سواد شہر دین اولت دہندہ منافق و لا کفر دروے نرسر شاک ایہ ضرب شدہ صافتر کور بنور شاہ و کور ایہ کہ ہر دم کو ستر بر سحر ہار جھار در بریزن صاع و سالم او تر صیف و شنا او ستندہ بلبل و مانند باغ اسرار اعجاز کلور عالم او شوقیہ فقہانہ او لور اول باعث جمع برین</p>	<p>تعلق من اولوب دین شہت اگر جہ ظاہر اخور شبہ نمونہ امیر دستنی خون مسند دکدر وصلی مخصوص آشنایہ عجب بر سام افعی فساد او بسانت اغزیہ ایدر کیم اگر شاخندہ بو قدر غنیمت و کل او بلبل شوقیہ ایندکدہ آواز دو شہ اول صد بو کلستانہ کلور عیب بر برہ احصاف مرغان</p>
<p>اچہ حامبا ہر کیم بورازی قبول اولور و و عالمہ نیاری دوہ جاہانن بنجید</p>	
<p>رشک ابدہ سبع شدہ جوخ استمکانہ مہر و مہ دیرسم بور فضلہ عجیبی جانہ خلق حمام دوا در بر آنکچون نامنہ طعنہ منت کاد اورہ شفا حمانہ</p>	<p>باد کاری خسرو کر عابہ کردون مدار کونبدی علیہ سرقیہ افغانیہ عاقبت بخش حیات افزا ہوی دکنہ انہ اور عز لفظہ شہرت پآ ایکین کو فترہ</p>

<p>شکر اول خالق شفا ساز دو قدم اسکو فی البنان باز بلق استر مدارات تار هر بر آزار پشه ها بطراز بند بر اسب نموت و ناز بخشش سر و شوب بهم از کلدی کالای نین لب کاره فاله کایم او کار بر دازه فاله ای ایش کتذای شهباز</p>	<p>اولدی صحنه دیده لر روشن گرچه آیلدی کوز باغی اما موسم روزه وقت عبده قرب طفوز ارشون چوقه کرک ایل ایند بر زوده عناده صعد عشری کفش و خفت فاوقله صارق بنی جامدن ایند بیزا ر او کجیم بچیم اولدی چاره فوقلیم یوق مضائقه فنی چوق</p>
<p>فاله خجیده بوینه صفر البید بصفر حامی سخن سازه</p>	
<p>آن چوق بنده قانیم ارف استرم چوق باقم سیم ارف همدور اولمز اننداره اوله حاصل شمع لب از</p>	<p>کرم این فرج روزه بر مقدار سزونا استرم افرمدن عدوبن لیک ابیسیم نقیبین سیر اوله تاگزینده چشم طعم</p>
<p>علیه الرحمة مثال سرو اولوب قاننده ممتاز</p>	<p>لغز شایع مروجوم نور اول شوخ با باقه سرفراز</p>

بوسوز شبد چو خدو دسینه اش خیز	بوغله دیده جوتنور نوح طوفان زار
داندن آه جعفر شمه کرد با ربا	اونور رسینه لره نوده نوده کرد غبار
غغان اولور سه کرگ شیره دک بوخوله	اولور فغان دخی نارنج فونته اولور نما
بو جانکدار و جگر سوزادر بتر هامی	مزار باکینه تقو دعای فیل بتار
الهی محنته در قیل زیاده اسالده	ایروب اریکه فردوسه رسوله جا
صدف و ش الکی الین مغفرله پرابن	اونخل بازه نهی دست الی مثال خیار
بولفن نشر بر تبه سلیم تاریخ	اول زبیده به جندله حور امتر او بار
در سنایش لکنده کورسه زاده عیاشر باشا	
ای گرم پیشه میر عاقد رفقه کلام چار اوازده	حمدتده که کتخدا اولدک بر وزیر ملنیر رازده
شکر فته که ایندی کار کزار	سنه حق ابدی بر شبری ممتازده
مشتت ایکن قلوب عباد	رشته لطفک اولدی شبرازه
روسه بر مزوه امره سنگ	حسن تبریک او کوه چون غاره
قبو خلقی مکدر اولمش ایکن	بو کده لطفکله رونق تازه
سنه قویدی بوم کرزه صدک	خالق بی شبیه انبازه
وجع العینه مبتلا اینده	بیارم جبرخ شعبده بازه
ستر اولدم در بیع شب پره وار	روی خورشید پر تو انبازده
نلمات تلاشده ابدیم	هم چو لوشی دعایه آغازده

جناب حضرت حق ملتئم صفار و کبار	او زین صدر کو ہر در کہ ایندی زمان
حدیث امیر خیر الوری ابرار اظہار	خلط دم کہ اولور اشلیم بکلمی شہ
کا اولور ہجوم بلا برو فاجره معبار	لبنوںکم ایبر بوکتیہ ابما
بو ابتلا را اہیہ ایندی اذن اسخیا	ببور را مثل ناس اولور عن خدا علم
زمانہ ایندی بو عقد کمنہ آخر کار	زبیدہ خانم ابر رشتہ بند الفت کن
زمانہ خاکہ صالحوب آخر ایند شمع قر	زبیدہ شمع شہنا عورت رفت ایبر
بیچہ زبیدہ کہ با لوی مکرمت انار	بیچہ زبیدہ کہ زین ابرکت عمت
کہ آب روینہ ایبر قسم در شہ ہار	بیچہ زبیدہ کہ فر عورتات جہات
کہ وجہی بالکنی خورشید کورم شش زینہار	عجبی سپاسہ و شہ اولور روی زمین
منور دو حہ عمر زن المکن بار	منور غنچہ امانا ناشکفتہ اکن
زخم ایندی حیفا زمانہ خدار	او نقل لوزہ سے خاکہ برابر ایندہ در بیغ
در بیغ تختہ نابونہ او کد شہ سوار	شہین اولشکن اک صدر مختروان
بر تختہ پارہ اہلہ ساحل ہشتہ گزار	کیروب سفینہ نابونہ اہدی آفر
کیروب ساحل ہشتہ کج رفتار	صرد عارض خورشید آہ و حسرتون
بو یاندی فائتہ ایند کہ خارش خد	شخص کل کورین نامن ہلال ایبر بیغ
ہجوم کر بہ ایلہ چشم مہ سید فر	مخال دیدہ بقوب کم شدہ یوسف
کیروب حیشہ جوان سہا لہری	زمانہ ال کو و چون بولہ بڑیم صول

، ہام زہ کوری

بویشه زاد فناده نکلولل عزیز	کنش غنصفر مرکه دوچار اولی نامبار
اولیک زره قدر فطر شدن رسم وفا	زبیده خانم ایلرد جیرغ نامهار
وجود با کتبه پیر اولی لر نجیب	جا ورافت و عصمت سدر و حلم وفار
یکانه دختر مضتی خافقین ایله اولی	کریمه کرم انار قدوزن الا بسرار
امام و اکمل و افضل جناب فیض الله	هفته اعلم و الفی صند فی الله
اویشه اسبل وارث علم رسول	النده شمع هدا ایدی کلک کوهلر
ابو حنیفه شیم همتا مکرین	خول ناسه خدا ایشله ناصیه زار
شعاع فضیله قریب و بعیده نوشند	جبال شامه او زره نهفته اوله می نار
زبیده بویله ایک بنتی با حضور اولد	جهانده زوور با شای مکرمت کردار
سیر معدنه ماه حاجی عبد الله	نظام ملک مللدر وزیر عالی بنار
جراخ عدله ضیا داده کورلی زاده	شرف بولور اکر وار اولور سه حیدر
سنه سعاده ایشله خدا مخدوم	او خاندانه که اولماز محبتنا شمار
جموابع و اخ و عک و وزیر مھر بریز	که بولور دیلر دول بوندر ایله شان و شفا
منال مرکز عالم سیاست و عدلک	اولنجه دائره دولت جهانده مدار
طلبه فی شکر اولد او خانه مشکین	عمویه آتش سوزان او بیغ صاعقه
در حایقنه داخل اولد پروانه	دو نردی تکمه هم جان جامه شنه شکر
مهر کیم اولدوغنی فی جیرغ کینه ورنلر	که بویله فانت شریفه دو اکور آزار

<p>رونق از بهارینه باد خوان ابرمی کار جامه کلکونه ایله خدمنده اولوشین بایدار اولدور ناز شمع صافضاب زر نظار بوخ خون الوده ناموتیمه سنن ابتد عا</p>	<p>کلری بی خار هم الوده شبنم دکل هرستون شرکش بر شاطر زین کمر قرص مهر و ما بدر کو باستون سبده بره بوش عصمت اولمش کور اول چیز</p>
<p>حایبا یا بانه ابروی سوزد عا شکامبر حوق سخن بقدریم هر راسته را دن آیدار</p>	
<p>اوله چتر دولنگ دایم منین و استوار گاه تار و گاه روشن عا در لیل و نهار</p>	<p>خنده ز تنگه سن نور و فیه فرق هر و خنده چاکرک مهر و مه اولسون ایچو کجه عالمی</p>
<p>بو او تاغ دلکش حایمی دیرم نارغینی جلوه آرا بارگاه بر صفا ظاوس و ارا</p>	
<p>بارگاه بی بدل بر منزل کردن مدار لایم فون انج افقوی زوجه چو ایشده در بیخ کشتی عالمه بوق سکون و قرار هر کله همیشه بوشیر مردم خوار درخت عمر که آهسته نفس منشار زمان نقش آرای اولوغن ایدر اشعار ولای قوسه مهاجر باغچه لوق انصار</p>	<p>بر دخی تراز احسنه دیرم نارغینی تاریخ و وقت زبیر و فیه بایست شینج جهانی تیره دل من سر کردن ایشش ظلمده مهر ایدر صحنه تاج بی سرور هوامیدر بوکناکش و مادام اوله ده در سکالو بچه نیلی ده سبکجا بوزم کلور مغایره اصحاب قهر بی در بی</p>

او بد بر شبر جگر در دله حب و ضربی
 صحر اقدامه نسبت جناب کیرین
 صد لیم سیاره در مرجع بر من طوبی
 بچه فرمان قهری نافد کیم ابد
 صحن کلش آب لطفکدن او کید دایم
 صحر قهری هوا به اول کاردوشمک
 اولغبیون سایمان معدل طرح اید
 آسمان کردار ایمن بو جبر تو جبر تده بیم
 چیز عا آسمان کردار در دیر بیم لوله
 چیز غیبه یا شاد در یا خود وضع امیش
 هیچ اولوری خیمه رنجینه هر کز عدیل
 جایی کوب دکدر بار کاهک بر اید
 صبح دم صحنه شفق سرخ اولرینی روی فلک
 خوف زماندر عالمی ابر شمشاکو کور
 آفتاب مدحت چیز که طلوع اینمکلم
 ایش اقبالین بو بار کاهه نامدار
 ایه بیکر بار کاه آصف ذی شامید

کورسه لر انصاف ایر لر رسم سفند بار
 قلعه: عدا دکدر اولسه آمدن تحار
 بیم تیج با اناسدن اولو جبر بی قرار
 سینه خار وارک فولادون نزع نشه
 ساق کلبنده او کور دعود عبد کبی عار
 سینه آمده نشه انفاس اولور از ره دار
 امتی و نش بر مهلا جز کزدون اقدار
 تنگنای صحن عجزاره بجه و ونمش قرار
 مهر و مه و در طوبی زربین خیمه جوخ استار
 صحن باغ بار کاهه شاه اقلیم نصار
 جریخ آله نقشندن عا کور بو نقش نگار
 رشک اید اولشنگ مشک جریخ نود بین زندار
 خیمه کلکونک انجشد رسیه شمسار
 چشم صحر عالم آرا بو طیه برانکوف زار
 بولک بر با کیزه مطلع خانه کور نشار
 کور نقش و کلش کلزاره میل انجمنزار
 قلعه کساره با خود آجملش لاله زار

بیر با جوهر زانکه اولش اشکار	جمله اخلاک ستود جمله او صاف کمال
کر چه کیم اصحابه او لور مدراغزار	بولد در آیین علم دو دمان محترم
اولش در کتب کما فایا خبرت نورش	اولیوب رینه اما اولیاضار نخته
ذات محمود کسب واجداده و برداشته	نخ عثمانی اب و جده کله شهر تباب اکین
عصره کلنر نول فضا کیم انکذاتنده وار	سنده انصاف ایت بجه سه مایه فر اولون
لطفی ننگامنده کمر با یوق مکر ابر بار	عدال با منده نالان یوق مکر کیم عند لب
در دسر اولیز مکر منوار دن برنج و خمار	واردی کسورده دن یون یوق مکر بدین
او کده ما نند هانا باب بوم نابکار	آمد سحر عدلی شو بیه معهور ایند کیم
چشم بر نمکینی انجمر بر نگاه اعتبار	شوبله مستغنی که ابراز اینت فارون بختی
انجا ای برمی اول سر و خبابان وقار	شیر افع مکر کا صالحه رهنکار نه فلک
بچه سو جان و ش فراش سنه موج بی شمار	او کده وصف دست کوه بر اینی کوشن اولون
نام حاتم نخل و امساک اولش استنها	آفتاب ساکف سا عالم کبر اولون
ماهره اوله عطاسه آفتابک با پدار	دست جودک مهره نشیه ایلک روشن
ال او زاننده کف احسانه شاخ خیا	اوله فلک بخش طغی و سنانه لطفک در بلع
کیم بود دست جود اولور کوه فرقا اول قطره بار	دست خاشاکه سجا فضل نسا ندر دیم
چشمه عینک زمره دن عجبی اشیر مار	رضع اعزاز ابد حکم لاشه نایز انیش
آله کلکون نی قف قف با اس زرنگار	شمع ایدر پروانه شکرانه وصله یون

<p>اب و اجداد و عمامک افدم متفقند و باغ دولت داریند ز غیب اولمق استرس سخن با بیداری بجایست نام و نیز ای خامه او خاک خیزد ز سخت سینه</p>	<p>کمال و علم رغبت اهلند جو دو سر مستند اوریا اثره سنده افتضاحن جو و منند نیز ای خامه او خاک خیزد ز سخت سینه</p>
<p>مکمل سویدم ناریج سالک شو قد حامی مکمل او که نعمت زاده احمد یک وزیرند</p>	<p>مکمل سویدم ناریج سالک شو قد حامی مکمل او که نعمت زاده احمد یک وزیرند</p>
<p>قصیده در ستایش او طاق کوی پر لاله عبودیت</p>	
<p>حاجی عجب اندیش آصف غایتناز نسل باهر در سر با خسر و جم افتخار صدر اعظم آصف جفا نیکین و کامکار اولمش ایکن فخر است حکام دولت رخسار دولت عثمانیان او که آنکه استوار صدمه هیتیری کفاره آینه ی شاکسار دین و دولت سبب است چه کلمه ابر افتخار علم و عدل وجود و نقوی است و صدم و فاس جنت دار است همه ایند بید بر بر گذار فاله که اول صد اذن سن در کینا با و کار خاک در کا بنه مانده بود لورثا و شکار</p>	<p>بیر بوج وزارت ز بلور جبه فلک عوق طاهر در ابا عن جبه وزیر این وزیر او که جمله خاندان کوی بر ورده سی سین بر زور شفاوت دیر انبش کن خوار کوی بلبل جایا فورده صراط مستقیم و بر دیرت که عدل ایله ملکه زیب و وار میر نصیبه حاجت طفل ای بر جوان اولدیر پیر ایله جود و غم و ایک اول نقوس مطمنه ارجعی امر طیب صحت سنی کرم کار بنایت بر و را سن او کاک کوی پیر سیکم چین نه فلک</p>

<p>سر میناوه مغرم نبیه در صانم شطرنج کحل و شادابه دونه صفحه رویم نظارت بیدوب بیدوب بی فالت اوله ن در سه پانزده کتور د بوی بی اس صبا کوباکه سر غلم همیشه کاران اینسو سنخ غور فتمه مفارن ایبه بی را یکی موسی اصابت خدک آمدن اعلا ایبه موسی الحافله رضانه موافق اولان اعمال به ایله جانسون اولفد کیم اوله هم سور غلم اولرکنا خلیفه اوله نصیبه جانم بن ایله عند لب نغمه بر دارم فضا غلم شرح معنی زکین ایله دلکش عبارتم مزین اولدی بی آثار کلک بر به غلم قطع صره احسان ابدال بس خلع غلم بنی عم عیمیم لودک ابتد بند غلم</p>	<p>اولنج شام کوشم بر می ناسب بشارتم عبا آورا بکن و شنیده بیت الفکتوت نه مزده بر سرست نایه کیم بخون ایکن کوشتم اهل چشم تر به قویب و شن زنگ که وزون مبارک اوله میمون اوله سعود اوله لطم میسر ایسب هر مطلبک فرق در ارم دوزم کون کون یک اوله اقب عالم ازوش ضای لم یزل خبر ایبه اعیاد ای نامک بلند اوازه اوله نوبت اجمال و اقبالک بر ازه خالیا به عرض حال تنگ دیدر کولم اقدام خاندان کیمور کبر باغ فوسدر نریا سوز لزم وار و صف عجم و این عکده حضور بارگاه مولد و نهینه منقب و برقه هر نصبه کیمه و در کوشم ایدر لودی جوهر و ازاد ایکن فری و شن اولم طوق کردنه</p>
---	---

ایروب حسن حسین سید لطفکده الوده
 سرافراز ایلدی حاشی قولک حسن جانم

محققانہ مجازی اولہ باختر و مہنوی
 وزارت رتبہ سن برتاب بدو برقع قدیم
 نشان و اصل او کہ نیر نیک استغاف
 نشان و اصل او کہ نیر نیک استغاف
 سن ای عائب محمد و مبین برخانہ الیک
 وزیر کام اندر سبب و اجداد و اعماک
 بوسل بی بدل توفیق ربانیہ نظر
 خصوصاً والدک نغان پشی مکریم
 بوسل بی نظر ک سو بنور افطار عالیہ
 منیر اصفا بنل بیبا الیک مولی
 صلاح بنش اول بانک ابنانک ساجد
 بوام بر خطیر کہ عہدہ سنن جعفری
 بیورد و فخر عالم کلکم راع حدیثہ
 سنی ابر مکریم دولت داریں الیہ لایز
 رعایا دن رعیت بیغی اعدادن و بیغ
 محمدتہ علام قائمہ کوروم وزیر اولک
 بنی سولیم کہ سس سولیدک کبارہ انصاف
 براز صبر ایسن بن بر غول طرح ایدیم باری

وزارت بولری ذاکار شرف ذاکر وزارت
 نشان و اصل او کہ نیر نیک استغاف
 کادوت نشان انتخاب اورہ و فائزہ
 شمشیر خیزہ ایلر نسیم شمشیر صدقلہ
 نجابتہ عبداللہ امانتہ دیانتہ
 رجال معتقد فذہ وار سقیم و غیرہ
 نفوق ایمندی اول کروہ فرط عینہ
 ہمد اجاسے حسن فکر الیہ امور حمله
 کاکرام منکام بنسایندہ وزارتہ
 صلاح اب کہ سن شاک السج اولک حراتہ
 مال و مشک فکر الیہ ہر کارک بصیرتہ
 کہ ہر سچ اولور مسوال سوال رعیتہ
 خدا مظلومہ شفقت زبرد ستام و تہ
 او نور احوال عالم منظر عدل و سبائہ
 اقدم دلیندم عنوا اقبال و جلالہ
 اولور بزم ادبہ گفتگو ای خامہ نوبہ
 دعائیر اہدوب اول اصغر زبندہ رخنہ

<p> ابرشده بر بشیر دینیز بر اما که روح افرا و چه مزده سکا اول لاله کلزار نهمانی از بوی عیسای نیش از این ایجا آید سینه خوار و حشر بیک شاد آید نهمانی باشک بنجه که هر درختان شجران مخزن حکم دکله رده که با و اکثر بویم مولودن جناب صدر و لایحه ای بر ابریم باشکیم اقدم حسن ابرجه نامیکده غره دولت حقوق سابقی حفا رعایت ابندی سلطه اولوالالباب واضح او که نور فهم و حق جوهر قدیم اکثر اول و فلک خلی ای که امضا عجیب و طراوت و پر باغ دولت و دنیا بیور و کمر چه اولدن نه کانی که هر سیر اگر چه با یک مدخلی وارد و بجاینده انصار رفعتی یوق اینجا یک مصحف ذریک وزارت صدر افراز اندک استعداده و انکله محصلین وزیر این وزیر این وزیر اولدک </p>	<p> صدق و شن ابندی بر کوشمی درین زنده وزیر اولدی سدر خلعی کیت سعاده ابرشده بر کوشمان ثابت از کله درونته که چشم اول صدقن بویم بر کوه بجایند دکم بر کج هر قراط خلقی فردو میمنتله مبر صدر بود دعوی منطبق خراسانله جهانده کون کبی مشهور در فهم و کایتله بلوب خبر اولد فلک روشن و ابع آید وزارتله سنه دستور و نشانی ای که مردان همتله بود و کیش خانان بند کبی میل و مجتله بودر بایه منافع در بنه اظهار رغبتله بوخیل بارور اعصابه لطف و رعایتله نجیب ابندی استعدا کی اما فراسنله نه سود اما او رفعتله که حاصله انبیا شجاعت هم سماحت عفت و عدل علامه بالغ او که سن کمال قابیستله حسبله هم حسبله هم یافت هم ورا نقل </p>
---	--

اولوب تابع هوا به دور زنده بر دم ابرار	جو مرغ دشنه بر باد ترسم عاقبت بخش
رجیع روشنا در اول قدر ایم مهر و قهر که	کیوتر خانه با منزه ایکی بیضا در کویا
ورد سبزه بکشته نه بنسیریه فاند	بنام نشستن بر نشسته در دستا
مخصوصا قهر لوطرح بر بر اعذر اوزره	بناشترش کویا لیمان بر کشتی رنگین با
می و محبوبه بد حاجت نه منت غلام اولق	و بر بر نظاره سی تفریح و وصلت نشسته صها
مخیص و اوچی و الحاصل ری به نین ^{اعلاد}	مشهد زبری بالادلن عزیزین نبردن بالانا

بیر حاشی نگاه کویا کرجه میدان اینور جو قون	
سمنه طبع خود کامک عنان ایلمه ارضا	
بو و بران خانه عالم با قله قبه یا لید نه	اساس و ننگ فقر که حق ایدر نابرجا

تمام اوله قوه حاشی قهر ماهی سوکته تاریخ	
بو قهر بایکه اولماز ما جدن ما مهیدن امانا	
قصیده در سناینه کویا زام حافظه احمد پاشا	

عبارت اوده در مرات عالم کرد چتره	کورتقم صورت امید بقدم خیرد فشد
فلک صبح امیدم دوندر و ب شام خبیانه	جهان چشمه نار ایند و د آه حسرتله
بیل شمع و شعل قاور بو رکن کندو با اینم	قوم سوزو کلازه تند و باد غم فیه اغندله
بکاجون چشم سوزان تنک او کوفسی عالم	مقیم کوشه بجران ایدم الام و بنبله
کوزم نم امیدم هم حجه هم غم خاطر دم	او طور شش کلک لوزدم بویله بر روش فشد

فصیحت برای باغچه و فوم باغچه

کل هزار دولت حضرت و تهاب اغا	مکارم پیشه مخدوم ماکرم مصطفی اغا
که او نشد خروج غره نوح جبینده	مه لوگبی انار بجابت صفین سخن
بالقلم باغنگ و برانه قصیر ان شتر فوری	ایوب تعمیر نه سعی ابتدی دولت حکمتی
فنی اندک زمانه بدل ایوب نقدینه	سرای هفت و شش ابتد بر عا بنا اثنا
خواب قلب عاشق النقات یار ایدی صائم	باید ابد کرده گوشه ابرو ابله ابما
بالقلم باغی هم چون حوت موی صدرا ^{اولی}	دو کوب آب جفا لطف انیدی خمر و شرج
بوقصر با بدل رشک آدر خلد اولدی لافند	دیر سکا ننه طبله فرود سون طوبا
بالقلم باغنگ بو نعلی بو لالی قصر نی کور	بیلور مهار کیم دکم خور نی قلب حر
بوقصر انوزج خلد اولدی غنک جمنک حورا	ایدر انظلم نمک نختها الا نهار ایه امضا
بوقصر ک اشراج غیبه سی ترکیبن آینه	او غنک مشقب ابله کوب بار کوهر یکیا
فوری و بران این بر صورت کیم صورت کور	اولور جبر نه اقلیدس سوز و الو شیدا
کورد نقش زبلسن اولور کا فوم مانده	ازوب ایمن صوبون ارزنگی ایه ایوب الفبا
کورد بر التماح تاق نادان زرانده ورد	جو خفاش النقات ایتر دهمره دیده عوا
کوزم حکمت تاوانک بالقلم ایگم نده	نزول تمیش صافورا برج حونه انجم نهار
دو جاننده خدیرو حوض کوب چشم اولور	رخ محبوب قهری کور سوز ایلیم قات نیبا
خدیرو حوض صانه قهر نه تر زینجه صند	ایکی نرات ایکی زانوبه وضع انیمش عور آس

طیروز اور سن برادم بر حوت ایزد	اکا غداره اورن بانجه اولر غدار
سنت و یاد در تقدیر دیمستی نیز ایزد حکم	دلبسته بر کل ایزد اور د صانور سن سنی
قد منده سر میوه کلو قشور ایزد	انفاز زن ایزد خوف ایزد هم استغفار
بجز باختر اولومز صورت با روح کبی	شول فرزش شکل بکیز کا اوله نفس دیور
منشامرد او بر شکل انیم دوشه اگر	غال مشورت ارباب اولور شیخ کبار
بو قدر عیبله لب آنر مک اصلدر	اندرک حالنی قصیده نه حاجت درخیز
قارطه طاهر دن ایشتر مزین بو پیر کهن	قارطه طاهر قدر و ساکنه امیدم وار
حاصلی هم قولکی هم اوضیعنی قنار	حق براق ابد کافانن ایزد روز شمار
قولکه بر کوزالت ایزد کرم سلطنتم	دو نکلدن اولم اوم کبی بر همه سوار
طبع شوخم کبی و طبع اوله جنت و جلال	نظم باکم کبی موزون اوله خنک سوار
چو لوز ایزد لوله زده خورشید قرین	کنت نخوده فاعده در جو جوار
چو دینلمر بوکا زیزاکه حرام دینی	بنده مولاسنه عرض ایزد دین برار
شکرستان بلا غنچه بو کون سلیمان	وار میدر طوطی طبع کبی شیرین گفتار
عالم بیت بیدار ایزد رم جبرئیل	اول حسن نظر ک طبع کیم آینه وار

کلمه بنکام دعا ایزد طویل کلام

حامبا خدمت مولاده کرک خردکار

زیرا داننده روان اوله سمندو او هم و اشهبنی تاکه سوره ییل و نهار

دسن نایزہ خامہ خونایہ نشار	قصہ دانی و وزیر مذکور
در دینہ چارہ امید بپو عبد الستار	در خیال ابتدائی نصف عانا مدار
بر آتم وار کہ مجسوعہ مقام غل	موی اندامی قدر جب تنندہ در کا
سوق ساک در این نازہ جواند آملن	طای بمش یو دخی بنور اید یک او کد
بر بنجہ عمر طبعی نیاوز قلمش	حکما قولنی ابطاله اولور طرف مدار
قیق ننه اگر بولن کہ کنین اصر	دولتن و اخی در این قفسندہ قرار
پہر کنن او قدر جسم رفیق اولش کیم	سایس نیمز اوز نور عکد دیو کچہ غار
ضعف پیر آله بر قابله افراغ ایش	کہ او جو حسن کے صحراہ طوقہ اعضا
نقش سمندن اثر می کورد نور سایہ کی	برق نورک حجار اوزرہ ایدرہ رخسار
لیکی دنایہ وار اغوزہ اگر دیشدہ	الکی صفدی ظرافتہ صالورسن دلدار
او قدر عنصر جیندن تناسب بود	چار خیارہ بہ کچہ کچہ بر تازہ خار
آیدک باہ کرانہ نکلے ایدر	دوشنہ زنگی دکل بلکی اولور سایہ
چفر عینی ایدر پی یوق ہاضمہ سے	یم مہ البتہ رجحیک بندہ برسن تیار
بوہندہ قولکہ وار ہلہ وافر نقعی	برجم اریہ اربشوراکا شہور بسا
پہر کنن طوئتم کنوہ بیچارہ فقیر	طرفیندہ ایدر بے تنقش ہر بار
بچہ کر جاغذ زمینتی تینض ایش	بچہ کر آریہ لغن سلسلہ او کچہ مدار

اولور بیه میمانده جوهر شمشیر	ایچدی حق نظر دیده فرا سینه
چو کرم اختر اولور النعام مهر منیر	منور اولور کمرای روشنده فلک
ردیف نخبه تیر بر به به کل خنجر	عقاب رفته رانی غیر به توام
خطوط ناصبه دن انتقال نقش ضمیر	نهفته سیر ابد جالس نور زانی ایدر
سجین دل بر نورک ایندله تمسیر	قالب فروغ بختان اسب کونیزده
مقدم ایدی روشنده خضای نقدیر	ولی بود تو هر ترکیب ایدر بر برین
نقش اید صفا و سیمای ایدر تجسیر	ایچدی رزمه اول صفا شکل بک نازه
بری برینه اولور هر دو موجب تکریم	فضیده و کرمک نسبتی نضای نقدیر

یترو عا ابد لم حایما دیوب تاریخ

لولو کوشش اجابت ایدر سمیع و فیر

رجیش ه جیش جالده غنچه کوشش نقدیر	سیر نوعنی دکد که قلعه شاه
او کونجه مشعل کوش اولو انشیرت شمشیر	ظفر نه جاننه کسک و لیل ایدر اولوب
سکاییت حق ایدر هر و لیر	جهانده کورسه بر عقده رفته املاک
سین عمری مزید اولو مال بجا کینر	شمار موی سر نونج سر بلند قدر
اولور عنایت باری کامعین و طمیر	جهانده سن ضعفانک معینی اولور فی

حیثی اوج طفله حایما دیدم تاریخ

ایروب کماله ایمر مکرم اولدی وزیر

صفا دهند بکرز و بیش کهر خوک	ایر و دهاشتی سبک خاک ابله فقیر
دکل سواد فر عطر خوا با مکت ایون	سپهر مجره جابه خواب صا کبر خیر
ببججه قافله نصفی با عدت جو خیزن	درون بیند ایر تیر بر پشته خیر
زمان معداشده عجیبی شیر زبک	او لورک کافل استا عجز روح بهیر
فلر و نده جزین بوق مکر که اس فسا	ابالتنه مکر اوله هر مکر که شیر
شکفته کلش عالم نسیم لطف کله	حسود جابه اجوا لک اوله مکر دلکیر
او کدم رزم عدو قطع باری شطرنج	الذره ملعبه مثبت امور خطیر
عبارت شکر زهر آب نبع الیه یو غور و	بنای مجری ایر بولیه جنت الیه غیر
کور بخه دو شمن اولور منهر زم بودنت الیه	اوله شفا اعلامه صورت تصور
برانش اوله نطقه جهان سمندر اولور	زمان نزه ایله نیل اولنجی بوشیر
کنار بار کلهک ایله مز کدر مرغ	بری بانجه سبا مکن اولینجه غیر
اوقک عدویه کور نمر بلا نهنه قضا	الذره حلقه چشم بر امید رزیکیر
نشان نمر نمک استخوان اعداد	خندک بخنکه بال اما بعد بر زیر
بهار لطیف اجابه کلش جنت	عدویه برفی جهان سوز قهری سیم
اولور سه هول ایله میدان رزم رشتا	کلور می ذره قدر وضع با کینه فقیر
ایرادله معقول حکمنی محسوس	ایر سه جوهر فرده حواله شمشیر
کلور دروننه آغاز کار دن انجام	دلندن خوابه اول ظهور ایر غیر

فقو داختره بیع اینه جریخ خاکه درین	ایردوی بابع مغبولی مشتری تویر
شان بنجه فرما شو به نافر کیم	بنان قهرینه نسبت بولنزام عسیر
ایرینتوز امر تیران - شتا عنده	خدمت یز قضا استعاده تا تیر
اودکلو عقده کتایم بریده ناختی	کشد اولور قون لر عقده امور عسیر
نقال شانہ مشاطہ دست نہ بیرو	نظام مملکنه مو بمه علیم وجنیر
گور رسج حرکت اعند الدن خارج	همان اوساعت ایریای برخی در نیم
یش لبین ایر امر محض کیم	کاولور اکاکوره فوط فطاده مت جبر
فلک صحیفه مصری دلک و لک کتور	ایله کر لکن دست شونبه کفگیر
سما بزمنه سالار خوانه اینه قول	سیر مہرن ایر سفره بالالک بشگیر
کرفت واخذینہ امر اینہ شخص نبالک	اولوزہ جوہر ایچینہ بوجینہ زبیر
فضیہ عاطفتنی نہی منار ایرت	کلور می حرفه مونی یہ منکر ای کتیر
بوخال بیکر دبر و دیرہ نابرجا	صحن دلک کلک قضا ایر می سیر
بقای موسم کل کیخ خاطر نزن چون	اولوزہ بای کتبت بہاوند زنجیر
دورہ قمر سیاست عصا بکف دربان	نکین زر کبی کھنر بناتہ ندریم
سروش عالم بالا ورنده فدای	عقول جویدہ دیوان جشمندہ دیر
سما قدر رفقندہ جیسج ایر می فطور	بم نقذت ایرت ہر نیکلو بقدر خیر
نلاطم ہم خلق لطیفہ نسبت	خروش بلہ عطر مثال چشمہ قیر

افند میزده دکل خاکه بردن دبه هم
 واروب افزه روز شب دعا بده لوم
 چوزا عقده دل تخی قانده در دم
 دواي درد دله س طیب حاذق ابن
 ابرار بولدی رفقا رکک کلچینم
 عطش نخون کاوله برشته ایکن نم عظیم
 عطا اوله شمعی او اورمیم قانع
 کف کر بکله نیند معن نینی عبید
 برایشم بره بچین خونه فارون
 صفات نعم دهر بيش چشمک
 صفی کر مک روی یوق برآینه در
 مثال آینه چشم ناشی حیران
 ملازم دری طیران طور آتون اولور
 کوررمی بروخی نقصاً مصور آینه اگر
 باط خون سخاسنده نه نکند از
 بسط خاکره بسط باط جو و اید
 محال کینه جو دکوه بر نفس آرام اید

و یا با بنت سپیده باندہ در نقیصه
 اولوب قناعت ابد کج غده زاویه کیم
 ابرو بتراده کورم سخی تو با نیند
 رومی غمده اولم بن اسبرج با زجر
 اقزم اوله کر خار غصه دامن کبر
 الم ندر کاوله برکتہ سنج ایکی وزیر
 برابر اوله می جو دوزیره بخشش میر
 عطا حاتم طی ندر او شے حفره
 دکل نواله جو دن باندہ نیم شعر
 زبان سالی کسناخ ایدر کدی دلم
 سوال سالی اولوب خوب نشت نقیصه
 همیشه در که جو دک بولور کنده
 جویم در که علیا سے معدن اکبر
 صحیفه قره دست جو دین حضور
 ساطر سفره جو دکوه قرص مهم فطر
 کدبه کوستوره حاشا که چین جهنم
 چوسکه بسم وزرده قنفت او سر زجر

زمانه دلمی قودی بنده کا دلیم دلگیر	دل و آرزو زلف دلربا سیر
سپهر سینه بجه دلربا نه نغمه سیر	ده طبلده بجه دلکه فله شبینم
بو مه همان لره ده کوردم خیمه و فطر	بناوب یا نتمه دایم روز بستانم
مقدما امجد اوله عجبی بزر	قیاس ایندیکیم شعله کیم در صورت چو
سزای ابلک اقران اینده خورد و غیر	بنیم کی سخن اراکه بو قدر انرا نم
خطای بلد بکدر بنی این تکدیر	اکر کنای بلسم مکر را اولم ایدم
ببندک کنه اولسونجا موجب فخر	منحورم اولدنی جرمه اصفانوب
بودنکنه بز دوست ایکن میلام اولدیر	نفاق کلله افرم رومی خاکه ده شو
می نش اوله اجابه زودرس ایکن بکاویر	خماره و سرم جلدن افزون تر ایکن
نه غم بچیره افرم حسد بر تر زویر	بو عید صادی خاک پای دو ایلک
طلوع ماهان مانع کلاب ایدرسه ایز	بنم خلوصه ویرمز کدر نفاق حسد
نه بود زخم ده دیشن بزاره هر ختمه ایز	چو برزم صفت حاله دخی کدره
بنم غممه سرور این سک شریبر	اوله سرور نشاطله متصل غمکین
ینه تدارک ایدر نشکنه بسنه حقیر	ادائی عهده وصفکرده فاص اهل سخن
سواصلن هم مدحکرده فوده فوده عجبیر	دو کر عوفش ایدر یکم موجهه مدد ایز
اولور هلاکه باعث فحال کرم حیر	بواب و تاب ایدر حیفاهو بر نظم نرم
دکان رغبتی کورک وایله تعمیر	متاح ناو ایدر ایکن نظم و لکشم ایدرم

صفای این طبعه کدر و برینه	کرک هر آینه نغیر اولم تکبیر
وزار بنده ایدوب میم محمد افسر سر	جهانده شمس مشیر فخر اولم او شبر
جرم و صفت فعیظم بیون اولم شری	مخالد کاوله رباب صیغه لغت
مثال دوش سه مرات حاش اولم اید	فصله دانته ش و اید بنج لغی نظیر
وزیر اگر چه دستا علم و فقلده	مثال طفل نو آموز عالم خم بر
ادب او مرتبه لجه نصحت د	ادب تعلم ایدر لر فرزدق ایدر
نوال و مالک سخی آب رو و ضعیف	شجاعه جوان رای دلکش ایدر
ایدر و عبده مختلف ولیک و عده وفا	ایدر مکاری در بی عضو تنی تأثیر
صبر کک عده ریز اولم سمج	جمال برق نجابت ایدر چه جلوه بصیر
آفت اذنی صوبین سبیل فردوسک	عجیبی سنده اولان اول سلامت نغیر
مزه صفت شکننا شده شیر زامنا	اباکف کرمی مویبا قلب کسیر
شعاع محمد صنف اولین طلوع غر	بلاد شرف دم بنفک ایدر شجر
طلوع اولی کیم اولم رشک طور کلیم	یقین زمانده اولور محضر نامی عالمک
اطال عبد رسم فصل موزه سن کور یکک	ایدر بواجره شهادت جمله جم غفر
کورچه طوفک اولور فری سر و دن نیر	آلای بلبل کلزار دن ایدر نغیر
برازده سوز دل خاکبای دولنگه	ناده بر خول سورناک ایدر تسلیم
ولا او کوزنا ماخذ شمع ایدر سوزنا	زبانک کرم بختی شعله و تعبیر

اولنج عازم ابران زمین جو دو الفونین	کم اوکد کبش رو افضل مثال قرن نسیم
سن ایند بکن منر آلفن مضابدسی	شہنشاہ بندی ورازہ شاہک توغیر
نکات تخت بہت درازا برے نور نور	علو رتہ بالا ہمنشہ فصیح
خدا سے کند بیکلہ ای ہزیر وعا	بوصد کا ہمدہ الوک شکار کی چون سیر
عنائند واسطہ والہ مکرمک	وجود کلمہ افیم لولہ بواہر خطیر
نومد عابہ شہادت ابر کما الیئر	کہ ایدر مرانہ واصل چونکہ ممتبیم
کمال منظرک جملہ بالفصل موجود	حروف شرط ایدر اولماز می سنک نصیر
نہجہ وار کلمہ میدان رزمک ملخ	اولور می شبرہ مقابل کردہ کا ووجہ
امور اولورک صحتیہ بیضی قولہ	مثال پنجہ داور اولور البندہ خم
دوشرد شبر بیدہ شبر بیدہ عتہ	صالح شدت اللہن الیہ خصیہ بی شبر
درزہ خادم واران عبادہ لطف ^{عقب}	برنگ ایشے شبر و برنگ کسکی نظر
بساغ نوش شبر اینسہ نرم کلشنہ	بیالہ کل حمر اولور بیالہ شبر
اولور کنار افتقدن نہال خال مھر	شکارہ قصداہ اولسہ عازم تجیر
دوشرد فطرہ جو در بنہ ہم جو صوف	اولور و بروز شہوار دانہ انجیر
یکوت ایدر متشابہ ویش لور بو کر مک	نصوص مصحف اخلاقک ایسین نصیر
بیدوار نم زانک فقیر و غنی	زبون فامرہ سطونک کیر و صیغیر
شادہ کان فرد پدہ روز جو دکر	علماہی عامکہ مناجدہ فقید و کثیر

و ساهد حبیب دخی بر رایی میسر	اگر جو هم جو نریا بگذر رن سبک
قلم محاسن اخلاک ایذه مزخبر	نسبده خود مباحاته اجنا جان بوف
براست گویند و بود که نگار می بیشتر	وزارت اوله می سرز اینق وفاق
کبود دوشکه چنایه جامه نقدر	کوردوب وزارنی چپانها قائمه
نه نور زالی نه اسفند و بار ابر نه دوز	سن اینده کن هنری و صده شجاعت
کرده مظهر بر کشته محبوب غمیر	شبنم و ز نور حب نبع ابله الکر
شسته ایچره اولوب صمیم خود یغیر	او قوتی دشمنه و العا و پاشوره سخی
بنان قهر اید مانند حجت مزور	ز نور حصار بنی برودره جاک جاک ایچره
جمال نصرته خال سباه اولور کشیر	اگر چه بو مرتبه کشورنا اولور تنگ
کرت چشم قرلباش حشردک فایه	سما مطبخ رزمنده بر فلیج بیگیم
بهر رفس قرلباش در فغان شبر	ایوب معانقه محشره برک لاله صف
کرده رافضی به دوزخ او کربس المصیر	اولنج تیغ بکف بنسوا اهل سن
عجبی غرق خون اوله عفره سزده نصیر	هلاک اولان رفیقسن کورنجی دورخه
سفوده کاشنه مدی ایدر شهین و زیم	وارنجی بانه اوزاب و سبته چون لایق
کرده دست کهر باشکه اولور می نظم	بات و صبر و شجاعت و ارمی اوزار
سنگه کشور تهریزی ایچره شجیم	خواجه جیش ظفر سن که والد با کن
دوست نصرته کویا کما ابدی کن تهر	سنگه والد با کن که آخری طونری

جان تازه دروب مزد کا خوش گلر	ایابر بہ مبارک باخجستہ شہر
شہیم کاکل جانامنی طوع شا میدر	مشام جان ایبر لوی دکنہ تقیہ
بہانانگہ زرین طوع شا بندر	جم مسون دعی بنو فرین بولکھنڈ
ایر سترک و لغوش دمک رہنہ	شہ ایبرجہ نو بہ ورز انک شہر
سنی و زبر کوروب جو یامہ تنگہ	دخولہ ابدی دل شا خامہ دن شہر
دویر فلک کوریک قطع خامہ ابریکم	نیرہ امرہ جمع انف ایبر بلوغت
نودنک خبری کوش ابوب دیوم اہام	نقیم سو بہتہ حمد و شکر کثیر
عجبی عنصر یا کبڑہ بولہ مرکزینی	وزیر اولورسہ نولہ ابن ابن وزیر
آرانسہ سنجے وارمی جہانہ بکن نجیب	کاوہ و شکت ابد طوع بر زوفہ جہر
بند یا بہ وزیر اولیب نہ اولمور	شخوات کاوہ اب جد و عمی جلد وزیر
جواغ عدلہ صفادار کورلی زادہ	شرف تہیہ ہم جو آفتاب شہر
سہر محمد و مکارم جہانہ دوراہہ	بوسن بل برال و ملش ہم جو آفتاب شہر
ہفتہ مارک اعداسہ بوزرہ سیوسا	سام سبتہ دوشمن صرف بولکھنڈ
بولارل اولرہ مزین جمال تاج کین	بولارل اولرہ شہید آس تخت و سپر
بانی دین و دول کور پریدہ اولرہ	خوش سہیل قندل اولورڈ دختہ ہزر
بولارل برکھورسون نژد کور ہرک	درائی پردہ وہ پنہا اولرہ شہر منیر
کرچہ وارنسک عدضلی بنجامندہ	سبلہ فر دکلر و سلا کریم جہر

د بر لر فلک ذات بر وجه اول و اول	رزاکه ماننده بلغراد می گویند
عل استی میهای فرال او که تابان	قاجار و فزوب لشکر بنی قلمه سن آردی
ان نور زده ابو الفتح الکرکیه شایان	بوشخ تبیین بر او سینه ها بجا
بیز بو که خزان حلقن دشمن ناوان	بیا فزوب عهد بنی نقض اید بکنان
بواقعه ده بیدی فرال او که بران	اوازی فنی بی اقلیم ایشک
بیشا و شکست اینک اولور و شخراک	بجای سی پیا شکک او که نکوساز

مصراع اخیر نزه ایدرب نعبه حامی
تاریخ دیدم واقعه فتنه حسنا

بر نقض ایدیه از جمله عدو او که پشای
عقده کفره کبر و بلغراد مسلمان

دیگر تاریخ بلغراد بلسان فارسی

فرین کرد با نصرت جهارا	زمان شوک سلطه محسود
مظفر بود جیش عدورا	رجا مندم ز چون حق جنودش
بلغراد از برین شتر مبرا	کبو با لقبه تاریخ نمجه
زاده عبد کریم بیست	قتیده در ستایش کبورا
شکر خدایه که کوردم سنی جهازه وزیر	بیا کف کرمی ذرافشا جوا بر مطهر
عیون منتظران او که مرده سید قبر	بارک اول وزارت ایا سوده شیم
خالی دیده بعضو با جلدی چشمه زهر	بوم نزه پیرهن بوسف او که کوش اول

شوکتو مهابتو شهناہ معظم
 اول شاه سکن چشم و صدره جنا
 شیر علی باد فتوحات ابله زنده
 مانند بتی عجب رعب ابد منصور
 هر بنده سی بر دستم دستا نهمین
 بنای شکست امیری چون نمه قرالا
 اول کج دوش اول هاغی بر کیش اول
 کونورد وزیر اعظمی خیل و شمله
 اول وارمه سیزین شیر و عکر اسلام
 زنبوروش عدای ایوب نشیدن اعوان
 کله کده وزیر اعظم هم کو کیه نشینه
 بر بیضه فولاد ابری کوباط حصنی
 صکره صده و نصرت خلاقی ابله اولری
 رمی شهب تیغ اید اول جند شهبان
 نابور عدو محکم امین کفری بناوش
 توفیق کر چه شهید او که جزود بو خواده
 ضبط ابد بلوغ او کسی بر حصنی حصنی

محمود جهان ظل خدا سیه بزدان
 داد اوله مزایا ب هجابونته در بان
 توفیق رکابنده بود در یک شبانان
 بنجیر ظفر صید کھی عرصه میدان
 هر جاگری کردن شکن سام و بزمان
 سرخده علی الفطله دو کوب جیش فرادان
 عقوب کبیشین استنه اوله قده سهران
 اول شاه ملک خصلت و سلطان جهانان
 عون حق ابله ابله کفار بریشان
 بر طرد تو تون و برد تو ان دارینه مردان
 معنی نشیدن اعلا بر نوش ابد ب احسان
 حاضرین اولوب اول بیضه قویته دوران
 دفعات ایله طابور عدو و حاکمان
 هر معره کده طرد اولنوب اوله کزبان
 بر رنده سزبان خوانست ایلد و بران
 حق و برد عیوض اول نشه بر اصف
 فتحین آنن کلشن امین عالم حرمان

هم طاعت پاک هم بر لطف جوق دولتیم	ایک چشمه او کس عدو لفظ از
کله بر آگاه صدره رنگ کچھز دولتم	لا لاسن قنفت کر ہدردہ نہا این سہ
اول مظهر لطفہ دی ماہ فرو دین اول	موسم شربین ایدر کر شمنہ او عارہ باز
ابر عالم کبر در ہم بر غم باران وار	لطفہ مظلوم پرور قہر ایدہ دشمن کمان
اورہ جو کائنات آسمان آسمان زمین	ایں شبہ اولور تیر کمان بر جنبہ باز
دور عدلندہ جنان زینہ کلتر کوسختہ	بلکہ ایدر صدمہ اغنام دن کور کشتہ از
زا بلہ تیر میر ایدہ تیر عدو نہ میر ایدہ	مملکت پرواز در ظالم شکن عجب اولوز
تبع ایدہ کس دن اینا مجلس سلامین	بوسنہ یہ پای غور سنجہ اتش کن دراز
دور با قہر ایدہ طغند زینس بو غارینہ	دیشن ہلکین کشور اسلام جاسار کداز
سبل لطفی کورہری اشکم کجا ہر ہم سبل	باب جو د چشم حیرت ہم کس ہموارہ باز
آصفانار پنج محمک اول کد صاحب خانان	بشم بر مصر علیہ دار بجلی بندم شمدی باز
عمر شہ محمود را در دست تو ہر کس کہ دید	گفت محمود و ایازش را فلک آور باز
فکرہ جای سندر مقصد اعلائی دین	دور عدلندہ لوا دین دولت سر فراز
ہم سنگ ہم شہر بار عاقبت محمودہ	فرو اجلا لہن فرون آہن خدای کامراز

عاجبا بہر نیز شوق اولدم و بیم تاریخی	
او کد شاہ محمودہ صدر کا بر اسم باز	
قصہ در ستایش سلطان محمود	

بیتنه اسلامی حاضرین بادشاهت بهار	نائب زایدین خاقان ملک خاققین
خسرو دارا کین در باینه ابریناز	بادشاه بجزوم فرما روی خشک و تر
غزلوی هنامی اولمغله ایدر حوزیناز	شاه محمود الفعال خاقان عمود الخفا
لبوکاشه دیک حقیقت عجزه اسنادمجا	جنب اجلنده شهر چون زنده شکر نذر
برک لطفندن نواساز اولده اهل حجاز	باسدار در جوت خادم بیت العقیق
در خود بپرایه حسن قبول اولمغراز	اولمه در باد عائی امتداد اولمغ
بیم تیغندن تن اعدایه دوسته اهنراز	تخت عاچخت عثمانی اولمغ مستند
عالم قیاضدن انما اولمغ ر بوراز	قلب پر نورک ملهمه رو با خود کوشک
اولا اهل فسادک بختی تیغکله قاز	سبزه بیکانه ون پاک ابد باغ دولتی
ایلمه مرات زهنی بکلی بردن اینباز	نابناو بر مهر بر دستوری روشن ز کیم
عزمنه زای انما بوننده کوسه دک حواز	مغنی نمایان اوکده چون مهر دلار زنجی
شبته می کسی جالدر طلشته ایتدن اینباز	جنگله ارباب بغیک جوفه مالا مال کین
جنگ و صلح و عدلک ندیدر و کرمه بکنانه	عسکره و پردک مهریده بر اصف زینت کیم
حسن ندیدر ابر کیکه اولور هم لازباز	ابو علی الوقت ابراهیم یاشای شیر دلیر
عوضه عالمده کورمش چوق نشب جوفی دراز	بهر روشن دل کرم النفس صاحب بجزیه
رحیمه اوکده مبدل زهره زانوشنده ساز	احب و لیک قدر بوق زور زه زیکر صبح
اوکده فوشنود دوله چون عوف لایبیر کاز	نابرده صنم و نش اطراف ناهموار ابر

رونی نقش اولور اهلست نقاشی دلیل	اثرم وال بنم وقت طبعم مدلول
واریشه شبک اکراور حاکم تجرید	ایشته لوح ایشته قلم ایشته کتب ایشته قول
سخنم بیفته فولاد شور لبلسیدر	سه الحمد وکلن جاییده با خود مدخول

حایمیا لاف و کذاف اینجه لم تراز مخای	
بیرای خامنه بمغز ابره لم ترک فضول	

آصف بو طبعی مدحکده غوام ایبرایم	فید و الام ایله کر اولم طبعم مکیول
خاطر فایزه مینلی زماندر کلمه ندر	نه فعیل و فعلان نه مفاعیل و مفعول
غضه و رنج و کدر ایته مکرر طبعم	عضو صغ ایله اگر وار شه نظره مدلول
بس و رای دل ایدم ویرس اگر استغفا	مدح من اول آصف هرک او لور ابواب فضول
کلدی حکام و عا ایله تطویل کلام	برو عا ایست کا اوله منکوش بنا گوش قول
خیمه جوخ فور لدر فی بسبب خاک	همه ده تا که تعاقب ایدر بور جان فضول
فاندر لشکر اقبال اوله مانند فر	کورجه دار مجری محافظه دنول
بریده بر قبیل ایله منجی خیمه مسکن	نیمه داننده اوله نوسن اقبال ز اول
سینه جویگا اوله دشمن پیشی راغم اکا طوب	بتغی عامل اوله هر دم سره معمول
رحمی طایعون اوله باب تن دشمن مطعون	بیری فاعل اوله نصب سره ای مفعول
خاک درگاهها عالمی اعلام ایشم	لطف و حسن نگاه ایشته سنگر و قول

قصده در استخائیت صدر اعظم	بزرگه سیم باشار حجه الله علیه
---------------------------	-------------------------------

طوقی احسان طاق کردند فاخته و ش	سر و از او ایکن انعامک اینه قبل بنی قول
اینجا ارجاع نهی دست دبار بکره	زید اینه عمر و از اسندن بنی خورد مخزول
لیک انعام قصیده عوض نظم مدح	اوده بر بقصد صد و در بوکا اولد بقول
ارض و مه کله صفت و مهیل روز اولد	نخدر صبر اینه مم کلد بن و جان کول
چار رک لوزلفی یوق اسمده باومم	خاک خاشاک اینه کلن کبی جنیم منبول
روزده باد عواصف کبچار سه جان	نیکیم خواب کیر حشیم نه کونوز قیلول
بزده کاغات شنادن بری یوق نظم	ارض و مک قشعی باقش ایشد ایلول
بوده برایش دکل انما که بولوک مخزوم	فالمه کسه ده لرضلی دخی نه باره نه بول
حاشا نتر که افتم بنی ابر نما یوس	که جیلیتی اولش کرم اوزره مجبول
بر جنیم کبی هنر پرور سبب استناک	باب جو نه که کدر بول که هر کام حصول
سبب کیر رفعت و نیا اولور اما بومرج	خشردک ز یور مجموعه ارباب عقول
بنم اول فاضل کتا که جهان کن کسم	که کیمیم محشره دک قائم حقل قبول
ز کناز ایلر ایسم صید که معنای	بند فقر اکم اولور صید فر و عید اوصل
هنرم شعر اینه انشا به دکل مقصوم	سعد محقول فنونم لغوی منقول
طبعک شعر بنم بازی طفلانه سیه	ذوقونم دکلمه شاعران و جهول
جمله زنجب امور اینه اولور معلوم	یوق بنم خانه فکر مدنه بناء جمهول
حمد نده هنرم شهر نیم غالبدر	صوت عالی خالی دکلمه هم طویل

فامنگ او غلی کفالتله با بمیش طوبیرم
 خایخی او غلبه بشیر او غلی دخی بر مقدار
 سارق اوله که بیره جیفه مال کسور
 یاز بی او غلی نه کر کچی اغاستمندن
 خاکیا به کلن اشبانی بیان ایبه لوم
 بشم ایری صایکه دیش غداوش کوریم
 رختک بشغلی کله سینه بند نابود
 ساه بسم ایری فلکاری طویز بر بوز ایری
 بر او دون یاره سنی صاب دیو طاش بکا
 رشمک حالنی بیج صوره که کلنر قاله
 آفرین صفتنه خفت به بوبله کرک
 ای عنایه مومنو و سالتنم
 اون ایکی کبک اشبا و نفودم کیدی
 فولکا کندی فونکدن ایسین بهان
 صلح موم فولکا نصیفه اسان ایله
 منقل آتده کوزون قلم اشکم
 وارد رونده براتش که دکل سیر شکر

مطلبیم او که بزرگم بزرای
 مال منو بیزی و بر سر اولور معقول
 مست او در کیم بر بندن انتر بونی شول
 وار سه لر ایتمز او ده مالک او نه نکول
 بو قدر مالکن ایچی بزه او که وصول
 کسه صدمه ایچ منقل ایچ اولنشم مقبول
 بده غداره او غداردن او که موصول
 بر فرق کهنه با فر ششیر اولنشم سول
 اب طاقله بر بناده اولور دوشا قول
 یونیه جیمه ده قال ایلمی بر اصل اصول
 کترین مختصین سوره بشم مکول
 سوزی کوتاه ایچ لوم کانه قالونه
 بو قدر اسلمه و البه و آلات و خبول
 لر عدل بو درای آصف دیشا منزل
 بی قورنار واره بم خانه ندر و بول
 صلته و عانه محتاج بوما، موصول
 هفتیم گوشه و اماغنی ایتمز مبلول

نقد مکر و جمل انبیه اولو جو خور و خورول	اصفا رزمه غم ابله تک شاه چید
کله در کا سکا ذلتله مقبزه مغلول	دوشمنک نادر عصر ایله دخی سلطه
دوبه م رشیدی نمایان کس و زولول	بندی او ایکی طروت جمن بختله
ان نقالت علی التادرفه کان بزول	جاءه فالا انادره المعلوم
بیز کیم کرچه اولور بر بجه مرت مغلول	شعله دولت بکزل لب خاشاکه
مضمحل اولمغه آرزو که او نه مجبول	کور بنور کوب بختله فوست انزی
سنگ او بار بده آینه بختی مغلول	بیج فکر اینه قریبا اولوران شانه
کور مبه مهر و خاشاکه اقبالک اول	اصفا ابر کفا نیز بر جاشرفا
وارمی بوز بده معاول دخی عالمده زولول	بن سنگه و امن جانکی طوتتم کلام
عاقبه منطقه جرح برین دوش مجبول	نوبه بره ووه و فقی بیباشتم کاولش
باز بی او غلی کیفی حاکمی میر مغلول	خانی او غلبه بشیر او غلی دخی احدیک
ابند بر مالی حلوا کی برنده ماکه ل	جمله ماوی لصوص ابر الوب سرون
سده با جوج وارسنده که دوزدی مغلول	دیس طاعنی و کل ملکی افتم کتور
ایضا احضارینه فرمان مقبزه بکول	کار بان کشف و نیلن نهجی سماون کتور
فاموا و غلی کسی بر سارق فنا که قول	بو نمونه ابر شور کله و بسم طاعنن
دیرک مطن مطالب بی ابر کمال	اقتدار اشته بو مر کزده خدر عیش عوف
اول حاشا که افندنه تخافان و هول	ایشه بنده می صالور سفلی مانع و بریم

زور به کمر هر قدر بر قصد فرار اید	وامنه چون در ورم اوله بر اثر مجول
تنگبار اولش ابری آینه ارزن روم	ابلدی مصقل روشنک بنی مصقول
یونمی شزار بنون جو حال سوه	کوردم افعی تیغی کبی بر مار اکول
قلبی طرا بابل کا جو هر سبجیل	زور به چون صاحب قبل او کله نصف ^{ناکول}
جانمری دانه اسر بکج یک انقل انش	صدمه طوباید ملک عمد بودک وصول
عالمی صاعقه تیغی ابعوب زلزله ناک	طوکه اوازه رعیلده جمال ابد سهول
بیم تیغی غضبه عالمی مرغور انیش	فیض ابر کرمی عالمه اولش منبول
قلبه سین سوال اولدن اول ساخ	بولنور کب سائده مهتبا سول
دوشمه کر فطره ابر کرمی در پایه	بشت ما ایدیه بنول دریم و دینار اوله ^{بول}
بربره خاصل اولور البته سحاب فیضک	فیض احسا بونک ابد زینا به شمول
ازم اعلاوه جوی فضل حکومتده حیم	وعدده لطفه و نه وقت و عیدنه عقول
دم اعصاوه سبک وقت مکارهده مسور	فهر وسطه نره کران بدل مکارهده عول
دم بجاده قوی وقت عقوبتده الهی	درض ناموسه حبک زوکوهرده بزول
حکمی فذ سوزنیک هر بر بر فضل خلاب	جدا خصمی سوب ائمه مانند فضل
آوی وار میر علی شیر نظام الملکک	زاینه نبت اظه بلکه ارسطو بر کول
رشد و تدبیر ابد اولش زادن فائق	اوله مر فاضله البته بر ابر مفضول
ششم محضوم و لا التمجید غیری	وار بر لوبجله بر آصف ذی شاکا بول

اه فریادی تو ایام فرج اولدی فرج
 عمر اولدی بو فرصت دخی بکر فرالفا
 بوسند بیره ام رختا مرهم اینر
 کوش ایروب غزوه سن اول شفق خوش گفتار
 ایدر جک آمده تشیریف او منبع ایبارک
 بودر اولد که صرف نامنی دگر اینر که
 دژ ندر بلک سکندر فرودار چشمه
 برق بنی اولد اشفت باش آفاق
 ترکمن و ترک و عرب می رفه اسکا
 خلع و تقیقه امر اینر بونک ایبارک
 حاجب قهری کرمغ دغوال ایبارک
 جوهر فرده اگر تیغی که ستره ایبار
 در کھنفا بدینه خط اما الیمین
 اولدز جیش عدو وصلنه تاب آور
 باشنی کسد کو یگار کبی غاب دهر
 کافه سر بوفه خود زره چاک اینر
 ساه اوزن روم اوزره ایله بخیر ختم

کلدی خنکام سرور اولمک مخزن و منول
 کور اینشک پابنده رومانه هم منظر اول
 نومه یون اشک قونعه ایتر سه یون
 اولدم اسباب سفر قیدنه اولدم مشغول
 بنده ایندم کشف مامن جابنده دخول
 آب کو بهر که کرک ایده دهان مغسول
 سرکن ن طوق عبودیتی قدری قبول
 دست زدنده او در شمدی هم میل
 بغی و عصیان فراموش ایوب اوکد اکا قول
 چار حادیر ایبر اعراض جوغداری قبول
 ایده فرصوت نوعیه جیولابه حلول
 فسمت ناشناهی ایله تفسیحی قبول
 جان واری ایده اوردونه برخ دخول
 خار و خس نوده سه ممکنه ایله قبول
 کلر شکن صاری بیک اوغلی کبی شیر قبول
 تیغ غننده دخی کور کور برکسه قبول
 آیت بیوتکی ایله چون آنده نزول

بن و ابنا عم اولوب جلد ز خمدار و جوج
 ايندیر ما ملکم ناله ر طاررق نارنج
 آنت واسله مز جمله آلوب قويميز
 کاربان ايله نيم کتمک ايرى مقصوم
 ساد و شرف راجل و عار و عافى
 بوق بر اواسن ايديرک صفوق حوق
 اوکده هر نقدر آرد بنه دوشتم آره دم
 روز شبا ه ايره رک راوینه عالنده
 غم و هم در دوالم رنج ستمه برکون
 اکلوز دم کهنی نخت بره که کردون
 پير لکده دبر ايديم مشکل اولور تک معاش
 بنجون اى چوخ سپاه دل بنى با مال ايندک
 چوخ ايله بنوک کاشده ايديرک ايله
 کلدى بر مزده رسا هم بيشرو يعقوب
 و چى اى ساکن بيت لوزن در دو معن
 صفور صرور و غا حضرت احمد پشا
 جانب شرف اولوب هم صفت هم کمر

قله بلسنگ تفنگ ايله بز خوروز ايل
 فاکد در هم و ديار و عرض منقول
 بزده نه اسب سرج دستور در محبون
 يولون آرد در دى بنى بر نيم نادان و فضول
 ابلرک آمده بو ذل و هو ان ايله دخول
 آه حشر له اولوب معتكف کنج خول
 منحل راى ايله بو فکر و قنم منول
 غم و هفت ايل اوکده سمين و هم زول
 او توروب کوشه بيت لوزن غم و ملول
 ايبوب قامت سنج کلافق ايله طوله
 نازه لکده اولور آدم ستم و رنج حول
 رونق عهد شباب آقا اولوب کلدى کحول
 موضع بخنده هر دم نيم برهان و جدول
 بیک نش خنده زنان ايدى سؤل
 مزده اولور ساکن ايدى و عاقبول
 والى رفقه که احکامنى لوح ايتد فون
 صوبه مأموره و نيا ايدير البته مقبول

نجم سما و ظمیر اول کشته سجم من کلوا لور	اقاب نظمک خفا شنجی رده خبر
اولی کلکون کلکه خسر و نظم سوار	عاشیه بردوش اولور بشی کابده نظم
نسب جزایون در نظم فرزدق دق ایدر	پایه اولمش ملازم جو نفع ایجون عبر
علم و فضلم شعر و وفاتدن افزوندر بنج	طبعه بازیم طغلا نه شعر و لیدر

کله سنگام دعا ترک ایدر لا فی حایما

خود فروش اولق نهر برور لره اولمز جیدر

بنی اربوب مادام خوان دهره تور کله	قرص مهم و ماه بدرین که خمیر و که فیلر
ظلم شیده جو اعان دوزده مادام کیم	عضی ایدر نیل و فرین بو بنکون والا غدیر
حق نقاشا قدر و جلالک فراوان ایوب	ایمن سو سو سر طوع غم قدر عمریم کبیر
فتح مفتاح ایوب شمشیر خون آشکما	هر امور که اوله توفیق ماری دستیکه
هر جن حیدر اوج طوع غله یارین دیم	مرد عبد الله بان سیف اولکه وزیر
برونخی ای آصف عالی مقام	طوع عبت اولور تاریخ تمام
مفید و در سنایست حیا ان زانو	حمد با الم فی اینه
رزن الرومن ایند که کجبال قفول	جبل کشره کله کده قضا ایتدی نزول
پایوب انر بیزون بوفش کب انشور	تنگ و بر سنگ ایدی بزرگه او در بند اول
بنا کا با نور یوب غفلت ایدر بر حذر	ایلدک چون وسط ضیق در بند و خول
و بدن طوع تو تفنگ برای قطع طریق	ایکی نورسته جوان او که شهید و مقبول

وعده به ابر و فاما و عبده خلف
 اصفا در با کفار و بین نناشته افکنا
 رزمه غم ایندی کلاک شاه جدید کرد
 اولش اسند از حی کامل عن قریب ان خارج
 اسم شومدن ایکی کونه تقال ایدم
 نامی اولش در حکتب تقی اید انا تین
 نام نادر زاور اولان ننه کامله
 اصفا احد فر و مک فرده سید او ک شد
 قالب اشروه به کویا کنگه تازه جان
 شپهر طلله ایشدر رعایا منکر
 سزون اول رخصت حکام طایفه ایلی
 بر نفس قالمش فر خلقنده اولده سوز
 باز کردو یا بر آید حبت و مان شما
 مقتضا غیرت خاکیه وار قیل حمت
 بر تو تون تو تیز و لکن جمله عالم کوک تو تون
 در کهنده اهل جهان صافه منحلدر با تکی
 کلای و امر بوس رفعت بخشک حادنی

جودی نیز و لیک ابرای عقوبت ایدر
 ای کف ای نا گوهر باد چون ابر بیلر
 ملحه بد کیش نادر شاه کذاب و سیر
 با اولک اولور یاد سنت اهل سنتده ایدر
 وقتی کلندر ایدر مولی آنک عمر قصیر
 نئی اثبات ایدری بود اول سک دفع
 امر حمله عن قریب اولور بری ناسیر
 خیز مقوم دید بر سر و او کوز ناویر
 یا منور اولک فیض نوریه چشم ضریر
 عدلیله اول مویا با شده قلب سیر
 مسکن بوم و غواب اولش بوقاید خیلر
 بر رمق قالمش رعایا پاره اوده بنقل خیز
 جان باب کلندر رعایا یا یکا ای دستگیر
 مسقط زاس شهر بیکده بو خاک دلیزیر
 آه مظلوم ایدر اولش جهان مانند قیر
 واره کلندر رعایا باشنه با قس حصر
 بر قصبه کلور عی و سلمه و ظمیر

شهر تک بحق دلاور لکله در نظر المبه	حما اخلافک مخذب جملہ وصفک دلپذیر
با سپادین و دولت ملک ابد شمشیر در	حافظ دین و دولت شمشیر ز نسیم بهم دیر
ای اقدم بر وزیر شتر ند بیر سن	دستکاهم خام چسپا هم عطارد کبی تبر
حفظ با فونک کورنج خامه کورستان	بارک الله و برسان حاله صنفی هم بر
ای عطارد خامه کور حس خطک خط سن	دست یاقوت هنر بر او لور در عرش کبر
امهات حسن خلا فیده ذاتک منصف	هم عقیق و هم کریم و هم زکی و هم دلیر
جله ن قدرین بیورسن کرو ضیح کشر لطف	پیش چشم منگده سیم و ز اما حقیق
اوله هر کشورده سلطانم کین کج بخش	صنفا عالمه عتقا کبی اولوردی مقبر
برینش و نش کهر باش کرم هفت نیم	فیض دست جو دکا نبتده رنور اب کیم
ویرسه بر سینه بر خمن قدر در سیم	ویردی کو با عجد صومده قطره بر اولد شغیر
حوت ذینک سر بیع الانقال اول قوه کیم	قلبا روشن خط طریقه دن مانا الفیهر
عارض افلا که خورشید اولو خال سیاه	اوله بو کوک فیه رائی روشننده که سیر
اول مظهر لطفه وی ماه فرور زین اولو	فهرینه توش اول خیر ویردین اولو کور در هم بر
دست تدبیری عوس ملکه اولش مو بوی	شانه مشاطه آسایم علیهم و هم جنبیر
باره دن کیفیتین تفریقنه امر ایسه	جس خوه فال بیک بین نشنه دار اولد عیبر
نعمه دور سرورک فیضه امر ایسه	باغده مرغان خوش الحی ابر زک صیفر
تاز دینی بر لوده کرمان بوق ملک جزم سحاب	اولدین کشورده سوزا اوفای ملک نمود و عیبر

جمله سی بیالاک بیکر جمله زرو سیم وزر	با لمر نده سر مه جالمق دیره دن امر بپر
عزت دین ایله حب جنگ پنجه در مانده	مانده آکفده او مانده کاو لراما دلر
جمله ناک میلی مدور فذوق آتوند در	سوز لر ای آتسن الانشال شکل سبیر
عون بار پدینه بو صفر عالی هم	او کده بر فاج دفعه نار شاه ایله اولدور
هر ری بود اور دین صفت سعی نر	شاه نادر نابیدر اولور د چون قرن بهر
بو شیا عتدین او مکر و جده و خلا دکل	جمله زیر ابو کج ارسلندر اول در 500
بارک ضد قلبی کو با بیضه فولاد امش	ایله ی بیکار بوز یک خاکه پد برزه شیر
دوست دو دشمن دست برد نیغنه کسین	لمعه شمشیر او کده آفتاب آساش سپر
واصل سمع هابون جهانانی اولوب	کوشش کوشش اقدی چون اول حشر اولدولر سپر
سعی مشکور شهنشاهی اولوب اول سرور	شانه توفیر اولدی او کده ختم ناکیر
ناچار معرف برور او شیه صفر ک	میر میر املق با سن فینه کورد قصیر
پایه قدرک وزارت او جنه زرفیع ابد	او کده لائق که بولد زبردست اولدور
اول دلیک فزمنی ضمنده دین و دونه	دوشنه کورد وزارت خلعتن او شاه جبر
فدینه حقا وزارت بر پشمش جامه در	حق بارک ایله او کده لیا قله و زبر
طالع او کده مطلع کلک جواهر بارون	بو غزل اول آصفن و سفینه چون میر
دفر شمعانده مسم مجرایله ای نزه شیر	میله دی نقش نامک شیر ایکن اولدی شیر
چون شیر اولتد نهان مخزن شمشیر	سن بو با فتح ابد شمشیر دن جعفر شیر

جای واری سعد زانگ کشور زن کیجی	المینجه بانند ناکش کردن بر حفره
جنگه چون رعده بکبر ابله اول نغز زن	میشه ده کو با سز بر صف شمل المیر زبر
خاس بر خون دیو نشتر دهن شیر مثال	جنگ بینه اشتر نشتر و شش ایزد سبر
او نهنگ از دغا جنگ او نهنگ شیر چند	نچه کفار ابله ایتدی نچه دمد دار و کبر
برق شمشیر عدو تدمیر ابله کافر لرک	نغزه سن جاه جسمم ایزد بسمل المصبر
او که بجهده لواء دین و دولت سر فراز	قانی جوق باشد کسوف قاهر دو کوب آندی سبر
تیغ سر تیزی ابله جوق سر صرا اسلام ده	اول مجاهد فی سبیل الله اول بخت نهرت زبر
صرف اولندی راضی هر چه بنه اول بر دل	او که چون مسیح صرف نادر شاه پیر
دوشمن دینک بنو اول آتر لر کوسه	نیز رو زنگش و ولند او کجا یک سیر
فارص تغلبه منج دوشمنی قرص اشک	قارصه کله دیوه جیت او که نشتر بقیله سبر
قارصه اوج بیل محافظ بکله سر جبر	رفع ایوب سکا تک دمنندین او که مجبر
مسلمیه چون امیر التعلی ابدی نعم الامیر	دینه نصرت سبغله اول نعم النصیر
عاجزانک راجه چون راجک ترک ایوب	ایبری شیر ان اول سر حده بی حد و کبر
بیه لوده با سدار اول نشه خلف روز شب	بسنه لیران هم آغوشی تفنگ سیه سیر
بکله سدی آهین بنجهده اسکندر کجی	فخته یا جوج دوشمنی اول بیهق افان کبر
عمر مان عمر در بو صفرا اما بنک	رفعه همت صغیر و رخنه جنت کبر
سبیل الله بوزن غیر بیلا و سلسلی	جدیدت مال سغنا بط و سردار و سبر

اصفا فرزند سپه داور فرخ لقا	شیردوش منبکیر عبد الله بانای دلیر
قهرمان بیکر زبان فرزند بودا در	حاکم طفت پرور طفر ربه و زربا شیر
تهمتی دو شمشیر شمشیر زن اعزنگن	شیردل سلطان شکر کاشف خرم شیر
جنگنی اینسه نماشا زهره سن جاک الیوب	بهر زال اولور کده و هندن کرفار ریزر
غزنی غل عرب بر رسم غل نجبه	رزمده کشور کاشف و مثال ارد بشیر
بیش شمشیر زده که خود اینمین هم چون کوه	بیر نه نبتله جوشن سوزنه نبتله جوب
بر سبک پرواز مرغ نامه و در برتری کم	دوشمنه پیغام مرک ایصاله اولشغ
دانه عمر خود ایدوب آردین الور	اب شمشیر رجا کوبه اولمشدر جوب
دین و دولت ارقه و یرش صانکه کوه آینه	او که دین و دولت چون بود رو بین تو زبیر
رزم اعلا بزم عشرت زده او شیر شتر زوبه	باو که خون جامی مغفر نقره بیکانه پیر
صحن گل کشت حسن اولمش کا مبدان جنگ	خانه زین قصر نزهت درخ خفتا جوب
صان سمنه در توفیکه اول رزم آتش فشا	صحن جنگ اول نیتا بزدن او که بوشیر
رزم جان فرسا بونک کوبان فرج کا هبیر	خنجی بیکان کل سیر بیل سسه تا نغیر
اولدی جوشن پسر بر کرده بایلین در سپهر	طایبه چون قصر خورق ساقه میده آسیر
یعوق بیخ فانی بلا و رزم اعدانک هنوز	خوان خونین و غادان اولمشدر خنجی سپهر
ام محض برضه فولاد صعبه ده	بغضه سینه و نیجه داو دوش اولور خمیر
ایده عز اور دوشه طهرام با پروا و خول	ترک کن آلد فیه دستنه برد انه تیر

اولور لا بد و قصب بر بلاغت میگردن	فرس سران اولیجی مضارحت امنیا اوزره
جهات علم و فضل و شرف و عرفانم دن	کتب حاضر کلور سه شمه اخوان زمان اوزره
از راه اراده شادان نصرت از زره فکر بچیم	مراعات ایدم چون نطق مینر بیان اوزره
فلاطون زار اولور ختم دو اتم اول حکمت	خط بطلاق حکم خام صفا یونانیا اوزره
اولور مدرم فصیحاً جهان طرز بدیله	معا در لک نظم ایسک بیان اوزره
کلام پاکینه انصاف ایدوب ترجیح ایدر اید	اوقفه کر قصیدم نفعی معجز بیان اوزره
سوره میدانه اسب طبعی میدانی اشکن	تکابوا ایوب کچم ندیم کند دان اوزره

بیر حامی طوبی البزل اولوب دیباچه نظمک	260
دولت سابق پای خامه گوهر فن اوزره	

حکایت مردم و فتحه بریز عیب اولور	سخن گفتاری نکرار فواقصه خوان اوزره
سخن پایانه بند قصده بونه قرار اید	دعا قیل سولوب تاریخ رسم شاعران اوزره
سوار شام زین طوبیله خورشید آید	فلک حکید که رومک شکر کند و سنا اوزره
و مادم فتحه شمشیر بزرک ختمه کوردر	وله اعجام و شن نازک سر سرخی سمن اوزره
خدا لم یزل افعال واجلاک فزون ایدر	ایدوب بر مطلبک آماده عمر جاودان اوزره
مه ذالقدره نک اون بدی شنبه کون تاریخ	آندی جایجا بریز عید اوکده جهان اوزره
عدودن چکری سدن احمد آدی ملک تیز	اولور تاریخ اعجاز و برکت آستان اوزره

قصیده رحمتا در وزارت چشمه جی عابد	
-----------------------------------	--

اهل ابروسه نقله ایدر اول شهسوار
 نه همامون عشقم چشم دیر بکاموسدر
 آندکی کشور تبریزی است بجای بیز این
 مشهور وقتی شهر ایندیر غم کر هلاک اوله
 می شانه کوستر بزم عشقک تلخ شیرینک
 عین آن عجمه آل و آه مطرباصوتک
 کوکل برود و دغدغه بر ایاض صورده ای
 دل و صبر و خیال و عقل و فکرم ایلی بیجا
 سوزم یوق جور باره وار می بوجم غم غم
 خطا در کرده شکو امیر غایت نخلد رانما
 نیز ای بوج خود را بوقر وضع رفته شکوا
 بنی بیکه صاندر ای زبون کشته غم غم
 رضا واری غم ظالمک کلزمی غم غم
 علوقه را به بر مثل یوق درینیم اما
 اقدم دیندم میجام دولتکوسلکم
 صفتلمر طمع خام ایله زباج و کتبت
 بنم اول شهسوار معرفت کیم رانص فکرم

اهل ملک بوج ایدر این طلمر خیز آوزره
 جنون فضل حکم جاری هوای زما اوزره
 سه در کوشمان این ستر با کوش کمان
 و بالی ساعه می کردن رامشکران اوزره
 صورتوب نقل لیک ساعه شراب اغوا اوزره
 او صولن فتح خوبایت دیر و آراصفها
 بکار رطل کران صورت جاسازی کن اوزره
 بجای نیز او شوخک تبه و کمن با ناخدا اوزره
 نمک بر علاوه حکم کیم بار کران اوزره
 طابندی تیغ او ضاع فلک حیا سخنان اوزره
 اللذین ابرم اول و او خواه عجمه اوزره
 مکر کلمه نسیب بوز لور و یکیم اول آستان اوزره
 مکر نور ظوقوندر می با دلطی سبک اوزره
 حیر در زمره ای نامه سردر بیک اوزره
 سر افرازایت بنی لطفکله رخم حاران اوزره
 اولور بختنه کل خالرجوا مشکر اوزره
 سوار اول کیم کلکون کلک تیزان اوزره

سپه دار طلوع انمطه خورشید و صفا	بند بر نازد مطلع کله کلک زرفشا اوزره
جکیده قطره خون جایی کلب سنا اوزره	کورن کلن ایندی خال سرخ سبب اصغرا اوزره
سر عدا اولوب تیغله ادم فابلا شمشیر	کاوله برج بونزه و مبهم بونفر قران اوزره
عده و تیزه طبعک سینه سنده غرق اولوب بزرگ	صری ایقن چوبیس سرمه فالمش سرمه اوزره
کیررمانند من سرمه چشم چوشنه بزرگ	جگر کرد سیاهک و سم ابروی کمان اوزره
فلک جا با صعود بام او صافکده قائم	براق آسما چمن کن برق فکرم آسما اوزره
بهر ادراک اجلا ننده مرغ رشنه بر بار	دو شوب بیک عود دم بنده فاش آسما اوزره
ورای کوه افضالک نمانا ایدم و بر سه	اولور شمشیر شهر طهارت و هم و کمان اوزره
دای عهد و صفکده بلنن عجز و تقصیر	قلم میراب خوی شه مدر لوح بیان اوزره
عرق بزرگ جالت اولر خام و جوی وارز	نه حکم بحر ای اهلک بر ناه و ان اوزره
دو شمشیر فتح بزرگ مصداق عید صحتی به	دو بالاننده بید اولور عیش آسما اوزره
می نسیم بزرگ ایدم لبر بزرگ شاط اوتک	احال عید رسم غصه بیاکن اوزره
بوشوق کدر د یاری بر خال طرح ابر باری	اسیر اولدیغیم اول کافر نامحرمان اوزره
جیبین یوق فر خورشید در عین عیان اوزره	دهن بر نقطه مو هوم و در نون نهان اوزره
دل بر سوزده فکر بزرگ کله شوق قدر نازک	کاولور نجاله لر پیدا اولهل و لسان اوزره
باغدی نرگش سلا فنکدن برق و شرا نر	او چشم من ایدن نظاره برکز آسما اوزره
او کلک رنگبای زعفراندر خرم اتر	بجوم خنده دن گفتاره بر قالمدها اوزره

الوب نیز نظر بر ای که چو ضلالتن
 الوب سببا بر دین بیخ نیز کین اصحاب
 اهل سوخته بر بار ز قور دین نیز کیم
 اب وجد و اخ و علم فوق حاکم عظیم اند
 اهل حق بویله برفق عظیمه ابدی مظهر
 بوغافخ اید صد شهادت و ابدی برون
 قالوب لغت شریفک فایز نیز عابد
 صر اور فضا بر دازان آثار سلف کون
 بو کون ابدی کشور کون بو کون کون
 شهابک بیخ نیز نون قوب طهماس بیخ
 نوله تهاوه ارک صات او باش قزلباش
 بیلور حدک دو شهر به بیخه سر نیز شهبازه
 کبروب اجراه ای شوق بکته سنده منوی او کون
 ولر و ب حار نیز زین بو قیسه خاک ابر جلبر کون
 بو نام و ش بنده سردار اکرم حار اید نیز
 بو اول شهب جلبر دور در که آدی ملک نیز
 او صفدر در که نار جویده بیخ کون آب

اولوب عن له تنفی آید ارک شیخ اوزره
 فیا منکر فو بار درک رافضی بد کما اوزره
 مناع جان صاعده فی انه رخ را بکا اوزره
 جالوب شمشیر سر تیری رقاب شکر کما اوزره
 ایدوب فانق سنی اول فرقه جنت کما اوزره
 ید اثبات ابدن وال لسنور و دوش شبا اوزره
 یاز لیدی صحنه جموعه آخر زمان اوزره
 بو جنگ زین عثمان ابر نورد سنا اوزره
 زر رو بینه عزم اید کوه راه هفتخوان اوزره
 دو کوب کرد خوست دیووش مار نیز اوزره
 خروس نیز می مر بطارده صولت مابک اوزره
 مخالف مرغ به هنگام او لور کور زبا اوزره
 اولوب شیخ ضلالت بنده مله صوفیا اوزره
 سپیدار ام ایدوب کسرم کبی بر هیلو اوزره
 سپیدار او لغت طهماس و ش بر قبطیا اوزره
 خودی خاک مزان حاج شاه شیخ اوزره
 دیرز مله کرد سنده ریح جات کما اوزره

چنگل خیزه ابد ظهوره دنیا فد حجت
 فلیح بازاری رایج او که طوب خیزه کاسد
 تو خنگ اما که منقک اولم و آیم آن خیزه
 جهان ابرسیاه او که دکلد وانه اسر
 تو فطر عالم امکانه سرنا باش کم کن
 او کور در کروا فطر کشته سوزن پارچه رسته
 جھانک او که اوج کون اوج کوی کویا جنگ او که
 اولوب دور دبی کون بیکار و فطر عمره در ک
 هر بران و خادان یان و پرو سادون بیکار
 سه سالار او شام مینت انجاده ایند
 قروب پنج بناتن دوزن شام ایند اعدا
 ایا کن جنم ایرنجی راضی زایان مخوسی
 صد الامان افلاک حقیقی راضی لرد
 کوروب بو حاکم سردار ارم ایله شفقت
 انوب موجود اولان اهل و عیالین راضی
 ایزوب محاری قهر ایندی اهل سنتی وارث
 حجت پرو دگر کشت باشیر بیکارا

عطل او که بی شکر اول خدای کار دار اوزره
 ده کلک طشه فاکه بارون سیمانه کا اوزره
 شهاب نایب سا اول سیمایین بمنا اوزره
 نمرک نوبهاری وش کرده ملکان اوزره
 مکر بخش نزول ایند کلرک بر لوبوید خونا اوزره
 امای اوج پرو زایش لسانه استخوانی اوزره
 اجل کریا اولوب موت ایند ماتم مرد کا اوزره
 بنه تیغ ایبری بازی زقاب شیعه اوزره
 خاندان دست شام قرانیم جان اوزره
 علی بانی سبکبانه تعین اول کا اوزره
 اولجه تیره قهری حواله شام قران اوزره
 ایروب معکوس فریاد ایند پر بام اوزره
 نشیون سرایه اطفال فریاد و فضا اوزره
 امان ویرد و لا اهل ترک خان اوزره
 مجرد بدو بر بنه دن ذل هو ان اوزره
 جناب حضرت حق مالک ملک خانما اوزره
 الوب نهرزی آصده تیغ طاق اوزره

اید که اول لجه انده سهبالار میتونست
 بجز شب بر شب موش که کرزانک است
 سرش ز قبا که بیست و نوزده روز کوب
 دو افض طوبی بطلو فتح اولامند عیشر تبرک
 عجب اول پیشه زار هولناک بجزه بیخ طوره
 احاطه ایوب المرافعی بجزه هزر دوشمن
 الوب زیر اسیر و مادی دونهی اورده و شک
 اولوب نایب قدم او چیز فراره علیه بر
 صباح اول که جنوب خورشید و شمع بیدار اندی
 محصل اول نه بنیریز آلتی زدی الکر اول شب
 فالوب بر هفت اول جامعه مهمان اول
 بو محقق عزیزه اولدی خوشی اکرام نخره
 بو نوال اوزره قول جنگا یوب هفت روزک لشکر
 اولوب بیکان ابله بنیریزی لبریز او جبهه پیش
 گروه رفیعی خیزدوش صحن ایدر لودی
 عجیبی است اولان و عیبا ایگون بولار صحت
 جوم ایلر سه اهل سننه ممل نوله دبر لر

مهتاب بصدد صحت عارض اولکه دوشنا اوزره
 ایدر دیر اصابت انسه بر نوز سن حوال اوزره
 که فالک اول کچه بر اوزره جالبی اهل
 سهبالاره جمله کینه پرور قصبه جان اوزره
 بزرگشور مادی در بنجر ادبسه لر شهر زبا اوزره
 نر با کبی تنها فالک کوبا اسمان اوزره
 فالنده خانه لوده فالک بو غرن بنجم اوزره
 لغتیم اولکه رهیب اولانیم مکان اوزره
 ضیاء شوی ده کدی شکر سو سبایا اوزره
 افامت تیسید اول مطاف فریب اوزره
 کون مهمانه اکرام ابلکت چون مینر با اوزره
 او صبا حاف کیم قادر و امر کن مکان اوزره
 حوام اولکجه خور و خوب ارجن غازیبا اوزره
 ده شردی بازم تیغ اوزره بانو کسنا اوزره
 جواندن اولوب ما بوس جنس سبایا اوزره
 فوری مکنه ال اور مکنه سک بچکان اوزره
 کمال دهنندن خور کلور شهر زبا اوزره

صد که غار برد بوار حسن دوشین اوزره
 اوروب برنج و نس ال پنج نیز جانش اوزره
 سعاب س سحر توری بر ج سبعا اوزره
 غات اهنست شهره لطف شعاع اوزره
 اجن نبری بیالی اول گروه جاقفتا اوزره
 دوشن خاکه هلا که غالب اولی خزان اوزره
 اولوب نصی کری بر بنجه سی قاشق اوزره
 منایای الیه رفقا ایدر دمردکان اوزره
 او کوب فانر روان دروازه بیک اوزره
 نکاشف ایوب اولدی زمینی پید اوزره
 کورن بزج ایدر دکا کجه آهنکران اوزره
 طوقونری رحمی مرجه مزده کونج جان اوزره
 قصور فاطرات الطرف خبرات اوزره
 ایروب حکمه بر قوشون اصحاب اوزره
 شهادت لوجه الیدی باغ جنان اوزره
 هماوش سابه صا که جامع جباران اوزره
 مثال بن سینه اولد نازل عوش اوزره

ایروب کبیر بر برید محبا خنکوت آسا
 کواکب وار بالای بروجه جسد سینر
 نیش زنده سرد ریونیزیم ایروب سر
 ایروب سرعت باغی توری الیه کیر دبارز
 اولد قویوب قوس فضا دن باغدی باران
 اسوب باغ خریف موت اولد اول خبابه
 حجاب باوه کلفام و نس مقطوع اولد سر
 مثال لیک شکر ناز نوعی اولوب فانه
 مثال ناز لیک تشنه لب سیرا خون اولد
 بخار خون کرد بیره و دو دسیه کبیر
 طرفی لطاف کردونه جیقوب اسواق نبرنی
 علی جلکن ایروب غمناک یان کرم ایکن ناکه
 دکر بو زده به جانن نثاریمک که موصلا
 دو کوشش آب و دانه حکمه ایدر کن زه نمانه
 بی منزهت نار بجمه کونزروب اوزره
 بو کبیره دار ایله جنگ ایدر که سر دار خرم
 حسنیه جامعده اول کجه اول شیر آهن دل

عجیبی ستر اکسون صفت ایام عدلنده	ایر بره خاب رخت مردم دیده رخا اوزره
خجالکه اولور آینه آب اوزره کف زبنتی	شعاع مهر زای دوش بر آینه دان اوزره
دخت امتی عروس گریزنده هزار اینه	رخت انقده عالیله کف غیظ نوزان اوزره
سحاب ناکلن دوشه کرب قطره در پایه	اولور دینار و در هم فرشت ماهیان اوزره
بودر ظنم که ایتمز بخشش یک دوزن ایفا	بمنده فاضک ضم آبر لر محول کان اوزره
ایشتر کف کو هر فشانک لعل ظن تبه	حصه فغان او تور مشردل مجروح کان اوزره
زمان حشره که اجزای جسمی بر برین هوشتر	طوفان برق تیغ خاک کور قهر مان اوزره
شمار ارفغان او رده که ده زر که کی سبیل	وزان اولور سوم قهری صحن بوسنا اوزره
بنات نفت دوش شیرازه بنیاد اجتماع اولور	دوش بر سایه شمشیر فوق و قران اوزره
جینین پنجه و نخی صد باره وضع اینک موزدر	زن بیلی کور در سره خواجه تیغک میان اوزره
کچور شیره ماده خاطر زنی بتر دله و زک	اولور چون خار شست اسباب اوزره
بم فرری سبج اولور کلو کیم کم کت راه اوزره	فلک فلک بنای و نخی او بر بیکران اوزره
بهق صانده همدار همدی بوس ایند که در کابینه	بوشش کیم دینانی ماه آسمان اوزره
بو کجه کو که خاک آستان عجز فشانک	لاله عید ایدرتد و سه طاق ابروا اوزره
آیین سیر این و صاف فلک تیغ صانده اوزره	کر در کو با جوز ایمان شاطرن اوزره
بیکر جلوه ساز اولور فی هر زین چه کوبا	بر خورشید در نشیبال طاهوس جان اوزره
بودر و در دستا و قوش نپو اولور سبیل	آلای جاوش شمعین بر جمع ابر باغ جنا اوزره

غلط دیدم غلط بودی اول سینه
 بجز با شا که کو با بر افقدن طالع او شد
 عبدیم قتل سور سترم کو چینه زنده
 اباعن جبر ایل و عوق و طاهر با که کو بود
 بود لکش خانه ان مجبور بر سر بر قدر بفرجه
 سزا من سحرک بو طر او تحت بخت غنما
 اب واجد نک شیر و نیخی ام و فر ما بن
 سب طو ر ک ای علم با یور تقریبه حاجت
 سب اما که شریف اضافده خور اولما
 بود ر ب به اور و ر صد فله افتخار نیم
 بو عدل بو کرم بو فضل و و انش بو شجاعت
 بکیت خوش کرمک جه سنده خرقه در کوا
 اولوب تا بود ابطال کزنده ایام عینده
 شو کشور رده کیم عز اما نیله اولور مجوز
 دم رو با بدن یک شمره ضایع اور دوزخه
 نیج نارو بود شعله شمع شب آرادن
 عباد الله خیر ازیش و شفقی زیر دستا

دو در کن تیغ عبادت با شانک میا اوزره
 سخاوت کو کوب بختله رسم تو امان اوزره
 دعاه تیر و ایتد ر صفت مر و بیان اوزره
 بود در مخدوم شمردی مثل یوق بر خانه اوزره
 بود به مناسبت مد و هر هر بر اوزره
 جسر از اوله لور به سیل افغان اوزره
 کو نور و چون زما جاسا بخر با نوجا اوزره
 نه عکس شمس و لسنور بام آسمان اوزره
 های همتی ایتز منزل استخوان اوزره
 ایدر و ر ایل که هر یکله خور اوزره
 اولور سر مایه خورشرف اول و در حیا اوزره
 مد تا بان بخت و و انت شمایا اوزره
 لفافه خواجه ر مهنابن ایلر کنان اوزره
 ایدر لکر که اصحاب ر م ناظر شو با اوزره
 ضمان حکم حکم ایلر قضا شیر زیبا اوزره
 کیم پروانه اکلک جانم جسم ناتوان اوزره
 لطیف و خازم و اوت سانه مردما اوزره

آر در کن خضر خام ظلمت چاه روانده
 دوشم سه شعله شمشیر آرز با بجان اوزده
 سه جگر زخمی کرد سیاه بک سرمه در پوز
 خنده سرمه ایتر استخوان میهر محمودک
 نفوس ملک بران شمعی و شمع حالت تر
 قزل بر ماغ اولوب نغز اس خون روا ^{فصل}
 شهنشاهای وونک مو مراد آیش
 نظام الملک ابراهمیم باشا آصف ک
 کف تدبیرینه نسیم اولون خانم دوست
 نه مکن مجرب احطاده معنی خاتم وحی
 بونک امسار بر رتبه اعجازه بالخط
 کد امسارنی حاضر بولور دست امیده
 ضیا فغانه جو دنده یکس نفث دنیا
 منزه اولور که روشنده عالم بالا
 بونک زاید آرز با بجانی ضمیم ایوب ^{روم}
 شهنشاهی عاقبت او که چون و من ^{عاقبت}
 بونک نه بیم فلک نه صد لیدر پای نشده

اولوب آب بقاوش بر غل بهر زبا اوزده
 آوز نیریزیم سطوتک روح روا اوزده
 کتوی نمره نامی دولت ابریا اوزده
 دوشم سه ساید کورز کورز آصف اوزده
 ملائک ش جنودک فبضها خود روان اوزده
 آفر اورد ز کھندن سبیل خون آب روا ^{اوزده}
 سخی شمشیر موق بر وزیر کاردان اوزده
 ارسطو کورسه تدبیرک بنان قورده اوزده
 امور کائنات دو ندر کهر بنان اوزده
 تقوی ابدیه اول نعمت امتنان اوزده
 جو اوله کرمدن بدل ایدر سائلان ^{اوزده}
 هنوز حرف تمنا اولون جاری اوزده
 فرای ما خفا دنی زلدر بهمان اوزده
 اولور خال سپاه خورشید رو آسمان اوزده
 شه مانده اولورک اعظم ملک حجاب اوزده
 بونک سکه اولور قرانت مین اوزده
 کیمجوب مزج اولور شمشیر حجاب اوزده

دور که بن شاه بهمانا خد به نرب و نجا
 همچون بر لوبه ام خبره آنرا که قیام آید
 قو بر بی غرت نشا استهای ذوق خدا و نجا
 دکل که ترمین حق سایه انداز اولفقه لایق
 بهر هر خسرو تاج جهانانی وزارت
 جو مهر عالم آرا منحصر در شخصه نوح
 بو اول داور کیم فضلی سار شهله نسبت
 آید عهدتک و این اگر هوشنگ داور
 کوز یک عالم ارواحده در اتنی دار
 جها کبر اولدیفک بهر بر خورشید قبل
 کور بر شهید عد عالی شیرین مزاق با
 کورن و بر فرخ و دار اوزده مهر علم آرد
 قباب بارگاه شکر کنده فلک کوبا
 ایدر مفهوم و شش اشیات کفرت فرد و تو شیره
 جلوه فاروق اعظم زایت استارانه
 شهاب الحکم سبها سدره در کاباستنک
 محصله و و اب تیغ میرسانده جفا

که حدک انباشن اجرا خدا کون و مکان اوزده
 همچون شهباز و قورسون و اشیا اوزده
 که هر کس کجند الحق ایبیه ملک جهان اوزده
 اما سلطنت هر شخصه نام و نشا اوزده
 سزا الحق خد بو کشور عثمانیان اوزده
 عد بک کوزمه کرون بهر هر خد اوزده
 مثال فضل مخدوم اوله نوع خادما اوزده
 بو بیکتیش اوله و غن آنکس و بیش داور اوزده
 دو کرد اشک حشر دیره دن اکایان اوزده
 نشان داغ خست که اوله فرق کجا اوزده
 اوله و بیش من کالایه نون و ان اوزده
 مرصع تختی بند آید که بیل مان اوزده
 طغوز رویینه خدر اشتر کردنک اوزده
 ایدن نهد او بنوفی و نای سیبان اوزده
 لوله قوبره نخاک اول و فرس کوبا اوزده
 سیاهک اوله شهاب از رانجا اوزده
 او اعناق مجوس اوزده بو فرق ملکا اوزده

سز مفلوح خون اوده من نوک سنا	او کل لاله سپهد کو نذر شاهی قرین
ایدار نوحه مرغان جمن رسم زنا اوزده	شک شبمی از ما کزن اقبوب کوزن
بان تیر تو نیم انجبد و مان اوزده	فغان ایوب کتزار دهر بستم نیم نه
مغز در فلک بر نقش آنز بو خاکه اوزده	و بزم بو عریبه آشوب دهره بر عزمند
وید ایا و فوفک بوقی اسر بقیان	زبان حاله بیک صبا بسج ر اودک
سرا کوزور سلطان روم ابرینا اوزده	کاو لیدر شمدی جنگ اناری بتره غاله راک
زینک ظل مجروحی حقیقه آسمان اوزده	عوب مهر خن اید بل ادر اولور صان
دو کر یکیا ره اسرب دانیم آسمان اوزده	فلک بروت اجه مملو ایدر جخانه اوسر
قرنیه بر قیامت وید صاسخ سران اوزده	ایوب شرفه سفر شمس اوتس سوی خوزن طالع
افک فتح مأمور اوکله آرزیا بجا اوزده	سکا خوزه کیمسالار اولوب نهر نهره دوله
نه دولنده غوا ابلک مصین خانه اوزده	و بزم بو غزوه به جلم فدا انسم کر کر بزا
حضره حضرت شیخین بروین اوقر اوزده	اولوب اصحابه استغفار حکم نفس ابله و اب
عجب ازواج اصحاب رسول از صحن اوزده	نه بهر طبع اولور لر سرزه کو بو قوم بی مغرب
دو کر بو کاب افک و قنده ام المؤمنین اوزده	سرکه قطع ابلکر حد قنده شول ابلنیکیم
بو قومک قهر و ندمه سیر شه اسلامیا اوزده	نزاران هرزه کو نظر ایدر اواج اولمشدر
کاو لیدر سایه عدلنده خلق امین اوزده	سکندر جاه ظل اتمه سلطان احمدی غازی
بلند اقبال ایکن سامر سلطان زنا اوزده	سیاه بی شمار آنده کنج و نخت و فتنه

<p>جگوب نکره نوزوخا مهر جان اوزره طاقمش سیر نرگش کل طبلک اوزره قوجوب زبیر شوچه اندکی سگ سنا اوزره بنفش دو کدی باروشب نقب نه اوزره بنه چرخ اولکه انش زان بوکنه سنا اوزره کورن شاخ کلی بزج ایدر کر زنگ اوزره جیلک ایزمها معطر جنک اوزره بودم فاندو دو کله عادت بکن سنا اوزره آقن صالمت باغ مشرب بجا کران اوزره قوش کل هم کافور زخم جوقفت اوزره شه کل ترک و وضع ایندی جای دیده اوزره شه کل تبر باران ایندی کل ارغوان اوزره مکرابوت قوش لاله زخم خوبی اوزره صالمت سیر سر هر دم جوان سرچا اوزره شجاعه نرگزار اولکه ورد افغان اوزره کل حر اصا نوز اوزاق سینه کل اوزره شه نوزوز کچی تخت فرد زرد بان اوزره</p>	<p>نرنگ اندازوشن باقش قبلک جای االا ولوب اماوه بیگار کیمش طاس زینت نلد شاخ بید سر نایون شاخ قران شه نوزوز آنرا البه مرمر قلعه سن برن بید نر سر رفته ایتر کردش کردون کلدر خار عیارانه خیر لر لها قوب بر کل لاله ایوب لعل ایلد بر کبار دامن باشده قرمز فیفس آغنده آنتی بر قدر دیوب نارجه جو نهدینه اولن و بجا ایوب صبر باره جسمک خیر کوسن کل شتم فضای کلین اوزره غنچه خون آوده بکانه کوزن آج اینن شاخ قران شیخون دیو غافل اورش خجری سیر تری باره داغ دل صام زره و نر اولکه کو بازم ایون کرسه دلاور بود سربازلق نلد لها قمش باشده رتی غنا باغین نلش ایمن کونه نظر بلین قران افسر سبک دو کله قان شاه نوز</p>
--	--

چیز اولوب سکه تنگ رحمی
سایه کزده اوله حامی محمی

مکر او یار می جان باز فلک بر سما اوزره	اولور که معمر که بر داف که امن و امان اوزره
قیلار بغلان مرغی جل ککشتن اوزره	اوسا ز زهره جنگ هوی ابرن کا اوزره
که شمدی افضل طایع غرادر مؤمن اوزره	دو شورسون مشری محرابن سجاده کوزره
کنا کشرل عوس تبری آغوش کنا اوزره	زمان صلح کیزی شمدی جنگ با مبرسون
کمان ابریشمین بغلان کوشکان اوزره	بو جنگ با مبرر امشکان جنگ کنا اوزره
آت او یانلر شمع قطع شمع جهان اوزره	بودم کلکون می جلک ابا عن بزم عشقین
می آشامان بر غم دد که بیر صفان اوزره	بودم قانلدو کلک بوجوش غم اتمن سون
توسون مجروح اولانلر ختم داغ توخا اوزره	چوخسون بزم عشرت بنه سن مینا غولان
سیر آینه بندن سیننه سیمینان اوزره	کوزره بزم هویت مرد او ان بزم ایزدیزی
که شمدی طرغدر کیه لک دو کشرل اوزره	چوخین اجه بنهان ابرن کا کلان ساغ
بو بردم که دوزنیم بسمل نقد جان اوزره	بو اول ساعت و کل کیم دتره ده رفقا
اور که عقد لر زلف کر حکیم بنان اوزره	اچره سوی ماتم لوه کر لوبنم بو بتره
کوزره کاهم مصادف دوشد صحن سنا اوزره	تجربه لور کن لونه جیشدن دبوریزا
بری بولیه اخوان چمن هب فصد جان اوزره	عجب حالتده سیران ادم عشرت کوبانی

زخک جفت او قدم آیدن	یوقه سمبله ایرردم بارین
خدمتده اولان ابناء تمام	ایده رز شوقبله تبلیغ سلام
یوقه خدمتده یوقه یادین فکالت	بیر عسارت سن آغاش اولان
مجلسین که ایرر با آکرام	فرط توفیر ابد انخاف سلام
لوح آینه سه صاف و ساده	روشن طینت امبری زاده
بسطغ خیر خلف بخل نبیه	مظهر الولد ستر ایسه
مجلسین او یار دبرین	ایرر ابلاغ تخیمات برین
عمر آغا وار جق اول طرفه	کلور البته او دار الشرفه
اسکی چشم ابد ایروب اکانگاه	بود کلیمی بد فکر ابد او ماه
چشم عشاق ایررد روشن	مشرسی بوغدی بمرودن
سزه دایر ایش ایرر ظهور	ایده تحصیلنه بذل مقصدور
بدر ای نامه بیروبره صداع	مجلسین دعا لرله ۱۰۱۰
برو دعا باز سه هنر کامنده	رسمه نامه تک انجمنده
ایلیه بذل و عطا به صلحین	دینوی اخوی مطلوبی حق
وبره مول او قدر رفعت جاه	ماه نمشب کورینه چشمکه ماه
صیغه فیض مصادر کبی حق	ایده شق قلنده مشق
مالکانه اوله اول جسمک روح	اوله عمر نده خلیفه نومه

بزم فیض اودی فیض الله	دومی اول برج منوره ماه
چشم تار یک عطار در روشن	سرمه مجمره فیض ندن
سویق سپر تینه شاه پیر	حسن خلقا فخر خاره سینه
طبع پاک کن ایدر زراستقام	اشتیاق اوزره ابروب عوض سلام
متصل فیض خدایه مظهر	اوله باب او در خنده کهر
علی آغابه سلام بسلیم	بدا کرام ایله ای نظم بلیم
حمد محمد راغ غم خوار سردر	حق بو کیم یار و فادارم در
اول نواز شیری اول اگر امی	اول بزه ایلدی کی انقاعی
مه خندان دلی خاموش انیم	عزم اوله فی فراموش ایتیم
کبه داراخ بر جود و عطا	مصطفی هم جلی هم ملا
مرهم زخم دلی اهل نیاز	چاره ساز ضعیفا مخزن راز
ویره خیر ایله مرادین و تهاب	خیره ساعیدر او در نایاب
ایده حق کبسه سنی معدن زر	بغلنده اوله دأتم و فتر
اوله سعید بر انیم موجود	بیلورم ایلدی برل مجسود
حق نقالی ایده سبک مشکور	ایده رزاکا سلام موفور
عرض نریا که سلام ایت بزین	باشیه ای قلم بلیم زین
زغرا غرض سلامتده میدر	ماکیا بقلری صحیفه میدر

مکرم صیفت کریم ابراهیم	زاف قبله او اواه حلیم
حکیمه فصل الخطاب خصما	تاب مسند او و دانت
اشرفا - قزوی زاز	نفس رتارینه نسبت بزرگ
عقلنگ بر او نو دلش خواجه	حکمت مزجه فارسی
ابن صاحب اکا اولمز بواب	عقل کل بندره نه فضلنه باب
اوله مز اکا مضاف ایله معید	ابن سنا الیه صاحب بخیر
اکاشا کرد اوله مز اقتلادیس	ویرنه اشکال فتونه تاسیس
مشوکت زاینی کورسه صاحب	نظم اشعاره اولورده تانب
اولوروز ناصیه سالی نجیل	پر بر جود نه بعد التقیل
ایلیه دولت دارینله شاد	حق نفسا الی بر وفق مراد
اخ دارین علی القاری	دخی اول صدق و صفادن مال
خطنه نسبت ایله تازه سواد	قطعه میر علی شوق عماد
که عطارد اکا چون نقطه لوزن	او دوات اولورده خم افلاطون
مونس داور شفقت آنرم	نسبت بخش دل بر شرم
رفت قبله مانند زجاج	ایله درانی ترکیب مزاج
نظم دل سوز می ایله کریم	کوشش ابرنج بدوم بل مریم
اشبانه قدر اهدای و ستم	ایده روز شوق غلام اوزره تمام

وار بوطلنده و لکن بر لوز
 بو طرفلرده اولان شور شغب
 اولری ای خانه یز نامه قیام
 صاحب الفضل ارقم جانم
 خاتم فضل و فضیلت بیچاره
 لعلک فیض خدا کاینده
 سعد معقول عیاض منقول
 نسبت اول فضل که ذمینی حاوی
 نایه فضل و یرو ب لوی فنون
 علمی میلی مدارک سرمد
 مجلس اقدس و جان پرورینه
 ابله ای نامه مشکین ارقام
 هر کردن ایره اندر معاف
 اوله معراج بقایه راستی
 خاتم فضل اوله لعل کین
 و فی اول حکیم و حق اشکال
 رهبر مرحله ارشادیم

طوف نور چشم اوله دورا دور
 اوله شایده که معافانه سبب
 و بر ایتجا به سلام ایلینم
 نیر بویج شرف سلطنتم
 یعنی کیم حضرت لعل زاده
 نه بدشانی نه رمانیدر
 صید قرآک فروع ابله اصول
 عیدر کبیر بیضاوی
 رشک ابله او که غزاله لکون
 استرم اول بده و یدرم سرمد
 نادمی اشرف و فیض الزینیه
 احترام ابله نجات و سلام
 صفتن ابله موصوفه مضاف
 عید باغ اوله عبد ابله باغ
 اوله زینیه صحنه مکین
 قاصم پنج شکوک اعضاء
 یعنی خیر الابد اولان اوستادیم

بروخی اولیه لم هرزه نو	بر شوب جگه بلز محنت و درد
شب نار ابدی خلفه روزی	فلک وضع تحمل سوزی
کله دی دشمنی بریا سنگ	بوسین جیدی نلک تیا ناک
قوی بی کوباک دم رستاخیز	دل دی خلقک جکرین ناوک تیز
بو یله بر قاره خبر کم دو شمن	منشراوکه فراد ببردن
کلدی کر کو که او خوک جانی	جالقبوب دیرنه ابله لیلانی
فات جوق اهن و عبال ابدی بیم	باس اولوب طعمه شیر و شمنیر
اتباع ابدی نواحی و فسر	اوسکه طوعا و کرها مثلا
آدی ضبط ابدی ز خائرنه که وار	وار ابری دیرینه ده زار بسیار
شیر جوق قاید انا نقب	بمز لر رؤسا جنکی طلب
عجزت اینه فالویدر چاره	رؤسا و هشتله آواره
لیک بوق رفعت بر جیش عجبور	صعب دشمن دکل اول کلب غنور
آج موسز چولده کز مالا مال	دجله ابدی کوزر اهن عبال
خامه نخر بره جسات ابده مز	بجه سوز وار که اشارت ابده مز
مالکانه نذر ای یار عجبور	وطیه فالور سه جهان شور اکنیز
مسکن بوم غایب اوله کرک	جمله معموره خواب اوله کرک
قایندی فتنه چه بالیدر ن	مالکانه هوس کهدر اپرن

دیر یوز التي خوش اولور فاض	بیل ایروب مالک اولند فاض
آقچ سن اون سنه آتچی اودور	لین سلم اوله افرونر
اکا بو مصر معجل جو قدر	بیره زن کبی نتاج بو قدر
شکرته جوده کندم ارزان	باخصوص بر طرفده آلان
پیری یوز غوثه آتکیم ادا	قصر به دن بونی بروفق مزاد
کوندر رسن او لورم منتزار	آله بیگ وارث دو تم ای یار
کوندر ارزان و کران مغبوم	حاصل او لمارسه دخی مامولم
خائف و عدا بنده بو قدر امکان	سنده ای مصر سپهر و فغان
مالکانه بزه کیش بیورم	بن همان وعده کی اولشن بیورم
بیورم لیکن ندر تاخیر	سه موسیزده بولنماز تقصیر
کوزه در کر سنه چشان بیام	غالباً واره کسبنده خم
آسیما کبی ره من باز اولشن	فنی چوق مضطرب آز اولشن
صوبک هرزه مرس آماده	برشکار اولسه دخی افتاده
رفع اولندی بوغ ایکن بولسنه	به سبب بقیه ده بر حاجی کنه
صعب کلدی بزه غایت بوغ	هل ای واور پاکیزه کهر
چکوب بر یکا غزل ابرهلم	ایوه کلده کله قناعت ابرهلم
اوله لوم زاویه وارخانه	پاک حوصی بکلم و اعانه

بروخی شیر صحر و اسکن	بیر فاره شکار ابله مدف
بشیر سن شیر علوه همت	اولدی جون لازمه ما همت
پراشور شیر شکار او	فاره صید اتیمه عار ابله او
شیر بولمه دخی وجه کفانه	فاره صیدنده ایدر استنفا
اسه لانه همت سکن	فاره صیده کرک زاع و رعش
مع هذا سبزه طالب دبدبل	آرتورر المغه راعنب دبدبل
بزه در دبو عروس زینا	خانه روب اولدی دل اشک با
شب مختلفه فک و پروکتهال	شیر ایکن ایندی بزی کسره مثال
بر صبره کبی اتیک برهیز	بزه سایشنه بو صید ناچیز
آهو در ویله جون ما اولیم	بز عجب قلمیر اولیه لم
لیک بازارده دخی فرزانه	حفر البته حساب خانه
ثمینی اولمشه شدک غالی	ایکی بیک غوه شیر بونمالی
بو خبر قلدی بزی آواره	دوغدی دل بودمشه ستم الفاء
دو هزار اولدی بقی ایندکده ظهور	ایشه نظر دیری فار الشور
دخی بتمردبو دل جکدی الک	ویسی بانری دیری دیک ملک
ایه بیک مدرم اودی غلیان	کلدی آنده بزه بوی حرمان
فره جو طاعنه بر مضره وار	اوده اولسه بیله ای فخر کبار

اتمش اول یکی چمک کجی پسر	چهاروب نازه چمک خدی خمر
قل اول غنچه لک حکم ضا	کفن نازه چمکلی خارا
قنده ای عصفور جانا	ایست باغی هشته طبرن
وارمیدر آه تا سفدن سود	خلفک و بره آتند معبود
بتر ای خامه پر مزده رقم	ایلدک صفی بی لوح ماتم
فکر ایدوب بو فله غم دقیرنی	سامعک فاطر نازک نرنی
کیریه رازی قوهم چون بلبل	طیانرعی بو قدر سوزنه کل
اعتذار ایشش ایکن ثقلدن	غذبه ترز کناه ایندک سن
بتر اوردک قلمی سنگ یدره	کلمه لم ای شیدا حسد ده
سنگ ای ذات کیریم الشیم	صادق الوعد قوی بیما تم
وعدک اولمشک فوله فده منکوتر	مالیکانله مشتق ایدی کوش
ایدر البنه اداسن تقدیم	دین محکم کبیر و عد کریم
فاوه محاول ایدیکین ایدی کوش	کیریه حرص و طمع قلدی خروشی
نار سادرجه بی عوزه طمع	میل ایدر فاره به سئور طمع
هوس فاره ایدر بالمستره	کوز لرم دو نمده عین المیره
ایکی وجه ایدر منشی ایدره رز	کیریه حرص منشی ایدره رز
سبقت عهد فدیک و ارایدی	برو کیم و عد کریمک و ارایدی

سوقصد اینیه لر بلایغا	اچنه زعمیلله ابدوب میسل اوا
قلدی چشمی مژگان برده	با سپا اولمش ابدوم بشلرده
ینه کوستر سز ابدوم جگر شور	نوح آینه قلبم کسور
بوکلره بولده کرا طه ندیم بن	آخه الامر طهارم وار ایکن
بو یوسالده و حکیمه والتاری	کینه بلوک بکلر ابدوم آنلرمی
جکد یکیم محنتنی لوح ابله قلم	حاصلی بازسم اولور لر درهم
دوشمن جاننه کوستر میس حق	جکد یکیم ریخ و عنابی مطلق
ویره اضعا فده موله خلفک	وار ابدوم که بو ریخ و تلقک
بکا خیرله مجازات ابده حق	جکد یکیم درده مکافات ابد حق
وطنه صالحدی بزنی صاع اوس	محمدسه که او ذوالفضل و منن
آمه ابلدی و اصل مول	غزه کوستر و سجادی الاولی
فکر خواب و هوس راحت ابله	رفت و خیر ابله رک محنت ابله
دل زار او غرادی آخه مکره	و اصل اولد فده دیار بکره
ست کلکدک ابوه مخمور اولدق	شهره کلکدک دیومسور اولدق
قره العین ابدی نظاره لر	وار ابدی ایکی جگر باره لر
طفل نورست ایکی در یمن	نور و پره نمر قلب حزین
اولمش افتاده دام جدری	بزودن اول وار ایکی کسک دری

بوکلدی دیر ایدم نوبت اول	بوکلدی دیر ایدم نوبت اول
ایلم رشئه ایتد کفن	ایلم رشئه ایتد کفن
آنچه زور یله بولور دم چاره	آنچه زور یله بولور دم چاره
بوکلرم بوکلیه لر ناسحر	بوکلرم بوکلیه لر ناسحر
کسم روح روانم دیرک	کسم روح روانم دیرک
نفس ایله درغین الفنا	نفس ایله درغین الفنا
تلف نفس ابدیه جک برلده	تلف نفس ابدیه جک برلده
کوه صحرا ده قالور دم تنها	کوه صحرا ده قالور دم تنها
خسته یه بولده قوتنده یتمار	خسته یه بولده قوتنده یتمار
بکاباس کلشیده صحه دت	بکاباس کلشیده صحه دت
صوبیه اولدرسه ده قطع طریق	صوبیه اولدرسه ده قطع طریق
استم لرمی علفه تیمار	استم لرمی علفه تیمار
بوله اویندس کدا، و جوار	بوله اویندس کدا، و جوار
انلره دخی تکلیبان اولم	انلره دخی تکلیبان اولم
روز شب و سوسه ایندی نضعیف	روز شب و سوسه ایندی نضعیف
قلب حالن بیله ایتدی معبود	قلب حالن بیله ایتدی معبود
اسکی دردم دخی اقرون اولم	اسکی دردم دخی اقرون اولم
بوکلری مست ایدیک شربت	بوکلری مست ایدیک شربت
ال بولوباب جانم دن بن	ال بولوباب جانم دن بن
ایلمنده نکه وار بیکاره	ایلمنده نکه وار بیکاره
بلواروب ایتدی و برردم کجه لر	بلواروب ایتدی و برردم کجه لر
فوج زمبلره جانم دیرک	فوج زمبلره جانم دیرک
خسته لر اولدی و جعدن شیدا	خسته لر اولدی و جعدن شیدا
کاه یوکلر یقلوب یوللرده	کاه یوکلر یقلوب یوللرده
بوکلرک حمله بن بی سروپا	بوکلرک حمله بن بی سروپا
که یوق کندم ایدرم ناچار	که یوق کندم ایدرم ناچار
کونده یوزدهه ایدرم آتدن	کونده یوزدهه ایدرم آتدن
نه مدد رس بولوردم نه رفیق	نه مدد رس بولوردم نه رفیق
بافضول الی سنور رهوار	بافضول الی سنور رهوار
عاقبت طوتم ایکی خدمتکار	عاقبت طوتم ایکی خدمتکار
طوتم اما که پشیمان اولم	طوتم اما که پشیمان اولم
نجره ایتدی بیکم ایکی حریف	نجره ایتدی بیکم ایکی حریف
ظاهر ابوصه جفاقت جود	ظاهر ابوصه جفاقت جود
حالم انزله دکر کون اولدی	حالم انزله دکر کون اولدی

رفقا بر فرج ایکن کفره	امه بوف بنی بوفضا قدره
قالدی اچقده نه کورو نه کفن	کیم ابرر مرده غریبه شیون
عمر اولدنی ال درشش دکلم	میت حوالنی کورنش دکلم
اخلاط ایلیوب اولدم کن	اجتاب ایلدیکیم عتته بن
ایدم مرده تبیم مزار	حاج کونیه کتوا دک تاچار
ابروش ناله کنان کرمه فشان	صیون یوکلیوب اولدق پویانا
نیتندگی اتا سده	گاه وحه تله ایروب کرمه واو
اوده سیواسده دوشدی خسته	حسن صانم اولور وارسته
جیر ایروب خاطر شکسته سنی	هشت منزل طاشدم خسته سنی
صالحه ییم زنده دیار بکمره	دوشمده بن موت ایله دبردم سکره
اودخی اولدی ملاطبه ده فوت	ناکهان اوردی یولن ره صهرن شو
کنج ایبری اولدی پیری کنه ننگ	چلوب آغوشه آله حفزه خاکه
قالدم افقاده وجدوتنها	اویج سبخانه ایله بن رسوا
تکک اوغدان علی سردخی خیمه	قرده قالدم نه معین و نه ظمیر
نیت بخش دل زارم بوف	بالکزمونش و غم خوارم بوف
صد عم ناله لر ایتدکجه جبال	ایر ایبری کرمه ایمنی هم حال
یوره کم معدن سیباب اولدی	قلبه و سوسه رحیاب اولدی

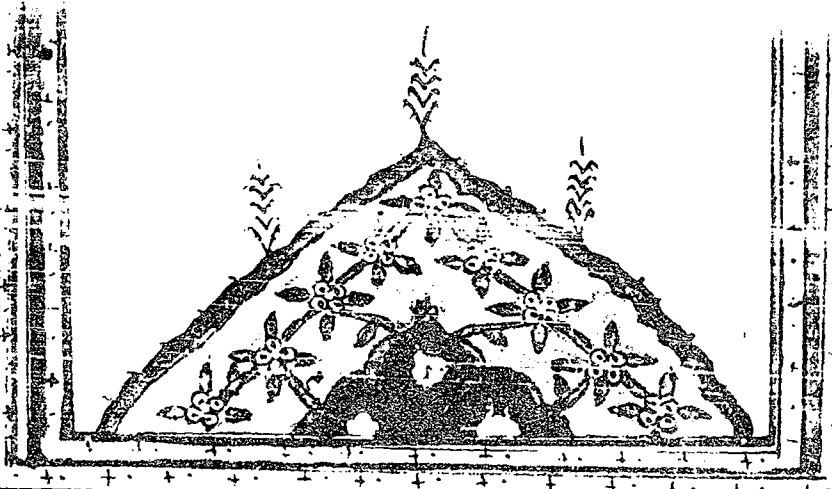

صوفی الدیر محبوب ایندک سوزنا	سدر و ب بگری هنگام عشا
خسته لاک واری سوال ایلمه رک	فوتان برده سوال ایلمه رک
کیم و ده بوق بئش الدق خبری	وار ابدی بولیه تک رنج انزی
موتن ظن ایله رز دور اولوق	شکر ایوب خالق مسرور اولوق
دیبری این المشرای روی سیاه	ایوب خنده فضا ناکاه
مولی خلق اتمک قادر می و کل	شکری صحرا ده مکرای غافل
حق کنا بدن دبری بر کلکم	نمن ایندک عیجا عفلکم
سن قضاء پنجه رد ایارسن	عقلان سنه عدای برسن
بونه تفیش و نفخس وقت	بونه عقلت و نه لیش و خفت
بتلا ایلمه جلد سنه حق	قیده بنگک دایمه به ای احمق
فور دایغم درده دوچار اولدم	حاصلی کلدی قضاء مبرم
پوغیدی بتدی مثال منتر	بے گان برده که طایعون انتر
هدف طغه طایعون اولدی	علی طوسیده مفتون اولدی
بر محفه بولوب ایندک تحیل	کور وک اکلمدی انا سبیل
ایله عقد جنانک منحل	طوقنوب ناخن سر نیز اجل
اولدی بنک دبر کلی بدن	دیره کم ابدی او غربت ایله
او قره کونلی اولنجیم رده	پیشه زارا بچده قره جابر ده

او بوده پسر احمده سن	لورمه دیده بهنک و سن
مرکزنده اوله سن پابر جا	دونه چرخ اوسنکا پرکار آسا
کرم نطفکی ای یار صدیق	عمرم اوله نجه اونتم قبیق
ایتدیکیم نطفه حاله مجلم	بلکه محشره بیله منفعلم
ای قرنه اش جلیل القدم	مرهمی لطفی شفای صدم
بن سنبله بر اقدم پر شور	اضطراب اوزره مثالی نور
دوزخ آسا آتوب او دریا	مشعر اولمشه و قود الناس
بزه اوله ای اولان ای کان کرم	سیزره در فکر و خیالم هر دم
خدمک جمله سے صحنه میدر	داشرک خلقی سلامنده میدر
دخی صحنه میدر اصحابک	جمله آمده شده ایرن اجبابک
بروم ایتدیرمه منی آه کما	آچی جکدرمه الله کما
کرم ایله بزی نبشیر ایله	بنجه حالکی تخمیر ایله
سیتما حال دل زار مدن	کتوروب باهر سوال ایلمسن
خانه کزده نیوسا بندک تکلو	جهدا ایله یوکی دیو بولده دیو
فرقک دوکدی کوزمدن فوناب	ایدمم بحر سجد سر خواب
اسکداره کیچوب اولنج سوار	کون کیچوب ایتدی کدر نصف
خام ایله له چالنجه باله	دوشدیر لاشه صفت قرال

واصل اوله فده برات مرقوم	ملل خاطرک اولدی مجزوم
برورق باره سی بوق بابتده	کریبدا ایری عنواننده
بولی فکر اتمش اوله سده	بولی فهم ایتدی دل تالانم
ایشنه باپردق دیبو نچر ایده لوم	برده بر اشمکه نیشتر ایده لوم
ایشنه آل کاغدی کی باشکا جال	با دیلکه رکه دخی اینه سوال
گاه اگر اصد که استغنا به	صله حمل ایلدک اوج مغنا به
بر دخی کثرت اشغالکزه	حاشاشه دیمم اهما لکزه
کره اولنمز منصور زیبا	حسن اخلاق کانسبت جدا
طین مخوم وقادن تمخیر	ایشش ذاتکی خلاق قیدر
زیرا بالاسنه امرار نظر	ایده جک برده بر انک بکسر
اکدم هتک اتمش مجیدر	ناره طولور مسم اوله فده بیبه
سزه غیبتده و عالرقدم	بو کرم بینه سنکدر بلدم
عرض اخلاص و عادن صکره	نشر کل برک نشا دن صکره
طبع نازک ترکی استفسار	ایده رزای ایاخ عالی مقدار
بنجه در خاطر کلبرک ترک	بنجه در طبع لطافت اثرک
خاطرک و عذر عذدن دور ایده حق	دو جهانده سنجه مسرور ایده حق
اوج رفعه درخشان ایده حق	نیز بخشکی تابان ایده حق

بدن طیب و دل آکاسه	صانکه بر نیشه ده عطر شام
عطر اگر چه بدنی طیب ایدر	طیب جوئی دلی نظیب ایدر
عطر ایدی کر چه که تعظیم نشا	النور بونی عطا سندن
نکته کل ایدر ایرات ز کام	طیب خلفه اولور نیل مرام
بسم جانک سنک ای قدرت	کل کبی طیبی لها هر در هب
دست چو دک سنک ای مایه روح	چشم عاشق کب دایم مفتوح
فلک چو دکف ای بی منت	چود و احسانکی کور دم وقت
نخل طوبی کرمک اغصالی	دور نتر دیک فطوف دلی
دست چو دک کاوله سر کرم علی	جیب اصداف اوله لکول کدا
هر تک قدری بانگه موجود	هر تک قدری ولکن نابود
اولمدی ایکی نفس مقبوله	زر محبوب اوله لی مقبوله
کور مختس که بنانک منضم	دل ایچون ایدره مکر مقبض
یه بکا مقبض ایله فلک فرما	سکا بر مقلربن ایلر عصبک
بنی مستغرق احسانک ایندک	عمرم اوله فیه شاخوان ایندم
بن سکا ثقت موفور ایندم	راحتندن خدمک دور ایندم
بیت الخزانه دونوب کاشانک	خسته لراوطه سے ایندم خانک
ایده رم صفر جمیلک ماملول	ایله رباب کرم عذری قبول

عنه و لوانچه حامی رفته افند غلب

مردم چشم نرم سلطام	ی کرم پیشه غنیم جانم
کدر خاک ره کن بصرم	اخ والا کهرم نایح سیم
دل بهاره طیبیم طیب	هم نجیب و هم اویسم طیبی
ناف مشک خفته راجد	طیب فلق سنک قاجد
اله الملق نه بلاد ر سببی	وار ایکن عنبر چوک طیبی
او بیدی فاقه مشک از فدر	دو کدی آهوقنی چوق خون جگر
کوبکی دوشدی غزال خشک	طیب اخلاقه تقلیده سنک
کله بهنرم کبی عود و عنبر	کل اخلاقا اولما زهمه
یعنی او پی ذات کرم اش	خامه لوصف نه فادر درانی